

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

KC

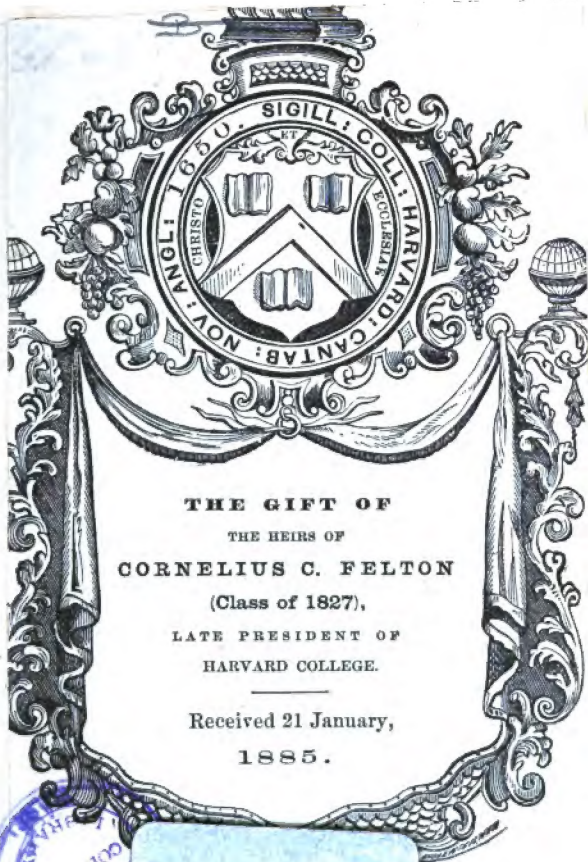
15834

HN 5WRI -

KC 15834

~~Oct 44. 192~~

35

Harper's
Greek and Latin Texts.

HERODOTUS.

RECENSUIT

JOSEPHUS WILLIAMS BLAKESLEY, S.T.B.

COLL. SS. TRIN. APUD CANTABR. QUONDAM SOCIUS.

VOL. I.

NEW YORK:

HARPER AND BROTHERS, FRANKLIN SQUARE.

M.DCCC.LXI.

Digitized by Google

KC 15834

~~Yb 44.192~~

~~Yb 44.193~~ ~~B~~

HARVARD COLLEGE LIBRARY

1885, Jan. 21,

Gift of

The Heirs of O. O. Feltom

(I, II.)

LECTORI.

PRODIT iterum Herodotus quod ad textum attinet editionis superioris faciem plane referens. Paucissima enim, re bene perpensa, his secundis curis immutanda duximus, nisi quod aliquanto rarius interpungendum censuimus. Verum enimvero, quandoquidem haec editio non modo manibus studiosae juventutis terenda est, sed etiam usibus hominum litteratorum peregre proficiscentium inservire vult, pauca quaedam, quae in notis editioni majori subjectis fusius excussa sunt, hic breviter monenda videntur; ne ii, quibus facultas detur regiones a Patre Historiae descriptas lustrandi, simul atque perspectum habuerint illustrem scriptorem ad normam hodiernae Critices revocari non posse, extemplo eum, tanquam nugacem fabellarum conquisitorem contemnant abjiciantque. Quod si quis fecerit, is nullo quidem jure fecerit. Nam eo vixit tempore Herodotus, in quo commercia humani generis aegre agebantur. Periculis omnimodis tunc temporis scatebant viae; nec singuli peregrinatores, sicut hodie, sed catervatim, certis temporibus ad certa loca convenire solebant mercatores, quos spes lucri ad longinquas regiones adduxerat. Quinetiam, quae res maximi est momenti, vim hominum incultorum et ad lites praedamque propensiorum nihil erat quod cohiberet, nisi religio numinis quod locum in quem conventum erat custodire putabatur. Hinc factum est ut ubicunque gentium magna mercatorum existeret frequentia, ibi clarescerent deorum templa, eademque

obsolescerent siquando pro rerumpublicarum mutationibus commercia hominum alio transferrentur; panegyris enim, uti optimè monet Strabo, magna ex parte res mercatoria erat. Lectori igitur semel hac de re monito non obscurum erit, plurimum ex supellectile quam historias conscripturus sibi conguessit Noster, deberi sacerdotum sodalitiis, quibus officii erat templa in quorum vicinia conventus isti solennes celebrabantur procurare. Inde planum fit narrationes, quotquot e tali fonte manaverunt, nec locupletissimos habere auctores nec tamen omnino spernendas esse, quippe quae volgi opiniones quales se tunc temporis habuerint, sine furo rettulerint. De qua re, quippe quae in praefatione ad majorem editionem enucleata sit, ulterius nunc disserere supersedemus, breviter tantum indicaturi aliquas e regionibus per quas, cum Noster historias contexeret, mercaturae fiebant.

In hac quaestione principem locum tenet Nilus flumen, in cujus ostiis jam inde a Psammitichi temporibus plurimae civitates Graecae insulas occupaverant. Postea universi in Naucraticum coacti, emporium ibi constituerunt, unde toti Aegypto inferiori merces exterae importabantur, necnon usque ad Thebas, ope Etesiorum ventorum, per quadraginta fere dies quotannis adverso flumine vehebantur. Hinc ad Myos Hormum, qui in Arabico sinu situs est, per deserta locorum camelis ibatur. Quicquid aromatum ex India, vel Atramitide, vel denique Taprobana, in Graeciam pervenerit, hac via pervenisse credibile est. At vel remotissimis temporibus inter Thebas Aegyptiacas et mare mediterraneum commercia viguisse videntur, cum divitiae hujus urbis vel ab Homero celebrantur. Sed tunc temporis mercaturae per terram fiebant. Statio primaria erat Oasis Magna (*El Wah*);

deinde Oasis Ammonis; unde usque ad loca Tritonidi lacu vicina sine magno labore perveniri potuit; saltem immania ista Arabum examina quae inde a septimo post Christum seculo Africam septentrionalem tenuerunt, hac parte irrupisse constat. At enim postea quam res inferioris Aegypti crescere coeperunt, obsoleverunt terrena commercia; tanto erat commodius cymbis quam camelis uti. Memoriam tamen nonnullam status prioris magnis rerumpublicarum mutationibus superfuisse, testatur mythus iste insignis de Argonautarum cum Tritone deo conventu quem Pindarus commemorat.

Quae per Asiam commercia fiebant, vel ad Sardes, vel ad Sinopen confluisse videntur. Ab hac ad Phasim usque verno tempore velis navigabatur; inde non ita magno montis jugo plaustris superato, novis cymbis impositae merces flumine Cyro in mare Caspium deferrebantur. Hac ratione vel in Bactriam, vel in Mediam, prout ratio postulabat, commodè ventum est. Cave autem putes Graecos homines alterutram harum regionum ipsos adire potuisse. Credibile est id solenniter factum esse quod hodie apud barbaras gentes passim obtinere videmus, nempe regulos penes quos sit facultas peregrinantibus obsistendi, ipsos mercatorum vicem obire malle, scilicet ut monopolio constituto, certius et citius (uti arbitrantur) ditescant. Aegre crediderim longius quam Phasim, vel ad summum quam Sarapanorum Castellum (hodie *Scharopani*) hac regione Nostrum processisse.

A Sardibus ad Susas usque munita erat via quao militaribus usibus inservire posset, castellis huc illuc positis. Ex his insigne exemplum praebent Critalla, quo convenisse scribit Noster Xerxis copias, cum rex iste Graeciae bellum intendebat. Sita, fuisse videntur

prope Tyanam (hodie *Danam*), unde paucis itineribus ad portas Cilicias pervenitur. Non alia via usum Cyrum juniorem cum Mesopotamiam invaderet auctor est Xenophon; mercatoribus autem, nisi quibus Tarsus finis itineris esset, eadem parum usurpata videtur. Qui Tauro ulterius progredi in animo habebant, ii jam inde ab Holmis (qui locus in Phrygiae Paroreatidis finibus est) paulum ad Septentrionem versus iter devertisse videntur, quo pacto, Lycaonia Cappadociaque peragratis, tandem Euphratem fluvium prope Samosatam trajiciebant.

Quae de Scythiae incolis narrat Noster, ea vel in Olbia, vel, quod potius crediderim, in Cyzico audire potuit. Longinquiores regiones, quales in quarto operis libro describit, ipsum visisse, nemo earundem sciens contenderit, nisi qui fidem optimi scriptoris penitus labefactare cupiat.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ.

ΚΛΕΙΩ.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ἀλικαρνασῆος ἱστορίας ἀπόδειξις ἦδε· ὡς μῆτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μῆτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδειχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τά τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ 1
γενέσθαι τῆς διαφορῆς. τούτους γάρ, ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χώρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέσθαι ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτια τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ [χώρῃ] ἐσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος· (τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ) ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον· πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέως θυγατέρα· τὸ δὲ οἱ οὖνομα εἶναι, κατὰ τὸντὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου· ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὀρμῆσαι ἐπ' αὐτάς· τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἀρπασθῆναι ἐσβαλομένον

- δὲ ἐς τὴν νέα οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.
- 2 Οὕτω μὲν Ἴουν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὰς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγγέσθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσχόντας, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· (εἶησαν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες·) ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι· καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηὶ ἐς Αἴαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐνθεύτην, διαπρηξάμενους καὶ τᾶλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Μήδειαν· πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τῆς ἀρπαγῆς καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι, ὡς οὐδὲ ἐκείνοι Ἴους τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς ἀρπαγῆς, οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.
- 3 Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου ἀκηκοότα ταῦτα, ἐθελῆσαι οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι· οὕτω δὴ ἀρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς αἰτέειν· τοὺς δὲ, προῖσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἀρπαγὴν· ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνε-
- 4 σθαι. Μέχρι μὲν ὦν τούτου ἀρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν ἀνοήτων, [τὸ δὲ μηδεμίαν ὥρην ἔχειν ἀρπασθισέων, σωφρόνων·] δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλέατο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ

τούς ἐκ τῆς Ἀσίης, λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι. Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνηα βάρβαρα οἰκεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἡγῆνται κεχωρίσθαι.

Οὕτω μὲν λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου 5
 ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι εἶδεναι τὴν ἀρχὴν τῆς
 ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ
 ὁμολογεῖν Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἀρπαγῇ
 σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὥς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγητο τῷ ναυκλήρῳ
 τῆς νεός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος εἶναι, αἰδεομένη
 τοὺς τοκέας οὕτω δὴ ἐβελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι
 συνεκπλῶσαι, ὥς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα
 μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι· ἐγὼ δὲ περὶ
 μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὥς οὕτως ἢ ἄλλως κως
 ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα
 ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας τούτον σημῆνας, προ-
 βήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου ὁμοίως μικρὰ καὶ
 μεγάλα ἄσπετα ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι
 μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δὲ
 ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ· τὴν ἀνθρω-
 πητὴν ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τῶντῳ
 μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Κροῖσος ἦν Λυδὸς μὲν γένος παῖς δὲ Ἀλυάττεω, 6
 τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἀλυσ ποταμοῦ· ὃς
 ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξύ Σύρων καὶ Παφλαγόνων,
 ἐξίει πρὸς βορρῇν ἀνεμον ἐς τὸν Εὐξείνιον καλεόμενον
 πόντον· οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος
 τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς
 φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ, φίλους προσεποιήσατο.
 (κατεστρέψατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας

τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους.) πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι· τὸ γὰρ Κιμμερίων στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὼν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφή ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρο-

7 μῆς ἀρπαγῇ. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περὶ ἤλθε, εὐῖσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἀγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου ὕστατος· οἱ δὲ πρότερον Ἀγρωνος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος· ἀπὸ τοῦ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μήων καλεόμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλειδαὶ ἐπιτραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος, ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἕτα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος

8 τὴν ἀρχὴν μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου· Οὗτος δὲ ὢν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός· ἐρασθεῖς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην· ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γὰρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα, τούτῳ [τῷ Γύγῃ] καὶ τὰ σπουδαιότερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, (χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς,) ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιαύδε· “Γύγη, οὐ γὰρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἶδους τῆς γυναικός· (ᾧτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν·) ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεται γυμνὴν.” ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· “Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγίεια κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνὴν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ

συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι ἐν τῷδε ἐστὶ, σκοπεῖν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ· ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καί σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων.” Ὁ μὲν δὴ λέγων 9 τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μὴ τι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν· ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “θάρσει Γύγη· καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὥς σεο πειρούμενον λόγον τόνδε, μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μὴ τι τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω, ὥστε μὴδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ· ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὀπισθε τῆς ἀνοιγόμενης θύρης στήσω· μετὰ δ’ ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς κοῖτον. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἐν ἑκαστον ἐκδύνουσα θήσει, καὶ κατ’ ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅπως μὴ σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων.” Ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ ἐδύνατο διαφυγέειν, ἦν 10 ἐτοιμὸς· ὁ δὲ Κανδαύλης ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρῃ τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἶκημα· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἴματα ἐθῆετο ὁ Γύγης· ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὶς ἐχώρεε ἔξω· καὶ ἡ γυνὴ ἐπορεύετο μιν ἐξιόντα, μαθοῖσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐν νόφ’ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεια· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοις βαρβάροις, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει. Τότε μὲν δὴ 11 οὕτως οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἔοντας ἑωυτῇ ἐτοιμοὺς ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγεα· ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων ἐπίστασθαι, ἤλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε,

ὅκως ἡ βασιλεία καλέοι, φοιτᾶν· ὥς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγεν ἡ γυνὴ τάδε· “νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρην βούλει τραπέσθαι· ἡ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιλῆην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἡ αὐτὸν σὲ αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ· ὥς ἂν μὴ, πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ, τοῦ λοιποῦ ἴδῃς τὰ μὴ σε δεῖ. ἀλλ’ ἦτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλευσάντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἡ σὲ τὸν ἐμὲ γυμνὴν θησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα.” ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθύνμαζε τὰ λεγόμενα· μετὰ δὲ, ἰκέτευε μὴ μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρίναι τοιαύτην αἵρεσιν· οὐκ ὦν δὴ ἔπειθε ἀλλ’ ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην, ἡ τὸν δεσπότεα ἀπολλύναι ἢ αὐτὸν ὑπ’ ἄλλων ἀπόλλυσθαι, αἰρέεται αὐτὸς περιεῖναι· ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· “ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτείνειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέω καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ;” ἡ δὲ ὑπολαβούσα ἔφη, “ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμ-
12 νήν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται.” Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γινομένης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ σὺνδεμία, ἀλλὰ ἔδεε ἡ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλεα), εἶπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί· καὶ μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην· καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπανομένου Κανδαύλεω, ὑπείσδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιλῆην Γύγης·
13 (τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.) Ἔσχε δὲ τὴν βασιλῆην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου· ὥς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τῷ τὸ οἷ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἦν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν· ἦν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν· ἀνείλε τε δὴ τὸ

χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης· τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὥς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγῃ. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοὶ τε καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθῃ.

Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, 14 τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι· Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι, παρέξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἔπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε καὶ (τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἔστι) κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἐξ χρύσειοι ἀνακέαται· ἐστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθεῖ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἡετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδῖεω, Φρυγίης βασιλέα· ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλῆϊον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκασε, ἔοντα αξιοθέτον· κεῖται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγῃ κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἀργυρὸς τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίῃν. ἐσέβαλε μὲν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεὶ τε ἤρξε, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος δυνῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτεα, τοῦτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες, Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγῃ μετὰ 15 Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι· οὗτος δὲ Πιρηνέας τε εἶλε, ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε· ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθῶν ὑπὸ Σκυθέων τῶν Νομάδων ἐξαστάντες, ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἶλον.

Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα 16 ἔτεα ἐξεδέξατο Σαρδυάτης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευ-

σεν ἕτεα δυνώδεκα· Σαρδυνάττω δὲ Ἀλυνάττης. οὗτος δὲ Κναζάρη τε τῷ Δηϊόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε· Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἶλε· ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε· ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελε ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως· ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἔων ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα

17 τάδε· Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἷη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικείου τε καὶ ἀνδρηίου· ὥς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπικόιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἕα δὲ κατὰ χώραν ἐστάμεναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ· τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων

18 ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. Ταῦτα ποιέων ἐπολέμει ἕτεα ἔνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἐν τε Λιμενήϊῳ χώρῃ τῆς σφετέρῃς μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. (τὰ μὲν νυν ἐξ ἕτεα τῶν ἔνδεκα Σαρδυνάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· Σαρδυνάττης γὰρ οὗτος καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας· τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἐξ Ἀλυνάττης ὁ Σαρδυνάττω ἐπολέμει, ὃς παραδεξάμενος, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον προσεῖχε ἐντεταμένως.) τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χίοι μῦνοι. οὗτοι δὲ τὸ ὁμοῖον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ

πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ 19
 ἔτει λήϊου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνη-
 νείκητι τοιόνδε γενέσθαι πρήγμα· ὥς ἄφθη τάχιστα
 τὸ λήϊον ἀνέμῳ βιώμενον, ἄψατο νηοῦ Ἀθηναίης
 ἐπὶ κλησιν Ἀσσησίης· ἄφθεις δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη
 καὶ τὸ παραντίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο· μετὰ
 δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδεις, ἐνόσησε ὁ
 Ἀλυάττης· μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς νόσου,
 πέμπει ἐς Δελφούς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλευ-
 σαντός τευ εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν
 ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νόσου· τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικο-
 μένοισι ἐς Δελφούς οὐκ ἔφη χρήσειν, πρὶν ἢ τὸν νηὸν
 τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρας τῆς
 Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω 20
 ἀκούσας γενέσθαι. Μιλήσιοι δὲ τὰδε προστιθείσι
 τούτοις· Περίανδρον τὸν Κυψέλου, ἰόντα Θρασυ-
 βούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξείνον ἐς τὰ
 μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ
 γερόμενον πέμψαντα ἄγγελον κατεπιεῖν, ὅπως ἂν τι
 προειδὼς πρὸς τὸ παρεὸν βουλευῆται. Μιλήσιοι
 μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὥς 21
 οἱ ταῦτα ἐξαγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλη-
 τον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ
 τε καὶ Μιλησίοις χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομή·
 ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦε· Θρασύβουλος
 δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ
 Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσειν, μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος
 ἦν ἐν τῷ ἄστει σίτος καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικὸς τούτων
 πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοις,
 ἔπεαν αὐτὸς σημήνη, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κῶμῳ
 χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους. Ταῦτα δὲ ἐποίεε τε καὶ προ- 22
 ἀγόρευε Θρασύβουλος τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως ἂν· δὴ ὁ
 κήρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδὼν τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυ-
 μένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείῃσι ἑόντας,
 ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ· τὰ δὴ καὶ ἐγένετο· ὥς γὰρ δὴ

ἰδὼν τε ἐκεῖνα ὁ κήρυξ καὶ εἶπας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδεις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ διαλλαγή· ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδητὴν τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεῶν τετρύσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε· μετὰ δὲ, ἢ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους, καὶ δύο τε ἀντὶ ἐνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ᾠκοδόμησε ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῶ, αὐτὸς τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττη ᾧδε ἔσχε.

- 23 Περιάνδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Περιάνδρος Κορίνθου. τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμα μέγιστον παραστήναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφίνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἔοντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἔόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ
- 24 ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ· τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα θελήσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι· ὁρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιβουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα· τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι προΐοντα ψυχὴν δὲ παραιτέμενον· οὐκ ὄν δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοις· ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαι μιν ὡς ἀνταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην· ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω δοκέοι, περιῦδέειν

αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἰδωλίοισι αἰεῖσαι· αἰέσας δὲ ὑπεδέκετο ἑωντὸν κατεργάσασθαι· καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων αἰδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσῃν νέα· τὸν δὲ ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἰδωλίοισι διεξελθεῖν νόμον τὸν ὀρθιον· τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥῖψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωντὸν ὡς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ· καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφίνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξε-
νεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον· ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγγέσθαι πᾶν τὸ γεγονός· Περῖανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων· ὡς δὲ ἄρα παρῆναι αὐτοὺς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος· φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἶη τε σῶς περὶ Ἰταλίην, καὶ μιν εὖ πρήσ-
σοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι· ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι· καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφίνος ἐπεὶ ὦν ἄνθρωπος.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον 25
διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα· ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγῶν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα· ὃς μούνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασι- 26
λητήν Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἑτέων ἑὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρῶτοις ἐπεθήκατο Ἐφέσιοις· ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι ἐξάπαντες ἐκ

τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος· ἔστι δὲ μεταξύ τῆς τε παλαιῆς πόλιος ἢ τότε ἐπολιορκέετο καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. πρώτοισι μὲν δὴ τούτοις ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν μέρει ἐκάστοις Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοις ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων· τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, 27 τοῖσι δὲ αὐτῶν καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειρεῖν τοῖσι νησιώτησι· ἐόντων δὲ οἱ πάντων ἐτοιμῶν ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βιάντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδεις οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένον Κροῖσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην· “ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδεις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῶ στρατεύεσθαι.” Κροῖσον δὲ ἐλπίσαντα λέγειν ἐκείνον ἀληθέα εἰπεῖν· “αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτησι, ἔλθειν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι.” τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· “ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίναι εὐξασθαι νησιώτας ἵππευομένους λαβεῖν ἐν ἡπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις [εὐχέσθαι] ἄλλο, [ἦ,] ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Λυδοὺς ἐν θαλάσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλῶσας ἔχεις;” κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ, καὶ οἱ (προσφυέως γὰρ δόξαι λέγειν) πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοις Ἴωσι ξεινίην συνεθήκατο.

28 Χρόνου δὲ ἐπιγινομένου, καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλυσ ποταμοῦ οἰκημένων· πλὴν γὰρ Κιλικίων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ’ ἐωτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ δὲ οἶδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαριανδωνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρήκες, οἱ Θυνοὶ τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες,

Ἴωνες, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Πάμφυλοι· κατεστραμμένων 29
 δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι,
 ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε
 οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἱ τοῦτον τὸν
 χρόνον ἐτίγχανον ἵοντες, ὥς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο,
 καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι
 νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα κατὰ
 θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν νό-
 μων ἀναγκασθῇ λύσαι τῶν ἔθετο· αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί-
 τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγά-
 λοισι κατεῖχοντο, δέκα ἕτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς
 ἄν σφι Σόλων θῆται. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς 30
 θεωρίας ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν, ἐς Αἴγυπτον
 ἀπῆκετο παρὰ Ἀμασίν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ
 Κροίσου· ἀπικόμενος δὲ ἐξευνίζετο ἐν τοῖσι βασιλεῦσι
 ὑπὸ τοῦ Κροίσου· μετὰ δὲ, ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ,
 κελεύσαντος Κροίσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περι-
 ἦγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα
 ἑόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια· θεησάμενον δὲ μιν τὰ
 πάντα καὶ σκεψάμενον, ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἵν, εἶρετο ὁ
 Κροῖσος τάδε· “ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ’ ἡμέας γὰρ περὶ
 σέο λόγος ἀπῆκται πολλὸς, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς
 σῆς καὶ πλάνης, ὥς φιλοσοφῶν γῆν πολλὴν θεωρίας
 εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὧν ἡμερος ἐπείρεσθαι μοι
 ἐπῆλθε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον;” ὁ μὲν
 ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπειρώτα·
 Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπεύσας ἀλλὰ τῷ ἑόντι χρησά-
 μενος λέγει· “ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον.” ἀπο-
 θωνυμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἶρετο ἐπιστρεφέως·
 “κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;” ὁ δὲ εἶπε·
 “Τέλλω, τοῦτο μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης, παῖδες
 ἦσαν καλοὶ τε καὶ αἰσθητοὶ, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα
 ἐκγεγόμενα καὶ πάντα παραμείναντα· τοῦτο δὲ, τοῦ
 βίου εὖ ἡκοντι ὥς τὰ παρ’ ἡμῖν, τελευτῇ τοῦ βίου
 λαμπροτάτῃ ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι
 μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίνι, βοηθήσας

καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα· καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇ περ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως.”

- 31 Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἶπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ’ ἐκείνον ἴδοι; δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι, ὃ δὲ εἶπε· “Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα· τούτοισι γάρ, ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι, βίος τε ἀρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμῃ σώματος τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέρω ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐοῦσης ὀρτῆς τῇ Ἡρῇ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πόντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν· οἱ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκληϊόμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνῖαι, ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἴλκον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δὲ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ· σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσαεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν· ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῇ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο· διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὥς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν· Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην· αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύρησε· ἡ δὲ μήτηρ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, σταῖσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχετο Κλέοβί τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστόν ἐστι· μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὥς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνῖαι οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ’ ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο· Ἀργεῖοι δὲ σφῶν εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὥς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων.”

- 32 Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι· Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς εἶπε· “ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;”

ὁ δὲ εἶπε· “ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν
 ἐὼν φθονερόν τε καὶ παραχῶδες, ἐπειρωτᾶς ἀνθρωπῆϊων
 πρηγμάτων πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν
 ἐστι ἰδέειν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν.
 ἐς γὰρ ἐβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζῆς ἀνθρώπῳ
 προτίθημι· οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἐβδομήκοντα, παρέ-
 χονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δις-
 μυρίας· [ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου. εἰ δὲ δὴ
 ἐθελήσει τοῦτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνε-
 σθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ
 δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβό-
 λιμοὶ γίνονται τριήκοντα πέντε· ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν
 μηνῶν τούτων, χίλια πεντήκοντα.] τουτέων [τῶν
 ἀπασέων ἡμερέων, τῶν ἐς τὰ ἐβδομήκοντα ἔτεα ἐουσέων
 πεντήκοντα καὶ διηκοσίων καὶ ἑξακισχιλέων καὶ δις-
 μυρίων], ἡ ἐτέρη αὐτέων τῇ ἐτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν
 οὐδὲν ὁμοῖον προσάγει πρῆγμα. οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε,
 πᾶν ἐστὶ ἀνθρώπος συμφορῇ. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν
 μὲν μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώ-
 πων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἶρέό με, οὐκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν
 ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι· οὐ γάρ
 τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ’ ἡμέρην ἔχοντος
 ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχῃ ἐπίσποιτο, πάντα
 καλὰ ἔχοντα τελευτῆσαι εὖ τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ
 ζάπλουτοι ἀνθρώπων ἀνὸλβιοὶ εἰσι· πολλοὶ δὲ μετρίως
 ἔχοντες βίου εὐτυχέες· ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος,
 ἀνὸλβιος δὲ, δυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μθύνουσι·
 οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι· ὁ μὲν
 ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ αἴτην μεγάλην προσπεσοῦσαν
 ἐνεῖκαι δυνατώτερος· ὁ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου·
 αἴτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ
 ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει· ἀπηρος δὲ
 ἐστὶ, ἀνούσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὐπαις, εὐειδής· εἰ δὲ
 πρὸς τούτοις ἔτι τελευτήσει τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκείνος
 τὸν σὺ ζητεῖς ὀλβιος κεκλησθαι ἀξίός ἐστι· πρὶν δ’
 ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν, μηδὲ καλέειν κω ὀλβιον ἀλλ’

εὐτυχέα. τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἔοντα ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ χώρῃ οὐδεμία καταρκεῖει πάντα ἐωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει ἐτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἡ δὲ ἂν τὰ πλείστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη· ὥς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι· ὅς δ' ἂν αὐτῶν πλείστα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρή παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεός, προρρίζους

33 ἀνέτρεψε." Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ κως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾶν ἐκέλευε.

- 34 Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροίσον· (ὥς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον·) ἀντίκα δὲ οἱ εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθινήν ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὗτερος μὲν διέφθαρτο, (ἦν γὰρ δὴ κωφός,) ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλικίων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὖνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτυς· τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὥς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρῇ βληθέντα· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἐξεγέρθη καὶ ἐωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδί γυναικα· ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Λυδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε· ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεῶνων ἐκκομίσας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μή τι οἱ κρε-
- 35 μάμενον τῷ παιδί ἐμπέσῃ. Ἐχοντος δὲ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἔων, Φρυγὴ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βασιληίου· παρελθὼν δὲ

οὗτος ἐς τὰ Κροΐσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχω-
ρίους καθαροῖον ἐδέετο κυρῆσαι· Κροΐσος δέ μιν
ἐκάθηρε· (ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυ-
δοῖσι καὶ τοῖσι Ἑλλήσι·) ἐπεὶ τε δὲ τὰ νομιζόμενα
ἐποίησε ὁ Κροΐσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη,
λέγων τάδε· “ὦνθρωπε, τίς τε ἐὼν καὶ κόθεν τῆς
Φρυγίης ἦκων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ
γυναικῶν ἐφόνευσας;” ὁ δὲ ἀμείβετο· “ὦ βασιλεῦ,
Γορδίῳ μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, σὺνομάζομαι δὲ
Ἄδρηστος· φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωντοῦ ἀέκων,
πάρειμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐστερη-
μένος πάντων.” Κροΐσος δέ μιν ἀμείβετο τοῖσδε·
“ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν καὶ ἐλήλυ-
θας ἐς φίλους, ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς
μένων ἐν ἡμετέρου· συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφό-
τατα φέρων κερδανέεις πλείστον.” ὁ μὲν δὴ δίαιταν
εἶχε ἐν Κροΐσου.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐ- 36
λύμπῳ σὺνὸς χρήμα γίνεται μέγα· ὀρμεώμενος δὲ οὗτος
ἐκ τοῦ οὐρεος τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε·
πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ’ αὐτὸν ἐξελθόντες, ποιέεσκον
μὲν οὐδὲν κακὸν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ· τέλος δὲ,
ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροΐσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι
ἔλεγον τάδε· “ὦ βασιλεῦ, υἱὸς χρήμα μέγιστον ἀνε-
φάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφθείρει· τοῦτον
προθυμεόμενοι ἐλέειν οὐ δυνάμεθα· νῦν ὦν προσδεό-
μεθά σευ, τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας
συμπέμψαι ἡμῖν, ὥς ἂν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας.”
οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο· Κροΐσος δὲ μνημονεύων τοῦ
ὀνείρου τὰ ἔπεα ἔλεγέ σφι τάδε· “παιδὸς μὲν περὶ τοῦ
ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι·
νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει· Λυδῶν
μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον παν συμπέμψω, καὶ
διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἶναι ὡς προθυμοτάτοις
συνεξελέειν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας.” Ταῦτα 37
ἀμείβατο· ἀποχρεωμένων δὲ τούτοις τῶν Μυσῶν,

- ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς ἀκηκοὺς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί· οὐ φαμένον δὲ τοῦ Κροίσου τόν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· “ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναϊότατα ἡμῖν ἦν, ἐς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληΐσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλίην μοι παριδῶν οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέτοισί με χρὴ ὄμμασι ἐς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολιήτησι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνῃ δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον
- 38 ὅπως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιούμενα.” Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε· “ὦ παῖ, οὔτε δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδῶν τοι ποιέω ταῦτα· ἀλλὰ μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστάσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρῆς ἀπολέεσθαι. πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην, τόν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπενυσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἴ πως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζῆς διακλέψαι. εἰς γάρ μοι μῦθος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν, οὐκ εἶναι μοι λογί-
- 39 ζομαι.” Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοῖσδε· “συγγνώμη μὲν, ὦ πάτερ, τοὶ ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμὲ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρῆς φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· υἱὸς δὲ κοῖαι μὲν εἰσι χεῖρες; κοίῃ δὲ αἰχμῇ σιδηρῇ, ἣν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τευ ὃ τι τούτῳ ἔοικε, χρὴν δὴ σε ποιεῖν τὰ ποιεῖς· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεὶ τε ὦν οὐ
- 40 πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με.” Ἀμείβεται Κροῖσος· “ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾶς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὥς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω, μετήμῃ τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην.”
- 41 Εἶπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα

“Αδρηστον, ἀπικομένῳ δέ οἱ λέγει τάδε· “Αδρηστε, ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν ὦν (ὀφείλεις γάρ, ἐμεῦ προποιεῖσαντος χρηστὰ ἐς σέ, χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρηρίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρμεομένου· μή τινες κατ’ ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν· πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ σέ τοι χρεὼν ἐστὶ ἵναί τι ἀπολαμπρύνειαι τοῖσι ἔργοισι· πατρῷόν τε γάρ τοι ἐστὶ καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει.” Ἀμείβεται ὁ Ἀδρηστος· “ὦ βασιλεῦ, 42 ἄλλως μὲν ἔγωγε ἀν οὐκ ἦτα ἐς ἄεθλον τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεκρημένον οἶκός ἐστι ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας ἵναί τι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα· πολλαχῇ τε ἂν ἴσχον ἐμευντόν. νῦν δὲ, ἐπεὶ τε σὺ σπείδεις καὶ δεῖ τοι ἁριζέσθαι, (ὀφείλω γάρ σε ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι,) ποιέειν εἰμὶ ἐτοῖμος ταῦτα· παῖδά τε σὸν τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν.”

Τοιούτοις ἐπεὶ τε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἦσαν 43 μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνίησι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὐλυμπον τὸ ὄρος ἐζήτεον τὸ θηρίον, εὐρόντες δὲ καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ ἐσηκόντιζον· ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον καλεόμενος δὲ Ἀδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σὺν, τοῦ μὲν ἀμαρτάνει τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην· ἔθεε δὲ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδεις, τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμηνέ οἱ. Ὁ δὲ 44 Κροῖσος τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος, μᾶλλον τι ἐδεινολογέετο ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε· περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία Καθάρισον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἶη· ἐκάλεε δὲ Ἐπίστιόν τε καὶ Ἐταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν· (τὸν

- μὲν Ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος
 τὸν ξεῖνον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν
 δὲ Ἐταιρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν εὐρήκοι
 45 πολεμιώτατον.) Παρήσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ
 φέροντες τὸν νεκρόν· ὅπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ φονεὺς·
 σταῖς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑνυτὸν
 Κροῖσῳ προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάζαι μιν
 κελεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τὴν τε προτέρην ἑνυτοῦ
 συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολω-
 λεκῶς εἴη· οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων
 ἀκούσας, τὸν τε Ἀδρηστον κατοικτεῖρει καίπερ ἔων
 ἐν κακῷ οἰκῇ τῷ τοσούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· “ἔχω,
 ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωντοῦ
 καταδικάζεις θάνατον· εἰς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ
 κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαο, ἀλλὰ θεῶν
 κού τις ὃς μοι καὶ πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλλοντα
 ἔσσεσθαι.” Κροῖσος μὲν νυν ἔθαψε ὡς οἶκος ἦν τὸν
 ἑνυτοῦ παῖδα. Ἀδρηστος δὲ ὁ Γορδίῳ τοῦ Μίδεω,
 οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑνυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος
 φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεὶ τε ἡσυχίῃ τῶν ἀν-
 θρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀν-
 θρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἤειδε βαρυσυμφορώτατος,
 ἑνυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ. Κροῖσος δὲ ἐπὶ
 δύο ἔτεα ἐν πένθει μεγάλῳ καθῆστο, τοῦ παιδὸς
 ἑσπεριζόμενος· μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγῳ τοῦ Κναξάρῳ
 ἡγεμονίῃ κατααιρεθείσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω,
 καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα, πένθεος
 μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε· ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἰ
 πως δύναίτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας,
 καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν.
 46 Μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειράτο
 τῶν μαντητῶν, τῶν τε ἐν Ἑλληνι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ,
 διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι
 τοὺς δὲ ἐς Ἀβας τὰς Φωκέων τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ
 δὲ τινες ἐπέμποντο παρὰ τε Ἀμφιάρεω καὶ παρὰ
 Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησίου ἐς Βραγχιδας· ταῦτα

μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπεμψε
μαντευσόμενος Κροῖσος· Λιβύης δὲ παρὰ Ἀμμωνα
ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώ-
μενος τῶν μαντήιων ὃ τι φρονέοιεν, ὥς, εἰ φρονέοντα
τὴν ἀληθινήν εὐρεθείη, ἐπείρηταί σφρα δέυτερα πέμ-
πων εἰ ἐπιχειροῖ ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι; Ἐντεῖ- 47
λάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπε ἐς τὴν
διάπειραν τῶν χρηστηρίων· ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὁρμη-
θέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν
λοιπὸν χρόνον, ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρησ-
τηρίοις, ἐπειρωτέοντας ὃ τι ποιέων τυγχάνοι ὁ Λυδῶν
βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω; ἄσσα δ' ἦν ἕκαστα
τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ συγγραψαμένους ἀναφέρειν
παρ' ἑωυτόν. ὃ τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων
ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι
ὥς ἐσθλήθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησό-
μενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ
Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῃ λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμον τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ συνήμι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
ὁδμὴ μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοις κρέεσσι,
ἧ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψά- 48
μενοι, οἴχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. ὥς δὲ καὶ
ἄλλοι, οἱ περιπεμφθέντες παρήσαν φέροντες τοὺς
χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων
ἐπ' ὥρα τῶν συγγραμμάτων· τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσ-
ίετό μιν· ὁ δὲ ὥς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα
προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μόνον εἶναι
μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς
ἐποίησε. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρησ-
τήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν
ἡμερέων ἐμηχανήσατο τοιάδε, ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμή-
χανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι· χελώνην καὶ
ἄρνα κατακόψας, ὁμοῦ ἔψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ

49 χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω [τοῦ μαντήϊου] ἀπόκρισιν, οὐκ ἔχω εἶπαι ὃ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα· οὐ γὰρ ὦν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήϊον ἄψευδες ἐκτῆσθαι.

50 Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίησι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας, νηήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε, θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτῳ ὃ τι ἔχοι ἕκαστος. ὥς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἑξαπάλαιστα· ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα, τριπάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιάϊα· ἀριθμὸν δὲ, ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατὸν· καὶ τουτέων, ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσαρα τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα [ἡμιπλίνθια] λευκοῦ χρυσοῦ σταθμὸν διτάλαντα· ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἔλκουσιν σταθμὸν τάλαντα δέκα· οὗτος ὁ λέων, ἐπεὶ τε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· ἐπὶ γὰρ τούτοις ἰδρυτο· καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπε-

51 τάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι· κρητῆρας δύο μεγάλῃσι μεγάλους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσειος ἐκέετο ἐπὶ δεξιᾷ ἐσιόντι ἐς τὸν νηὸν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ' ἀριστερά· (μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαίντα, καὶ ὁ μὲν χρύσειος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑνατον ἡμιτάλαντον καὶ ἔτι δυνώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηίου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους· ἐπικίρνεται γὰρ ὑπὸ

Δελφῶν Θεοφανίοισι· φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίον ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι·) καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἱ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἱστάσι, καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρυσεόν τε καὶ ἀργύρεον· τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ, φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου· ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίσασθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὖνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι· ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἑστί· οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοις ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα, καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἰδωλον χρυσεον τρίπηχυν, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ, καὶ τῆς ἑωντοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφούς ἀπέπεμψε· 52 τῷ δὲ Ἀμφιάρεω, πυθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρυσεον πᾶν ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσήν, τὸ ξυστόν τῇσι λόγχῃσι ἐὼν ὁμοίως χρυσεον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα 53 ἐς τὰ ἱρὰ ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον; ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοις, λέγοντες· “Κροῖσος, ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τάδε μαντήϊα εἶναι μούνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾶ, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον;” οἱ μὲν

ταῦτα ἐπειρώτεον. τῶν δὲ μαντητίων ἀμφοτέρων ἐς τὰντὸ αἰ γινῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσαι. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

- 54 Ἐπεὶ τε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην, πέμψας αὐτῖς ἐς Πυθῶ Δελφούς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατήρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντητήν καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτῶν γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰὲν
- 55 χρόνον. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφούς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντητίου ἀληθινήν, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τὰδε χρηστηριαζόμενος, εἰ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχία. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τὰδε·

Ἄλλ' ὅτ' ἂν ἡμίονος βασιλεὺς Μῆδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφῖδα παρ' Ἑρμῶν
φεύγεις, μὴδὲ μένεις, μῆδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

- 56 Τούτοις ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλὸν τι μάλιστα πάντων ἦσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους εἶντας προσκτῆσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα τὸ ἀρχαῖον, εἶντα τὸ μὲν Πελασγικὸν τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος· καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε τὸ δὲ πολυπλάνητον κάρτα· ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκει γῆν τὴν Φθιώτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Οὐλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἰστιαιώτιν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώτιδος ὥς ἐξάνεστη ὑπὸ

Καδμείων, οἵκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεόμενον· ἐνθεύτεν δὲ αὐτῖς ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὼν, Δωρικὸν ἐκλήθη.

Ἦν τινα δὲ γλῶσσαν ἴεσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω 57 ἀτρεκέως εἶπαι. εἰ δὲ χρεὸν ἐστὶ τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστώνᾳ πόλιν οἰκούντων, οἱ ὁμοῦροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἴκεον δὲ τηλικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἑόντα πολίσματα τὸ οὖνομα μετέβαλε· εἰ τούτοις τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὼν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ • ἐς Ἑλλήνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφεας περιοικούντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοί· σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι· δηλοῦσί τε, ὅτι, τὸν ἡνείκαντο γλῶσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῖτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν 58 γλῶσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὥς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἐὼν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεώμενον, αὐξήται ἐς πλῆθος [τῶν ἐθνέων] πολλόν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὥς δὴ ὦν ἐμοὶ γε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξηθῆναι.

Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατε- 59 χόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος τούτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτῃ γὰρ, ἑόντι ἰδιώτῃ καὶ θεωρέοντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο

μέγα· θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρά, οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἔοντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, ἄνευ πυρὸς ἔξεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνβούλευε Ἰπποκράτει πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι· οὐκὼν ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἰπποκράτεα, γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισιίστρατον τοῦτον· ὅς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλῆος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου Ἀριστολαΐδew, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιαύδε· τρωμάτισας ἐωντόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθρούς, οἱ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν· ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένη στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἐλὼν καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκε οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους· οἱ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιιστράτου κορυνηφόροι δέ· ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἶποντό οἱ ὅπισθε· συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισιίστρατος ἦρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ἐπὶ τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε
60 τὴν πόλιν, κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τῶντ' ὁ φρονήσαντες οἱ τε τοῦ Μεγακλῆως στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου, ἐξελαύνουσί μιν. οὕτῳ μὲν Πεισιίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὐκὼ κάρτα ἐρριζωμένην· ἔχων ἀπέβαλε· οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισιίστρατον, αὐτοὶ ἐκ

νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν· περιελαννόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλῆς, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι; ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοις Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὥς ἐγὼ εὐρίσκω, μακρῷ ἐπεὶ τε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθέης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοις, τοῖσι πρῶτοις λεγομένοις εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιῇ ἦν γυνὴ τῇ ὄνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής· ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέσθαι ἔχουσα, ἤλανον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἳ τὰ ἐντεταλμένα ἡγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόμῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα, κατάγει ἐς τὴν ἑωντῆς ἀκρόπολιν.” οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἐς τε τοὺς δῆμους φάτις ἀπῆκετο, ὥς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἄνθρωπον καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισίστρατον.

Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ 61 ὁ Πεισίστρατος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνίων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωντῆς μητρί· ἡ δὲ, τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε,

εὐτυ-
πον
κέει
ἐτέρω
αὐτῇ
ἐστι
αὐτῷ
εὐχα-
στῶ βα-
παντ
λοις

33 ἀνέτ-
ἐχαρ-
πέμψ-
ἀγα-
ἐκέλ-

34 ὁ
μεγα-
εἶναι
ἐνδο-
μελ-
τῷ
(ἦν
πάν-
τὸν
μιν
καὶ
ἄγε
μιν
περ-
τοῖ
ἐκκ-

35 μά-
τοῖ
σι
μέ

συλλαβὼν τὸ χρηστήριον καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθέν, ἐπῆγγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄσπετος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τῆνικαῦτα· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν πρὸς κύβους οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἐσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι· φευγόντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μῆτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἶεν· ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπεμπε· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι, ἕκαστος ἐπὶ τῷ ἑωντοῦ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ 64 Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα ἐπικούροισι τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι, (τῶν μὲν αὐτόθεν τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων,) ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν καὶ καταστήσας ἐς Νάξον· (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμει·) πρὸς τε ἔτι τούτοις, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεε ἐς ἄλλον χώρον τῆς Δήλου· καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκῆτης.

Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον 65 ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ ἑόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεατέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχεόντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεήτας μούνοὺς προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, κατὰ τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοισι

ταῦτα ἐπειρώτεον. τῶν δὲ μαντητίων ἀμφοτέρων ἐς τὰντὸ αἰ γινῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσαι. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

- 54 Ἐπεὶ τε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην, πέμψας αὐτῖς ἐς Πυθῶ Δελφούς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατήρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηίην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτῶν γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰὲν
- 55 χρόνον. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφούς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντητίου ἀληθινήν, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἰ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουνναρχία. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε·

Ἄλλ' ὅτ' ἂν ἡμίονος βασιλεὺς Μῆδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφῖδα παρ' Ἑρμον
φεύγεις, μὴδὲ μένεις, μῆδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

- 56 Τούτοις ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλὸν τι μάλιστα πάντων ἦσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους εἶντας προσκτῆσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἴωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα τὸ ἀρχαῖον, εἶντα τὸ μὲν Πελασγικὸν τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος· καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε τὸ δὲ πολυπλάνητον κάρτα· ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιώτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Οὐλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἰστιαιώτιν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώτιδος ὥς ἐξάνεστη ὑπὸ

Καδμείων, οἵκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδόνῃ καλεόμενον· ἐνθεύτεν δὲ αὐτὶς ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὼν, Δωρικὸν ἐκλήθη.

Ἦν τινα δὲ γλῶσσαν ἴσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω 57 ἀτρεκέως εἶπαι. εἰ δὲ χρεὸν ἐστὶ τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκόντων, οἱ ὁμοῦροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἵκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἑόντα πολίσματα τὸ οὖνομα μετέβαλε· εἰ τοῖτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἑὸν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ • ἐς Ἑλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφεας περιοικέοντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοί· σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι· δηλοῦσί τε, ὅτι, τὸν ἡνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῖτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν 58 γλώσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὥς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἑὸν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεώμενον, αὖξεται ἐς πλῆθος [τῶν ἐθνέων] πολλόν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὥς δὴ ὦν ἐμοὶ γε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἑὸν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὖξηθῆναι.

Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατε- 59 χόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτει γὰρ, ἑόντι ιδιώτῃ καὶ θεωρέοντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο

μέγα· θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρά, οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἑόντες ἐμπλεοὶ καὶ ὕδατος, ἄνευ πυρὸς ἔξεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνβούλευε Ἰπποκράτει πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι· οὐκὼν ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἰπποκράτεια, γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισιίστρατον τοῦτον· ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου Ἀριστολαΐδew, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιαύδε· τρωμάτισας ἐωντόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἳ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν· ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένη στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἔλων καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκε οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους· οἱ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιιστράτου κορυνηφόροι δέ· ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἶποντό οἱ ὅπισθε· συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισιίστρατος ἦρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ἐπὶ τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε
60 τὴν πόλιν, κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τῶντ' ὀφρονήσαντες οἳ τε τοῦ Μεγακλέως στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου, ἐξελαύνουσί μιν. οὕτω μὲν Πεισιίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὐκὼν κάρτα ἐρριζωμένην ἔχων ἀπέβαλε· οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισιίστρατον, αὐτίς ἐκ

νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν· περιελανόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλῆς, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιωστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι; ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοις Πεισιωστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὥς ἐγὼ εὐρίσκω, μακρῷ ἐπεὶ τε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθίης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὔτοι ἐν Ἀθηναίοισι, τοῖσι πρώτοις λεγομένοις εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιῇ ἦν γυνὴ τῇ οὐνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής· ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἐμελλε εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλανον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἱ τὰ ἐντεταλμένα ἡγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόμῳ Πεισιόστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμῆσασα ἀνθρώπων μάλιστα, κατάγει ἐς τὴν ἑωυτῆς ἀκρόπολιν.” οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἐς τε τοὺς δῆμους φάτις ἀπίκετο, ὥς Ἀθηναίῃ Πεισιόστρατον κατάγει· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἀνθρωπον καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισιόστρατον.

Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρώπῳ τῷ εἰρημένῳ 61 ὁ Πεισιόστρατος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγατέρα. οἱ δὲ παῖδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νενηιέων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί· ἡ δὲ, τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε,

ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου· ὀργῇ δὲ, ὡς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτησι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιούμενα ἐπ' ἐωντῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν· ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισὶ. Ἰππίεω δὲ γνώμῃ νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἱ τινὲς σφί προηδέατο κού τι· πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλλοντο τῇ δόσει τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ καὶ πάντα σφί ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξίος σφί ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐβελοντῆς, τῷ οὐνομα ἦν Δύγδαμης, προθυμίην πλείστην παρείχετο, κο-
62 μίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. Ἐξ Ἐρετρίας δὲ ὀρμηθέντες, διὰ ἐνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφί στρατοπεδευομένοισι, οἳ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον οἷσι ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο· Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεὶ τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὲ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὀρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὸντὸ συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα· ἐνθαῦτα θεῖη πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνάν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὃς οἱ προσιῶν χρεᾶ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων·

Ἐρρίπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·

θύνοι δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

63 Ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάζων χρεᾶ τάδε· Πεισίστρατος δὲ

συλλαβὼν τὸ χρηστήριον καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθέν, ἐπῆγγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν πρὸς κύβους οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισιίστρατον ἐσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι· φευγόντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισιίστρατος ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μήτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἰεν· ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπεμπε· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι, ἕκαστος ἐπὶ τῷ ἑωυτοῦ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ 64 Πεισιίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα ἐπικούροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι, (τῶν μὲν αὐτόθεν τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων,) ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φευγόντων παῖδας λαβὼν καὶ καταστήσας ἐς Νάξον· (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισιίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμει·) πρὸς τε ἔτι τούτοις, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱοῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεε ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου· καὶ Πεισιίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκῆτης.

Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον 65 ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ ἔοντας ἤδη τῷ πολέμῳ κάτυπερτέρους Τεγεγτέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχέοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεγίας μούνους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, κατὰ τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοις

ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομήην· Λυκούργου, τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς, ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσθίει ἐς τὸ μέγαρον εὐθὺς ἢ Πυθίῃ λέγει τάδε·

Ἦκεις, ὦ Λυκόβργε, ἐμὸν ποτὶ πλοῖνα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσι δλύμπια δώματ' ἔχουσι.
διζῶ ἢ σε θεὸν μαρτεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον·
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόβργε.

οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοις λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστέωτα κόσμον Σπαρτιήησι· ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκούργον ἐπιτροπέυσαντα Λεωβώτῳ, ἀδελφιδέῳ μὲν ἑωυτοῦ βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν· μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια, πρὸς τε τούτοις 66 τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκούργος. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι, σέβονται μεγάλως. οἶα δὲ ἐν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον ἀντίκα καὶ εὐθηνήθησαν· καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ· ἢ δὲ Πυθίῃ σφι χρᾶ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανεφάγοι ἄνδρες ἔασι,
οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δὲ τοι οὐ τι μεγαίρω·
δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι,
καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τεγεήτας· ἐσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐξωγρή-

θησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὐται, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἡμᾶς ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι.

Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ 67
κακῶς ἀέθλειον πρὸς τοὺς Τεγεήτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ
Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδρίδεω τε καὶ Ἀρί-
στωνος βασιλείῃ ἐν Λακεδαιμόνι, ἤδη οἱ Σπαρτιῶται
κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε
γενόμενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἴσσοῦντο ὑπὸ Τε-
γεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφούς ἐπει-
ρώτησαν, τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατύπερθε τῷ πο-
λέμῳ Τεγεητέων γενοίαιτο; ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε,
τὰ Ὁρέστω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅστιά ἐπαγαγομένους·
ὥς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἶοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ
Ὁρέστω, ἔπεμπον αὐτίς τὴν ἐς θεὸν ἐπειρησομένους
τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὁρέστης· εἰρωτῶσι δὲ
ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέῃ λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
ἐνθ' ἀνεμοὶ πνέουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κείται.
ἐνθ' Ἀγαμέμνονιδην κατέχει φυσιζοὺς αἶα·
τὸν σὺ κομισσάμενος, Τεγέης ἐπιτάβροθος ἔσση.

ὥς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπείχον
τῆς ἐξευρέσιως οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι· ἐς
οὗ δὴ Δίχης, τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρ-
τιητέων, ἀνεῦρε. (οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσὶ τῶν ἀστῶν,
ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε
ἔτεος ἐκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἂν
ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ δια-
πεμπομένους μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλῃ). Τούτων ὧν 68
τῶν ἀνδρῶν Δίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ
χρησάμενος καὶ σοφίῃ· ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν
χρόνον ἐπιμυξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας, ἐλθὼν ἐς χαλ-
κῆιον ἐθηεῖτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον, καὶ ἐν θῶνματι

ἦν ὁρέων τὸ ποιούμενον· μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· “ἦ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴ περ εἶδες τό περ ἐγὼ, κάρτα ἂν ἐθώυμαζες ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶυμα ποιούμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου· ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῶ ἐπταπήχει· ὑπὸ δὲ ἀπιστίης μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζονας ἀνθρώπους τῶν νῦν, ἀνῶσα αὐτήν, καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκει ἴσον ἔοντα τῇ σορῶ· μετρήσας δὲ συνέχωσα ὀπίσω.” ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τὰ περ ὁπώπее· ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλεόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὁρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὔρισκε ἔοντας· τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν, τὸν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον· τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον· κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων, ὥς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτήν, ἐδίωξαν· ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἐωυτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ’ οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν· χρόνῳ δὲ ὥς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη· ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἷχετο φέρων ἐς Σπάρτην· καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως πειρώατο ἀλλήλων, πολλῶ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

- 69 Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· “ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε· ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρη-

στήριον προσκαλέομαι, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπατης.” Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι’ ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γεγόμενον, ἥσθησάν τε τῇ ἀφίξει τῶν Λυδῶν καὶ ἐποιήσαντο ὅρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγонуῖαι· πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδεις χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἰδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην. Τούτων τε ὧν εἵνεκεν οἱ Λακεδαι- 70 μόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους· καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἐτοῖμοι ἐπαγγεῖλαντι· τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάλῃ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἤγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητῆρ οὐκ ἀπῖκετο ἐς Σάρδεις, δι’ αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ὥς ἐπεὶ τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδεις ὁ κρητῆρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμῖν, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες. αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι, ὥς ἐπεὶ τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδεις τε καὶ Κροῖσον ἠλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναι μιν ἐς τὸ Ἡραῖον. τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην; ὥς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μὲν νυν τὸν κρητῆρα οὕτως ἔσχε.

Κροῖσος δὲ ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρα- 71 τηῖν ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν.

Παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθεν

εἶναι σοφὸς ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὐνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε· (οὐνομά οἱ ἦν Σάνδανις) “ὦ βασιλεῦ, ἐπ’ ἀνδρας τοιοῦτους στρατεύεσθαι παρασκευάζεαι οἱ σκυτῖνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι ἀλλ’ ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρήχειν· πρὸς δὲ, οὐκ οἶνω διαχρέονται ἀλλὰ ὕδροποτέουσι· οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεται τοῖσί γε μὴ ἔστι μηδέν; τοῦτο δὲ, ἦν νικηθῆς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις· γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον ποιοέουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς.” ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Κροίσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδούς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἄβρον οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

- 72 Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι Μήδων κατήκοι, τότε δὲ Κύρον· ὁ γὰρ οὗρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ὁ Ἄλυσ ποταμός· ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὗρεος διὰ Κιλικῶν, μετὰ δὲ, Ματιηνοῦς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου Φρύγας· παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἄλυσ ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον. ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρας ταύτης ἀπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦνται.

- 73 Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροίσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα· καὶ γῆς ἱμέρω, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν βουλόμενος καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος εἶν, καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κύραν. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κναξάρεω,

έόντα Κροίσου μὲν γαμβρόν Μήδων δὲ βασιλέα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρόν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων εἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κναζάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω· ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ, ὥς έόντας ἰκέτας· ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιόμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων· χρόνου δὲ γενομένου, καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καὶ κοτε συνήνεικε ἐλεῖν σφεας μὴδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῇσι χερσὶ ὁ Κναζάρης, (ἦν γάρ, ὥς διέδεξε, ὀργὴν ἄκρος,) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικείην· οἱ δὲ ταῦτα πρὸς Κναζάρειω παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφέων αὐτῶν πεπονθότες ἐβούλευσαν τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι· σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κναζάρει δοῦναι φέροντες ὥς ἄγρην δῆθεν, δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα τὸν Σαρδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο· καὶ γὰρ Κναζάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τούτων ἐπάσαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες Ἀλυάττεω ἰκέται ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα 74 (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κναζάρει) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μῆδους· ἐν δὲ, καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. διαφέρουσι δὲ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλεμον, τῷ ἔκτῳ ἔτει συμβολῆς γενομένης, συνήνεικε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοὶ τε καὶ οἱ

Μῆδοι ἐπεὶ τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέροι εἰρήνην ἐωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς ἦσαν οἶδε· Συνένεσις τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἦσαν καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἐγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην Ἀστυάγεϊ τῷ Κναξάρει παιδί. ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιος ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὄρκια δὲ ποιεῖται ταῦτα τὰ ἔθνεα τά περ τε Ἕλληνες· καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωται ἐς τὴν ὁμοχροῖήν, τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

- 75 Τούτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος, ἐόντα ἐωυτοῦ μητροπάτορα, καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημαίνω· τὰ Κροῖσος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδήλου ἐλπίσας πρὸς ἐωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὥς δὲ ἀπίκητο ἐπὶ τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦ-
 τεν, ὥς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν· ὥς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλ-
 λήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροῖσου ὅπως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναι κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας,) λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ δεξιῆς ῥεῖν· ποιῆ-
 σαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθέην ὀρύσσειν ἄγοντα μηνοειδέα, ὅπως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὐτὶς παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι· ὥστε, ἐπεὶ τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ

δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ προσίεμαι· κῶς γὰρ ὁπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν;

Κροῖσος δὲ, ἐπεὶ τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκητο 76 τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην· (ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστα κη κειμένη·) ἐνθαῦτα ἑστρατοπεδεύετο, φθειρών τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἶλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἡνδραποδίσατο· εἶλε δὲ τὰς περιουκίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε οὐδὲν ἔοντας αἰτίους ἀναστατάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἡντιούτο Κροίσῳ· πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὀρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας ἐπειράτό σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάμεναι· Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπέειθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκητο καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρώατο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικῆσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθοῦσης.

Καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα οὕτως ἡγωνί- 77 σατο, Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα· (ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου·) τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειράτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπῆλυνε ἐς τὰς Σάρδεις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὄρκιον, (ἐποίησατο γὰρ καὶ πρὸς Ἀμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ περὶ πρὸς Λακεδαιμονίους,) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους, (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Δαβύνητος·) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρῆναι ἐς χρόνον ῥητὸν, ἀλίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιὴν, ἐνένωτο τὸν χεῖμῶνα παρῆς ἅμα τῷ ἡρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας.

καὶ ὁ μὲν ταῦτα φρονέων, ὥς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδεις, ἔπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις, τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσησι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπείς διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οἴτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσει ἐπὶ Σάρδεις.

78 Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη· φανέντων δὲ αὐτῶν, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητέων Τελμησσέων· ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδεις, ἦλῶ ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μὲν τοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους· λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπὶ ἡλύδα. Τελμησσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἡλωκότι, οὐδὲν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδεις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον·

79 Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροῖσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὥς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλεύομενος εὗρισκε πρῆγμά οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὥς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδεις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλίσθηται τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὥς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίηε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθει. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὥς αὐτὸς κατεδόκει, ὁμῶς τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου· ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν

ἀπ' ἵππων, δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί. Ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελ- 80
θόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὼν μέγα τε καὶ ψιλόν, (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὑλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἑρμον, ὃς ἐξ οὖρεος ἱροῦ Μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδιδοί ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν,) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵππον ἐποίησε, Ἀρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε· ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἑωυτοῦ ἔποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα, ἄνδρας ἐπ' αὐτὰς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν ἐνεσταλμένους· σκευάσας δὲ αὐτοὺς, προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προΐεναι πρὸς τὴν Κροίσου ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἔπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε· ὅπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς δὲ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, Κροῖσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ιδέην αὐτῆς ὀρέων οὔτε τὴν ὁδμήν ὀσφραϊνόμενος· αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκεν ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροίσῳ ἄχρηστον ᾗ τὸ ἱππικόν, τῷ δὴ τι καὶ ἐπέιχε ἐλλάμπεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνέησαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὀσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἢ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν· ἀλλ', ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοὶ κατεilhθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη. Κροῖσος δὲ 81

δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις· τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθεῖν, 82 ὥς πολιορκεομένου Κροίσου. Ἐς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαιμόνα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι [τοῖσι Σπαρτιήτησι] κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἕρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργεῖους, περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης.

Τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐοῦσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἡ πρὸς ἐσπέρην Ἀργείων, ἡ τε ἐν τῇ ἡπείρῳ χώρα καὶ ἡ Κυθηρίη, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένη, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τριηκοσίους ἐκατέρων μαχέσασθαι, ὁκότεροι δ' ἂν περιγένωνται τούτων εἶναι τὸν χώρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἐκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων, ὀρώντες οἱ ἕτεροι ἐσσουνμένους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνοιεν. συνθέμενοι ὦν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο· λογάδες δὲ ἐκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον· μαχομένων δὲ σφῶν καὶ γινομένων ἰσοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργείων μὲν Ἀλκίηνωρ τε καὶ Χρόμιος, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυνάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὡς νενικηκότες ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυνάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρήσαν πυνθανόμενοι ἀμφότεροι· τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔφασαν νικᾶν, λέγοντες οἱ μὲν ὡς ἑωυτῶν πλεῦνες περιγεγόνασι, οἱ δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας τὸν δὲ σφέτερον πα-

ραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκροὺς. τέλος δὲ, ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο· πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποίησαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον, οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἓνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστήειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρήσασθαι ἑωυτόν. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνεστεωύων 83 πρηγμάτων ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ· οἱ δὲ ὁμῶς ἐπεὶ τε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν· καὶ σφι ἤδη παρσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἐτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν, συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαντο.

Σάρδιες δὲ ἡλώσαν ὧδε. ἐπειδὴ τεσσereσκαυδε- 84 κάτῃ ἐγένετο ἡμέρῃ πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τεύχεος δῶρα δώσειν· μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς ὡς οὐ προεχώρει, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειράτο προσβαίνων, τῷ ὄννομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἀλῶ κοτέ· ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης, ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων, μούνη οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησσέων δικασάντων ὡς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης

κατὰ τὸ ἄλλο τείχος περιενείκας τῇ ἦν ἐπίμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐδὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὢν δὴ Ὑροιάδης αὐτὸς [ὁ Μάρδος,] ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτὸς τε ἀναβεβήκει, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἠλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.

- 85 Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὢν παρελθούσῃ εὖεστοι ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκει, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφει χρησομένους· ἡ δὲ Πυθίῃ οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νῆπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευ πολύευκτον ἰην ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λῴων ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνόλβῃ.

- ἀλίσκομένου δὴ τοῦ τείχεος, ἥϊε γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν μιν ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκει, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανεῖν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν, εἶπε δέ· “ὦνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον.” οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν
- 86 πάντα χρόνον τῆς ζόης. Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν ἄρξαντα ἕτεα τεσσερεσκαίδεκα καὶ τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἐωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν· λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον· ὁ δὲ συνήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν

πέδησι δεδεμένον, καὶ δις ἐπὶ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεω δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων· εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν βουλόμενος εἰδέναι εἰ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιεῖν ταῦτα· τῷ δὲ Κροίσῳ ἐστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καὶ περ ἐν κακῷ ἔοντι τοσοῦτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἶη σὺν θεῷ εἰρημένον τὸ “μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον.” ὥς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι Σόλωνα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα, κελεῦσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο; καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν, Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν ἐρωτεώμενον, μετὰ δὲ, ὥς ἡναγκάζετο, εἰπεῖν· “τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν.” ὥς δὲ σφί ἄσσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δὴ, ὥς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων, ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε, οἷα δὴ εἶπας· ὥς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων· ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὄλβιους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγγέσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε καὶ ἐννόσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω ζῶντα πυρὶ διδοίη, πρὸς τε τούτοισι, δείσαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὥς οὐδὲν εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλῶς ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσον· καὶ τοὺς πειρωμένους οὐ δύνασθαι

87 ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν, Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὥς ὦρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλέομενον, εἴ τι οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστήναι καὶ ῥύσασθαι μὲν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ· τὸν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρὴν· οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὥς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἶρεσθαι τάδε· “Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστήναι;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπραξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ τῇ ἐμευνοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ· αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς ἐπαείρας ἐμὲ στρατεῦεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅς τις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι· ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες τοὺς παῖδας· ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί κου φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι.”

88 Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισε τε ἐγγὺς ἐωντοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε, ἀπεθύνμαζέ τε ὀρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκείνον ὄντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἥσυχος ἦν· μετὰ δὲ, ἐπιστραφεὶς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κεραίζοντας εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγειν πρὸς σέ τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή;” Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὅ τι βούλοιο· ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων· “οὗτος ὁ πολλὸς ὄμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται;” ὁ δὲ εἶπε· “πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει.” Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· “οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα· ἀλλὰ

φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά.” Κῦρῳ δὲ ἐπιμελὲς 89
ἐγίνετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μετασθησάμενος δὲ τοὺς
ἄλλους, εἶρετο Κροῖσον ὃ τι οἱ ἐνορήῃ ἐν τοῖσι ποι-
ευμένοισι; ὃ δὲ εἶπε· “ἐπεὶ τε με θεοὶ δῶκαν δούλόν
σοι, δικαίῳ εἴ τι ἐνορέω πλέον σημαίνειν σοι. Πέρσαι
φύσιν ἔοντες ὕβρισται, εἰσὶ ἀχρήματοι· ἦν ὦν σὺ
τούτους περὶ δὴς διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας
χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέ-
σθαι· ὅς ἂν αὐτῶν πλείστα κατάσχη, τοῦτον προσδέ-
κεσθαί τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποιήσον ὧδε,
εἴ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων
ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἱ λεγόντων πρὸς
τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρέομενοι, ὥς σφρα
ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διὶ. καὶ σύ τε σφι
οὐκ ἀπεχθήσεται βίῃ ἀπαιρέομενος τὰ χρήματα, καὶ
ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἐκόντες ποιή-
σουσι.” Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδετο, ὥς οἱ 90
ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ, καὶ ἐντει-
λάμενος τοῖσι δορυφόροις τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο
ἐπιτελέειν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· “Κροῖσε, ἀναρ-
τημένον σεῦ ἀνδρὸς βασιλέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα
ποιέειν, αἰτέο τὴν δόσιν ἣν τινα βούλεαί τοι γενέσθαι
παραντίκα.” ὃ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, εἰσας με χαριεῖ
μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐτίμησα ἐγὼ
θεῶν μάλιστα ἐπείρεσθαι πέμπαντα τάσδε τὰς πέδας,
εἰ ἑξαπατᾶν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἔστι οἱ;” Κῦρος
δὲ εἶρετο ὃ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορεύων παραιτέοιτο;
Κροῖσος δὲ οἱ ἐπανηλόγησε πᾶσαν τὴν ἐωντοῦ διά-
νοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας, καὶ μά-
λιστα τὰ ἀναθήματα, καὶ ὥς ἐπαρθεὶς τῷ μαντήϊω
ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας· λέγων δὲ ταῦτα κατέ-
βαινε αὐτὶς παραιτέομενος ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τούτῳ
ὄνειδίσαι· Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· “καὶ τούτου τεύξεαι
παρ’ ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἐκάστοτε
δέῃ.” ὥς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων τῶν
Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας

ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντήϊοις ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι. ἐπὶ Πέρσας ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι; δεικνύντας τὰς πέδας, ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν καὶ εἰ ἀχαρίστοις νόμος εἶναι

91 τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι; Ἀπικομένοις δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· “τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῶ· Κροῖσος δὲ πέμπτον γονέος ἀμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικῇ ἐπισπόμενος ἐφόνευσεν τὸν δεσπότηα, καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν. προθυμωμένου δὲ Λοξίῳ, ὅπως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίων πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας· ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐταὶ ἡνύσατο, καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἄλωσιν· καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοις ἀλούς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων, καιομένων αὐτῷ ἐπῆρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαντήϊον τὸ γεγόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. προηγόρευε γὰρ οἱ Λοξίης, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν· τὸν δὲ πρὸς ταῦτα χρὴν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι, ἐπείρεσθαι πέμψαντα κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν; οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν, οὐδ' ἐπανειρόμενος, ἑωυτὸν αἷτιον ἀποφαινέτω· ᾧ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμίονου, οὐδὲ τοῦτο συνέβαλε· ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μητρὸς ἀμείνονος πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου· ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέως, ὃ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ἰπ' ἐκείνοισι· καὶ ἐνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνοίκεε.” ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνῆνικαν ἐς Σάρδεις καὶ ἀπῆγ-

γειλαν τῷ Κροίσῳ· ὁ δὲ ἀκούσας, συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτιάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα 92 ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μούνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβησι τῇσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἱ τε βόες αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κίωνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ Προνηΐης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπίς χρυσῇ μεγάλῃ. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμέ τῃν περιέοντα· τὰ δ' ἐξαπόλωλε τὰ τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχιῶνσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν νυν ἐς τε Δελφούς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκῆιά τε ἔοντα, καὶ τῶν πατρῶων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεὶ τε δὲ, δόντος τοῦ πατρὸς, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἔλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἶρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θώματα δὲ γῇ Λυδίῃ ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, 93 οἷά τε καὶ ἄλλη χώρα, παρὲς τοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ἔστι λίθων μεγάλων τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξειργάσαντο δὲ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ χειρώνакτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι· οὖροι δὲ, πέντε ἔοντες,

ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω· καὶ σφί γρόμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο· καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκίων ἔργον εὖν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνείονται πᾶσαι συλλέγουσαι σφίσι φερνάς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσai· ἐκδιδοάσι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος εἰςὶ στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλέθρα· τὸ δὲ εὐρὸς ἐστὶ πλέθρα τριακαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ αἰίναον εἶναι· καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι.

- 94 Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἣ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνέουσιν. πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοῖς Λυδοῖς, καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστῆσας ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι· ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι· ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄττος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδητὴν ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας· μετὰ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίζησθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν· ἐξευρεθῆναι δὴ ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἀλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἶδεα πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὧν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί· ποιεῖν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἐτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἐτέρην σιτέεσθαι παυομένους τῶν παιγνιέων· τοιοῦτω τρόπῳ διάγειν ἐπ' ἔτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακὸν ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ

λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένη τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὐνομα εἶναι Τυρσηνόν· λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἐτέρους ἐξέναι ἐκ τῆς χώρας, καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν· ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὅμβρικούς· ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τοῦδε· ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τοῦ παιδὸς ὃς σφεας ἀνήγαγε, ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους ὀνομασθῆναι Τυρσηνοὺς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσησι δεδούλωντο.

Ἐπιδίξεται δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τόν τε 95
Κῦρον ὅστις ἑὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε, καὶ τοὺς Πέρσας ὅτεω τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. ὥς ὢν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον ἀλλὰ τὸν ἑόντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἕτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἥρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπώσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίεε τῶντὸ τοῖσι Μῆδοισι. ἑόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἡπειρον ὦδε αὐτῖς ἐς τυραννίδας περιῆλθον· Ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μῆ- 96
δοισι ἐγένετο σοφὸς τῷ οὐνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω· οὗτος ὁ Δηϊόκης ἐρασθεὶς τυραννίδος ἐποίεε τοιάδε. κατοικημένων τῶν Μῆδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωυτοῦ ἑὼν καὶ πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκει· καὶ ταῦτα μέντοι, εὐσεύσης ἀνομίας πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν, ἐποίεε ἐπιστάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἀδικον πολέμιόν ἐστι· οἱ δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης

Μῆδοι ὀρώντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστὴν μιν ἑωυτῶν αἰρέοντο· ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεώμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων, οὕτω ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμησι ὡς Δηϊόκης εἶη ἀνὴρ μούνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκουσι γνώμησι, τότε ἐπεὶ τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι·

97 τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. Πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐόν, γνοὺς ὁ Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκασε, οὔτ' ἔφη δικαὴν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσιτελείειν, τῶν ἑωυτοῦ ἐξημεληκότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. εἰούσης ὦν ἀρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τῷντὸ, καὶ ἐδίδουσαν σφίσι λόγον λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων· ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι· “οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι δυνατοὶ εἶμεν οἰκέειν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεφόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα.” ταῦτά κη

98 λέγοντες πείθουσι ἑωυτούς βασιλεύεσθαι. Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων τὸν τινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς δ' τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι, καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροισι. ποιέουσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἔφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἐν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν

ἄλλων ἥσσον ἐπιμέλεισθαι· πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἐτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνουσί ἐστι ὑψηλότερος. τὸ μὲν κου τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει κολωνὸς ἐὼν ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὸ δὲ καὶ μᾶλλον τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἐπτά· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆϊα ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύκλον μάλιστα κη τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου φοινίκεοι· τετάρτου δὲ κυάνεοι· πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἡνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι· δύο δὲ οἱ τελευταῖοι εἰσὶ ὁ μὲν καταργυρωμένους ὁ δὲ κατακεχρονσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας.

Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἐνωτῷ τε ἐτείχεε καὶ περὶ 99 τὰ ἐνωτοῦ οἰκία· τὸν δὲ ἄλλον δῆμον περίξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρώτός ἐστι ὁ καταστησάμενος· μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδὲν δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὁρᾶσθαι τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός· πρὸς τε τούτοις ἔτι, γελᾶν τε καὶ πτύειν ἀντίον καὶ ἅπασιν εἶναι τοῦτό γε αἰσχρόν. ταῦτα δὲ περὶ ἐνωτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως ἂν μὴ ὀρώντες οἱ ὁμήλικες, ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ καὶ οἰκίῃς σὺ φλαυροτέρῃς, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπεοῖατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὀρώσι. Ἐπεὶ τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε καὶ ἐκράτυνε 100 ἐνωτὸν τῇ τυραννίδι, ἣν τὸ δίκαιον φυλάσσωσιν χαλεπός· καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες εἰσω παρ' ἐκείνον ἐσεπέμπεσκον, καὶ ἐκεῖνος διακρίνων τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε· τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρί-

ζοντα, τούτον ὅκως μεταπέμψαιτο, κατ' ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματος ἐδικαίευν· καὶ οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ἡρχε.

101 Δηϊόκης μὲν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μούνον, καὶ τούτου ἦρξε. ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένεα· Βουσαῖ, Παρητακηνοὶ, Στρούχατες, Ἀρίζαντοὶ, Βούδιοι, Μάγοι. γένεα μὲν δὴ Μήδων ἐστὶ τοσάδε.

102 Δηϊόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς τελευτήσαντος Δηϊόκεω βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν· παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρέετο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων· ἀλλὰ στρατευσαμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε· μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα καὶ ἀμφότερα ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος· ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἱ Νῖνον εἶχον καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεωτών ἄλλως μέντοι ἐωυτῶν εὖ ἦκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτὸς τε διεφθάρη ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτεα καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

103 Φραόρτew δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Κναξάρης ὁ Φραόρτew τοῦ Δηϊόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκάστους εἶναι, τοὺς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμῖξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. (οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἐστι μαχεσάμενος ὅτε νύξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ τὴν Ἄλυσ ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἐωυτῷ.) συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἐωυτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νῖνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν· καὶ οἱ, ὥς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νῖνον

ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας· ἄγε δὲ αὐτοὺς βασι-
 λεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἱ ἐσέ-
 βαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ
 τῆς Εὐρώπης, τούτοις δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι σὺ-
 τω ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπίκοντο. (Ἔστι δὲ ἀπὸ 104
 τῆς λίμνης τῆς Μαυρίτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς
 Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζώνῃ ὁδός· ἐκ δὲ τῆς
 Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικήν,
 ἀλλὰ ἐν τῷ διὰ μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ, Σάσπειρες·
 τοῦτο δὲ παραμειβομένοις εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ
 μέντοι οἷ γε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατῦ-
 περθε ὁδὸν πολλῶ μακροτέραν ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ
 ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος.) ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι
 συμβαλόντες τοῖσι Σκύθησι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ
 τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην
 πᾶσαν ἐπέσχον. Ἐνθεῦτεν δὲ ἦσαν ἐπ' Αἴγυπτον· 105
 καὶ ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ Ψαμ-
 μίτιχός σφεας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας δώροισί
 τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει τὸ προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι·
 οἱ δὲ ἐπεὶ τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συ-
 ρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλει, τῶν πλεόνων Σκυθέων
 παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολει-
 φθέντες ἐσύλησαν τῆς Οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν.
 ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρόν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὐρίσκω,
 πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ· καὶ
 γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρόν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ
 λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοινικὴς εἰσι
 οἱ ἰδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίας ἑόντες. τοῖσι
 δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρόν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι,
 καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐγγόνιοις, ἐνέσκηψε ἡ θεὸς
 θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι διὰ
 τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἐωντοῖσι τοὺς
 ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώραν ὡς διακέαται
 τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι. Ἐπὶ μὲν νυν 106
 ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίας οἱ Σκύθαι, καὶ
 τὰ πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίας ἀνάστατα

ἦν· χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, (ἔπρησσον γὰρ ἐκάστων τὸ ἐκάστοισι ἐπιβάλλον,) χωρὶς δὲ τοῦ φόρου ἥρπαζον περιελαύνοντες τοῦτο ὃ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κναξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν· καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον· καὶ τὴν τε Νῆνον εἶλον, (ὡς δὲ εἶλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω,) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης· μετὰ δὲ ταῦτα, Κναξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσαεράκοντα ἔτεα σὺν τοῖσι Σκύθαι ἤρξαν, τελευτᾷ.

107 Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης Κναξάρει παῖς τὴν βασιλῆϊν· καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἔθετο Μανδάνην· τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οἰρῆσαι τοσοῦτον ὥστε πληῖσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθών. μετὰ δὲ, τὴν Μανδάνην ταύτην, ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὠραίνην, Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα δεδοικῶς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσης διδοῖ τῷ οὐνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὔρισκε οἰκίης μὲν ἔόντα ἀγαθῆς τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

108 Συναποκειμένης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν. ἐδόκεε δὲ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν, ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γάρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἀρπαγον ἄνδρα οἰκῆϊον, καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ,

ἔλεγέ οἱ τοιάδε· “Ἄρπαγε, πρῆγμα τὸ ἄν τοι προσ-
 θέω μηδαμῶς παραχρήσῃ· μηδὲ ἐμέ τε παραβάλῃ καὶ
 ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σὺ ἐωυτῷ περιπέσῃς.
 λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐς σεωυτοῦ
 ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάψον τρόπῳ ὅτεω αὐτὸς βού-
 λεται.” ὁ δὲ ἀμείβεται· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω
 παρεῖδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδὲν, φυλασσόμεθά τε ἐς
 σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν·
 ἀλλ’ εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τό γε
 ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως.” Τούτοις ἀμειψά- 109
 μενος ὁ Ἄρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσ-
 μημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἥιε κλαίων ἐς τὰ οἰκία.
 παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἐωυτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα
 Ἄστυάγεος ῥηθέντα λόγον, ἣ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει·
 “νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιεῖν;” ὁ δὲ ἀμείβεται·
 “οὐκ ἦ ἐνετέλλετο Ἄστυάγῃς· οὐδ’ εἰ παραφρονήσει
 τε καὶ μανεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἔγωγε
 προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον
 ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν· καὶ
 ὅτι αὐτῷ μοι συγγενὴς ἐστὶν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἄστυά-
 γῃς μὲν ἐστὶ γέρον καὶ ἄπαις ἔρσηνος γόνου· εἰ δὲ
 θελήσει, τούτου τελευτήσαντος, ἐς τὴν θυγατέρα
 ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει
 δι’ ἐμεῦ, ἄλλο τί ἡ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων
 ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ δεῖ
 τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέντοι τῶν τινὰ Ἄσ-
 τυάγεος αὐτοῦ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν.”
 Ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν 110
 βουκόλων τῶν Ἄστυάγεος τὸν ἡπίστατο νομᾶς τε
 ἐπιτηδεωτάτας νέμοντα καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ
 οὔνομα ἦν Μιτραδάτης, συνοίκεε δὲ τῇ ἐωυτοῦ συν-
 δούλῳ· οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνῶ
 κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικήν,
 Σπακῶ· τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μηδοί. αἱ
 δὲ ὑπώρεαι εἰσι τῶν οὐρέων ἐνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν
 εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέῳ τε ἀνέμου τῶν

Ἀγβατάνων, καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτη μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρα πρὸς Σασπείρων ὀρεινὴ ἐστὶ κάρτα· [καὶ ὑψηλὴ τε καὶ ἰδησι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος.] ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἄρπαγος τάδε· “κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅπως ἂν τάχιστα διαφθαρεῖη. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἣν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ ἀλλὰ τερπρόπῳ περιποιήσῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέταγμαί ἐγώ.”

- 111 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἦϊε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνή, ἐπίτεξ' ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει οἰχόμενον τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν· ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφοτέροι ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ ὅτι οὐκ ἐωθὼς ὁ Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεὶ τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἵρετο προτέρη, ὃ τι μιν οὕτω προθύμως Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ γύναι, εἰδὼν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μήτε ἰδεῖν ὄφελον μήτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο, ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς ἦϊα ἔσω· ὥς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον προκείμενον, ἀσπαῖρόν τε καὶ κραυγανόμενον, κεκόσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῇτι ποικίλῃ. Ἄρπαγος δὲ ὥς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον εἴη τῶν οὐρέων, φᾶς Ἀστυάγεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι, πολλὰ ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι· καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι· οὐ γὰρ ἂν κοτὲ κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἀρ-

πάγον· καὶ πρόκατε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἕξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἶη παῖς τῆς Ἀστυάγῃ θυγατρὸς, καὶ Καμβύσῃ τοῦ Κύρου· καὶ μιν Ἀστυάγῃς ἐντέλλεται ἀποκτείνειν· νῦν τε ὁδε ἐστί.” Ἀμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος 112 καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε· ἡ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐεῖδὲς ἔον, δακρύσασα καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἔχρηζε μηδεμιᾷ τέχνῃ ἐκθεῖναι μιν· ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τε εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἀρπάγου ἐποψομένους· ἀπολέεσθαι τε κάκιστα ἦν μὴ σφρα ποιήσῃ· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποιήσον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκειμένον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεὸς· τοῦτο μὲν φέρων πρόθεσ, τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγῃ θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἔοντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἀλώσῃαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται· ὁ τε γὰρ τεθνεὺς βασιλεῖς ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέει τὴν ψυχὴν.” Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ 113 πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίησε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα τοῦτον μὲν παραδιδού τῇ ἑωυτοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἔοντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος· ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων τιθεῖ· ὡς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἦε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος τῶν τινα προβόσκων φίλακον αὐτοῦ καταλιπὼν, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύει ἔφη ἐτοιμὸς εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν· πέμψας δὲ ὁ Ἀρπαγὸς τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδὲ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον· καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο, τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα παραλαβούσα

ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὐνομα ἄλλο κού τι καὶ
 114 οὐ Κῦρον θεμένη. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς,
 πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γεγόμενον ἐξέφηνέ μιν·
 ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι
 αὐται, ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ
 παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον
 δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα· ὁ δὲ αὐτῶν
 διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ δορυφό-
 ρους εἶναι, τὸν δὲ κού τινὰ αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέως
 εἶναι, τῷ δὲ τινι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας·
 ὥς ἐκάστῳ ἔργον προστάσων. εἰς δὴ τούτων τῶν
 παιδιῶν συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεος παῖς ἀνδρὸς
 δοκίμου ἐν Μῆδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχ-
 θέν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας
 διαλαβεῖν· πειθομένων δὲ τῶν παιδων, ὁ Κῦρος τὸν
 παῖδα τρηχέως κάρτα περιέσπε μαστιγέων· ὁ δὲ, ἐπεί
 τε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια ἑωυτοῦ παθὼν
 μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς
 τὸν πατέρα ἀποικτιζέτο τῶν ὑπὸ Κύρου ἥντησε, λέγων
 δὲ οὐ Κῦρον, (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοῦνομα,) ἀλλὰ
 πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός· ὁ δὲ Ἀρ-
 τεμβάρης ὀργῇ, ὥς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα
 καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρῆγματα ἔφη
 πεπονθέναι, λέγων· “ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου
 βουκόλου δὲ παιδός ὧδε περιϋβρίσμεθα,” (δεικνὺς τοῦ
 115 παιδός τοὺς ὤμους.) Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀσ-
 τυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρτεμ-
 βάρεος εἵνεκα, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν
 παῖδα· ἐπεί τε δὲ παρήσαν ἀμφοτέρω, βλέψας πρὸς
 τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· “σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοι-
 οῦτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος
 πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικέιῃ τοιῇδε περισπεῖν;” ὁ δὲ
 ἀμείβετο ὧδε· “ὦ δέσποτα, ἐγὼ δὲ ταῦτα τοῦτον ἐποί-
 ησα σὺν δίκῃ· οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ
 ὁδε ἦν, παίζοντες σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα·
 ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεώτατος. οἱ

μέν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς δ' ἔλαβε τὴν δίκην· εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἀξίός τευ κακοῦ εἰμὶ, ὅδε τοι πάρειμι.” Ταῦτα λέγοντος τοῦ 116 παιδὸς, τὸν Ἀστυάγεα ἐσῆει ἀνάγνωσις αὐτοῦ· καὶ οἱ ὅ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι· ὁ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεῖς δὲ τούτοισι, ἐπὶ χρόνον ἄφθογος ἦν· μόγις δὲ δὴ κοτε ἀνενευχθεὶς εἶπε, θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεια ἵνα τὸν βουκόλον μῦνον λαβὼν βασανίσῃ· “Ἀρτέμβαρεις, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μῆδὲν ἐπιμέμφεσθαι.” τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεια πέμπει· τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες, κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μῦνος, μουνωθέντα δὴ αὐτὸν εἶρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς; ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ' ἑωυτῷ· Ἀστυάγης δέ μιν οὐκ εὖ βουλευέσθαι ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι· ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσῆμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν· ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἑόντα λόγον, ἀρχόμενος δὲ ἀπ' ἀρχῆς διεξῆει τῇ ἀληθείᾳ χρεώμενος, καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην 117 ἐκφάναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο· Ἀρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλείειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὥς δέ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἶρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· “Ἀρπαγε, τέφ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς;” ὁ δὲ Ἀρπαγος ὥς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἑόντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλίσκηται· ἀλλὰ λέγει ἰάδε· “ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον

σκοπῶν ὅπως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοι εἶην αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι τὸ παιδίον, φᾶς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτείνειν αὐτὸ—καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω—παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος θεῖναί μιν ἐς ἐρήμον οὖρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε ἣν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ· ἐπεὶ τε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελεύόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθαψά μιν. οὕτως ἔσχε, ὧ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου· καὶ τοιούτῳ μὶν ἔχρησάτο ὁ παῖς.”

- 118 Ἄρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰὺν ἔφαινε λόγον. Ἀστυάγης δὲ κρύπτων τὸν οἱ ἐνείχεε χόλον διὰ τὸ γεγονός, πρῶτα μὲν, κατάπερ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρήγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἀρπάγῳ· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπαλλόγητο, κατέβαινε λέγων ὥς “περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονός ἔχει καλῶς· τῷ τε γὰρ πεποιημένῳ,” ἔφη λέγων, “ἐς τὸν παῖδα τούτον ἔκαμνον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἐλαφρᾷ ἐποιεύμην· ὥς ὦν τῆς τύχης εὖ μετεστεώσης, τοῦτο μὲν τὸν σεωντοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δὲ, (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θίνειν τοῖσι θεῶν τιμῇ αὕτη προσκέεται,) πάρ-
119 ἰσθί μοι ἐπὶ δεῖπνον.” Ἄρπαγος μὲν ὥς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτία οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχῃσι χρηστῇσι ἐπὶ δεῖπνον κέκλητο, ἦε ἐς τὰ οἰκία· ἐσέλθων δὲ τὴν, ταχίστην, ἣν γὰρ οἱ παῖς εἰς μῦνος ἔτεα τρία καὶ δέκα κον μάλιστα γεγονώς, τούτον ἐκπέμπει, ἵεναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος καὶ ποιέειν ὅτι ἂν ἐκεῖνος κελεύῃ· αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἔων, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὥς οἱ ἀπῖκετο ὁ Ἀρπάγον παῖς, σφάζας αὐτὸν καὶ κατὰ

μέλεα διελών, τὰ μὲν ὥπτησε τὰ δὲ ἔψησε τῶν κρεῶν· εὐτυχτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἐτοῖμα· ἐπεὶ τε δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου, παρήσαν οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρετιθέατο τράπεζαι ἐπιπλέαι μηλείων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἔωντοῦ πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν τὰ ἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα· ὥς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό μιν εἰ ἡσθήη τι τῇ θοίνῃ; φαμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἄρπαγον δὲ ἐκέλευον προστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν· πειθόμενος δὲ ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα, ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγῃ ἐντός τε ἔωντοῦ γίνεται· εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκοι ὅτεν θηρίου κρέα βεβρώκοι; ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ· τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἥϊε ἐς τὰ οἰκία· ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἄρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε. 120
Κύρου δὲ πέρι βουλευόν, ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἱ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτῃ ἔκριναν, ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν; οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὥς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον· ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε· “ἔστι τε ὁ παῖς [καὶ περίεστι] καὶ μιν ἐπ’ ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κόμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα· ὁ δὲ πάντα, ὅσα περ οἱ ἀληθείᾳ λόγῳ βασιλέες, ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας εἶχε· καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν;” εἶπαν οἱ μάγοι· “εἰ μὲν περίεστί

τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινός, θάρσει τε τούτου εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε· καὶ τὰ γε τῶν ὄνειράτων ἐχόμενα τέλεως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται.” ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε· “καὶ αὐτὸς, ὦ μάγοι, ταύτῃ πλείστος γνώμην εἰμὶ, βασιλέος ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καὶ μοι τὸν παῖδα τούτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι· ὅμως μὲν γε τοι συμβουλεύσατέ μοι εὖ περισκεψάμενοι τὰ μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν.” εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· “ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν· κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριεῖται ἐς τὸν παῖδα τούτον περιϋοῦσα ἑόντα Πέρσῃ, καὶ ἡμεῖς, ἑόντες Μῆδοι, δουλούμεθα τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἑόντες ξεῖνοι· σέο δ’ ἐνεστεῶτος βασιλέος ἑόντος πολιήτῳ, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτόν ἐστί· καὶ νῦν εἰ φοβερὸν τι ἐωρῶμεν, πᾶν ἂν σοι προεφράζομεν· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον, αὐτοὶ τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα· τὸν δὲ παῖδα τούτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀποπέμψαι ἐς

121 Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.” Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον ἔλεγέ οἱ τάδε· “ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι’ ὅψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκηον τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ περίεις, νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομπὸν δ’ ἐγὼ ἅμα πέμψω· ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε καὶ μητέρα εὐρήσεις οἱ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.”

122 Ταῦτα εἶπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον· νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι [ὥς ἐπύθοντο] μεγάλως ἀσπάζοντο, οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε

τελευτήσαι· ἱστορεόν τε ὅτεω τρόπῳ περιγένοιτο ; ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἴη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κείμεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι· τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἥϊέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός· ἦν τέ οἱ ἐν τῇ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὖνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκέῃ τοῖσι Πέρσησι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κύρον κύων ἐξέθρηψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε.

Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀν- 123
δρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέκειτο ὁ Ἄρπα-
γος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμίων.
ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ, ἐόντος ἰδιώτεω, οὐκ ἐνεώρα τιμωρίην
ἰσομένην ἐς Ἀστυάγεα· Κύρον δὲ ὁρέων ἐπιτρεφό-
μενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῆσι
ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ
κατέργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς
Μήδους, συμμίσγων ἐνὶ ἐκάστῳ ὁ Ἄρπαγος τῶν
πρώτων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρή Κύρον προστη-
σαμένους τὸν Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης.
κατειργασμένου δέ οἱ τούτου καὶ ἐόντος ἐτοίμου,
οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσησι βουλό-
μενος ὁ Ἄρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην,
ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσο-
μένων, ὁ δὲ ἐπιτεχνᾷται τοιόνδε· λαγὸν μηχανησά-
μενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐδὲν
ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γράψας
τά οἱ ἐδόκεε· ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα,
καὶ δίκτυα δούς ἅτε θηρευτῇ τῶν οἰκετέων τῇ πιστο-
τάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ
γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν, αὐτο-
χειρὶ μιν διελεῖν, καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῖντι
παρεῖναι. Ταῦτά τε δὴ ὧν ἐπιτελέα ἐγίνετο, καὶ ὁ 124

Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε· εὐρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν ἐπελέγετο· τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε· “ὦ παῖ Καμβύσσω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκεν· σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν σεωντοῦ φονέα τίσαι· κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεοὺς τε καὶ ἐμὲ περίεις· τὰ σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς ἐπρίχθη καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σὺ νῦν ἦν βούλῃ ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆσπερ Ἀστυάγης ἄρχει χώρης ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ὀπίστασθαι στρατηλάτее ἐπὶ Μήδους· καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ στρατηγὸς ἀντία σευ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλει, ἦν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ’ ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο, Ἀστυάγεα καταιρέειν πειρήσονται· ὡς ὢν ἐτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἑόντος ποίεε ταῦτα, καὶ ποίεε κατὰ τάχος.”

- 125 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐφρόντιζε ὅτεω τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι· φροντίζων δὲ εὐρίσκεται ταῦτα καιριώτατα εἶναι· ἐποίησε δὲ τάδε· γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλίην τῶν Περσέων ἐποιήσατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος, ἔφη Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρῆναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον.” Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. (ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κῦρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὄλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλεῖς οἱ Περσεῖδαι γεγόνασιν. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἷδε· Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες·

Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοὶ, Σαγάρτιοι.) Ὡς δὲ παρ- 126
 ἦσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ
 Κῦρος, ἦν γάρ τις χώρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης
 ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ εἴκοσι πάντη,
 τοῦτόν σφι τὸν χώρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ·
 ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον
 ἄεθλον, δευτέρᾳ σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρ-
 εῖναι λελουμένους· ἐν δὲ τούτῳ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς
 ποιμένας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς
 συναλίσας ἐς τὸντοῦτο, ἔθυε καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξό-
 μενος τῶν Περσέων τὸν στρατόν, πρὸς δὲ, οἶνω τε
 καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεωτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ
 ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχεε.
 ἐπεὶ τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἵρετό σφεας ὁ Κῦρος
 κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι
 εἶη αἰρετώτερα; οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν
 τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι
 κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν πάντα ἀγαθὰ·
 παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνου
 τὸν πάντα λόγον, λέγων· “ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν
 ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε
 καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπρεπεία
 ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι εἰσὶ ὑμῖν
 πόνοι τῷ χθιζῶ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι· νῦν ὦν
 ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι· αὐτὸς τε γὰρ
 δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονὼς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι, καὶ
 ὑμέας ἡγῆμαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους,
 οὔτε τὰ ἄλλα οὔτε τὰ πολέμια· ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε,
 ἀπίστασθε ἀπ’ Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην.”

Πέρσαι μὲν νυν προστάτew ἐπιλαβόμενοι, ἄσμε- 127
 νοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ
 Μήδων ἄρχεσθαι· Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον
 πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν· ὁ
 δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρό-
 τερον ἤξοι παρ’ ἐκείνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βούλεται·
 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μήδους τε ὥπλισε

πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβῆς ἐὼν ἀπέδεξε Ἄρπαγον, λήθην ποιούμενος τὰ μιν ἐόργεε· ὡς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐμάχοντο ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας·

128 οἱ δὲ πλείστοι ἐθελοκάκεόν τε καὶ ἔφευγον. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχροῦς, ὡς ἐπίθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· “ἀλλ' οὐδ' ὡς ὁ Κῦρός γε χαίρήσει.” τοσαῦτα εἶπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὀνειροπόλους οἱ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε, μετὰ δὲ ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστεϊ, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας· ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι ἐσώσθη· καὶ αὐτὸς τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη,

129 καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. Ἔοντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγῃ προστὰς ὁ Ἄρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμее, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα καὶ δὴ καὶ εἶρετό μιν, πρὸς τὸ ἐωυτοῦ δείπνον τό μιν ἐκείνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοῖνησε, “ὅ τι εἴη ἢ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης;” ὁ δὲ μιν προσιδὼν ἀντείρετο, “εἰ ἐωυτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον;” Ἄρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ ἐωυτοῦ δικαίως εἶναι· Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ “σκαϊότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων· σκαϊότατόν μὲν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι, (εἰ δὴ δι' ἐωυτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα,) ἄλλω περιέθηκε τὸ κράτος· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ δείπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δέον πάντως περιθεῖναι ἄλλω τέφ τὴν βασιληΐην καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιοτέρον εἶναι Μήδων τέφ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν ἀναιτίους τούτου ἐόντας δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγονέναι, Πέρσας δὲ δούλους ἐόντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν γεγονέναι δεσπότας.”

Ἀστυάγης μὲν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε 130
καὶ τριήκοντα, οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύσθη· Μῆ-
δοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα,
ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἄλνυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα
τριήκοντα καὶ ἑκατὺν δυὼν δέοντα, παρέξ ἣ ὅσον οἱ
Σκύθαι ἦρχον. ὑστέρω μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ
σφι ταῦτα ποιήσασι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου·
ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφθησαν μάχῃ νικη-
θέντες· τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ
Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ
τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐ-
δὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἐωυτῷ ἐς ὃ ἐτελεύτησε.
οὕτω δὲ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς ἐβασίλευσε,
καὶ Κροῖσον ὑστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατε-
στρέψατο, ὥς εἰρηταί μοι τὸ πρότερον, τούτον δὲ
καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοῖσδε χρεωμένους· ἀγάλ- 131
ματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευ-
μένους ἰδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην
ἐπιφέρουσι, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέει, ὅτι οὐκ ἀνθρωπο-
φυέας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς, κατάπερ οἱ Ἕλληνες,
εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα
τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες [θυσίας] ἔρδειν, τὸν κύκλον
πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ
τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέ-
μοισι· τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῇθεν.

Ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρά
τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων· καλέουσι δὲ
Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀ-
λιττα, Πέρσαι δὲ Μίτραν. Θυσίῃ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι 132
περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἦδε κατέστηκε· οὔτε βω-
μοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι· μέλλοντες θύειν
οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ
οὐλῇσι· τῶν δὲ ὡς ἐκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χώρον
καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτήνος καλεῖ τὸν θεόν, ἕστεφα-
νωμένος τὸν τιάραν μυρσίην μάλιστα. ἐωυτῷ μὲν

δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μύνῃ οὗ οἱ ἐγγίγνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθὰ· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσησι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλεῖ· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασιν Πέρσησι καὶ αὐτὸς γίνεται· ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήϊον ἐψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποιήνῃ ὡς ἀπαλωτάτην μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὧν πάντα τὰ κρέα· διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος ἀνὴρ παρεστὼς ἐπαεῖδει θεογονίην οἴην δὴ ἐκείνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδὴν· ἀνευ γὰρ δὴ μάγου οὗ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι· ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα καὶ χράται ὅ τι μιν λόγος αἰρέει.

- 133 Ἡμέρην δὲ ἀπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἑκάστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βούν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται, ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοις· οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοις δὲ ὀλίγοις χρέωνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖς καὶ οὐκ ἀλέσι· καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι “τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δὲ τι παραφέροιτο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι.” οἷνῳ δὲ κάρτα προσκείται· καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρήσαι ἀντίον ἄλλον.

Ταῦτα μὲν νυν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασιν βουλευέσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἄδη σφι βουλευομένοις, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλευόνται· καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἦν δὲ μὴ ἄδη, μετιείσι· τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγι-

- ο 134 νώσκουσι. Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνοίῃ εἰ ὁμοῖοι εἰσὶ οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι· ἦν δὲ ἡ οὐτερος ὑποδεέστε-

ρος ὀλίγῳ, τὰς παρειαὶς φιλέονται· ἣν δὲ πολλῶ ἦ οὔτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνεῖ τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας, μετὰ γε ἑωυτούς· δεύτερα δὲ τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι, ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτῳ οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται· νομίζοντες ἑωυτούς εἶναι ἀνθρώπων μακρῶ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἑκαστάτῳ οἰκέοντας ἀπὸ ἑωυτῶν κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μῆδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων· συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκέοντων σφίσι, οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμοῦρων, οἱ δὲ μάλιστα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον. Ξεινικὰ 135 δὲ νόμαια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα· καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίῳ φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας.

Καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἑκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται. Ἀνδραγαθίῃ δ' αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ 136 τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὅς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος· τὸ πολλὸν δ' ἡγέαται ἰσχυρόν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μούνα, ἱππεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὅψιν τῷ πατρὶ ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναῖξιν δίαιταν ἔχει· τοῦδε εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιέεται, ἵνα ἦν ἀποθάνῃ τρεφόμενος μηδεμίαν ἄσσην τῷ πατρὶ προσβάλῃ.

Αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόν- 137
δε, τὸ μὴ μῆς αἰτίης εἵνεκα μῆτε αὐτὸν τὸν βασιλέα

- μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν εὐρίσκη πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἔοντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτείνει δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα· ἀλλὰ ὅκῳσα ἦδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἥτοι ὑποβολιμαῖα· ἔοντα ἢ μοι-
 χίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἶκος εἶναι τόν γε ἀληθῆως
 138 τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν. Ἄσφα
 δέ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι.
 αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δεύ-
 τερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων
 εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφεί-
 λοντα καὶ τι ψεῦδος λέγειν. ὅς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν
 λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται,
 οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι· φασὶ δέ
 μιν ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν· ξεῖνον δὲ
 πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων πολλοὶ καὶ
 ἐλαύνουσιν ἐκ τῆς χώρας, καὶ τὰς λευκὰς περιστεράς,
 τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε
 ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται,
 οὔδὲ ἄλλον οὐδένα περιορέωσι, ἀλλὰ σέβονται ποτα-
 139 μούς μάλιστα. Καὶ τότε ἄλλο σφι ὥδε συμπέ-
 πτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λήληθε ἡμέας
 μέντοι οὐ· τὰ οὐνόματά σφι, ἔοντα ὁμοῖα τοῖσι σώ-
 μασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς
 τὸντὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν Σὰν καλέουσι Ἴωνες
 δὲ Σίγμα· ἐς τοῦτο διζήμενος εὐρήσεις τελευτῶντα
 τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν τὰ δὲ οὐ, ἀλλὰ
 πάντα ὁμοίως.
 140 Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν·
 τὰδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως·
 περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀν-
 δρὸς Πέρσῃ· ὁ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς
 ἐλκυσθῇ· (μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ποιεόν-

τας ταῦτα· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεύσι·) κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσι. (μάγοι δὲ κεχωριῖσθαι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱρέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρὴν πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα μέγα τοῦτο ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας τε καὶ ὄφεις καὶ τᾶλλα ἐρπετὰ καὶ πετεινά·) καὶ ὅτι μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίοντο, ἀνείμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Ἰωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατε- 141
στράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδεις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι· ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ προΐσχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρύσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθῦς· παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἰωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἰωνες πρότερον, αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαί σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπείθοντο· τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἐτοῖμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὀργῇ ἐχόμενος ἔλεγέ σφι τάδε· Ἰωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνενειχθέντων ἐς τὰς πόλεις, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὄρκιον Κῦρος ἐποίησατο, ἐπ' οἷσί περ ὁ Λυδός· τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἰωσι ἔδοξε κοινῶ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἰωσι τιμωρέειν.

Οἱ δὲ Ἰωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστὶ, 142

τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὥρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλις πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τῶντὸ ποιεῖ τῇ Ἰωνίῃ, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἐσπέρην· τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυούς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρρίῃ κατοίκηνται κατὰ ταῦτα διαλεγόμεναί σφι· αἶδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ, Ἐφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια· αὗται δὲ αἱ πόλεις τῇσι πρότερον λεχθείησι ὁμολογέοσσι κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι· ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλεις, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἴδρυται, Ἐρυθραί. Χίοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τῶντὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐωυτῶν μούνιοι. οὗτοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσερες γίνονται. 143 Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπη τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι. τοῖσι δὲ αὐτῶν νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν κω Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται.

Ἀπεςχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντός τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῷ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστον· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον· οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληῆσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι· αἱ δὲ δωδέκα πόλεις αὗται τῷ τε οὐνόματι ἡγάλλοντο, καὶ ἱρὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων· οὐδ' ἐδεήθη-

σαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. Κατά- 144
 περ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρό-
 τερον δὲ Ἐξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης,
 φυλάσσονται ὡν μηδαμους ἐσδέξασθαι τῶν προσοί-
 κων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων
 αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος
 ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι·
 καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ
 ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὢν
 Ἀλικαρνησσεὺς, τῷ οὐνομα ἦν Ἀγασικλῆς, νικήσας,
 τὸν νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἔωντοῦ οἰ-
 κία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην τὴν
 αἰτίην αἱ πέντε πόλεις, Λίνδος καὶ Ἰήλυσσός τε καὶ
 Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς τὴν ἑκτην πόλιν Ἀλικαρνησσόν. τούτοισι
 μὲν νυν οὗτοι ταύτην τὴν ζημίην ἐπέθηκαν. Δυνά- 145
 δεκα δέ μοι δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες
 καὶ οὐκ ἐθέλησαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα,
 ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δυνώδεκα ἦν αὐτῶν
 μέρεα· κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας
 δυνώδεκά ἐστι μέρεα. Πελλήνη μὲν γε πρώτη πρὸς
 Σικυῶνος· μετὰ δὲ, Αἴγειρα καὶ Αἰγαί· (ἐν τῇ Κρᾶθις
 ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπὸ τοῦ ὃ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς
 τὸ οὐνομα ἔσχε·) καὶ Βοῦρα καὶ Ἑλίκη· (ἐς τὴν κατέ-
 φυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐσσωθέντες·) καὶ
 Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρίες, καὶ Φαρές, καὶ
 Ὀλενος· (ἐν τῷ Πείρῳ ποταμὸς μέγας ἐστί·) καὶ
 Δύμη καὶ Τριταιέες· οἱ μῦνοι τούτων μεσόγαιοι οἰ-
 κέουσι. Ταῦτα δυνώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστί, 146
 καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν· τούτων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες
 δυνώδεκα πόλιας ἐποίησαντο· ἐπεὶ, ὥς γε τι μᾶλλον
 οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἢ κάλλιόν τι
 γεγόνασι, μωρίῃ πολλὴ λέγειν· τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ
 Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μετὰ
 οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν· Μινῆαι δὲ Ὀρχομένιοι

ἀναμεμίσχεται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκῆες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριεῖς Ἐπιδαύριοι, ἅλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίσχεται. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων ὀρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἡγάγοντο εἰς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπῆλασαν καὶ παρέδωκαν τῇσι θυγατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐωντῆς ἀνδρα· τοῦδε εἵνεκα· ὅτι ἐφόνευσαν σφείων τοὺς πατέρας καὶ ἀνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἔπειτεν ταῦτα ποιήσαντες αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

147 Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ μὲν αὐτῶν Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ Καύκωνας Πυλίου, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνῶν γεγόνασι καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὀρτῇν· ἄγουσι δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπα-

148 τούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν. Τὸ δὲ Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χώρος ἱρὸς πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἐλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλῃ ἐστὶ τῆς ἡπείρου ἄκρῃ πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, εἰς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες ἄγεσκον ὀρτῇν, τῇ ἔθεντο οὐνομα Πανιώνια. πεπόνθασιν δὲ οὔτι μῦναι αἱ Ἰώνων ὀρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι εἰς τὸντὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰπερ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα.

149 Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι. αἶδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισσαι, Νέον τεῖχος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγυρόεσσα, Πιτάνη,

Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὐταὶ ἑνδεκα Αἰολέων πόλεις αἱ ἀρχαῖαι· μία γὰρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἰώνων, Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὐταὶ δυνώδεκα αἱ ἐν τῇ ἡπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώραν μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὥρέων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνην δὲ ὦδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κο- 150
λοφωνίους ἀνδρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο· μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὄρτην ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληῖσαντες ἔσχον τὴν πόλιν· βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἐπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας· ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἑνδεκα πόλεις, καὶ ἐποίησαντο σφέων αὐτέων πολίτας. Αὗται μὲν νυν αἱ ἡπειρώτιδες Αἰολίδες πόλεις, ἔξω 151
τῶν ἐν τῇ Ἰδῇ οἰκημένων· κεχωρῖδεται γὰρ αὗται· αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλεις τὴν Λέσβον νέμονται· τὴν γὰρ ἑκτὴν ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκομένην Ἀρίσβαν ἡνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι ἐόντας ὁμαίμους· ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατοννήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία.

Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατὰπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἔαδε κοινῇ Ἰωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὐτοι ἐξηγέωνται. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην 152
τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα,) εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὖνομα ἦν Πύθερμος· ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περιβαλόμενος ὥς ἂν πυρθανόμενοι πλείστοι συνέλθοιεν Σπαρτιηγέων, καὶ καταστάς, ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑωυτοῖσι χρήζων· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐ κως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἰωσι. οἱ μὲν δὲ ἀπαλλάσσοντο· Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπώσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους, ὁμῶς ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἀνδράς, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ,

- κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων καὶ Ἰωνίης· ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδεις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὖνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, “γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν, ὥς αὐτῶν
 153 οὐ περιοφομένων.” Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κύρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἕλλη-
 νων “τίνες ἔοντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσιοι πλῆθος, ταῦτα ἑωυτῷ προαγορεύουσι;” πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· “οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσι ἐστὶ χώρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλή-
 λους ὁμοῦντες ἐξαπατῶσι· τοῖσι, ἦν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχος, ἀλλὰ τὰ οἰκῆϊα.” ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἕλληνας ἀπέρριψε ὁ Κύρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι ὦνῃ τε καὶ πρήσει χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασι χρῆσθαι, οὐδέ σφί ἐστι τὸ παράπαν ἀγορῇ. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδεις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρ-
 σῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τὸν τε Κροῖσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτῆ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυε αὐτοὺς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος καὶ τοὺς Ἰω-
 νας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι· ἥ τε γὰρ Βαβυλῶν οἱ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι· ἐπ’ οὓς ἐπείχεε στρατηλα-
 τέειν αὐτοὺς, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.
 154 Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κύρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτῆς ἀπὸ τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμι-
 σθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἑωυτῷ στρατεύεσθαι· ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδεις ἐπολιόρκεε Τάβαλον ἀπεργγμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει.
 155 Πυθόμενος δὲ κατ’ ὁδὸν ταῦτα ὁ Κύρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· “Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὥς

οἶκαςι, πρήγματα παρέχοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω, μὴ ἄριστον ἢ ἐξανδραποδίσασθαι σφέας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παιδῶν αὐτοῦ φείσαιο· ὡς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλεόν τι ἢ πατέρα ἐόντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα· καὶ ἔπειτα θωμάζω εἰ μοι ἀπεστᾶσι;” ὁ μὲν δὴ τὰ περ νόεε ἔλεγε· ὁ δ’ ἀμείβετο τοῖσδε, δέσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδεις· “ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἰρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσεως ἀναμάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἑσπεύων· τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἔπρηξα, καὶ ἐγὼ ἐμῇ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτύης γὰρ ἐστὶ ὁ ἀδικῶν τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδεις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι μήτε δεινοὶ τοι ἔωσι· ἅπειπε μὲν σφι πέμψας ὄπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι· κέλευε δὲ σφέας κιθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι· πρόειπε δ’ αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας· καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ’ ἀνδρῶν ὄψεαι γεγονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοὶ τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι.” Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπε- 156 τίθετο, αἰρετώτερα ταῦτα εὐρίσκων Λυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναι σφέας· ἐπιστάμενος ὅτι ἦν μὴ ἀξιώχρεων πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὑστερόν κοτε οἱ Λυδοὶ, ἦν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ πρὸς, ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἱ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδεις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ’ ἐωντόν.

- 157 Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος, ἀπῆ-
 λαντε ἐς ἡθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος
 ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἐωυτὸν ἰόντα, δείσας ὥχετο
 φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας
 ἐπὶ τὰς Σάρδις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὀσηνδή-
 κοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὔρε ἔτι ἔοντας τοὺς ἀμφὶ Πακ-
 τύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε
 τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τούτου δὲ κελευσ-
 μοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζόης μετέ-
 βαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν
 Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην· οἱ δὲ
 Κυμαῖοι ἔγνωσαν, συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῶσαι
 τὸν ἐν Βραγχίδησι· ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ πα-
 λαιοῦ ἰδρυμένον, τῷ Ἰωνέσι τε πάντες καὶ Αἰολέες
 ἐώθεσαν χρέεσθαι· ὁ δὲ χῶρος οὗτος ἐστὶ τῆς Μιλη-
- 158 σίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. Πέμπσαντες ὧν οἱ
 Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, εἰρώτευν
 περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν
 χαριεῖσθαι; ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον
 ἐγένετο “ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι.” ταῦτα δὲ
 ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὀρμέατο ἐκδι-
 δόναι· ὀρμεωμένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθους, Ἀριστό-
 δικος ὁ Ἡρακλείδew, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος,
 ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ
 χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀλη-
 θέως, ἐς ὃ τὸ δεύτερον περὶ Πακτύew ἐπειρησόμενοι
 ᾗσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν.
- 159 Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ
 πάντων Ἀριστόδικος ἐπειρωτέων τάδε· “ὦναξ, ἦλθε
 παρ' ἡμέας ἰκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον
 βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προεῖναι
 Κυμαίους κελεύοντες· ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περ-
 σέων δύναμιν, τὸν ἰκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν
 ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως
 ὁκότερα ποιῶμεν.” ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ'
 αὐτὶς τὸν αὐτὸν σφι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδι-

δόναι Πακτύην Πέρσῃσι· πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίης ἐποίεε τάδε· περιῶν τὸν νηὸν κύκλῳ ἐξαίρει τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νεοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ· ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον λέγουσαν δὲ τάδε· “ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾶς ποιεῖν; τοὺς ἰκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις;” Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· “ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἰκέτῃσι βοηθείεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἰκέτην ἐκδιδόναι;” τὸν δὲ αὐτὶς ἀμείψασθαι τοῖσδε· “ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε· ὥς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἰκετέων ἐκδόσιος ἔλθῃτε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.” Ταῦτα ὡς 160 ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ’ ἐωντοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μυτιλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι· οἱ δὲ Μυτιληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δὴ· οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη· Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρησόμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης Πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνέϊ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἐστὶ χώρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μὲν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλὰς κριθῶν πρόχυσιν ἐποίεετο θεῶν οὐδενί, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχето τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας ταύτης γινόμενα.

Χῖοι μὲν νυν Πακτύην ἐξέδοσαν. Μαζάρης δὲ 161 μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας

- Τάβαλον· καὶ τοῦτο μὲν Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο, τοῦτο δὲ Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε λήϊν ποι-
είμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως· μετὰ
162 δὲ ταῦτα αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ. Ἀποθανόντος δὲ
τούτου, Ἄρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης,
γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μήδος, (τὸν ὁ Μήδων βασιλεὺς
Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε,) ὁ τῷ Κύρῳ τὴν
βασιληίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡνὴρ τότε
ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν
Ἰωνίην, αἶρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅκως γὰρ τειχή-
ρας ποιήσῃ, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τεί-
χεα ἐπόρθεε. πρώτη δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε.
163 Οἱ δὲ Φωκαῖές οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι
Ἑλλήνων ἐχρήσαντο· καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν
Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗ-
τοί εἰσι οἱ καταδέξαντες· ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογ-
γύλῃσι νηυσὶ ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ
ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ
τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὖνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος·
ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε
δὲ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὲ τῷ ἀνδρὶ
προσφιλέες οἱ Φωκαῖές οὕτω δὴ τι ἐγένοντο, ὥς τὰ
μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς
ἐωντοῦ χώρας οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὥς
τοῦτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαεῖας, ὁ δὲ πυθόμενος
τὸν Μήδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξειτο, ἐδίδου σφι χρή-
ματα τείχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν· ἐδίδου δὲ
ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ
ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων
164 καὶ εὖ συναρμοσμένων. Τὸ μὲν δὴ τείχος τοῖσι
Φωκαεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἄρπαγος
ὥς ἐπέλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτοὺς, προ-
ἰσχύμενος ἔπεα “ὥς οἱ καταχρᾶ, εἰ βούλονται Φω-
καῖές προμαχεῶνα ἓνα μῶνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι,
καὶ οἶκημα ἐν κατιρῶσαι” οἱ δὲ Φωκαῖές περιημε-
κτέοντες τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν “θέλειν βουλευσα-

σθαι ἡμέρην μίαν, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέσθαι· ἐν ᾧ δὲ
 βουλεύονται αὐτοῖ, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν
 στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος.” ὁ δ' Ἀρπαγος ἔφη “εἰ-
 δέναι μὲν εὖ τὰ ἐκείνοι μέλλοιεν ποιεῖν, ὅμως δέ σφι
 παριέναι βουλεύσασθαι.” ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἀρπαγος ἀπὸ
 τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαῖές ἐν
 τούτῳ κατασπᾶσαντες τὰς πεντεκοντέρους, ἐσθέμενοι
 τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἐπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ
 τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθή-
 ματα, χωρὶς ὃ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ
 ἄλλα πάντα ἐσθέντες καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες ἔπλεον ἐπὶ
 Χίου· τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ
 Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαῖές, ἐπεὶ τε σφι Χίοι τὰς νή- 165
 σους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεο-
 μένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον
 γένωνται ἢ δὲ αὐτῶν νῆσος ἀποκληῖσθῇ τούτου εἵνεκα,
 πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαῖές ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον· (ἐν
 γὰρ τῇ Κύρῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεο-
 προπίου ἀνεστήσαντο πόλιν, τῇ οὖνομα ἦν Ἀλαλίη·
 Ἀργανθῶνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκει·) στελ-
 λόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλευθέντες
 ἐς τὴν Φωκαίην κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν
 φυλακὴν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἀρπάγου
 τὴν πόλιν· μετὰ δὲ, ὥς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιή-
 σαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἐωντῶν
 τοῦ στόλου· πρὸς δὲ ταύτησι, καὶ μύδρον σιδήρεον
 κατεπόντωσαν καὶ ὤμοσαν “μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην
 ἔξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι.” στελ-
 λομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν
 ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν
 ἡθῶν τῆς χώρας· ψευδόρκοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον
 ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκιον ἐφύ-
 λασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον. Ἐπεὶ 166
 τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἶκεον κοινῇ μετὰ τῶν
 πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἕτα πέντε καὶ ἱρὰ ἐνιδρύ-
 σαντο· καὶ ἄγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιόικους

ἅπαντας, στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῶ λόγῳ
 χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἐκάτεροι
 ἐξήκοντα· οἱ δὲ Φωκαῖες πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ
 πλοῖα, ἔοντα ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρ-
 δόνιον καλεόμενον πέλαγος· συμμισγόντων δὲ τῇ
 ναυμαχίῃ, Καδμεΐη τις νίκη τοῖσι Φωκαεῦσι ἐγένετο·
 αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντά σφι νῆες διεφθάρησαν, αἱ
 δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστρά-
 φατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους· καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν
 Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ
 τὴν ἄλλην κτήσιν ὅσην οἰαί τε ἐγίνοντο αἱ νῆες σφι
 ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον ἔπλεον ἐς
 167 Ῥήγιον. Τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄνδρας,
 οἳ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτῶν
 πολλῶ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν.
 μετὰ δὲ, Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χώρον
 ἐν τῷ οἱ Φωκαῖες καταλευσθέντες ἐκάτο ἐγίνετο
 διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρό-
 βατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι· οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι
 ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν
 ἁμαρτάδα, ἣ δὲ Πυθίῃ σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ
 καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι· καὶ γὰρ ἐνα-
 γίζουσί σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικὸν
 ἐπιστᾶσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαίων τοιοῦτῳ μὶθῳ
 διεχρήσαντο· οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόν-
 τες, ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς
 Οἰνωτρῆς ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλεῖται· ἔκτισαν
 δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιῆτεω μαθόντες ὥς
 τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίῃ ἔχρησε κτίσαι ἥρων ἔοντα,
 ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον.

168 Φωκαῖης μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτως ἔσχε.
 παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ Τηϊοὶ ἐποίησαν· ἐπεὶ τε
 γὰρ σφεων εἶλε χώματι τὸ τεῖχος Ἀρπαγος, ἐσβάν-
 τες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἴχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς
 Θρηϊκίης, καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἀβδηρα· τὴν
 πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμησίος κτίσας, οὐκ

ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηϊκῶν ἐξελασθεὶς τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηϊῶν τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἦρος ἔχει.

Οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μούνοι τὴν δουλοσύνην 169 οὐκ ἀνεχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας· οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἀρπάγῳ κατάπερ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ περὶ τῆς ἐωυτοῦ ἑαστος μαχόμενοι, ἐσσωθέντες δὲ καὶ ἀλόντες ἔμενον κατὰ χώραν ἑαστοι καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλησίοι δὲ, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἶρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὄρκιον ποιησάμενοι ἡσυχίην ἄγον. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἴωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἡπείρῳ Ἴωνας ἔχει· ρώσατο Ἀρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες καταρρωδίσαντες ταῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ.

Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων οὐδὲν 170 ἦσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην· τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρείχε ἄν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε “κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδῶν, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων· καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἀπασέων μεγίστην νεμομένους καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι δέ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην.” αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοις Ἴωσι γενομένη· χρηστή δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἰόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε “ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ· Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης· τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας μηδὲν ἦσσον νομίζεσθαι κατάπερ εἰ δῆμοι εἶεν.” οὕτω μὲν δὴ σφι γνώμας τοιαύδε ἀπεδέξαντο.

Ἀρπαγος δὲ καταστρεφάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο 171 στρατήϊν ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων

Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἡπειρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἰόντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ, οἱ δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας· ἅτε δὲ Μίνω τε κατεστραμμένον γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἄμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα· καὶ σφί τριζὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρες εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημήια ποιεέσθαι, καὶ ὅχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵπερ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ, τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριεῖς τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων· καὶ οὕτω ἐς τὴν ἡπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρήτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογέουσι τούτοις οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἐωντοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἡπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷπερ νῦν· ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοις Διὸς Καρίου ἱερὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὡς κασιγνήτοις ἐοῦσι τοῖσι Καρσί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς· τούτοις μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἰόντες ἄλλου ἔθνεος ὁμόγλωσσοι 172 τοῖσι Καρσί ἐγένοντο, τούτοις δὲ οὐ μέτα. Οἱ δὲ Καύνιοι αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοί, εἰσί· αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι· προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἣ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καννικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι· νόμοις δὲ χρέωνται κεχωρισμένοις πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ καλλιστόν

ἔστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότῃτα εἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶ. ἰδρυνθέντων δὲ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὥς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι,) ἐνδύντες τὰ ὄπλα ἅπαντες Καύνιοι ἡβηδὸν τύπτοντες δούρασι τὸν ἡέρα μέχρι οὖρων τῶν Καλυνδικῶν ἔποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεοὺς. καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοιςι χρέωνται. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τῶρχαῖον γεγόνασι. 173 τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιλεῖας τῶν Εὐρώπης παίδων Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσει Μίνωσ, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες ἀπίκοντο τῆς Ἀσίας ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς· οἱ δὲ Μιλύαι τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδὼν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό περ τε ἡνεύκοντο οὖνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι· ὡς δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίωνος ἐξελασθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέωσ, ἀπίκητο ἐς τοὺς Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν· νόμοισι δὲ τὰ μὲν Κρητικοῖσι τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται· ἐν δὲ τότε ἴδιον νενομίκασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν πατέρων· εἰρομένου δὲ ἐτέρου τὸν πλησίον τίς εἴη; καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας· καὶ ἦν μὲν γε γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἦν δὲ ἀνὴρ ἀστὸς καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν γυναικα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

Οἱ μὲν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξά- 174
μενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγου, οὔτε αὐτοὶ οἱ

Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώραν οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἀποικοὶ Κνίδιοι, τῆς χώρας τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς χερσονήσου τῆς Βυβασσίας τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται, εἰσῆς τε πάσης [τῆς Κνιδίης,] πλὴν ὀλίγης περιρῶν· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορῇν ἄνεμον ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα·) τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὼν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὥρυσσον οἱ Κνίδιοι ἐν ὧσ' Ἀρπαγὸς τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώραν ποιῆσαι· ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρα ἐς τὴν ἡπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἐστι τὸν ὥρυσσον· καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γάρ τι καὶ θεϊότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυνομένης τῆς πέτρης, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπερησομένους τὸ ἀντίξουν· ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾶ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυργούτε, μὴδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ κ' ἐβούλετο.

- Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο καὶ Ἀρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ
175 στρατῷ ἀμαχητὶ σφεας αὐτοὺς παρέδωσαν. Ἦσαν δὲ Πηδασεές οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκουσι, ἡ ἱερεΐη τῆς Ἀθηναΐης πώγωνά μέγαν ἴσχει· τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο· οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μῦνοι τε ἀντέσχον χρόνον Ἀρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον πλείστα, ὅρος τειχίσαντες τῷ οὐνομά ἐστι Λίδῃ.
- 176 Πηδασεές μὲν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἀρπαγὸς τὸν στρατὸν, ὑπεξιώντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολ-

λοὺς ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἐσσωθέντες δὲ καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ, συνήλυσαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι· ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὄρκους δεινοὺς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι· τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγδώκοντα ἰστίων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἰστίαι αὗται ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκδημέουσai, καὶ οὕτω περιεγένοντο· τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἄρπαγος. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε. καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω. Τὰ μὲν νυν 177 κάτω τῆς Ἀσίας Ἄρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μὲν νυν αὐτῶν πλέω παρήσομεν· τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε πλείστον καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι.

Κῦρος ἐπεὶ τε τὰ πάντα τῆς ἡπείρου ὑποχείρια 178 ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. τῆς δὲ Ἀσσυρίας ἐστὶ τὰ μὲν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλὰ, τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἔνθα σφι Νίνου ἀναστάτου γενομένης τὰ βασιλῆῖα κατεστήκεε ἦν Βαβυλῶν, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις· πόλις κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἑκαστον εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι· τὸ μὲν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκκόσμητο δὲ ὥς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιθέει· μετὰ δὲ, τείχος πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιλῆϊων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων πηχέων· (ὁ δὲ βασιλῆϊος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πῆχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι.) Δεῖ δὴ με πρὸς 179 τούτοις ἔτι φράσαι, ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ

ἀναισιμώθῃ καὶ τὸ τεῖχος ὄντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλίνθενον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς ὥπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνουσι· μετὰ δὲ, τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλα, δεύτερα δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον· ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μουνόκωλα ἔδειμαν τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίπῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι περίξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαι πᾶσαι, καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἴς οὖνομα αὐτῇ· ἐνθα ἔστι ποταμὸς οὐ μέγας· Ἴς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα· ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὢν ὁ Ἴς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλούς· ἐνθεν ἡ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυ-

- 180 λῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. Τετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεια τῆς πόλιος· τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὖνομά ἐστι Εὐφρήτης. ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὢν δὴ τεῖχος ἐκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλათαι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου [αἱ ἐπικαμπαὶ] παρὰ χεῖλος ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ αἵμασιῇ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστὺ αὐτὸ, ἐὼν πλήρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τὰς τε ἄλλας καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὢν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασιῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι τοσαῦται ἀριθμόν· ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέ-
- 181 ρουσαι καὶ αὗται ἐς αὐτὸν τὸν ποταμὸν. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστὶ· ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος

περιθεῖ, οὐ πολλῷ τέψ ασθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεί-
 χους στεινότερον δέ. ἐν δὲ φάρσεϊ ἐκατέρω τῆς
 πόλιος τέτειχιστο ἐν μέσῳ· ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλῆα,
 περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ,
 Διὸς Βῆλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι
 ἔον, δύο σταδίων πάντη, ἔον τετράγωνον. ἐν μέσῳ
 δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου
 καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ
 ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ,
 μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων· ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξω-
 θεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποι-
 ῖται· μεσοῦντι δὲ κου τῆς ἀναβάσιός ἐστι καταγωγὴ
 τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμ-
 παύονται οἱ ἀναβαινοντες· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ
 νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέ-
 εται εὖ ἐστρωμένη, καὶ οἱ τράπεζα παρακέεται χρυ-
 σή· ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον·
 οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνή
 μούνη τῶν ἐπιχωρίων τὴν ἂν ὁ θεὸς ἔλθῃ ἐκ πα-
 σέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἑόντες ἱεεὲς τούτου τοῦ
 θεοῦ. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ 182
 λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ
 ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατάπερ ἐν Θήβησι τῇσι
 Αἰγυπτίησι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ
 Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ δὴ ἐκείθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ
 Διὸς τοῦ Θηβαίεος γυνή· ἀμφότεραι δὲ αὐται λέ-
 γονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν· καὶ κατά-
 περ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἢ πρόμαντις τοῦ θεοῦ,
 ἔπεαν γένηται· οὐ γὰρ ὧν αἰεὶ ἐστι χρηστήριον
 αὐτόθι· ἔπεαν δὲ γένηται, τότε ὧν συγκατακληῖται
 τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ. *Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυ- 183
 λῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός· ἔνθα ἄγαλμα μέγα
 τοῦ Διὸς ἐνι κατήμενον χρύσειον, καὶ οἱ τράπεζα με-
 γάλῃ παρακέεται χρυσή, καὶ τὸ βάθρον οἱ καὶ ὁ
 θρόνος χρυσεὸς ἐστι, καὶ, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι,
 ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποιῖται ταῦτα· ἔξω

δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσεοῦ βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μούνα· ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἐκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὀρθὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκείνον καὶ ἀνδριάς δυνάδεκα πηχέων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρείος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἱεὲς ἀπέκτεινε ἀπαγορεύοντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱερὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμητο, ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

- 184 Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλέες, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο. ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα τῆς ὕστερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὖνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ
- 185 ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασιλεία, τῇ οὖνομα ἦν Νίτωκρις, (αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης,) τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ὁρώσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄσπεα αὐτοῖσι ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νῖνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα, πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὃς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δὴ τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρεῖς ἐς τῶν τινὰ κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων· τῇ δὲ κώμῃ οὖνομά ἐστι ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης Ἀρδέρικκα· καὶ νῦν οἱ ἄν κομίζονται ἀπὸ

τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θύνατος μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τί ἐστι· κατύπερθε δὲ πολλῶ Βαβυλῶνος ὥρυσσε ἔλυτρον λίμνη ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰὲ ὀρύσσουσα εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεύσα εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα, ἐπεὶ τε δὲ οἱ ὥρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίηε δὲ ἀμφοτέρα ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἔλος, ὥς ὃ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἕκ τε τῶν πλόων ἐκδέκῃται περίοδος τῆς λίμνης μακρὴ. κατὰ τοῦτο δὲ εἰργάζετο τῆς χώρας τῇ αἰ τε ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ 186 βάθεος περιεβάλετο, τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιήσατο· τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν· καὶ ἦν, ὥς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο· αὕτη δὲ καὶ τοῦτο· προεῖδε· ἐπεὶ τε γὰρ ὥρυσσε τὸ ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους περιμήκεας· ὥς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἐτοιμοὶ καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὥρυσσε χωρίον, ἐν τῷ ἐπίμπλατο τοῦτο ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ῥέεθρου, τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ, κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσις τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῆσι, κατὰ τὸν

αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ, τοῦτο δὲ κατὰ μέσσην κου μάλιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοις τοὺς ὠρύξατο οἰκόμεε γέφυραν δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτήν, ὅκως μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαιρέεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὥς δὲ τό τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω τὸ ὀρυχθὲν ἔλος γενόμενον ἐς δέον ἐδόκεε γεγενῆσθαι, καὶ τοῖσι πολίτησι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη.

- 187 Ἡ δ' αὐτὴ αὕτη βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινα ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος τάφον ἐωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων· ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ΕΜΕΥ ὙΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΛΑΒΕΤΩ ὍΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ, ΑΛΛΩΣ ΑΝΟΙΞΗΙ· ΟΥ ΓΑΡ ΑΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιήλθε ἡ βασιλιή· Δαρεῖω δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρέεσθαι, καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν [τῶν χρημάτων] ἐπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά· τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι· ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εἶρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε· ΕΙ ΜΗ ΑΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ΟΥΚ ΑΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ΑΝΕΩΙΓΕΣ· αὕτη μὲν νυν ἡ βασιλεία τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

- 188 Ὁ δὲ δὴ Κύρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναίκος τὸν

παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἐώντου τοῦνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. (στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτιίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μόνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ· τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπειρημένου πολλὰι κάρτε ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοισι ἀργυρέοισι, ἔπονται ὕπῃ ἂν ἐλαύνῃσι ἐκάστοτε.) Ἐπεὶ τε 189 δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγένετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἰ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὖρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοὶ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν· ὁ δὲ παρὰ Ὠπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοί· τούτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειράτο ὁ Κῦρος, ἐόντα νησιπέρητον, ἐνθαῖπρά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειράτο· ὁ δὲ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι, καὶ οἱ ἐπηπείλησε οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναϊκάς μιν εὐπετέως τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας διαβήσεσθαι· μετὰ δὲ τὴν ἀπειλήν, μετεῖς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύουσιν διαίρει τὴν στρατιὴν δίχα, διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τετραμμένας τοῦ Γύνδεω πάντα τρόπον· διατάξας δὲ τὸν στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε· οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἦνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι.

Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος ἐς 190 τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλανε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι ἔμενον αὐτόν· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς

πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ κατελήθησαν ἐς τὸ ἄστυ· οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνει ὁμοίως ἐπιχειρόντα, προσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα· Κῦρος δὲ ἀπορίησι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομέ-
 191 νων. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὀπισθε αὐτὴς τῆς πόλιος τάξας ἐτέρους τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμὸς, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηῖ τῷ στρατῷ· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τά περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεια ἐποίησε κατὰ τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἔλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι· ἐποίησε ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ· γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι οἵπερ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, ὑπονενοστηκότος ἀνδρὶ ὥς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κη, κατὰ τοῦτο ἐσῆεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιούμενον, οὐδ' ἂν περιϋδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακληῖσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἵμασιαις ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖlea τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφεας ὥς ἐν κύρτῃ· νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκῆτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὥς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ

ἔσχατα τῆς πόλιος ἐαλωκότων, τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἐαλωκότας· ἀλλὰ (τυχεῖν γάρ σφι εὐῶσαν ὀρτὴν) χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο.

Καὶ Βαβυλῶν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀραίρητο. 192 τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τίς ἐστι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς τριπλὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραίρηται, παρέξ τοῦ φόρου, γῇ πᾶσα ὅσης ἄρχει· δυώδεκα ὧν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν, τοὺς τέσσερας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρα, τοὺς δὲ ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη· οὕτω τριτημορίῃ ἡ Ἀσσυρίη χώρα τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίας· καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρας ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπήνην καλέουσι, ἐστὶ ἀπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη· ὅκου Τριτανταίχμῃ τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέως ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦτον ἀργυρίου μὲν προσήει ἐκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή· (ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον ἐὼν Περσικόν, χωρεῖ μεδίμνου Ἀττικῆς πλείον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι·) ἵπποι δὲ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίῃ, παρέξ τῶν πολεμιστέων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας ὀκτακόσιοι, αἱ δὲ βαινόμεναι ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους· κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσούτο δὴ τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων εὐῶσαι ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ προσετισταχάτοσιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἔοντα. Ἡ δὲ γῇ τῶν Ἀσσυρίων 193 ὕεται μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο· ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀδρύνεται τε τὸ λῆϊον, καὶ παραγίνεται ὁ σίτος, οὐ κατὰ περ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσὶ τε καὶ κηλωνήτοισι ἀρδόμενος· ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρα πᾶσα,

κατάπερ ἡ Αἴγυπτίη, κατατέμνεται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν· ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις οἴκητο· ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἀπασέων μακρῷ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειράται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκὴν οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην· τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ, ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὕτη ἐωυτῆς ἐνείκη, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει· τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων· ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται ἐξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοιισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπίκται. χρέονται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ' τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δὲ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι, τὰ τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανεφόροιισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνη τέ σφι ὁ ψῆν τὴν βάλανον ἐσδύνων καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῖ φοίνικος· ψῆνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι.

- 194 Τὸ δὲ ἀπάντων θῶμα μέγιστόν μοί ἐστι τῶν ταύτῃ μετὰ γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἔοντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα· ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατ' ὑπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοιισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοιισι διφθέρας στεγαστρίδας ἐξωθεν ἐδάφεος τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀπο-

κρίνοντας οὔτε πρῶρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τροπον κυκλοτερέα ποιήσαντες· καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιάσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοινικηίους κατάγουσι οἴνου πλέους· ἰθύνεται δὲ ὑπὸ τε δύο πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἐστεώτων· καὶ ὁ μὲν ἕσω ἔλκει τὸ πλήκτρον ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιεῖται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω, τὰ δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει· ἐν ἐκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέζοσι πλεῦνες· ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὧν ἐκήρυξαν, τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους· ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἶά τέ ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων· ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι τοιαῦτα. Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται, 195

κιθῶνι ποδηνεκεί λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρίνεον κιθῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι Βοιωτίῃσι ἐμβάσι· κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα· σφρηγίδα δὲ ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἐκάστῳ δὲ σκῆπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ κρίνον ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφιν νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον· αὕτη μὲν δὴ σφιν ἄρτισις περὶ τὸ σῶμα ἐστὶ.

Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὥδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώ- 196

τατος ὁδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέραν, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν· Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρῆσθαι· κατὰ κώμας ἐκάστας ἀπαξ τοῦ ἔτεος ἐκάστου ἐποίετο τάδε· ὥς ἂν αἱ παρθέναι γινοίατο γάμων ὠραῖαι, ταύτας ὅκως συν-

αγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας· περίξ δὲ αὐτὰς ἴστατο ὄμιλος ἀνδρῶν· ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν ἐκάστην κήρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων, μετὰ δὲ, ὅκως αὕτη εὐρύουσα πολλὸν χρυσίον πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε ἢ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη· ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικήσει· ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστενούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον· ὥς γὰρ διεξέλθοι ὁ κήρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ᾗ, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν συνοικήειν αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσεκέετο· τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων· καὶ οὕτω αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδουσιν· ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα ὅτεω βούλοιτο ἕκαστος οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητῶ ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθένον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα ἢ μὴν συνοικήσειν αὐτῇ οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροίαιτο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἐκέετο νόμος· ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι· ὁ μὲν νυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ᾗ· οὐ μέντοι νῦν γε διετέλεσε ἑὼν· ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασιν νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μήδ' ἐς ἐτέρην πόλιν ἄγωνται· ἐπεὶ τε γὰρ ἀλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων

197 καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα· Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὁδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκει· τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἱητροῖσι· προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς νόσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα·

ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινεύουσι
 ἄσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον
 εἶδε ἐκφυγόντα· σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα
 οὗ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἦντινα νοῦσον ἔχει.
 Ταφαὶ δὲ σφι ἐν μέλιτι. θρῆνοι δὲ παραπλήσιοι 198
 τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὅσakis δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ
 ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλωνίος, περὶ θυμῖμα καταγιζόμε-
 νον ἵζει· ἐτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τῶντὸ τοῦτο ποιεῖ· ὀρθρου
 δὲ γενομένου λούνται καὶ ἀμφότεροι· ἄγγεος γὰρ
 οὐδενὸς ἄψονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταῦτὰ δὲ ταῦτα
 καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι.

Ὁ δὲ δὴ αἰσχιστος τῶν νόμων ἔστι τοῖσι Βαβυ- 199
 λωνίοισι ὅδε· δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἱζομένην
 ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζῳῇ μιχθῆναι ἀνδρὶ
 ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι
 τῇσι ἄλλησι οἷα πλούτῳ ὑπερφρονέουσai, ἐπὶ ζευγέων
 ἐν καμάρησι ἐλάσασαι πρὸς τὸ ἱρὸν ἐστᾶσι· θερα-
 πητῇ δὲ σφι ὀπισθεν ἔπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες
 ποιεῦσι ὧδε· ἐν τεμένει Ἀφροδίτης κατέαται στέφα-
 νον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος, πολλὰ
 γυναῖκες· αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται·
 σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντη τρόπον ὁδῶν ἔχουσι
 διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγον-
 ται. ἔνθα ἐπεὰν ἴζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσ-
 σεται ἐς τὰ οἰκία ἢ τίς οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν
 ἐς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ· ἐμβαλόντα δὲ
 δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· “ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα.”
 Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι· τὸ
 δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν· οὐ γὰρ μὴ ἀπώ-
 σηται· οὐ γάρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο
 τὸ ἀργύριον· τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται, οὐδὲ
 ἀποδοκιμᾷ οὐδένα· ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη
 τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, καὶ τῷπὸ τούτου
 οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψει. ὅσαι
 μὲν νυν εἰδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ
 ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ,

χρόνον πολλὸν προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

200 Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστάσι. εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς, αἱ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μῦνον· τοὺς ἐπεὶ τε ἂν θηρεύσαντες αὐγῆνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεύσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον, καὶ λεγνάντες ὑπέρουσι σῶσι διὰ σινδόνης· καὶ ὅς μὲν ἂν βούληται αὐτῶν ἅτε μάξαν μαξάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτον τρόπον ὀπτήσας.

201 Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἐωντῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἧῷ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς πέρην τοῦ Ἀράξω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἱ τινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.

202 Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἰστροῦ· νήσους δ' ἐν αὐτῷ Δέσβῳ μεγάθρα παραπλησίας συχνὰς φασὶ εἶναι, ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους, οἱ σιτέονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὠραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν· ἄλλα δέ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέροντα, τοὺς, ἐπεὶ τε ἂν ἐς τὸντὸ συνέλθωσι κατὰ εἵλας καὶ πῦρ ἀνακαύσονται, κύκλῳ περιῦζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὁσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύσκεσθαι τῇ ὁσμῇ, κατὰπερ Ἑλλήνας τῷ οἶνῳ· πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι καὶ ἐς ἀριδὴν ἀπικνέεσθαι· τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματινηῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κύρος, στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν

τὰ πάντα πλὴν ἐνὸς ἐς ἑλεά τε καὶ τενάγεια ἐκδιδοῖ· ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὤμους σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκῶν δέρμασι· τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν.

Ἡ δὲ Κασπίη θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμ-203
μίσγουσα τῇ ἐτέρῃ θαλάσσῃ· τὴν μὲν γὰρ Ἑλληνες ναυτῖλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἕξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει εἰσὺσα· ἡ δὲ Κασπίη ἐστι ἐτέρῃ ἐπ' ἑωυτῆς, εἰσὺσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσίῃ χρεωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δὲ τῇ εὐρυτάτῃ ἐστὶ αὕτη ἑωυτῆς ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ἐὼν οὐρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάλῃ ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῇ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρίης ζώντα· ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ιδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγῆράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ κατάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχήν. μίξιν δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, κατάπερ τοῖσι προβάτοισι.

Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης, 204
τῆς Κασπίης καλεομένης, ὁ Καύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλιον ἀνατέλλοντα πεδίον ἐκδέκεται πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν· τοῦ ὧν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατευσασθαι· πολλὰ τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν· πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλεόν τι εἶναι ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ εὐτυχία ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκη γὰρ ἰθύσειε ὑτράτευσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκείνῳ τὸ ἔθνος διαφυγείν.

- 205 Ἦν δὲ, τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος, γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρίς οἱ ἦν οὖνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνάτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναικὰ ἣν ἔχιν· ἡ δὲ Τόμυρις συνιῶσα οὐκ αὐτὴν μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιλῆην, ἀπείπατο τὴν πρόσδοτον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλῳ οὐ προεχώρει, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεια ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατηίην, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν
- 206 ποταμὸν οἰκοδομεόμενος. Ἐχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἰ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος δὲ, βασιλεύει τῶν σεωντοῦ καὶ ἡμέας ἀνέχου ὁρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκὼν ἐθελήσεις ὑποθήκησι τῇσιδε χρεέσθαι, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ δι’ ἡσυχίης εἶναι; σὺ δὲ εἰ μεγάλως προθυμέαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μὲν τὸν ἔχεις ζευγνύς τὸν ποταμὸν ἄφες, σὺ δὲ, ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν, διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην· εἰ δ’ ἡμέας βούλει ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην· σὺ τῶντὸ τοῦτο ποίει.” ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους, συναγείρας δὲ τούτους ἐς μέσον σφί προετίθει τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποίει· τῶν δὲ κατὰ τῶντὸ αἰ γνῶμαι συνεξέπιπτον κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυρίν τε καὶ
- 207 τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν. Παρεὼν δὲ καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένη γνώμῃ λέγων τάδε· “ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι ὅτι ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὀρῶ σφάλμα ἐὼν οἴκῳ τῷ σῷ κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν· τὰ δέ μοι παθήματα ἐόντα ἀχάρिता μαθήματα γεγόνεε, εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν

οὐδὲν ἂν εἴη πρήγμα γνώμας ἐμέ σοι ἀποφαίνεσθαι· εἰ δὲ ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἰς καὶ ἐτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκεῖνο πρῶτον μάθε, ὥς κύκλος τῶν ἀνθρωπῆϊων ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐξ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι· εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἐνέ-
 ἐσσωθεῖς μὲν προσαπολλύεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ τὸ ὀπίσω φεύγονται ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι· νικῶν δὲ σὺ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων νικῶν Μασσαγέτας ἔποιο φεύγουσι· τοῦτο γὰρ ἀντι-
 θήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλᾷς ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος· χωρὶς τε τοῦ ἀπηγημένου, αἰσχρὸν καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύ-
 σεω γυναικὶ εἰξάντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. νῦν ὦν μοι δοκείει, διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκεῖνοι δι-
 εξίωσι, ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγά-
 λων ἀπαθείες· τοῦτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι, ῥῶν προβά-
 των ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα· ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον τοὺς λοιποὺς αὐτῆς ἐξανα-
 χωρέειν ἐπὶ τὸν ποταμόν· ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἀμάρτω, κείνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέφονταί τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων.”

Γινώμαι μὲν αὗται συνέστασαν. Κῦρος δὲ μετ- 208
 εἰς τὴν προτέραν γνώμην τὴν Κροΐσου δὲ ἐλόμενος, προηγόρευε Τομύρι ἐξαναχωρέειν, ὥς αὐτοῦ διαβησο-
 μένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεε, κατὰ ὑπ-
 ἔσχετο πρῶτα· Κῦρος δὲ Κροΐσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθείς

τῷ ἑωυτοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιλιήν
 ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν
 καὶ εὖ ποιεῖν ἦν ἢ διάβασις ἢ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ
 ὀρθωθῇ, ταῦτα ἐντειλάμενος καὶ ἀποστείλας τούτους
 ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν καὶ ὁ στρα-
 209 τὸς αὐτοῦ. Ἐπεὶ τε δὲ ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεα,
 νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν εὐδων ἐν τῶν Μασσα-
 γετῶν τῇ χώρῃ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπ-
 νῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον
 ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τουτέων τῇ μὲν
 τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστά-
 σπεῖ δὲ τῷ Ἀρσάμεος ἑόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ ἦν
 τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἑὼν τότε ἡλικίην
 ἐς εἴκοσίν κου μάλιστα ἔτα· καὶ οὗτος καταλέλειπτο
 ἐν Πέρσῃσι· οὐ γὰρ εἶχε κω ἡλικίην στρατεύεσθαι.
 ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξεγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ
 περὶ τῆς ὀψιος· ὡς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ
 ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα καὶ ἀπολαβὼν μῦνον
 εἶπε· “Ὑστασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε
 καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε· ὡς δὲ ταῦτα ἀτρεκέως οἶδα,
 ἐγὼ σημανέω· ἐμεῦ θεοὶ κηδέαται, καὶ μοι πάντα
 προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ πα-
 ροιχομένῃ νυκτὶ εὐδων, εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν
 πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ
 τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην
 ἐπισκιάζειν· οὐκὼν ἐστὶ μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὀψιος ταύ-
 της οὐδεμία, τὸ μὴ κεῖνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί· σὺ
 τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ
 ποίεε ὅκως ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω
 ἐκεῖ, ὡς μοι καταστήσης τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον.”
 210 Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖόν οἱ ἐπιβουλεύειν, ἔλεγε
 τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε, ὡς αὐτὸς μὲν
 τελευτήσῃ αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι ἢ δὲ βασιλιήν
 αὐτοῦ περιχωρεῖ ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται δὴ ὦν ὁ
 Ὑστάσπης τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴῃ ἀνὴρ Πέρ-
 σης γεγωνὼς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει, εἰ δ' ἐστὶ

ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἀπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλευεῖν περὶ σέο, ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τοῦτο ὃ τι σὺ βούλει.” Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ διαβάς τὸν Ἀράξεα, ἦιε ἐς Πέρσας φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρείον.

Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης 211 ὁδόν, ἐποίεε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κίρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρηίου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημοριᾶς τοῦ στρατοῦ τοὺς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους κλιθέντες δαίνυντο, πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου εὖδον· οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφεων ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῖνας ἐζώγρησαν καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὐνομα ἦν Σπαργαπίσης. Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν 212 γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον ἔλεγε τάδε· “ἄπληστε αἵματος Κύρε, μηδὲν ἐπαρθῆς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷπερ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα ἐπαναπλῶειν ὑμῖν ἔπεα κακὰ, τοιούτῳ φαρμάκῳ δολώσας ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μευ εὖ παραινέουσας ὑπόλαβε τὸν λόγον ἀποδούς μοι τὸν παῖδα ἅπιθι ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἀζήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας· εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμενυμί τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην ἢ μὴν σε ἐγὼ καὶ ἄπληστον ἐόντα αἵματος κορέσω.” Κῦ- 213 ρος μὲν νυν τῶν ἐπέων οὐδένα τούτων ἀνεειχθέντων

ἐποίετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὥς μιν ὁ τε οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ᾗ κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε· ὥς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑωυτόν· καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ 214 τοιούτῳ τελευτᾷ. Τόμυρις δὲ, ὥς οἱ ὁ Κύρος οὐκ ἐσθήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς δύναμιν συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι· καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενόμενον· πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν· μετὰ δὲ, ὥς σφι τὰ βέλεια ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῆσι αἰχμῇσι τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι· χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν, τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται περιεγενέατο· ἣ τε δὴ πολλῇ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κύρος τελευτᾷ βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα· ἄσκον δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπηίου Τόμυρις ἐδίζητο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν· ὥς δὲ εὔρε, ἐναπῆπτε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἄσκον, λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε· “Σὺ μὲν ἐμὲ ζῶνσάν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλῳ, σὲ δ' ἐγὼ, κατάπερ ἠπειλήσα, αἵματος κορέσω.” τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

215 Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίῳ τῇ Σκυθικῇ φορέουσι καὶ δίαιταν ἔχουσι. ἵπποται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι, (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι,) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμας καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστήρας καὶ μασχαλιότηρας, χρυσῷ κοσμεῖνται· ὥς δ' αὐτως

τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα χαλκέους θώρη-
 κας περιβάλλουσι· τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινούς καὶ
 στόμια καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ
 χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφί ἐστι ἐν τῇ
 χώρα· ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος. Νόμοισι 216
 δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος
 ταύτησι δὲ ἐπίκουνα χρέωνται· ὁ γὰρ Σκύθας φασὶ
 Ἕλληνες ποιεῖν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες ἀλλὰ
 Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσει γυναικὸς Μασ-
 σαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ
 τῆς ἀμάξης μίσγεται ἀδεῶς. οὖρος δὲ ἡλικίης σφι
 προκέεται ἄλλος μὲν οὐδεὶς· ἐπεὰν δὲ γέρων γένη-
 ται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες
 θύουσί μιν καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ· ἐψήσαντες
 δὲ τὰ κρέα κατευχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώ-
 τατά σφι νενόμισται· τὸν δὲ νόσῳ τελευτήσαντα
 οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι συμφορὴν
 ποιούμενοι ὅτι οὐκ ἴκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπεύρουσι
 δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων. οἱ δὲ
 ἄφθονοὶ σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται·
 γαλακτοπόται δὲ εἰσὶ· θεῶν δὲ μῦνον ἥλιον σέβον-
 ται, τῷ θύουσι ἵππους· νίκμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης
 τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχι-
 στον δατέονται.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ.

ΕΥΤΕΡΠΗ.

1 Τελευτήσαντος δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασι-
ληίην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης
τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς· τῆς προαποθανούσης,
Κῦρος αὐτὸς τε μέγα πένθος ἐποίησατο καὶ τοῖσι
ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε πένθος ποιέεσθαι·
ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύ-
σης, Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρῷους
ἐόντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλα-
σίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε καὶ δῆ, καὶ
Ελλήνων τῶν ἐπεκράτεε.

2 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων
βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἐωυτοὺς πρῶτους γενέσθαι πάν-
των ἀνθρώπων· ἐπειδὴ δὲ Ψαμμίτιχος βασιλεύσας
ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοίαιτο πρῶτοι, ἀπὸ τού-
του νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἐωυτῶν,
τῶν δὲ ἄλλων ἐωυτούς· Ψαμμίτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἐδύ-
νατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν,
οἱ γενοίαιτο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε·
παιδιά δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ
ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τροφήν τινα τοιήνδε,
ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν
ἶεναι ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἐωυτῶν κέεσθαι αὐτὰ,
καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἰγας, πλήσαντα δὲ
τοῦ γάλακτος τᾶλλα διαπρήσσεσθαι· ταῦτα δ'
ἐποιέε τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμίτιχος, θέλων ἀκού-
σαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνυ-
ζημάτων, ἣντινα φωνὴν ῥήξουσιν πρῶτην· τάπερ ὦν

καὶ ἐγένετο· ὥς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδιά ἀμφότερα προσπίπτοντα βεκὸς ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας· τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἡσυχος ἦν ὁ ποιμὴν, ὥς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ ἤγαγε τὰ παιδιά κελεύσαντος ἐς ὅψιν τὴν ἐκείνου· ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμίτιχος, ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκὸς τί καλέουσι· πυνθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον· οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἐωντῶν. Ὡδε μὲν γενέσθαι τῶν 3 ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ, καὶ ὥς γυναικῶ τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαιταν οὕτως ἐποιήσατο τῶν παίδων παρὰ ταύτησι τῇσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφήν τῶν παίδων τοσαῦτα ἔλεγον· ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν· αὐτῶν τούτων εἵνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοις τοῖσι ἐν Μέμφι· οἱ γὰρ Ἡλιουπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι· τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηρημάτων οἷα ἤκουον οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέσθαι, ἔξω ἢ τὰ οἰνόματα αὐτῶν μῦθον, νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. Ὅσα δὲ ἀνθρω- 4 πῆϊα πρήγματα ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι· πρῶτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἀπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐναυτὸν, δυνάδεκα μέρεα δασαμένους τῶν ὥρεων ἐς αὐτόν· ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἄστρον ἔλεγον· ἄγουσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὥρεων εἵνεκεν, Αἰγύπτιοι δὲ τριηκον-

τημέρους ἄγοντες τοὺς δυνώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ· καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὥρέων ἐς τῶντὸ περιϋὼν παραγίνεται. δυνώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἑλλήνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι· καὶ τούτων μὲν νυν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα· βασιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα· ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ πᾶσαν Αἰγυπτον εἶναι ἔλος· καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων· ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερῶν ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. Καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρας· δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι ἰδόντι δὲ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἰγυπτος, ἐς τὴν Ἑλλήνες ναυτῖλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοισι ἐπικτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκείνοι οὐδὲν ἔτι [τοιόνδε] ἔλεγον· ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον.

Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρας ἐστὶ τοιήδε· πρῶτα μὲν προσπλέων, ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεῖς καταπειρητηρίην πηλὸν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἑνδεκα ὀργυῖῃσι ἔσαι. τοῦτο μὲν 6 ἐπὶ τοσοῦτο δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς εὐοῦσαν. Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἰγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει· ταύτης ὦν ἅπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοί εἰσι· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναι εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυῖῃσι μεμετρήκασι τὴν χώραν· ὅσοι δὲ ἦσσαν γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἱ δὲ πολλὰν ἔχουσι, παρασάγγησι· οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοῖνοισι. δύνатаι δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἑκάστος, μέτρον ἐὼν Αἰγύπτιον,

ἑξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν. Ἐν- 7
 θεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἑλιουπόλιος ἐς τὴν μεσό-
 γαιαν ἔστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπτίη τε
 καὶ ἄνδρος, καὶ ἱλὺς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἑλιού-
 πολιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ
 μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῷ, τῇ ἀπὸ τῶν δυνώδεκα
 θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἕς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν
 νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διά-
 φορον εὐροί τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τουτέων τὸ
 μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων
 ἢ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαί-
 δεκα σταδίων, ὥς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων
 ἢ δὲ ἐς Ἑλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἐς τὸν
 ἀριθμὸν τοῦτον. Ἀπὸ δὲ Ἑλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, 8
 στεινή ἐστι Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης
 ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμ-
 βρίης τε καὶ νότον, αἰεὶ ἄνω τείνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν
 καλεομένην θάλασσαν· ἐν τῷ αἰ λιθοτομίαι ἔνεισι
 αἰ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι.
 ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπει ἐς τὰ εἶρηται τὸ ὄρος·
 τῇ δὲ αὐτὸ ἐωντοῦ ἐστὶ μακρότατον, ὥς ἐγὼ ἐπυνθα-
 νόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἡοῦς
 πρὸς ἑσπέρην· τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡῷ λιβανωτοφόρα
 αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μὲν νυν τὸ ὄρος
 τοιοῦτο ἐστί. τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου,
 ὄρος ἄλλο πέτρινον τείνει ἐν τῷ αἰ πυραμίδες ἔνεισι,
 ψάμμῳ κατειλυμένον, τεταμένον τὸν αὐτὸν τρόπον
 τὸν καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα.
 τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἑλιουπόλιος οὐκέτι πολλὸν χωρίον,
 ὥς εἶναι Αἰγύπτου· ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων
 ἀναπλόου στεινή ἐστι, Αἴγυπτος ἐοῦσα· τῶν δὲ
 οὐρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ πεδιάς μὲν γῆ·
 στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκέον μοι εἶναι, τῇ στεινότα-
 τόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλείους ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὐ-
 ρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν αὐτῆς

εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι. Πέφυκε μὲν νυν ἡ χώρα
 9 αὕτη οὕτω. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας, ἐστι
 ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων· στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ, ἐξή-
 κοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων
 ἐνὸς καὶ ὀγδῶκοντα ἐόντων. οὗτοι συντιθέμενοι οἱ
 στάδιοι Αἰγύπτου· τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν ἤδη μοι
 καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι στα-
 δίων καὶ τρισχιλίων· ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς
 μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστὶ, σημανέω· στάδιοι
 γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι· τὸ δὲ
 ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν,
 στάδιοι χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοί· εἰσι.

10 Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἡ πολλή, κα-
 τάπερ οἱ ἱεεὲς ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι
 ἐπικτήτος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρη-
 μένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ
 ἐφαίνετό μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ
 τά τε περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην καὶ Ἐφεσόν τε καὶ
 Μαιάνδρου πεδίον, ὥς γε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγά-
 λοισι συμβαλέειν· τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχω-
 σάντων ποταμῶν, ἐνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου
 ἐόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος περὶ
 ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ
 οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγάλα, οἳ τινες ἔργα
 ὑποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω
 οὐνόματα, καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἤκιστα Ἀχελῶον· ὃς
 ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξιεὶς ἐς θάλασσαν τῷ
 Ἐχινάδων νήσῳ τὰς ἡμίσεας ἤδη ἡπειρον πεποίηκε.

11 Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω,
 κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομέ-
 νης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στεινὸς ὥς
 ἔρχομαι φράσω· μῆκος μὲν πλόου, ἀρξαμένῳ ἐκ
 μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν, ἡμέραι
 ἀναισιμοῦνται τεσσεράκοντα εἰρεσίῃ χρεωμένῳ· εὐ-
 ρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης
 πλόου· ῥήχῃ δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν

ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι· τὸν μὲν ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης κόλπον ἐσέχοντα ἐπὶ Αἰθιοπίας· τὸν δὲ [Αράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων] ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίας· σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρας· εἰ ὦν δὴ ἐβελήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὃ Νείλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντὸς γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἂν· κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προανασιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος καὶ πολλῷ μέζων ἔτι τούτου, ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ; Τα περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι 12 λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτοὺς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχυλία τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὖρεσι, καὶ ἄλμην ἐπανθέουσαν ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μούνον Αἰγύπτου ὅρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον· πρὸς δὲ, τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσοῦρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται,) ἀλλὰ μελάγγαλόν τε καὶ κατερρηγνυμένην, ὥστε ἐοῦσαν ἰλὺν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατενηνευγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ· τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέραν τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν.

*Ελεγον δὲ καὶ τότε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς 13 χώρας ταύτης οἱ ἱεῖες, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτῶ πῆχας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος· καὶ Μοίρι οὗ κω ἦν ἕτα εἰνακόσια τετελευτηκότι ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον· νῦν δὲ, ἦν μὴ ἐπ' ἐκκαῖδεκα ἢ πεντεκαῖδεκα πῆχας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώραν. δοκέουσί τε μοι Αἰ-

γυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες
τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἣν οὕτω
ἡ χώρα αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδῶ ἐς ὕψος καὶ τὸ ὁμοῖον
ἀποδιδῶ ἐς αὐξήσιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ
Νείλου, πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον
Αἰγύπτιοι τό κοτε αὐτοὶ Ἑλληνας ἔφασαν πείσεσθαι·
πυθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων,
ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται κατάπερ ἡ σφετέρη, ἔφα-
σαν “Ἑλληνας ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης
κακῶς πεινήσειν.” τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν,
ὡς “εἰ μὴ ἐθελήσῃ σφι ὕειν ὁ θεὸς ἀλλ' αὐχμῶ
διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἕλληνες αἰρεθῆσονται· οὐ γὰρ
δὴ σφι ἔστι ὕδατος οὐδεμία ἄλλη ἀποστροφὴ, ὅτι
μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μῦνον.”

- 14 Καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἑλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς
ἔχοντα εἴρηται· φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι
ὡς ἔχει φράσω. εἰ σφι θέλοι, ὡς καὶ πρότερον εἶπον,
ἡ χώρα ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γάρ ἐστι ἡ αὐξανο-
μένη) κατὰ λόγον τοῦ παροιχομένου χρόνου ἐς ὕψος
αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτη οἰκέοντες Αἰγυπτίων
πεινήσουσι; εἰ μήτε γε ὕσεται σφι ἡ χώρα, μήτε ὁ
ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν.
ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομί-
ζονται ἐκ γῆς, τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων καὶ
τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἱ οὐτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύ-
ντες αὐλάκας ἔχουσι πόρους, οὐτε σκάλλοντες, οὐτε
ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ὧλλοι ἀνθρωποὶ περὶ
λήϊον πονέουσι· ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόμα-
τος ἐπελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολείπῃ
ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἄρουραν
ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὕς· ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῇσι
ὕσιν τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει· ἀπο-
δινήσας δὲ τῇσι ὕσιν τὸν σῖτον, οὕτω κομίζεται.

- 15 Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι
τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασὶ τὸ Δέλτα μῦνον εἶναι
Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες

τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὲ τεσσαράκοντά εἰσι σχοῖνοι· τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἐς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον· τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Λιβύης τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύομεν ἂν, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώραν· ἡδὴ γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἔστι κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός· εἰ τοίνυν σφι χώρα γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιειργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρῶτην ἀπήσουσι; ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπ' Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεὶ τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο· προιούσης δὲ τῆς χώρας, πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάσαι αἱ Θῆβαι Αἰγυπτου ἐκαλέετο· τῆς τὸ περίμετρον σταδίοι εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. Εἰ ὦν ἡμεῖς 16 ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου. εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι· οἱ φασὶ τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην· τέταρτον γὰρ δὴ σφέας δεῖ προσλογίζεσθαι, Αἰγύπτου τὸ Δέλτα· εἰ μὴ τι γέ ἐστι τῆς Ἀσίας μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γέ ἐστι, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης· τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὅξυ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξύ Ἀσίας τε καὶ Λιβύης γίνονται ἂν.

Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ὧδε 17 καὶ περὶ τούτων λέγομεν· Αἰγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκομένην, κατὰ περ Κι-

λικίην τὴν ὑπὸ Κιλικῶν, καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὐρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἶδαμεν οὐδὲν ἐὼν ὀρθῶ λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὐρους. εἰ δὲ τῷ ὑπ' Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρυσόμεθα, νομιοῦμεν Αἴγυπτον πάσαν, ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαφρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιῶν ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λιβύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίας· ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων, ῥέει μέσσην Αἴγυπτον σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἐὼν ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, σχίζεται τριφασίας ὁδοῦς· καὶ ἡ μὲν πρὸς ἧῷ τρέπεται, τὸ καλέεται Πηλουσίον στόμα· ἡ δὲ ἐτέρῃ τῶν ὁδῶν πρὸς ἐσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται· ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νεῖλῳ ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοῖρην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἡκιστα οὐνομαστήν· τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα· ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαῖτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά.

- 18 Μαρτυρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος ὅσῃν τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην· οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἀπιοσ οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοὶ τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκίῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἀμμωνα φάμενοι “οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐκ ὁμολογέειν αὐτοῖσι, βούλεσθαι

τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι γεύεσθαι.” ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα ποιεῖν ταῦτα, φὰς “Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὃ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι.” οὕτω σφι ταῦτα 19 ἐχρήσθη. ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθύῃ, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου, ἐνιαχῇ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερέων ἐκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεῦν ἔτι τούτου, καὶ ἔλασσον.

Τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔτε τι τῶν ἱρέων οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθη. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ’ αὐτῶν πυθέσθαι, ὃ τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύνων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινῶν ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δ’ ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον· ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διατελέει ἔων, μέχρι οὗ αὐτὶς τροπέων τῶν θερινῶν. τούτων ὦν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ’ ἐγενόμην παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἦντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λελεγμένα βουλόμενος εἰδέναι, ἱστόρεον, καὶ ὃ τι αὔρας ἀποπνεούσας μῦνους ποταμῶν πάντων οὐ παρέχεται. Ἀλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες, ἐπίσημοι 20 βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδοὺς· τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ’ ἀξιώ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μῦνον· τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύνειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησῖαι μὲν οὐκ ὦν ἐπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τῶντὸ ἐργάζεται· πρὸς δὲ, εἰ ἐτησῖαι αἷτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς ὅσοι τοῖσι ἐτησίῃσι ἀντίοι ῥέουσι ὁμοίως πᾶσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσοῦτῳ, ὅσῳ ἐλάσσονες ὄντες ἀσθενέστερα τὰ

ρεύματα παρέχονται· εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο

21 πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. Ἡ δ' ἐτέρη ἀνεπιστημονεστέρη μὲν ἐστὶ τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν θωυμασιωτέρη· ἥ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὀκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὀκεανὸν

22 γῆν πέρι πᾶσαν ῥέειν. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλὸν ἐπιεικεστάτῃ ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται· λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδὲν φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιοπῶν ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέει ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων [τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστὶ ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἷω τε εἶναι, ὥς οὐδὲ εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν· πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρέων τουτέων θερμοί· δεύτερον δὲ, ὅτι ἄνομβρος ἡ χώρα καὶ ἀκρύσταλλος διατελεῖ ἐοῦσα· ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὕσαι ἐν πάντε ἡμέρησι· ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν ταῦτα τὰ χωρία· τρίτα δὲ, οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες εἶντες· ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος εἶντες οὐκ ἀπολείπουσι, γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον φοιτέωσι ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους· εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὅσονων ταύτην τὴν χώραν, δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τούτων οὐδὲν,

23 ὥς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὀκεανοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνενείκας οὐκ ἔχει ἔλεγον· οὐ γάρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὀκεανὸν εἶντα· Ὀμηρον δὲ, ἥ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων, δοκέω τοῦνομα εὐρόντα ἐς τὴν ποίησιν ἐσενείκασθαι.

24 Εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διότι μοι δοκεῖ πλεθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ

θέρεος. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμῶνων, ἔρχεται τῆς Λιβύης τὰ ἄνω. ὥς μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἂν ἀγχοτάτῳ ἢ χώρης οὗτος ὁ θεὸς, καὶ κατὰ ἤντινα, ταύτην οἶκος διψῇ τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεισθαι τῶν ποταμῶν. Ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε 25 ἔχει· διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, τὰδε ποιεῖ· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἐόντος τοῦ ἡέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἀλειεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, οὐκ ἐόντων ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν ποιεῖ οἷον περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιεῖν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ· ἔλκει γὰρ ἐπ' ἐωυτὸν τὸ ὕδωρ, ἐλκύσας δὲ ἀπωθῆει ἐς τὰ ἄνω χωρία, ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι· καὶ εἰσι οἰκότης οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὃ τε νότος καὶ ὁ λῖψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετώτατοι· (δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἐκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἐωυτόν·) πρηῦνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἔλκει τῶν ποταμῶν· τέως δὲ οἱ μὲν ὁμβρίου ὕδατος συμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχαδρωμένης, ῥέουσι μεγάλοι· τοῦ δὲ θέρεος, τῶν τε ὁμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐλκόμενοι, ἀσθενέες εἰσὶ· ὁ δὲ Νεῖλος ἐὼν ἄνομβρος, ἐλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μούνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότης αὐτὸς ἐωυτοῦ ῥεεὶ πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἔλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μούνος πιέζεται· οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτων αἴτιον εἶναι. Αἴτιος δὲ ὧντὸς οὗτος, κατὰ γνώμην 26 τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν ἡέρα ξηρὸν τὸν ταύτῃ εἶναι, διακαίων τὴν διεξόδον αὐτοῦ· οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ στάσις ἡλλακτοῦ τῶν

ὥρέων, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν ἐστᾶσι ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίας, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἔστηκε ταύτῃ δὴ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαυνόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέε ἦε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης, κατάπερ νῦν τῆς Λιβύης ἔρχεται· διεξιόντα δ' ἂν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης, ἔλπομαι ποίειν ἂν τὸν Ἰστρον τά περ νῦν
 27 ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. Τῆς αὖρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν· αὖρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν.

28 Ταῦτα μὲν νυν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἀρχὴν ἐγένετο. τοῦ δὲ Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε Λιβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαῖ πόλει ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης· οὗτος δ' ἐμοὶ γε παίζειν ἐδόκεε φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· “εἶναι δύο οὖρεα ἐς ὅξυ τὰς κορυφὰς ἀπικμένα, μεταξύ Σύννης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης· οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὖρεσι, τῷ μὲν Κρῶφι τῷ δὲ Μῶφι· τὰς ὧν δὴ πηγὰς τοῦ Νείλου, εἰσάσας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τούτων ῥέειν· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ, ἐπὶ Αἰθιοπίας τε καὶ νότου· ὡς δὲ ἄβυσσοί εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι· πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν.” οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστὴς, (εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε,) ἀπέφαινε, ὡς ἐμὲ κατανοεῖν δύναις τινὰς ταύτῃ εἰσάσας ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην· οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὖρεσι μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσόν
 29 ἰέναι. Ἄλλον δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυνθέσθαι

ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ιστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι, ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὣν δεῖ τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν, κατάπερ βοῦν, πορεύεσθαι· ἣν δὲ ἀπορραγῇ, τὸ πλοῖον οἴχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ἔστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσερας πλόος· σκολιὸς δὲ ταύτῃ, κατάπερ ὁ Μαϊάνδρος, ἔστι ὁ Νεῖλος. σχοῖνοι δὲ δυνάδεκά εἰσι οὗτοι, τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλώσαι· καὶ ἔπειτα ἀπίξαι εἰς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέει ὁ Νεῖλος· Ταχομψὼ οὖνομα αὐτῇ ἐστί· οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμισυ· τὸ δὲ ἡμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, τὴν πέριξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν διεκπλώσας εἰς τοῦ Νεῖλου τὸ ῥέεθρον ἤξεις, τὸ εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδού· καὶ ἔπειτα ἀποβάς, παρὰ τὸν ποταμὸν ὁδοιπορίην ποιήσας ἡμερέων τεσσεράκοντα· σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νεῖλῳ ὀξέες ἀνέχουσι καὶ χοιράδες πολλαί εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι πλέειν· διεξελθὼν δὲ ἐν τῇσι τεσσεράκοντα ἡμέρησι τοῦτο τὸ χωρίον, αὐτὶς εἰς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς, δυνάδεκα ἡμέρας πλεύσει· καὶ ἔπειτα ἤξεις εἰς πόλιν μεγάλην, τῇ οὖνομά ἐστι Μερόη· λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δ' ἐν ταύτῃ Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μόνους σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμῶσι· καὶ σφί μαντήϊον Διὸς κατέστηκε· στρατεύονται δ' ἐπεὰν σφεας ὁ θεὸς οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων· καὶ, τῇ ἂν κελεύῃ, ἐκεῖσε. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων, ἐν ἴσῳ 30 χρόνῳ ἄλλῳ ἤξεις εἰς τοὺς Αὐτομόλους, ἐν ὧσιν περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες εἰς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιόπων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοις οὖνομά ἐστι Ἀσμάχ· δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλληνων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι

βασιλέϊ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσερες καὶ εἴκοσι
 μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας
 τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμιτίχου βασιλέως
 φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς
 Αἰθίοπων, καὶ ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίῃσι [ἄλλη
 δέ] πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Σύρων, καὶ ἐν Μαρέρῃ
 πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων
 κατὰ ταῦτα αἱ φυλακαὶ ἔχουσι, ὥς καὶ ἐπὶ Ψαμμιτί-
 χου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέ-
 ουσι, καὶ ἐν Δάφνησι. τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία
 ἔτεα φρουρίσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ
 δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῇ λόγῳ χρησάμενοι,
 πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμιτίχου ἀποστάντες ἦϊσαν ἐς
 Αἰθιοπίνην· Ψαμμιτίχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε· ὥς δὲ
 κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφεας θεοὺς
 πατρώους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας·
 τῶν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν “ἐνθα
 ἂν τοῦτο ᾗ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ
 γυναῖκας.” οὗτοι ἐπεὶ τε ἐς Αἰθιοπίνην ἀπίκοντο,
 διδόνουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθίοπων βασιλέϊ· ὁ δὲ
 σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἱ διάφοροί τινες
 γεγονότες τῶν Αἰθίοπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας
 τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν· τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς
 τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες, ἥθεα
 μαθόντες Αἰγύπτια.

- 31 Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ
 γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ρεύμα-
 τος· (τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὐρίσκονται
 ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς
 Αὐτομόλους τούτους·) ῥέει δὲ ἀπὸ ἐσπέρης τε καὶ
 ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, οὐδεὶς ἔχει σαφέως
 φράσαι· ἐρήμος γάρ ἐστι ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ καύματος.
- 32 Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φαμένων
 ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι
 ἐς λόγους Ἐτεάρχῃ τῷ Ἀμμωνίων βασιλεῖ· καὶ κως
 ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς Λέσχην περὶ τοῦ

Νείλου, ὡς οὐδαὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγὰς· καὶ τὸν Ἐτέαρχον φάναι ἔλθειν κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας· (τὸ δὲ ἔθνος τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκὸν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἡῷ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν·) ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστῶν παῖδας ὑβριστάς· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσὰ, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἐωυτῶν ὀψομένους τὰ ἐρῆμα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν τὰ μακρότατα ἰδομένων. (τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν βορρῆην θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, ἣ τελευταὶ τῆς Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Λίβυες—καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλὰ,—πλὴν ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δὲ ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδους, ψάμμος τέ ἐστι καὶ ἄνυδρος δεινῶς, καὶ ἐρῆμος πάντων.) ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδασί τε καὶ σιτιίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἵεναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης, ταύτην δὲ διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἐρῆμον διεξιέναι τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον· διεξελθόντας δὲ χώρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρησι ἰδεῖν δὴ κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καὶ σφεας προσελθόντας ἀπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δενδρέων καρποῦ· ἀπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας μικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμῶνων· ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μεγίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς πόλιν ἐν τῇ ἅπαντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν· ῥέειν δὲ ἀπὸ

- ἐσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι
 33 δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου
 Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι
 ἀπονοστήσαί τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, [ὥς οἱ
 Κυρηναῖοι ἔλεγον] καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀν-
 θρώπους γόητας εἶναι πάντας. τὸν δὲ δὴ ποταμὸν
 τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτεάρχος συνεβάλλετο
 εἶναι τὸν Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἰρέει·
 ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσσην τάμνων
 Λιβύην καὶ (ὥς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι
 τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἰστρῷ ἐκ τῶν
 ἴσων μέτρων ὁρμάται. Ἰστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξά-
 μενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσσην
 σχίζων τὴν Εὐρώπην· (οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἔξω Ἡρα-
 κληῖων στηλέων, ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἱ ἔσχατοι
 πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικη-
 μένων) τελευτᾷ δὲ ὁ Ἰστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν
 τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστροίῃν
 34 οἱ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἰστρος,
 ῥέει γὰρ δι' οἰκευμένης, πρὸς πολλῶν γινώσκεται·
 περὶ δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν·
 ἀοίκητός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἐρήμος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέει.
 περὶ δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ ἐπ' ὅσον μακρότατον
 ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι εἴρηται· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴ-
 γυπτον· ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὕρεινῆς Κιλικίης μάλιστά
 κη ἀντίη κέεται· [ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ
 Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθιᾶ ὁδὸς εὐζώνῳ
 ἀνδρί·] ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἰστρῷ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν
 ἀντίον κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης
 τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἰστρῷ. Νείλου
 μὲν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.
 35 Ἐρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηχανέων τὸν λόγον,
 ὅτι πλείστα θωνμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα, καὶ
 ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν·
 τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι
 ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἐόντι ἑτεροίῳ, καὶ

τῷ ποταμῷ φύσιν ἄλλοιήν παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἡθεά τε καὶ νόμους· ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους ἐόντες ὑφαίνουσι· ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρὲν χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοις, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες, ὥς τὰ μὲν αἰσχροῦ ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιεῖν χρεὼν, τὰ δὲ μὴ αἰσχροῦ ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης· ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι· τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένησι. Οἱ ἱρέες τῶν θεῶν τῇ μὲν 36 ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κῆδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἰκνέεται, Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιῇσι τὰς τρίχας αὔξεσθαι, τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενεῖ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοις ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων δίαίτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοις δὲ ὁμοῦ θηρίοις ἢ δίαίτά ἐστι. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ὄλλοι ζῶουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην ὄνειδος μέγιστόν ἐστι· ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσὶ, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσὶ· καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὄλλοι μὲν ἐῷσι ὥς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον· Αἰγύπτιοι δὲ περιτόμνονται. εἴματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἐν ἐκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοις· Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ

τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα, αὐτοὶ μὲν φασὶ ἐπὶ δεξιὰ ποιεῖν Ἑλλήνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱρὰ τὰ δὲ δημοτικά καλέεται.

- 37 Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσιδε χρέωνται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίνουσι, διασμέωντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ ὁ μὲν ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἴματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκα· προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεῖρ μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίγηται σφί· θεραπεύουσι τοὺς θεοὺς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δὲ σφί ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ, καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκίας ἐπιτελέουσι μυρίας, ὥς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα· οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκητῶν τρίβουσι οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἱρὰ πεσόμενα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πλῆθός τι ἐκάστω γίνεται πολλόν, ἡμέρης ἐκάστης· δίδονται δὲ σφί καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὐ σφί ἔξεστι πάσασθαι· κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τοὺς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε ἔψοντες πατέονται· οἱ δὲ δὴ ἱρέες οὐδὲ ὀρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μιν εἶναι ὄσπριον. ἱρὰται δὲ οὐκ εἰς ἐκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν εἰς ἐστὶ ἀρχιέρεως· ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται.

- 38 Τοὺς δὲ βούς τοὺς ἔρσενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρίχα ἦν καὶ μίαν ἴδηται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίξεται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ

τεταγμένους τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἑσπεῶτος τοῦ
 κτήνεος καὶ ὑπτίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρύσας, εἰ
 καθαρὴ τῶν προκειμένων σημηίων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ
 λόγῳ ἐρέω· κατορᾶ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ
 κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας· ἣν δὲ τούτων πάντων ἡ
 καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρα εἰλίσσων·
 καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας, ἐπιβάλλει
 τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ
 θύσαντι θάνατος ἢ ζημὴ ἐπικέεται. δοκιμάζεται
 μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε. Θυσίῃ δέ σφι ἦδε
 κατέστηκε· ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτήνος πρὸς 39
 τὸν βωμόν, ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν καίουσι· ἔπειτα δὲ
 ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηίου ἐπισπείσαντες, καὶ
 ἐπικαλέσαντες τὸν θεόν, σφάζουσι· σφάξαντες δὲ,
 ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλὴν· σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος
 δείρουσι· κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρησάμενοι,
 φέρουσι· τοῖσι μὲν ἂν ἡ ἀγορὴ καὶ Ἑλληνές σφισι
 ἕως ἐπιδήμιοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν
 ἀπ' ὧν ἔδοντο· τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἱ
 δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν· καταρέονται δὲ τὰδε
 λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι· “εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι
 τοῖσι θύουσι ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέ-
 σθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι.” κατὰ μὲν νυν
 τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων καὶ τὴν ἐπί-
 σπειςιν τοῦ οἶνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι
 αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρά· καὶ ἀπὸ
 τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμψύχου κε-
 φαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδεὶς. Ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις 40
 τῶν ἱρῶν καὶ ἡ καῦσις ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρόν σφι
 κατέστηκε. τὴν δ' ὧν μεγίστην τε δαίμονα ἡγνῆται
 εἶναι, καὶ μεγίστην οἱ ὀρτὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχο-
 μαί ἐρέων· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βούν, κατευξάμενοι,
 κοιλὴν μὲν κεινὴν πᾶσαν ἐξ ὧν εἶλον, σπλάγχνα δὲ
 αὐτοῦ λείπουν ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελὴν· σκέ-
 λεα δὲ ἀποτάμνουσι, καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ τοὺς
 ὦμους τε καὶ τὸν τράχηλον· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τὸ

ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς πιμπλάσι ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σύκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων· πλήσαντες δὲ τούτων, καταγίζουσι ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι. καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τύπτονται πάντες· ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν.

- 41 Τοὺς μὲν νυν καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὗ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραὶ εἰσι τῆς Ἰσίου. τὸ γὰρ τῆς Ἰσίου ἄγαλμα ἐὼν γυναικῆιον βούκερῶν ἐστι, κατὰπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι· καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακρῷ. τῶν εἵνεκα οὗτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὀβελοῖσι, οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοῦς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε· τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπῷσι, τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοις, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφοτέρω ὑπερέχοντα, σημηΐου εἵνεκεν. ἐπεὰν δὲ σαπῇ, καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἐκάστην πόλιν βάρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλυμένης νήσου· ἡ δ' ἐστὶ μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα· ἐν ταύτῃ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλεις συχναί, ἐκ τῆς δὲ αἱ βάρις παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὅστέα τῶν βοῶν οὖνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχιν· ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον ἰδρυται ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ, ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλεις, ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὅστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἓνα χώρον πάντες. κατὰ ταῦτα δὲ τοῖσι βουσι καὶ τᾶλλα κτήnea θάπτουσι ἀποθνήσκοντα· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφι νενομοθέτηται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

Οσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαίεος ἰδρυνται ἱρὸν, ἢ νο- 42
 μοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσὶ, οὗτοι μὲν νυν πάντες οἶων
 ἀπεχόμενοι αἰγας θύουσι. (θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς
 αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν
 Ἰσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι·
 τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται.) ὅσοι δὲ τοῦ
 Μένδητος ἔκتهται ἱρὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσὶ,
 οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι οἷς θύουσι. Θηβαῖοι μὲν
 νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἶων ἀπέχονται, διὰ τὰδε
 λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι. “Ἡρακλέα
 θελῆσαι πάντως ιδέσθαι τὸν Δία, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν
 ὀφθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ· τέλος δὲ, ἐπεὶ τε λιπαρέειν τὸν
 Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι κριὸν ἐκδείραντα,
 προέχεσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ
 καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὕτω οἱ ἑωυτὸν ἐπιδέξαι.” ἀπὸ
 τούτου κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῷγαλμα ποιεῦσι
 Αἰγύπτιοι· ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἔοντες Αἰ-
 γυπτίων τε καὶ Αἰθιοπῶν ἄποικοι, καὶ φωνὴν μεταξὺ
 ἀμφοτέρων νομίζοντες· δοκέειν δ’ ἐμοὶ, καὶ τὸ οὖνομα
 Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδὲ σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαν-
 το· Ἀμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς
 δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ’ εἰσὶ σφι ἱροὶ
 διὰ τοῦτο· μῆ δὲ ἡμέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ
 Διὸς, κριὸν ἓνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες
 κατὰ τῶντὸ ἐνδύνουσι τῷγαλμα τοῦ Διὸς, καὶ ἔπειτα
 ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό·
 ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν
 ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι
 αὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ περὶ τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι 43
 εἶη τῶν δωδέκα θεῶν τοῦ ἐτέρου δὲ περὶ Ἡρακλέος
 τὸν Ἑλλήνες οἶδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην
 ἀκοῦσαι· καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ’ Ἑλλήνων ἔλαβον
 τὸ οὖνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Ἑλλήνες
 μᾶλλον παρ’ Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμε-
 νοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ τοῦνομα Ἡρακλέα, πολλὰ

μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονεές ἀμφοτέροι ἦσαν, Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἶδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχονται. καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὐνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἔξειν, εἴπερ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτιλοῖς ὥς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἰρέει· ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστάτο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλῆς· ὥς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτεά ἐστι ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἀμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεὶ τε ἐκ τῶν ὀκτῶ θεῶν οἱ δυνώδεκα θεοὶ 44 ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἓνα νομίζουσι. Καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἶδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἁγίον· καὶ ἶδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθον, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας μέγας· ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱερεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἰδρυται; εὗρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἑλλήσι συμφερομένους· ἔφασαν γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκίζομένη καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἰδρυθῆναι· εἶναι δὲ ἔτεα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι· ἀπικόμην δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἰδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρυωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρα-

κλέα ἐόντα· καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν οἱ διζὰ Ἡράκλεια ἰδρυσάμενοι ἔκτηνται, καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπυνμίην θύουσι, τῷ δὲ ἑτέρῳ ὡς ἡρωϊ ἐναγίζουσι. Λέ- 45 γουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ ὁδε ὁ μῦθός ἐστι τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ πομπῆς ἐξήγον ὡς θύσοντες τῷ Διὶ· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν· ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ μὲν νυν δοκέουσι, ταῦτα λέγοντες, τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὅσῃ θύειν ἐστὶ, χωρὶς οἴων, καὶ ἐρσένων βοῶν καὶ μόσχων ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἔνα ἐόντα τὸν Ἡρακλέα καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δὴ φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἶη.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ 46 θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτῶ θεῶν λογιζονται εἶναι αἱ Μενδήσιοι· τοὺς δὲ ὀκτῶ θεοὺς τούτους προτέρους τῶν δωδέκα θεῶν φασι γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῷγαλμα, κατὰπερ Ἕλληνες, αἰγοπρόδωπον καὶ τραγοσκελέα· οὐ τι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναι μιν, ἀλλ' ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοις θεοῖσι· ὅτεν δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὐ μοι ἡδιόν ἐστι λέγειν· σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζοντας ἔχουσι, ἐκ δὲ τούτων εἰς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα πάντῃ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται· καλέεται δὲ ὁ τε τράγος καὶ ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης· ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας·

γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο.

- 47 Ὑν δὲ Αἰγύπτιοι μιὰρὸν ἡγῆνται θηρίον εἶναι· καὶ τοῦτο μὲν ἦν τις ψαύση αὐτῶν παριῶν υἱός, αὐτοῖσι ἱματίοισι ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν, βὰς ἐπὶ τὸν ποταμίν· τοῦτο δὲ οἱ συβῶται, ἔοντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μῦνοι πάντων· οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' ἐκδιδόαται τε οἱ συβῶται καὶ ἀγέεται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὥς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι, Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μόνουσι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ, τοὺς ὧς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὧς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὀρτῇσι ἀπεστυγήκασι ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίῃ δὲ ἦδε τῶν ὧν τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεῖς ὁμοῦ, κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένη, καὶ ἔπειτα καταγίξει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐν τῇ ἂν καὶ ἱρὰ θύσωσι· ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίητο· οἱ δὲ πέννητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείας βίου σταιτίνας πλάσαντες ὧς καὶ ὀπτή-
 48 σαντες ταύτας θύουσι. Τῷ δὲ Διονύσῳ, τῆς ὀρτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρῶν σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων· τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χορῶν, κατὰ ταῦτα σχεδὸν πάντα Ἑλλῃσι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναικες, νεύον τὸ αἰδοῖον οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἔον τοῦ ἄλλου σώματος· προηγέεται δὲ αὐλὸς, αἱ δὲ ἔπονται αἰείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ

αἰδοῖον, καὶ κινέει μῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος
 περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. Ἦδη ὦν δοκέει μοι Με- 49
 λάμπους ὁ Ἀμυθώνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι
 ἀδαῆς, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἑλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους
 ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὖνομα καὶ
 τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ. ἀτρεκέως
 μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε· ἀλλ'
 οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν·
 τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Με-
 λάμπους ἐστὶ ὁ κατηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου
 μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἑλληνες. ἐγὼ μὲν
 νῦν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφόν, μαν-
 τικὴν τε ἐωυτῷ συστήσαι, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύ-
 πτου ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἑλλησι καὶ τὰ
 περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα· οὐ
 γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τὰ τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύ-
 μενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἑλλησι· ὁμότροπα
 γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἑλλησι, καὶ οὐ νεωστὶ ἐσαγμένα.
 οὐ μὴν οὐδὲ φήσω ὅπως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων
 ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κού τι νόμαιον· πυθέσθαι δέ
 μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον
 παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ
 Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομέ-
 νην χώραν.

Σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ 50
 Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ
 ἐκ τῶν βαρβάρων ἦκει, πυνθανόμενος οὕτω εὐρίσκω
 ἔόν· δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῆχθαι.
 ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὥς καὶ
 πρότερόν μοι ταῦτα εἴρηται, καὶ Ἥρης, καὶ Ἰστίης,
 καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηίδων, τῶν ἄλλων
 θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ
 χώρῃ. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν
 δὲ οὐ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ
 μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν
 Ποσειδέωνος. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων

ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος
οὐνομα ἔκτηνται, εἰ μὴ Λίβυες· καὶ τιμέωσι τὸν θεὸν
τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὧν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἤρωσι
51 οὐδέν. Ταῦτα μὲν νυν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις τὰ
ἐγὼ φράσω, Ἕλληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι·
τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα
ποιεῦντες, οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι ἀλλ' ἀπὸ
Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι
παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ἄλλοι. Ἀθηναίοισι
γὰρ ἤδη τηνικαῦτα ἐς Ἑλλήνας τελέουσι, Πελασγοὶ
σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ· ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες
ἤρξαντο νομισθῆναι· (ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια
μεμύηται τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες
παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὠνήρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν
γὰρ Σαμοθρηϊκὴν οἶκεον πρότερον Πελασγοὶ οὔτοι,
τοί περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο· καὶ παρὰ
τούτων Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι.)
ὀρθὰ ὧν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰγάλματα τοῦ Ἑρμέω
Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων, μαθόντες παρὰ Πελασ-
γῶν, ἐποίησαντο· οἱ δὲ Πελασγοὶ ἰρόν τινα λόγον
περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηϊκῇ
52 μυστηρίοισι δεδήλωται. Ἔθνον δὲ πάντα πρότερον
οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ
οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δὲ οὐδ' οὐνομα ἐποιεῦντο
οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσ-
ωνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ
θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον·
ἔπειτα δὲ, χρόνον πολλοῦ διεξελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ
τῆς Αἰγύπτου ἀπικόμενα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν
ἄλλων· Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῶ ἐπύθοντο. καὶ
μετὰ χρόνον ἐχρηστηρίαζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν
Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήϊον τοῦτο νενόμισται ἀρ-
χαιότατον τῶν ἐν Ἑλλήσι χρηστηρίων εἶναι, καὶ ἦν
τὸν χρόνον τοῦτον μούνον· ἐπεὶ ὧν ἐχρηστηρίαζοντο
ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ “εἰ ἀνέλωνται τὰ οἰνό-
ματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἤκοντα;” ἀνείλε τὸ

μαντήιον “χρᾶσθαι.” ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθνον τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι· παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον. Ἐνθεν δὲ 53 ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴ τε δ' αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοιοί τε τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπιστάτο μέχρι οὗ πρώην τε καὶ χθές, ὡς εἰπεῖν λόγῳ· Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μὲν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι· οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἑλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἶδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοί γε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρήϊαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα, τὰ ἐς Ἡσιόδον τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω.

Χρηστηρίων δὲ περί, τοῦ τε ἐν Ἑλλησι καὶ τοῦ 54 ἐν Λιβύῃ, τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι· ἔφασαν οἱ ἱρέες τοῦ Θηβαίου Διὸς “δύο γυναῖκας ἱρηίας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσάμενας τὰ μαντήια πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι.” εἰρομένου δὲ μὲν, ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι; ἔφασαν πρὸς ταῦτα, “ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπερ δὴ ἔλεγον.” Ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον· τὰδε δὲ 55 Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες· “δύο πελειάδας μελαινας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι· ἰζομένην δὲ μιν ἐπὶ φηγὸν αὐδάσασθαι φωνῇ ἀνθρωπηῇ, ὡς χρεὼν εἶη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι· καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελ-
Digitized by Google

δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα λέγουσι
 "Ἀμμωνος χρηστήριον κελεύσαι τοὺς Λίβυας ποιεῖν."
 ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διὺς. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρήϊαι
 (τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὖνομα ἦν Προμένηα, τῇ δὲ
 μετὰ ταύτην Τιμαρέτῃ, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρῃ,)
 ἔλεγον ταῦτα· συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι

56 Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν. Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων
 γνώμην τήνδε· εἰ ἀληθές οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς
 ἱρὰς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην τὴν δὲ
 ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη
 τῆς νῦν Ἑλλάδος πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης
 τῆς αὐτῆς ταύτης πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτοὺς, ἔπειτα
 δουλεύουσα αὐτόθι ἰδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυῖῃ
 Διὸς ἱρόν· ὥσπερ ἦν οἶκος ἀμφοπολεύουσαν ἐν Θή-
 βησι ἱρόν Διὸς, ἔνθα ἀπίκετο ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ
 ἔχειν· ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσατο, ἐπεὶ
 τε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν· φάναι δέ οἱ
 ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρήσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοι-
 57 νίκων, ὑπ' ὧν καὶ αὕτη ἐπρήθη. Πελειάδες δέ μοι
 δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ
 γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεον δέ σφι
 ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι· μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελει-
 άδα ἀνθρωπητῇ φωνῇ αὐδάξασθαι, [λέγουσι] ἐπεὶ τε
 συνετά σφι ἡῦδα ἡ γυνή· ἕως δὲ ἐβαρβαρίζε, ὄρνιθος
 τρόπον ἐδόκέε σφι φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέω τρόπῳ ἂν
 πελειάς γε ἀνθρωπητῇ φωνῇ φθέγγαιτο; μέλαιναν δὲ
 λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίῃ
 ἡ γυνὴ ἦν. ἡ δὲ μαντιτῇ ἢ τε ἐν Θήβησι τῇσι Αἰ-
 γυπτίησι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσιαι ἀλλήλησι
 τυγχάνουσι ἐοῦσαι· ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ
 ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη.

58 Πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς
 πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί· εἰσι οἱ ποιησάμενοι
 καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τεκμήριον
 δέ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ
 τευ χρόνου ποιούμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νέωσι

ἐποιήθησαν. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ 59
τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνάς· μάλιστα μὲν καὶ
προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι·
δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ
τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱρόν· ἴδρυται δὲ ἡ
πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα· Ἴσις
δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ· τρίτα
δ' ἐς Σαῖν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι· τέταρ-
τα δὲ ἐς Ἡλιούπολιν τῷ Ἡλίῳ· πέμπτα δὲ ἐς Βου-
τοῦν πόλιν τῇ Λητοίᾳ· ἕκτα δὲ ἐς Πάπρημιν πόλιν
τῷ Ἀρεῖ. Ἐς μὲν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν 60
κομίζονται, ποιεῦσι τοιάδε· πλέονσί τε γὰρ δὴ ἄμα
ἄνδρες γυναιξί, καὶ πολλόν τι πλήθος ἑκατέρων ἐν
ἐκάστῃ βάρι· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα
ἔχουσιν κροταλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα
τὸν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναικες καὶ ἄνδρες αἰεῖδουσι
καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι· ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατὰ
τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχερίσαντες τὴν βάριν
τῇ γῇ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν
ποιεῦσι τάπερ εἴρηκα, αἱ δὲ τωθάζουσι βοῶσαι τὰς
ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται· αἱ δ'
ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι· ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν
παραποταμίνην ποιεῦσι· ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν
Βούβαστιν, ὀρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας·
καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦνται πλεον ἐν τῇ ὀρτῇ
ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ· συμφου-
τέωσι δὲ ὃ τι ἀνὴρ καὶ γυνή· ἐστὶ (πλὴν παιδίων)
καὶ ἐς ἐβδομήκοντα μυριάδας, ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέ-
γουσι· ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιέεται. Ἐν δὲ Βουσίρι 61
πόλει ὥς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὀρτὴν, εἴρηται πρό-
τερόν μοι· τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην
πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλὰ ἀνθρώπων·
τὸν δὲ τύπτονται οὗ μοι ὀσιόν ἐστι λέγειν· ὅσοι δὲ
Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγίπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ
ἔτι πλέω ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κό-
πτονται μαχαίρησι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ

- 62 ξεῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. Ἐς Σάϊν δὲ πόλιν ἔπειν συλλεχθέωσι τῇσι θυσίῃσι, ἐν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ· τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα αἰλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον· καὶ τῇ ὀρθῇ οὖνομα κέεται Λυχνοκατή· οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαῖ μούνη καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτεν δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἢ νύξ αὐτῇ, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος.
- 63 Ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτούν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θθσίας μὲν καὶ ἱρά, κατάπερ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιεύσι· εὐτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερῆς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων περὶ τῷγαλμα πεπονέαται· οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν ξύλων κορύνας ἔχοντες ἐστᾶσι τοῦ ἱροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ, ἄλλοι δὲ εὐχλωὰς ἐπιτελέοντες, πλευνες χιλίων ἀνδρῶν ἕκαστοι, ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι, ἐπὶ τὰ ἕτερα αἰέες ἐστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὼν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχυρσμένῳ προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἶκημα ἱρόν· οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τῷγαλμα λελειμμένοι ἔλκουσι τετράκυκλον ἄμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῷσι, ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἐστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι, τιμωρέοντες τῷ θεῷ, παίουσι αὐτοὺς ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχῃ ξύλοισι καρτερῇ γίνεται· κεφαλὰς τε συναράσσονται, καὶ ὥς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων· οὐ μέντοι οἱ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν
- 64 οὐδένα. Τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα· καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γενόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον ἐβελοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι· καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρὸς, οἳ οὐκ ὅπω

πότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι ἀλλ' ἀπερύκειν· τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προπόλους τρηχέως περισπείν, καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα· ἀπὸ τούτου τῷ Ἀρεῖ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὀργῇ νενομικέναι φασί.

Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκέυσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι· καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱρὸν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰπερ τὰ ἄλλα κτήνεα· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων γένηα ὀχευόμενα ἐν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι· εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιεῖν. οὗτοι μὲν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες, ποιεῦσι ἐμοί γε οὐκ ἄρεστά· Αἰγύπτιοι δὲ θρησκέουσι περισσῶς τὰ τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ, καὶ δὴ καὶ τάδε.

Ἐοῦσα δὲ Αἴγυπτος ὁμοῦρος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα 65
θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἑόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενομίσ-
ται· καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώ-
ποισι, τὰ δὲ οὐ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνείται τὰ ἱρὰ εἰ
λέγοιμι, καταβαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα,
τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα
αὐτῶν ἐπιψάυσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον.
νόμος δέ ἐστι περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων· μελεδωνοὶ
ἀποδεδέχεται τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων καὶ ἔρσενες
καὶ θήλειαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς
ἐκδέκεται τὴν τιμὴν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλεσι ἕκαστοι
εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ
τοῦ ἂν ἢ τὸ θηρίον, ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν
τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἡμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κε-
φαλῆς, ἱστᾶσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας·
τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων
διδού· ἢ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθύς, παρέχει βορρὴν
τοῖσι θηρίοις. τροφή μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη

- ἀποδέδεται. τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἣν μὲν ἐκὼν, θάνατος ἢ ζημία· ἣν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱέες τάξωνται. ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἱρηκα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἐκὼν ἣν τε ἀέκων, 66 τεθνάναι ἀνάγκη. Πολλῶν δὲ ἐόντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῶ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελούρους τοιάδε· ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλειαι, οὐκέτι φοιτεύουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἀρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι· κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται· αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον δὲ τὸ θηρίον· πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελούρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον· οἱ δὲ αἰέλουροι, διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ· ταῦτα δὲ γινόμενα, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρύας μούνας· παρ' ὁτέοισι δ' 67 ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἀπαγέ-
 αιται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι.
 τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκησι· ὥς δὲ αὐτῶς τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται· τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἱρηκὰς ἀπά-
 γουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν· τὰς δὲ ἴβεις ἐς Ἑρμέω πόλιν· τὰς δὲ ἄρκτους εἰούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλὰ τέφ ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὐρεθέωσι κείμενοι.
 68 Τῶν δὲ κροκοδείλων ἢ φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν· ἐὼν δὲ τετράπουν, χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκτει μὲν

γὰρ ὡὰ ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὡὰ χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει, καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὡοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι· ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑὸς, ὀδοντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος· γλῶσσαν δὲ μῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω κινεῖ γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν, ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νώτου· τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἄτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιούμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ ἄτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ,—ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιεῖν πρὸς τὸν ζέφυρον,—ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἡδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσι οἱ κροκόδειλοι, 69 τοῖσι δ' οὐ, ἀλλ' ἄτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγῆνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἓνα ἑκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροῦθεα· ἀρτήματά τε λίθινα χρυσεὰ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀπότακτα διδόντες καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας, ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρήσι θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱρούς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ

κροκόδειλοι ἄλλα χάμψαι· κροκοδείλους δὲ Ἴωνες
 ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἶδεα τοῖσι παρὰ
 σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἵμα-
 70 σιῇσι. Ἀγραι δὲ σφεων πολλαὶ κατεστέασι καὶ
 παντοῖαι· ἥ δ' ὧν ἐμοί γε δοκείει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος
 εἶναι, ταύτην γράφω· ἐπεὰν νῶτον υἱὸς δελεάσῃ περὶ
 ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμόν· αὐτὸς δὲ
 ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζῶην,
 ταύτην τύπτει· ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκό-
 δειλος ἵεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ
 καταπίνει· οἱ δὲ ἔλκουσι· ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς
 γῆν, πρῶτον ἀπάντων ὁ θηρευτῆς πηλῷ κατ' ὧν
 ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας,
 κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται· μὴ ποιήσας δὲ
 τοῦτο, σὺν πόνῳ.

71 Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῶ μὲν τῷ Παπρημίτῃ
 ἱροὶ εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί·
 φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήνδε· τετράπουν ἐστὶ,
 δίχηλον, [ὅπλα βούς,] σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου,
 χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν· μέγα-
 θος, ὅσον τε βούς ὁ μέγιστος· τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ
 οὕτω δὴ τι παχύ ἐστὶ, ὥστε αὐτοῦ γενομένου, ξυστὰ
 72 ποιέεσθαι ἀκόντια ἐξ αὐτοῦ. Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες
 ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἡγῆνται εἶναι· νομίζουσι δὲ
 καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλούμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι,
 καὶ τὴν ἔγχελυν· ἱρούς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ
 εἶναι· καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας.

73 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὐνομα φοῖνιξ·
 ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ
 καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, διὰ ἐτέων (ὥς Ἡλιουπο-
 λῖται λέγουσι) πεντακοσίων· φοιτᾷν δὲ τότε φασὶ,
 ἐπεὰν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ· ἔστι δὲ, εἰ τῇ γραφῇ
 παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυ-
 σόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα
 αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγαθος, τοῦ-
 τον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ

λέγοντες· ἐξ Ἀραβίης ὀρμεώμενον, ἐς τὸ ἱρόν τοῦ Ἑλίου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἑλίου τῷ ἱρῷ· κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον, τῆς σμύρνῃς ὡὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν· μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἔπειτ' ἀποπειρηθῆ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ὡὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι· σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὅ τι τοῦ ὡοῦ ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα· ἐσκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς, γίνεσθαι τῷντὸ βάρος· ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἑλίου τὸ ἱρόν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιεῖν.

Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφιοι ἀνθρώπων οὐδαμῶς 74 δηλήμονες· οἱ μεγάβηϊ ἔόντες μικροὶ δύο κέρα φορέουσι πεφυκότες ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς· τοὺς θάπτουσι ἀποθανόντας ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός· τούτου γάρ σφεας τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱρούς. Ἔστι δὲ χώρος τῆς 75 Ἀραβίης, κατὰ Βουτουῦν πόλιν μάλιστά κη κείμενος· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον, πυνθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὅστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας, πλήθει μὲν ἀδύνατα ἀπήγγεσθαι· σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων· πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χώρος οὗτος ἐν τῷ αἰ ἀκανθαὶ κατακεχύαται τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ· λόγος δὲ ἐστι, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφιοι ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου· τὰς δὲ ἱβίς τὰς ὀρνίθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρας οὐ παρίεναι τοὺς ὄφιοι, ἀλλὰ κατακτείνειν· καὶ τὴν ἱβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίῳ· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμῶν τὰς ὀρνίθας ταύτας. Εἶδος δὲ τῆς μὲν ἱβίος τόδε· μέλαινα δεινῶς 76 πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον· μέγαθος ὅσον κρέξ· τῶν μὲν δὴ

μελαινέων τῶν μαχομένων πρὸς τοὺς ὄφεις ἦδε ἰδέη· τῶν δ' ἐν ποσὶ μάλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γὰρ δὴ εἰσι αἱ ἱβίες) ἦδε· ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν· λευκὴ πτεροῖσι, πλὴν κεφαλῆς καὶ αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου· ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς· σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφερῆς τῇ ἐτέρῃ· τοῦ δὲ ὄφις ἡ μορφὴ οἷα περ τῶν ὕδρων· πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορεῖ, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κη ἐμφερέστατα· τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

77 Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκεῖουσιν, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα, λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέωνται· συρμαῖζουσιν τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκάστου ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιεῖν καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νοῦσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Δίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων ἀνθρώπων, τῶν ὠρέων (δοκέειν ἐμοὶ) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουν αἱ ὥραι· ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἄρτοφαγέουσιν δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσιν. οἶνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον ἀνῆγαντες ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὄρνυγας καὶ τὰς νήσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἡ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφί ἐχόμενα, χωρὶς ἡ ὀκόσοι σφί ἱροὶ ἀποδεδέχεται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἐφθοὺς σιτέονται.

78 Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι, τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ

ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυσ-αῖον ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἐκάστῃ τῶν συμποτέων λέγει· “ἐς τοῦτον ὁρέων, πίνε τε καὶ τέρπευ· ἔσσαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος.” ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμ-πόσια ποιεῖσι.

Πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλον οὐδένα 79 ἐπικτέωνται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξιά ἐστι νόμιμα, καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἔν ἐστι Λίνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκη αἰοιδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ· κατὰ μέντοι ἔθνεα οὖνομα ἔχει· συμφέρεται δὲ ὧν τὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον ὀνομάζοντες αἰεῖδουσι· ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωνμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον· φαίνονται δὲ αἰεῖ κοτε τοῦτον αἰεῖδοντες· ἔστι δὲ Αἴγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλούμενος Μανέρως. ἔφασαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουννογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνθρωπον θρήνοισι τούτοις ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι· καὶ αἰοιδὴν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι. Συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι 80 Ἕλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἰκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται, καὶ ἐπιούσι ἐξ ἔδρης ὑπανιστέατι. τόδε μέντοι ἄλλοισι Ἕλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους 81 περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοὺς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοις δὲ εἰρίνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἐς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοις καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοις καὶ Πυθαγορείοις· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ὅσιόν ἐστι ἐν

εἰρινέοισι εἶμασι θαφθῆναι, ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

- 82 Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἔστι ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἔστι· καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρη γενόμενος, ὁτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅκως τελεῦτήσῃ καὶ ὁκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσῃ γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέα σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοις ἀπασὶ ἀνθρώποισι· γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουσι γραφόμενοι τῷποβαῖνον· καὶ ἦν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τῶντὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι.
- 83 Μαντική δὲ αὐτοῖσι ὥδε διακέεται· ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκίεται ἢ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροις· καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήϊον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἀρεος καὶ Διός, καὶ, ὅγε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηῶν, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἔστι. οὐ μέντοι αἱ γε μαντήϊαί σφι κατὰ τῶντὸ ἐστᾶσι, ἀλλὰ
- 84 διάφοροί εἰσι. Ἡ δὲ ἱητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται· μιῆς νούσου ἕκαστος ἱητρός ἔστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δ' ἱητρῶν ἔστι πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἱητροὶ κατεστᾶσι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων· οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων.
- 85 Θρήνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφῶν εἰσὶ αἶδε· τοῖσι ἀν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ λόγος ἦ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον· κᾶπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοις λιπούσαι τὸν νεκρὸν, αὐταὶ ἡνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι, τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δὲ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι· ἐτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω
- 86 ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. Εἰσὶ δὲ αἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην οὗτοι· ἐπεὰν σφι κομισθῇ νεκρὸς δεικνύασι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα τῇ γραφῇ μεμιμημένα·

καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι, τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὖνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν, τὴν δὲ δευτέραν δεικνύασι ὑποδεεστέραν τε ταύτης καὶ εὐτελεστέραν, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεσ-
 τάτην· φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ' αὐτῶν κατὰ ἥντινα βούλονται σφί σκευασθῆναι τὸν νεκρόν; οἱ μὲν δὴ ἐκποδῶν, μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὧδε τὰ σπουδαιοτάτα ταριχεύουσι· πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυζωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες τὰ δὲ ἐγχείοντες φάρμακα· μετὰ δὲ, λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξείῳ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην, ἐξ ὧν εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν· ἐκκαθῆραντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἶνῳ φοινικητῷ, αὐτὶς διηθέουσι θυμῆμασι τετριμμένοισι· ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυμάτων πλήν λιβανωτοῦ πλήσαντες, συρράπτουσι ὀπίσω· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι λίτρῳ κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἔπεαν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατείλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμει· τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι· ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες, ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐσ-εργνῶσι τὸν νεκρόν· καὶ κατακληῖσαντες οὕτω θησαυρίζουσι· [ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον· οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς.] Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους τὴν 87
 δὲ πολυτελετήν φεύγοντας, σκευάζουσι ὧδε· ἔπεαν τοὺς κλυστήρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὧν ἐπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδὺν, κατὰ δὲ τὴν ἔδρην ἐσηθήσαντες· καὶ ἐπιλαβάντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσιν τὰς προκει-

λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη, καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἐὼν στοργγύλον μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένη ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον· ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά· τρώγεται δὲ καὶ ἀπαλὰ ταῦτα καὶ αὔα. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην, ἐπεὰν ἀνασπᾶσωσι ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες ἐς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι, καὶ πωλέουσι· οἱ δὲ ἂν καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων· τοὺς ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αὖτους ἐόντας σιτέονται.

- 93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται· τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνησι, τοιάδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφεας ἐσίῃ οἷστρος κυίσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι ἐς τὴν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ· αἱ δὲ ἐπόμεναι ἀνακάπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ κυίσκονται· ἐπεὰν δὲ πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς ἥθεα τὰ ἐωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη· ἡγεύμεναι δὲ ἀγεληδὸν, ποιεῦσι οἷόν περ ἐποίεον οἱ ἔρσενες· τῶν γὰρ ὥων ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐπόμενοι· εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες· ἐκ δὲ τῶν περιγινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἂν αὐτῶν ἀλῶσι ἐκπλώνοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπαριστερὰ τῶν κεφαλῶν· οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώνοντες, τὰ ἐπιδεξιὰ τετρίφεται· πᾶσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν· καὶ ἀναπλώνοντες ὀπίσω, τῆς αὐτῆς ἀντέχονται

ἐγχριπτόμενοι καὶ ψάυοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἀμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύνῃσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τὰ τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἄρχεται πίπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέη γίνεται ταῦτα καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίπλαται πάντα. κόθεν δὲ οἶκος αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοεῖν τοῦτο· τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπη ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐντεκόντες ὡς ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὣν τούτων παραντίκα γίνονται οἱ ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθύς οὕτω ἔχει.

Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἔλα 94 οἰκέοντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χεῖλα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν δυσώδεα δέ· τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι· οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἡσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηγές, ὁδμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόνοους ἐόντας τάδε 95 σφί ἐστι μεμηχανημένα· τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἰοί τε εἰσι ὑψοῦ πέτεσθαι· τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλα οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται· πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτῃται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθύς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χρᾶται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ περὶ ταύτην ἵστησι τὸ ἀμφίβληστρον, καὶ ἔπειτα ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ καθεύδει· οἱ δὲ κώνωπες, ἣν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνελιξάμενος εἶδῃ ἢ σινδόνι,

διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν·

- 96 Τὰ δὲ δὴ πλοῖα σφι, τοῖσι φορτηγέουσι, ἔστι ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα· τῆς ἥ μορφή μὲν ἔστι ὁμοιοτάτῃ τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἔστί· ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπλήχεα πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγέμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπλήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν· νομῆυσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἀρμονίας ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ· πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῖνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνεται· ἰστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἰστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύνανται πλέειν ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται· κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρικής πεποιημένη θύρη κατερραμμένη ῥίπεϊ καλάμων, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν· τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπείει ἐπιφέρεισθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὀπισθε· ἢ μὲν δὴ θύρῃ, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρέει ταχέως καὶ ἔλκει τὴν βάριν· (τοῦτο γὰρ δὴ οὐνομά ἔστι τοῖσι πλοίοισι τούτοις·) ὁ δὲ λίθος ὀπισθε ἐτελκόμενος καὶ ἑὼν ἐν βυσσῷ, κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ, καὶ ἄγει ἔνια
- 97 πολλὰς χιλιάδας ταλάντων. Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλεις μῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κη ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ νήσοισι· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλεις μῦναι ὑπερέχουσι. πορθμύονται ὦν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώνοντι, παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· [ἔστι δὲ οὐκ οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα, καὶ παρὰ

Κερκάσωρον πόλιν·] ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων, ἥξεις κατ' Ἀνθυλλάν τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλευμένην· Του- 98
 τέων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, ἐοῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. (τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος.) ἡ δὲ ἐτέρη πόλις δοκεῖ μοι τὸ οὖνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὖνομα.

Μέχρι μὲν τούτου ὄψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ 99
 ἱστορίῃ ταῦτα λέγουσά ἐστι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, Αἴγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ τὰ ἤκουον· προσέσται δὲ αὐτοῖσί τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, οἱ ἱεεὲς ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι καὶ τὴν Μέμφιν·—τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης, τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίης ἀγκῶνα προσχώσαντα, τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηράναι τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι, τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν· ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου ὃς ἀπεργγμένος ῥέει ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναί ἐστι·—ὥς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργγμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην, ἣτις νῦν Μέμφις καλέεται· ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς Αἰγύπτου· ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιούξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορρῇν τε καὶ πρὸς ἐσπέρην· τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει· τοῦτο δὲ, τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἰδρύνασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιαπληγτότατον. Μετὰ δὲ τούτον, κατέλεγον οἱ ἱεεὲς ἐκ βύβλου 100

- ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτησι γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρὶη· οἱ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι· τῇ δὲ γυναικὶ οὐνομα ἦν ἣτις ἐβασίλευσε τόπερ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις· τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ,—τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω ἐκείνῃ ἀπέδωκαν τὴν βασιληίην,—τούτῳ τιμωρέουσαν πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ· ποιησαμένην γάρ μιν οἶκημα περίμηκες ὑπόγειον καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δέ μιν Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταίτιους τοῦ φόνου ᾗδε, πολλοὺς ἐστιᾶν· δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου· ταύτης μὲν περὶ τοσαῦτα ἔλεγον· πλὴν ὅτι αὐτὴν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ρίψαι ἐς οἶκημα σποδοῦ πλέον ὅκως ἀτι-
101 μώρητος γένηται. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος· τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια· λίμνην τε ὀρύξαι τῆς ἡ περιόδου ὅσων ἐστὶ σταδίων ὑστερον δηλώσω· πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι τῶν τοῦ μεγάλθεος περὶ ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.
- 102 Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τοῦ ἐπὶ τούτοις γενομένου βασιλέος, τῷ οὐνομα ἦν Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον οἱ ἱεεὶς πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὀρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφειν· ἐς δὲ πλέοντά μιν πρόσω ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν ἱεῶν τὴν φάτιν, στρατιὴν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἡπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρε-

φόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοισι μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας, διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἑνωτοῦ οὖνομα καὶ τῆς πατρὸς, καὶ ὡς δυνάμει τῇ ἑνωτοῦ κατεστρέψατο σφεας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλεις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταῦτα καὶ τοῖσι ἀνδρηϊοῖσι τῶν ἐθνέων γενομένοισι· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλα βουλόμενος ποιεῖν ὡς εἶησαν ἀνάλκιδες. Ταῦτα δὲ ποιέων διε- 103
ξήϊε τὴν ἡπειρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς τοὺς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρηίκας· ἐς τούτους δέ μοι δοκείει καὶ οὐ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός· ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στήλαι, τὸ δὲ προσωτέρω τούτων οὐκέτι· ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὅπισω ἦϊε· καὶ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑνωτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρας οἰκήτορας, εἴτε τῶν τινὲς στρατιωτέων τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, περὶ Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν.

Φαίνονται μὲν γὰρ ἔοντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι· 104
νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων, λέγω· ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέροισι· καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων· νομίζειν δ' ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σέσωστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἶκασα τῇδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες· καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσι γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι· ἀλλὰ τοιοῦτοι καὶ μᾶλλον, ὅτι μούνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα· Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποτα-

- μόν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοις ἀστυγείτονες ἔόντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γὰρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μούνοι. καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοις φαίνονται ποιεῦντες κατὰ τὰ αὐτὰ, αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι φαίνεται ἓν· ὥς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκ ἐτι Αἰγυπτίους μιμούνται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν
- 105 ἐπιγινόμενων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα. Φέρε νυν καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων, ὥς Αἰγυπτίοις προσφερέες εἰσὶ. λίνον μούνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ τὰ αὐτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφορῆς ἐστὶ ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικόν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικόν κέκληται· τὸ μὲντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλεῖται Αἰγύπτιον.
- 106 Τὰς δὲ στήλας τὰς ἴστα κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῖνες οὐκ ἐτι φαίνονται περιεοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτοὺς ὄρεον εἰσάσας, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολασμένοι τούτου τοῦ ἀνδρὸς, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίου ἐς Φώκαιαν ἔρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην· ἐκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται, μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χερὶ ἔχων αἰχμὴν τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὧμου ἐς τὸν ἕτερον ὧμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱρὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολασμένα, λέγοντα τάδε· ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἑτέρωθι δὲ δεδήλωκε· τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσί μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

Τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα 107
καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν
τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱεεῖς, ἐπεὶ τε
ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσί-
ησι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις
τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα
καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περινηῆσαι ἔξωθεν τὴν
οἰκίην ὕλη περινηῆσαντα δὲ ὑποπρῆσαι· τὸν δὲ, ὡς
μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλευέσθαι τῇ γυναικί·
καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι· τὴν
δὲ οἱ συμβουλευῆσαι, τῶν παιδῶν ἑόντων ἕξ, τοὺς δύο
ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα γεφυρῶσαι τὸ καίόμενον,
αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσώζεσθαι·
ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παί-
δων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς
ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. Νοστήσας δὲ ὁ Σέσω- 108
στρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν,
τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο, τῶν τὰς χώρας κατε-
στρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τοὺς τέ οἱ
λίθους, τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως κομισθέντας
ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν, ἑόντας μεγάθει περιμή-
κεας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλκύσαντες· καὶ τὰς διώρυχας
τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζό-
μενοι ὥρυσσον· ἐποίουν τε οὐκ ἐκόντες Αἴγυπτον τὸ
πρὶν ἐοῦσαν ἱππασίμην καὶ ἁμαξνομένην πᾶσαν
ἐνδεᾶ τούτων· ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος,
ἐοῦσα πεδιάς πᾶσα, ἄνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέ-
γονε· αἷτιαι δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι
πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε
δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώραν ὁ βασιλεύς· ὅσοι τῶν
Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο τὰς πόλεις,
ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅκως τε ἀπίοι ὁ ποταμὸς,
σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέοντο τοῖσι
πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεόμενοι· τούτων μὲν δὴ
εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. Καταγεῖμαι δὲ 109
τὴν χώραν Αἰγυπτίοισι ἅπασι τοῦτον ἔλεγον τὸν

- βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἐκάστῳ τετράγωνον διδόντα·
 καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτά-
 ξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ
 τινος τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν
 πρὸς αὐτὸν ἐσθῆμαι τὸ γεγεννημένον· ὁ δὲ ἔπεμπε
 τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσ-
 σων ὁ χῶρος γέγονε, ὅπως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον
 τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι
 ἐνθεῦτεν γεωμετρίῃ εὐρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπαν-
 ελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ καὶ γνῶμονα, καὶ τὰ δυνά-
 δεκα μέρη τῆς ἡμέρης, παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον
 110 οἱ Ἕλληνες. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μῦνος Αἰγύ-
 πτιος Αἰθιοπίης ἤρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ
 τοῦ Ἡφαιστείου ἀνδριάντας λιθίνους, δύο μὲν τριή-
 κοντα πῆχεων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ
 παῖδας ἑόντας τέσσερας, εἴκοσι πῆχεων ἕκαστον.
 τῶν δὴ ὁ ἱεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα
 πολλῷ Δαρεῖον τὸν Πέρσην οὐ περιεῖδε ἰστάντα
 ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φὰς “οὐ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα
 οἶά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ
 ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου,
 καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι
 Σκύθας ἐλεῖν. οὐκὼν δίκαιον εἶναι ἰστάναι ἔμπροσθε
 τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον
 τοῖσι ἔργοισι.” Δαρεῖον μὲν νυν λέγουσι πρὸς
 ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι·
 111 Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, ἐκδέξασθαι ἔλεγον
 τὴν βασιληῖαν τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν· τὸν ἀποδέ-
 ξασθαι μὲν οὐδεμίαν στρατῆριν, συνενειχθῆναι δὲ
 οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιόνδε πρῆγμα· τοῦ ποτα-
 μοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα
 πῆχεις, ὥς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος
 ἔμπεσόντος, κυματῆς ὁ ποταμὸς ἐγένετο· τὸν δὲ
 βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον,
 λαβόντα αἰχμὴν βαλέειν ἐς μέσας τὰς δῖνας τοῦ
 ποταμοῦ· μετὰ δὲ, ἀντίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς

ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι· δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναι μιν τυφλόν· ἐνδεκάτῳ δὲ ἔτει ἀπικέσθαι οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτούς πόλιος, ὡς “ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίας, καὶ ἀναβλέψει, γυναικὸς οὐρῷ νυψάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἦτις παρὰ τὸν ἐωυτῆς ἄνδρα μούνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος.” καὶ τὸν πρώτης τῆς ἐωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπέξῃς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἣ τῆς τῷ οὐρῷ νυψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν ἣ νῦν καλεῖται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλει· τῆς δὲ νυψάμενος τῷ οὐρῷ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρά πάντα τὰ λόγισμα ἀνέθηκε, καὶ, τοῦ γε λόγον μάλιστα αξιὸν ἐστὶ ἔχειν, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα ὀβελοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἐόντα ἑκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατὸν εὖρος δὲ ὀκτὼ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλεῖαν ἔλεγον 112 ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὖνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστηίου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον· (περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατοπέδον·) ἐστὶ δὲ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πρωτέος ἱρὸν τὸ καλεῖται Ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὺς ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτεί, καὶ δὴ καὶ ὅτι Ξείνης Ἀφροδίτης ἐπωνυμίαν ἐστὶ· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῶς Ξείνης ἐπικαλεῖται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱεεὲς ἱστοροέοντι τὰ περὶ Ἑλένην, 113 γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλέειν ἐς τὴν ἐωυτοῦ· καὶ μιν, ὡς

ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλονσι
 ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος· ἐνθεύτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίει
 τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου
 ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλούμενον στόμα τοῦ Νεῖλου,
 καὶ ἐς Ταριχείας· ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἡϊόνος (ὃ καὶ νῦν
 ἐστι) Ἡρακλέος ἱρὸν, ἐς τὸ ἦν καταφυγὼν οἰκέτης
 ὅτεω ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἰρὰ ἐωντὸν
 διδοὺς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἄψασθαι. (ὁ νόμος
 οὗτος διατελεῖ ἐὼν ὁμοίος μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ'
 ἀρχῆς.) τοῦ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θερά-
 ποντες πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον,
 ἰκέται δὲ ἰζόμενοι τοῦ θεοῦ, κατηγοροῦν τοῦ Ἀλεξ-
 ἀνδρον βουλόμενοι βλάπτειν αὐτὸν, πάντα λόγον
 ἐξηγεύμενοι ὡς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς
 Μενέλεων ἀδικίην· κατηγοροῦν δὲ ταῦτα πρὸς τε
 τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φίλακον,
 114 τῷ οὐνομα ἦν Θῶνις. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις
 πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμφιν παρὰ Πρωτέα
 ἀγγελίην, λέγουσαν τάδε· “ἦκει ξεῖνος, γένος μὲν
 Τευκρὸς, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐξεργασ-
 μένος· ξεῖνου γὰρ τοῦ ἐωντοῦ ἐξαπατήσας τὴν
 γυναῖκα, αὐτὴν τε ταύτην ἄγων ἦκει καὶ πολλὰ
 κάρτα χρήματα, ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν τὴν σὴν ἀπε-
 νειχθεῖς. κότερα δῆτα τοῦτον ἐῷμεν ἀσινέα ἐκ-
 πλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε;” ἀντιπέμπει
 πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε· “ἄνδρα τοῦτον,
 ὅστις κοτέ ἐστι ἀνόσια ἐργασμένος ξεῖνον τὸν ἐων-
 τοῦ, συλλαβόντες ἀπάγετε παρ’ ἐμὲ, ἵνα εἰδῶ ὃ τι
 115 κοτέ καὶ λέξει.” Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θῶνις
 συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ
 κατίσχει· μετὰ δὲ αὐτόν τε τοῦτον ἀνήγαγε ἐς
 Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, πρὸς
 δὲ καὶ τοὺς ἰκέτας· ἀνακομισθέντων δὲ πάντων,
 εἰρώτα τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς τίς εἶη καὶ ὁκόθεν
 πλέοι; ὁ δὲ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς πατρὸς
 εἶπε τὸ οὐνομα· καὶ δὴ καὶ τὸν πλόον ἀπηγγέσατο

ὁκόθεν πλέοι· μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεύς εἰρώτα αὐτὸν ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι; πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθινήν, ἤλεγχον οἱ γενόμενοι ἰκέται ἐξηγούμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος· τέλος δὲ δὴ σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεύς, λέγων ὅτι “ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγούμεν μὴδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ’ ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώραν τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἂν σε ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνος ἐτισάμην· ὅς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχὼν ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο, παρὰ τοῦ σεωντοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα ἦλθες· καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλὰ ἀναπτερώσας αὐτὴν οἴχεται ἔχων ἐκκλέψας· καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μούνα ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου κερατῖσας ἤκεις. νῦν ὦν, ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἡγῆμαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὗ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλὰ αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἑλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκείνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ· αὐτὸν δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἄτε πολεμίους περιέψεσθαι.”

Ἑλένης μὲν ταύτην ἀπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον 116 οἱ ἱρέες γενέσθαι· δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ’ οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιίην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἐτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, ἐς ὃ μετῆκε αὐτὸν δηλώσας ὥς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὸν λόγον. δῆλον δέ· κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἐωντόν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὥς ἀπηνείχθη ἄγων Ἑλένην τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος καὶ ὥς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπύκετο.

Ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω·

Ἔνθ’ ἔσαν οἱ πέπλοι παμποῖκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὰς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
τὴν ὁδὸν ἦν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.

[ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσιδε τοῖσι ἔπεισι·

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἐσθλὰ, τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρεν, Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίῃ· τῇ πλεῖστα φέρει ζεῖδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

καὶ τάδε ἔτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφω ἔρεξα τεληέσσας ἐκατόμβας.]

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεισι δηλοῖ ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς
Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμουρέει γὰρ ἡ Συ-
ρίῃ Αἰγύπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδῶν, ἐν τῇ
117 Συρίῃ οἰκεῖν. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τότε
τὸ χωρίον οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα, δηλοῖ ὅτι οὐκ
Ὅμηρον τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν
μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοις εἴρηται, ὡς τριταῖος ἐκ
Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπίκητο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν
Ἑλένην, εὐαεῖ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσση
λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν.
Ὅμηρος μὲν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.

118 Εἰρομένου δέ μεν τοὺς ἱρέας, εἰ μάταιον λόγον
λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι, ἢ οὐ;
ἔφασαν πρὸς ταῦτα τάδε, ιστορήσι φάμενοι εἰδέναι
παρ' αὐτοῦ Μενέλεω· ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλέ-
νης ἄρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν
πολλήν, βοηθεῦσαν Μενέλεω· ἐκβάσαν δὲ ἐς γῆν καὶ
ἰδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέ-
λους· σὺν δέ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεω· τοὺς δ'
ἐπεὶ τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε
καὶ τὰ χρήματα τὰ οἱ οἶχετο κλέψας Ἀλέξανδρος,
τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτέειν· τοὺς δὲ Τευκροὺς
τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ
ὁμνύντας καὶ ἀνωμοτὲς, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ
τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν
Αἰγύπτῳ· καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν ἂ

Πρωτεύς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει· οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελαῖσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον ἐς ὃ ἐξεῖλον· ἐλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφάινετο ἢ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλεω ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν 119 Αἴγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἶπας τὴν ἀληθινήν τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθεία κακῶν ἀπέλαβε, πρὸς δέ, καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχὼν μέντοι τούτων, ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὥρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιοι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πρήγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἔντομά σφεα ἐποίησε· μετὰ δέ, ὡς ἐπαῖστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος, οἷχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορήσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἑωυτοῖσι γεγόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱεεὺς ἔλεγον· ἐγὼ δὲ τῷ 120 λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι, ἥτοι ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου· οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικήῃ· εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, (εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιούσι χρεώμενον λέγειν,) τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων,

ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πριάμος συνοίκεε Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιλεῖτῃ ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἑόντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι· ἀλλὰ Ἐκτωρ, καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἔων, ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι· τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθινήν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὥς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν, τῇ ἐμοὶ δοκεί, εἴρηται.

- 121 Πρωτεύς δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλεῖτῃν Ῥαμψίνιτον ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἐσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο ἑόντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ ἐξήκοσι πηχέων· τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέῳ ἑσπεῶτα καλέουσι θέρος, τὸν δὲ πρὸς νότον χειμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσιν τε καὶ εὖ ποιέουσιν· τὸν δὲ χειμῶνα καλούμενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι· πλοῦτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν· βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλεῖ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἶκημα λίθινον τοῦ τῶν τοίχων ἓνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης ἔχειν· τὸν δὲ ἐργαζόμενον, ἐπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἓνα ἐξαιρετὸν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπο ἑνός· ὥς δὲ

ἐπετελέσθη τὸ οἶκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ περιϋόντος, τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἔοντα ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας, (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο,) τούτοισι δὲ ἀπηγῆσθαι ὡς ἐκείνων προορέων ὅκως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιοτο οἰκοδομῶν τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέως· σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἔς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι, ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομῆματι ἀνευρόντας, ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενέγκασθαι· ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἶκημα, θωυμάσαι ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεῖν τὰ ἀγγῆα· οὐκ ἔχειν δὲ ὄν τινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάτων ἔοντων σώων καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλειμένου· ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δις καὶ τρίς ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα, (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραΐζοντας,) ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγῆα ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στηῆσαι· τῶν δὲ φωρῶν ὥσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων, καὶ ἐνδύντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι· ὡς δὲ γινῶναι αὐτὸν ἐν οἴῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα ἀποτάμνειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθῆις καὶ γνωρισθῆις ὃς εἴη προσαπολέσει καὶ ἐκείνον· τῇ δὲ δοῖναι εὖ λέγειν, καὶ ποιῆσαί μιν πεισθέντα ταῦτα· καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἶκου, φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρῃ ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπλήχθαι, ὀρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς κεφαλῆς ἔον, τὸ δὲ οἶκημα ἄσινες, καὶ οὔτε

ἔσοδον οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίαν ἔχον· ἀπορούμενον δέ μιν τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τοῦ τείχεος κατακρεμάσαι· φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα, ἐντείλασθαι σφί τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα ἢ κατοικτισάμενον συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἐωυτόν· ἀνακρεμαμένον δὲ τοῦ νέκυος, τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν, λόγους δὲ πρὸς τὸν περιέοντα παῖδα ποιουμένην, προστάσσειν αὐτῷ ὅτεω τρόπῳ δύναται μηχανᾶσθαι ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέειν αὐτήν, ὥς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα· ὥς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιέοντος παιδὸς, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτήν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον καὶ ἄσκους πλήσαντα οἶνου, ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς· ὥς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἀσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτὸν λύνειν ἀπαμμένους· ὥς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὥς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὀκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται· τοὺς δὲ φυλάκους ὥς ἰδεῖν πολὺν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγῆϊα ἔχοντας καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομίζειν ἐν κέρδει ποιευμένους, τὸν δὲ διαλοιδορέεσθαι πᾶσι, ὄργην προσποιούμενον· παραμυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων, χρόνῳ πρηγνέσθαι προσποιέεσθαι καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὄργῃς· τέλος δὲ, ἐξελάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατασκευάζειν· ὥς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι, καὶ τινα καὶ σκῶψαί μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδουῖναι αὐτοῖσι τῶν ἀσκῶν ἓνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, κατακλιθέντας πίνειν διανοέεσθαι, καὶ ἐκείνον παραλαμβάνειν καὶ κελεύειν μετ' ἐωντῶν μέιναντα συμπίνειν· τὸν δὲ πεισθῆναί τε δὴ καὶ καταμεῖναι· ὥς δέ μιν παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἡσπάζοντο, ἐπιδουῖναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἀσκῶν· δαψιλῆί δὲ τῷ ποτῷ

χρησαμένους τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι, καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἐνθάπερ ἔπινον κατακοιμηθῆναι· τὸν δὲ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτὸς, τότε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιάς παρηίδας· ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἶκον, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα· τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυσ ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ ποίειν· πάντως δὲ βουλόμενον εὔρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαι μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν [δὲ] θυγατέρα τὴν ἐωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκῆματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι καὶ πρὶν συγγενέσθαι ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον; ὃς δ' ἂν ἀπηγγέσθαι τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω· ὡς δὲ τὴν παῖδα ποίειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουλευθέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι, ποίειν τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὦμφ τὴν χεῖρα, ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ὡς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώμενον τάπερ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγγέσθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἶη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλὴν· σοφώτατον δὲ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν· τὴν δὲ, ὡς ἤκουσε, ἀπτεσθαι αὐτοῦ· τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότει προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα, τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσιν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι, τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ οἴχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα· ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνεεῖχθαι, ἐκπεπλήχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τὰνθρώπου· τέλος δὲ, διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις ἐπαγγέλλεσθαι,

ἄδειάν τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὅψιν τὴν ἑωυτοῦ· τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν· Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι, καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσαι ὡς πλείστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνον δὲ Αἰγυπτίων.

122 Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλῆα ζῶν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες αἰδῶν νομίζουσι εἶναι, καὶ κεῖθι συγκυβεῦειν τῇ Δήμητρι· καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτήν, τὰ δὲ ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς· καὶ μιν πάλιν ἄνω ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσειον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὀρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν· τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτοὺς, οὐ μέντοι εἶτε δι' ἄλλο τι εἶτε διὰ ταῦτα ὀρτάζουσι ἔχω λέγειν· φᾶρος δὲ αὐτῆμερὸν ἐξυφῆναντες οἱ ἱερεῖς, κατ' ὧν ἔδησαν ἐνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς· ἀγαγόντες δὲ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὁδὸν φέρουσιν ἐς ἱρὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱερεῖα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμούς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλιος ἑξήκοσι σταδίους, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ

123 ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὸντὸ χωρίον. Τοῖσι μὲν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοισι χρᾶσθω ὅτεψ τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπὲρ ἐκάστων ἀκοῇ γράφω. ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες· ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ, αὐτὶς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο,

οἱ μὲν πρότερον οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἔωντῶν ἔοντι-
τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

Μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν 124
Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον, καὶ εὐθηνέειν Αἴ-
γυπτον μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντά
σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. κατα-
κληΐσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρά, πρῶτα μὲν σφεας
θυσιέων ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἔωντῷ κελεύ-
ειν πάντας Αἰγυπτίους· τοῖσι μὲν δὴ ἀποδοδέχθαι,
ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὐρεῖ, ἐκ
τουτέων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιω-
θέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἐτέροισι
ἔταξε ἐκδέκεσθαι, καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον
ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν· ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα
μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἐκάστην· χρό-
νον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ ἄλλῳ λαῷ, δέκα μὲν
ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἴλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν,
ἔργον ἔον οὐ πολλῷ τέφ' ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς
ἐμοὶ δοκέειν· (τῆς γὰρ μῆκος μὲν εἰσι πέντε στάδιοι,
εὖρος δὲ δέκα ὀργυιαί, ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ
αὕτῃ ἔωντῆς, ὅκτῳ ὀργυιαί, λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων
ἐγγεγλυμμένων) ταύτῃ τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι,
καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ ἐστᾶσι αἱ πυραμίδες,
τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἔωντῷ
ἐν νήσῳ διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυ-
ραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι ἐείκοσι ἔτεα ποιευμένη·
τῆς ἐστι πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὅκτῳ πλέθρα
ἐούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον· λίθου δὲ ξεστοῦ
τε καὶ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων
τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων. Ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη 125
ἡ πυραμίς, ἀναβαθμῶν τρόπον· τὰς μετεξέτεροι
κρόσσας οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι· τοιαύτην τὸ
πρῶτον ἐπεὶ τε ἐποίησαν αὐτὴν, ἥειρον τοὺς ἐπιλοί-
πους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένησι,
χαμάθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν
ἀείροντες, ὅκως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, εἰς ἐτέραν

μηχανὴν ἐτίθετο ἐστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου· ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον ἔλκετο στοῖχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴ τε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν εὐῶσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρα, κατὰ περ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα· μετὰ δὲ, τὰ ἐπόμενα τούτων ἐξεποιέουν· τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμενται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἔς τε συρμαῖην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὥς ἐμὲ εὖ μεμνήσθαι τὰ ὁ ἐρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι ἔστι ἔς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον, ἄλλον δὲ, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἄγον, καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο, 126 οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε χρημάτων δεόμενον, τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δὴ τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημῆιον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι ὅκως ἂν αὐτῇ ἓνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο· ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἐστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς ἔστι τὸ κῶλον ἕκαστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου. 127 Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτα· τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέξασθαι τὴν βασιληῖν τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρήνα·

καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἐτέρῳ, τὰ τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμε-
 τρήσαμεν· (οὔτε γὰρ ὑπεστι οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διώρυξ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἐτέρην ῥέουσα· διὰ οἰκοδομημένον δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα.)
 ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας ὑποβὰς τῆς ἐτέρης τῶντὸ μέγαθος, ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε.
 ἐστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἕξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. Ταῦτα ἕξ τε καὶ 128 ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶ-
 σαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου κατακληῖσθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μί-
 σεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλιτίωνος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγυπτου Μυκερῆ- 129
 νον ἔλεγον Χέοπος παῖδα· τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν· τὸν δὲ τὰ τε ἱρὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεῶν τετρυμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας· δίκας δὲ σφι πάντων βασιλέων δικαιο-
 τάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον, ἀπάν-
 των ὅσοι ἤδη βασιλέες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον· τὰ τε ἄλλα γάρ μιν κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἐωντοῦ διδόντα ἄλλα, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν.
 εἰόντι δὲ ἡπίῳ τῷ Μυκερίνῳ κατὰ τοὺς πολιήτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγα-
 τέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὴν μουνόν οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον· τὸν δὲ ὑπεραλγῆσαντά τε τῷ περιεπεπτῶκεε πρήγματι, καὶ βουλόμενον περισσό-
 τερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιῆσασθαι

- βουν ξυλίνην κοίλην· καὶ ἔπειτα καταχρυσώσαντά
 μιν ταύτην, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν ἀπο-
 130 θανοῦσαν θυγατέρα. Αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῇ οὐκ
 ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερὴ, ἐν Σαῖ μὲν
 πόλι ἐοῦσα κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληϊοῖσι, ἐν
 οἰκῇματι ἡσκημένῳ· θυμῆματα δὲ παρ' αὐτῇ παν-
 τοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην· νύκτα δὲ
 ἐκάστην πάννυχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ
 τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκῇματι εἰκόνες τῶν παλ-
 λακέων τῶν Μυκερίνου ἐστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σαῖ
 πόλι ἱρέες· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοὶ, ἐοῦσαι
 ἀριθμὸν ὡς ἐείκοσι μάλιστα κη, γυμναὶ ἐργασμέναι·
 αἱ τινες μέντοι εἰσὶ οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἡ τὰ λεγό-
 131 μενα. Οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοῦς ταύτης
 καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερίνος
 ἐράσθη τῆς ἐνωτοῦ θυγατρὸς, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ
 ἀεκούσῃ· μετὰ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπὸ
 ἄχεος, ὃ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοῇ ταύτῃ· ἡ δὲ μήτηρ
 αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα
 τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας
 αὐτέων εἶναι πεπονθυῖας τάπερ αἱ ζῶαι ἔπαθον.
 ταῦτα δὲ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε
 ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν·
 ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρέομεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου
 τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων φαί-
 132 νονται ἐοῦσαι ἔτι καὶ ἐς ἐμέ. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν
 ἄλλα κατακέκρυπται φοινικέῳ εἵματι, τὸν αὐχένα δὲ
 καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχεῖ κάρτα
 χρυσῷ· μεταξύ δὲ τῶν κερέων, ὃ τοῦ ἡλίου κύκλος
 μεμιμημένος ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ
 ὀρθή, ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη, μέγαθος δὲ ὅσηπερ
 μεγάλη βοῦς ζωή· ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος
 ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα, ἔπεα δὲ τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι
 τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ
 πρήγματι· τότε ὦν καὶ τὴν βουν ἐκφέρουσι ἐς τὸ
 φῶς· φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεσθῆναι τοῦ πατρὸς

Μυκερίνου ἀποθνήσκουσαν, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν.

Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος, δεύτερα τούτῳ 133 τῷ βασιλεῖ τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς “μέλλοι ἐξ ἔτεα μοῖνον βιοὺς τῷ ἐβδόμῳ τελευτήσειν” τὸν δὲ, δεινὸν ποιησάμενον, πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον τῷ θεῷ ὀνειδισμόν, ἀντιμεμφόμενον ὅτι “ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτριος, ἀποκληίσαντες τὰ ἱρὰ καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, αὐτὸς δ’ εὐσεβὴς ἐὼν μέλλοι ταχέως οὕτω τελευτήσειν” ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα ἐλθεῖν λέγοντα “τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνειν αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεὼν ἦν ποιεῖν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ’ ἔτεα πεντήκοντά τε καὶ ἑκατόν· καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενομένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, κείνον δὲ οὐ·” ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερίνον, ὡς κατακεκριμένων ἤδη οἱ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ, ὅπως γίνοιτο νύξ, ἀνάψαντα αὐτὰ, πίνειν τε καὶ εὐπαθεῖν οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἕς τε τὰ ἔλα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον καὶ ἵνα πυνθάνοιτο εἶναι γῆς ἐνηβητήρια ἐπιτηδεώτατα. ταῦτα δὲ ἐμψυχάσας τὸ μαντήιον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυνάδεκα ἔτεα ἀντὶ ἐξ ἐτέων γένηται αἱ νύκτες ἡμέραι ποιεύμεναι.

Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσ- 134 σω τοῦ πατρὸς, (ἐείκοσι ποδῶν καταδέουσιν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων, εὐρύτης τετραγώνου,) λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ· τὴν δὲ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἐταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· οὐδὲ ὦν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἦτις ἦν ἡ Ῥοδώπις· οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναισίσμῳ πρὸς δὲ, ὅτι κατὰ Ἀμασιν βασιλεύοντα ἦν

ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας ἦν λιπομένων, [Ῥοδῶπις] γενεὴν μὲν ἀπὸ Θρηίκης· δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιου· καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε οὐκ ἤκιστα· ἐπεὶ τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου “ὃς βούλοιο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι,” ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς, ἄλλος Ἰάδμων, ἀνείλετο· οὕτω καὶ Αἰσώπος Ἰάδμονος 135 ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο, Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντος· ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπὸ ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφούς τῆς μουσικοποιού· οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μέγала ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἶναι Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὐκ ὥς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι· τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ιδέσθαι ἐστὶ ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μέγала οἱ χρήματα ἀναθεῖναι· ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημῆϊον ἑωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς· τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρει ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς· οἱ καὶ νῦν ἔτι συννέεσθαι ὅπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χίῳι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. φιλέονσι δὲ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη, τῆς περὶ λέγεται ὁδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγένετο ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Ῥοδῶπιος τὸ οὖνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης, τῇ οὖνομα ἦν Ἀρχιδίκη αἰοίδιμος ἀνὰ τὴν

Ἑλλάδα ἐγένετο, ἥσσον δὲ τῆς ἐτέρης περιλεσχίνευτος· Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιν ἀπενόστησε ἐς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαπφῶ πολλά κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδάπιος μὲν νυν πέρι πέπαυμαι.

Μετὰ δὲ Μυκερίνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα 136
ἔλεγον οἱ ἱερεῖς Σάσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἔοντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πᾶσι μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους καὶ ἄλλην ὄψιν οἰκοδομημάτων μυρίην, ἐκείνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον, ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, γενέσθαι νόμιον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος· προστεθῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν δίδόντα τὸ χρέος καὶ ἀπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης· τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε ἐπεῖναι ζημίην μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μήτ' αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρίῳ τάφῳ μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενὶ, μήτε ἄλλον μηδένα τῶν ἑωυτοῦ ἀπογενόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλούμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας γενομένους Αἰγύπτου, μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιήσαντα· ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι· ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΣΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ, ὍΣΟΝ Ὁ ΖΕΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩ ΓΑΡ ὙΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ΕΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ὅ ΤΙ ΠΡΟΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩ ΚΟΝΤΩ ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΛΙΝΘΟΥΣ ΕΙΡΥΣΑΝ, ΚΑΙ ΜΕ ΤΡΟΠΩ ΤΟΙΟΥΤΩ ΕΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ 137

Ἄνυσιος πόλις, τῷ οὐνομα Ἄνυσιν εἶναι· ἐπὶ τοῦτου βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίοπας τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα· τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχασθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἔλα· τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἕτεα πεντήκοντα· ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἀμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· τὸν δὲ κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἐκάστῳ δικάζειν, ἐπιτάσσοντα χρώματα χοῦν πρὸς τῇ ἐωυτῶν πόλι ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικούντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλεις ἐγένοντο ὑψηλότεραι· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυζάντων ἐπὶ Σαωστρίως βασιλέως, δεύτερα δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος καὶ κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο.

Ὑψηλέων δὲ καὶ ἐτέρων τασσομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολιῶν, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα μὲν Βουβάστι πόλι ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστι Βουβάστιος ἀξιαπηγητότατον· μέζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδπανώτερα ἐστι ἱρὰ, ἡδονῇ δὲ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μάλλον· ἡ δὲ Βούβαστις κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσάν 138 ἐστι Ἄρτεμις. Το δὲ ἱρὸν αὐτῆς ὥδε ἔχει· πλὴν τῆς ἐσόδου, τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἐκατέρη ἐσέχει, ἡ μὲν τῇ περιρρέουσα, ἡ δὲ τῇ, εὖρος ἐούσα ἐκατέρη ἐκατὸν ποδῶν δένδρεσι κατάσκιος· τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιῶν ἐστὶ, τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκευάδεται ἀξίοισι λόγον· ἐὼν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν κατορᾶται πάντοθεν περιϋόντι· ἄτε γὰρ τῆς πόλις μὲν ἐκκεχωσμένης ὕψους τοῦ δ' ἱροῦ οὐ κεινημένου, ὡς ἀρχῇθεν ἐποιήθη ἔσοπτόν ἐστι· περιθέει δ' αὐτὸ αἵμασιγὴ ἐγγεγλυμμένη τύποισι· ἔστι δὲ ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένον περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῷγαλμα ἐνι· εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ πάντῃ σταδίου ἐστί· κατὰ μὲν δὴ τὴν ἔσοδον, ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ στα-

δίους τρεῖς μάλιστα κη, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἡῶ· εἶρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμῶ ἱρόν. τὸ μὲν δὴ ἱρόν τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε 139
 ἔλεγον γενέσθαι· ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκεέ οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλευεῖν, τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διαταμέειν· ἰδόντα δὲ τὴν ὄψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς πρόφασιν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκὼν ποιήσῃ ταῦτα, ἀλλὰ γάρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον ὁκόσον κεχρηῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσῃ· ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἔοντι αὐτῷ τὰ μαντήια τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες ἀνείλε, ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα· ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήϊε καὶ αὐτὸν ἢ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἐκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς.

Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, 140
 αὐτὶς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον, ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα, νῆσον χώσας σποδῶ τε καὶ γῇ, οἴκεε· ὅκως γάρ οἱ φοιτᾶν σῖτον ἄγοντας Αἰγυπτίων ὡς ἐκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἐπτακόσια οὐκ οἶοί τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενομένοι βασιλεῖς Ἀμυρταίου· οὐνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἑλβῶ· μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαί- 141
 στοῦ τῷ οὐνομα εἶναι Σεθών· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν· ἄλλα τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτοὺς, καὶ σφέας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ

τῶν προτέρων βασιλέων δεδοσθαι ἐξαιρέτους ἐκάστῳ
 δυνάδεκα ἀρούρας· μετὰ δὲ, ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν
 στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε
 καὶ Ἀσσυρίων· οὐκὼν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους
 τῶν Αἰγυπτίων βοηθέειν, τὸν δὲ ἱρέα ἐς ἀπορίην
 ἀπειλημένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα
 ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθέειν· ὀλοφυρόμενον
 δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι
 ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν, ὥς οὐδὲν πείσεται
 ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατὸν· αὐτὸς γάρ
 οἱ πέμψειν τιμωροὺς· τούτοισι δὴ μιν πίσυνον τοῖσι
 ἐνυπνίοισι, παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλο-
 μένους οἱ ἔπεισθαι στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ·
 ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί· ἔπεισθαι δέ οἱ τῶν
 μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώ-
 νακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους· ἐνθαῦτα ἀπικο-
 μένους τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ἐπιχυθέντας νυκτὸς
 μὺς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶνας
 αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ
 ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν
 [ὄπλων] πεσέειν πολλοὺς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασι-
 λεὺς ἔστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος ἔχων
 ἐπὶ τῆς χειρὸς μὴν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· ΕΞ
 ΕΜΕ ΤΙΣ ὈΡΕΩΝ ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ.

- 142 Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ
 ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασι-
 λέος ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευ-
 ταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ
 τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύ-
 τησι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἐκατέρους τοσοῦτους
 γενομένους. καὶ τοι τριηκόσiai μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ
 δυνέεται μύρια ἕτεα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν
 ἕτεά ἐστι· μιῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοί-
 πων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἔστι
 τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἕτεα. οὕτω
 ἐν μυρίοισι τε ἕτεσι καὶ χιλίοισι καὶ πρὸς τριηκο-

σίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποει-
 δέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μέντοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ
 ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι
 γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ
 τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἡθέων τὸν ἥλιον ἀνατεί-
 λαι (ἔνθα τε νῦν καταδύεται ἐνθεῦτεν δις ἐπαντείλαι,
 καὶ ἐνθεν νῦν ἀνατέλλει ἐνθαῦτα δις καταδύναι) καὶ
 οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι,
 οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι
 γινόμενα οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους οὔτε τὰ κατὰ τοὺς
 θανάτους. Πρότερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν 143
 Θήβησι γενεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι
 τὴν πατριὴν ἐς ἑκκαδέκατον θεὸν, ἐποίησαν οἱ ἱεεὶς
 τοῦ Διὸς οἷόν τι καὶ ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι ἐμεωυ-
 τόν· ἐσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω, ἐὼν μέγα, ἐξ-
 ηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους τοσοῦτους
 ὅσους περ εἶπον· ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι
 ἵσταται ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ· ἀριθμέ-
 οντες ὧν καὶ δεικνύντες οἱ ἱεεὶς ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν
 παῖδα πατρὸς ἑωυτῶν ἕκαστον ἑόντα, ἐκ τοῦ ἀγχιστα
 ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διεξιόντες διὰ πασέων ἔως
 οὗ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς· Ἑκαταίῳ δὲ γενεηλο-
 γήσαντι ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαδέκατον
 θεὸν, ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῆσεί οὐ δεκό-
 μενοι παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἀνθρωπον·
 ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν
 κολοσσῶν Πέρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι, ἔς δ'
 τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέ-
 δεξαν κολοσσοὺς Πέρωμιν ἐκ Πιρώμιος γινόμενον,
 καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς·
 Πέρωμις δὲ ἐστὶ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν καλὸς
 κάγαθός· Ἡδὴ ὧν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν τοιούτους 144
 ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἑόντας, θεῶν δὲ πολλὸν
 ἀπαλλαγμένους· τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων
 θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰκέοντας
 ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰεὶ ἓνα τὸν

κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὀρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι· τοῦτον, καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὅσιρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν.

- 145 Ἐν Ἑλληνισι μὲν νῦν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν· παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτῶ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν· Ἡρακλῆς δὲ τῶν δευτέρων, τῶν δωδέκα λεγομένων εἶναι· Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἱ ἐκ τῶν δωδέκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλεῖ μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγυπτιοὶ φασὶ εἶναι ἔτεα ἐς Ἀμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων· πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἀμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεὶ τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νῦν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι, κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια μάλιστα ἐστὶ ἐς ἐμέ· Ἡρακλεῖ δὲ τῷ Ἀλκμήνης κατὰ εἰνακόσια ἔτεα· Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης, (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμῆω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν) ἐλάσσῳ ἔτεά ἐστι τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ τὰ ὀκτακόσια
- 146 μάλιστα ἐς ἐμέ. Τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὧν ἡ περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεται. εἰ μὲν γὰρ φανοροὶ τε ἐγένοντο καὶ κατεγῆρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πάν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἂν τις καὶ τούτους ἄλλους, ἄνδρας γενομένους, ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν· νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες, ὡς αὐτίκα γενομένον ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεὺς καὶ ἦνεκε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ·

καὶ Πανὸς γε πέρι οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκη ἐτράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὦν γέγονε, ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν, ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.

Ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι· ὅσα δὲ 147 οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος.

Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱέρα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (οὐδένα γὰρ χρόνον οἰοί τε ἦσαν ἀνεὺ βασιλέος διαιτᾶσθαι,) ἐστήσαντο δυώδεκα βασιλέας, δυώδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον, νόμοισι τοιοῦδε χρεώμενοι, μήτε καταίρειν ἀλλήλους μήτε πλέον τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου εἶναί τε φίλους τὰ μάλιστα· τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρητό σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας "τὸν χαλκῆ φιάλῃ σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου." ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. Καὶ δὴ σφι 148 μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ· δόξαν δέ σφι, ἐποίησαντο λαβύρινθον ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κη κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη ἴδον λόγου μέζω· εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἔοντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· (καὶ τοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ) ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη· ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυώδεκα μὲν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι ἀντίπυλοι ἀλλήλησι, ἐξ μὲν πρὸς βορέῳ, ἐξ

δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες· τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτὸς σφεας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμὸν, πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοὶ τε ὀρέομεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα· οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλέων καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων· οὕτω τῶν μὲν κάτω πέρι οἰκημάτων ἀκοῇ παραλαβόντες λέγομεν· τὰ δὲ ἄνω, μέζονα ἀνθρωπητῶν ἔργων αὐτοὶ ὀρέομεν· αἱ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων καὶ οἱ ἐλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων, ἑόντες ποικιλώτατοι, θῶμα μυρίον παρείχοντο ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιούσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων· ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη, κατὰπερ οἱ τοῖχοι· οἱ δὲ τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι· αὐλὴ δὲ ἐκάστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα· τῆς δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσαρακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται· ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποιήται.

- 149 Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἑόντος τοιούτου, θῶμα ἔτι μέζον παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται. τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἐξήκοντα ἑόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἑωυτῆς, πεντηκόντοργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ αὐτὴ δηλοῖ· ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κη ἐστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιας ἑκατέρῃ,

καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο· καὶ ἐπ' ἀμφοτέρησι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ. (οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυίων, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαί δίκαιαί εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον· ἑξαπέδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἑόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαίστου.) τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι· ἀνδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτη· ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται, καὶ ἕξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην ἕξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὐτὶς· καὶ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω, ἡ δὲ τότε [τοὺς ἕξ μῆνας] ἐς τὸ βασιλῆϊον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἐκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνέας. Ἐλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ 150 ὥς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Διβύῃ ἐκδιδοὶ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἐσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεὶ τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὤρεον τὸν χοῦν οὐδαμον ἑόντα, (ἐπιμελὲς γὰρ δὴ μοι ἦν,) εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης, ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεὶς· οἱ δὲ ἔφρασαν μοι ἵνα ἐξεφορήθῃ, καὶ εὐπετέως ἔπειθον· ἧδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίῳ πόλει γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο· τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέος χρήματα, ἑόντα μεγάλα καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαίοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι· ἐκ δὴ ὧν τῶν σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες, ὑπὸ γῆν σταθμεόμενοι ἐς τὰ βασιλῆϊα οἰκία ὄρουσον· τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γένοιτο νῦξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παραρρέοντα τὴν Νῖνον ἐξεφόρεον· ἐς δὲ κατεργάσαντο ὃ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὀρυγμα γενέσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς, ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιούμενον· ὀρίσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὁ δὲ, ὑπο-

λαμβάνων ἔμελλε διαχέειν. ἡ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

151 Τῶν δὲ δυνάδεκα βασιλέων δικαιοσύνη χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρθῆς μελλόντων κατασπείσειν, ὁ ἀρχιρεὺς ἐξένεικέ σφι φιάλας χρυσέας (τῇσί περ ἐώθεσαν σπένδειν) ἁμαρτῶν τοῦ ἀριθμοῦ ἑνδεκα δυνάδεκα ἐοῦσι· ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἔστωες αὐτῶν Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκὴν ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτύχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόμῳ χρεώμενος, ὑπέσχε τὴν κυνέην· οἱ δὲ ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμιτίχου καὶ τὸ χρηστήριον ὃ τι ἐκέχρητό σφι, τὸν χαλκὴν σπείσαντα αὐτῶν φιάλῃ τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μῦνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ, κτείνει μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα· ἐς δὲ τὰ ἔλεα ἔδοξέ σφι διῶξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμιος· ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὀρμεώμενον μὴ ἐπι-

152 μίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαίτεώ εἰσι· μετὰ δὲ, βασιλεύοντα, τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἑνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἔλεα. ἐπιστάμενος ὦν ὡς περιυβρισμένος εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας· πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῖν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἐνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστὶ μαντήιον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς ὡς τίσις ἦξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκῶν ἀνδρῶν ἐπιφανέντων· καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστίῃ μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκέους οἱ ἄνδρας ἦξιν ἐπικούρους·

χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἰωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ λήτην ἐκπλώσαντας, ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν καὶ ὀπλισθέντας χαλκῷ ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἔλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμίτιχῳ, (ὥς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὀπλισθέντας,) ὥς χάλκεοι ἄνδρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίων· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελεύμενον, φίλα τε τοῖσι Ἰωσι καὶ Καρσὶ ποιέεται καὶ σφεας μεγάλα ὑπισχνεύμενος πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι· ὥς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταίρει τοὺς βασιλέας.

Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, 153 ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα· αὐλήν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναντίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ τύπων πλέην· ἀντὶ δὲ κίωνων, ὑπεστᾶσι κόλοσσοι δυωδεκαπήχεες τῇ αὐλῇ· ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσάν ἐστι Ἐπαφος. Τοῖσι δὲ Ἰωσι καὶ 154 τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος, τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα· τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους δίδωσι καὶ τᾶλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε, καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι. οἱ δὲ Ἰωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης, ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλυμένῳ στόματι τοῦ Νείλου· τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων

δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπι-
μισγόμενοι τούτοις τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα ἀπὸ
Ψαμμίτιχου βασιλέως ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὕσ-
τερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν
Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν· ἐξ ὧν δὲ
ἐξανέστησαν χώρων, ἐν τούτοις δὴ οἱ τε ὅλκοι τῶν
νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ
ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὕτω ἔσχε τὴν Αἴγυπτον.

155 Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπε-
μνήσθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὥς ἀξίου
έόντος ποιήσομαι. τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν
Αἰγύπτῳ ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρὸν, ἐν πόλει δὲ μεγάλη
ἰδρυμένον κατὰ τὸ Σεβενντικὸν καλεόμενον στόμα
τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω· οὖνομα
δὲ τῇ πόλει ταύτῃ ὅκου τὸ χρηστήριον ἔστι, Βουτῶ,
ὥς καὶ πρότερον οὐνόμασται μοι· ἱρὸν δὲ ἔστι ἐν τῇ
Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος· καὶ ὁ γε
νῆος τῆς Λητοῦς, ἐν τῇ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς
τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς
ὑψος δέκα ὀργυίων· τὸ δὲ μοι τῶν φανερῶν θῶνμα
μέγιστον παρεχόμενον φράσω· ἔστι ἐν τῷ τεμένει
τούτῳ Λητοῦς νῆος ἐξ ἐνὸς λίθου πεποιημένος ἐς τε
ὑψος καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοις
ἴσος· τεσσαράκοντα πήχεων τούτων ἕκαστόν ἐστι·
τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται

156 λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν. Οὕτω
μὲν νυν ὁ νῆος τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ
ἱρὸν ἔστι θυμαστώτατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ
Χέμμις καλευμένη. ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ
πλατῇ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρὸν, λέγεται δὲ
ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή· αὐτὸς μὲν
ἔγωγε οὔτε πλέουσιν οὔτε κινηθεῖσαν ἴδον, τέθηπα
δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθῆς ἐστὶ πλωτή· ἐν δὲ ὧν
ταύτῃ νῆος τε Ἀπόλλωνος μέγας ἐνι, καὶ βωμοὶ
τριφάσιοι ἐνιδρύονται· ἐμπεφύκασιν δ' ἐν αὐτῇ φοῖνι-
κες συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ

ἄφορα πολλά· λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτὴν· ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ εἴσῃ πρότερον πλωτῇ, Δητῶ, εἴσῃ τῶν ὀκτῶ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλει, ἵνα δὴ οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένη νήσῳ, ὅτε δὴ τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα.—Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἀρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας, Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὀρος, Δημήτηρ δὲ Ἴσις, Ἀρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μῦθος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἀρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος.—τὴν δὲ νήσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτὴν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι.

Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα 157 καὶ πεντήκοντα ἔτα· τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα, Ἀζωτον, τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς τὸ ἐξεῖλε. αὕτη δὲ ἡ Ἀζωτος ἀπασέων πολίων ἐπὶ πλείστον χρόνον πολιορκευμένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

Ψαμμίτιχου δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασί- 158 λευσε Αἰγύπτου· ὃς τῇ διώρυχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρείος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μὲν ἐστὶ πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν· ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλις, παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ὠρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τείνον ὄρος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἐνεῖσι·

- τοῦ ὧν δὴ οὖρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἐσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἡῶ· καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας φερούσας ἀπὸ τοῦ οὖρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὖρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἰγυπτὸν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ στάδιοι χίλιοι ἀπαρτὶ ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον· ἡ δὲ διώρυξ πολλῶ μακροτέρη ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστὶ· τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυνώδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσω ἐπαύσατο, μαντήϊου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, “τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι.” βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους.
- 159 Πανσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκῶς, ἐτράπετο πρὸς στρατηγίας· καὶ τριήρεις, αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορηῇ θαλάσσει ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσει· τῶν ἔτι οἱ ὅλκοι ἐπίδηλοι. καὶ ταύτησί τε ἐχράτο ἐν τῷ δέοντι, καὶ Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε· μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίας ἐοῦσαν μεγάλην εἶλε· ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων· μετὰ δὲ, ἑκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾷ, τῷ παιδί Ψάμμῳ παραδούς τὴν ἀρχήν.
- 160 Ἐπὶ τούτῳ δὴ τὸν Ψάμμῳ βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἡλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αἰχέοντες δικαιοτάτα καὶ κάλλιστα τιθέναί τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων, καὶ· δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' αἶν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν· ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἰγυπτον οἱ Ἡλείοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους

εἶναι σοφωτάτους· συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπυνθάνοντο τῶν Ἑλλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιεῖν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιοτέρον ἐπεξευρεῖν; οἱ δὲ βουλοσάμενοι, ἐπειρώτων τοὺς Ἑλλείους εἴ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται; οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅκως οὐ τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξείνον· ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῆσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἑλλείων δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἑλλείοισι ὑπεθήκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἐξ ἔτεα μῶνον βασιλεύσαντος Αἰγύ- 161
πτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, καὶ μεταυτικά τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος· ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἐωντοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας· ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δὲ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι· ἀποπέμψας γὰρ στράτευμα ὃ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους, μεγαλωστί προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακὸν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ· ταῦτα δὲ δεινὰ ποιούμενοι αὐτοὶ τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθείης. Πυ- 162
θόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἀμα-

σιν καταπαύσοντα λόγοισι· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὅπισθε στας περιέθηκέ οἱ κυνὴν, καὶ περιτιθεὶς ἔφη “ἐπὶ βασιλῆϊ περιτιθέναι.” καὶ τῷ οὐ κως ἀκούσιον ἐγένετο τὸ ποιούμενον, ὥς διεδείκνυε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεατεῶτες, παρεσκευάζετο ὥς ἐλῶν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ’ Ἀμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὖνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζῶντα Ἀμασιν ἀγαγεῖν παρ’ ἑωυτόν· ὥς δὲ ἀπικόμενος τὸν Ἀμασιν ἐκάλεσε ὁ Πατάρβημις, ὁ Ἀμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ’ ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματαῖισε, καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν· ὁμως δὲ αὐτὸν ἀξιούν τὸν Πατάρβημιν, βασιλέος μεταπεμπομένον, ἰέναι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνεσθαι, ὥς “ταῦτα πάλαι παρεσκευάζετο ποιέειν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξειν.” τὸν δὲ Πατάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρασκευαζόμενον ὀρέοντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλεῖ δηλῶσαι τὰ πρησόμενα· ὥς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἄγοντα τὸν Ἀμασιν, οὐδένα λόγον αὐτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα, περιταμῆν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὧτα καὶ τὴν ῥίνα· ἰδόμενοι δ’ οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχυρῶς λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἐτέρους, καὶ ἐδίδο-

163 σαν σφείας αὐτοὺς Ἀμάσι. Πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους· εἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Κᾰράς τε καὶ Ἰωνας ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους· ἦν δέ οἱ τὰ βασιλῆϊα ἐν Σάϊ πόλει, μεγάλα ἔοντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἱ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυ-

πτίους ἦσαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀμασιν ἐπὶ τοὺς
 ξείνους. ἔν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφό-
 τεροι καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένη· καὶ τούτων οἱ μὲν 164
 ἱεεῖς, οἱ δὲ μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ
 συμβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι, οἱ δὲ ἑρμηνέες, οἱ δὲ κυβερνή-
 ται. γένηα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι, οὐνόματα δέ
 σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτῶν
 καλέονται μὲν Καλασιρίες τε καὶ Ἑρμοτύβιες, ἐκ
 νομῶν δὲ τῶνδε εἰσὶ· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἰγυπτος
 ἅπαντα διαραίρηται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἷδε εἰσὶ 165
 νομοί· Βουσιρίτης, Σαίτης, Χερμίτης, Παπρημίτης,
 νῆσος ἡ Προσωπίτις καλεομένη, Ναθὼ τὸ ἡμισυ. ἐκ
 μὲν τούτων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ, γενόμενοι,
 ὅτε ἐπὶ πλείστους γενοίατο, ἑκατάδεκα μυριάδες· καὶ
 τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδὲν, ἀλλ' ἀνέ-
 ονται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἷδε ἄλλοι 166
 νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανί-
 της, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθί-
 της, Θμουίτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μυεκφορίτης·
 οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκείει, ἀντίον Βουβάστιος
 πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ· γενό-
 μενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγενέατο, πέντε καὶ εἴκοσι
 μυριάδες ἀνδρῶν· οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνην ἐπα-
 σκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι
 μούνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος. Εἰ μὲν νυν 167
 καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες,
 οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρίναι, ὁρέων καὶ Θρηῖκας καὶ
 Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν πάντας
 τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμωτέρους τῶν ἄλλων ἡγη-
 μένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μαθάνοντας καὶ
 τοὺς ἐκγόνους τούτων· τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν
 χειρωναξίεων γενναίους νομιζομένους εἶναι, καὶ μά-
 λιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασι
 δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακε-
 δαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειρο-

168 τέχνας. Γέρεα δέ σφι ἦν τάδε ἐξαιρεημένα μούνοισι Αἰγυπτίων, πάρεξ τῶν ἱρέων· ἄρουραι ἐξαίρετοι δυνώδεκα ἐκάστῳ ἀτελέες· (ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη· ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ.) ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαιρεημένα· τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἑκαρποῦντο, καὶ οὐδαμὰ ὦντοί. Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοισι δ' ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, ὅππου σίτου σταθμὸς πέντε μνέαι ἐκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἴνου τέσσερες ἀρυστῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοδοτο.

169 Ἐπεί τε δὲ συνιόντες, ὃ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπικούρους καὶ ὁ Ἄμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μώμεμφιν πόλιν, συνέβυλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθει δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες κατὰ τοῦτο ἐσώθησαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἥδε ἡ διάνοια, μηδ' ἂν θεὸν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιληΐης· οὕτω ἀσφαλέως ἐωυτῷ ἰδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἐσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σαῖν πόλιν, ἐς τὰ ἐωυτοῦ [οἰκία] πρότερον ἐόντα, τότε δὲ Ἀμάσιδος ἤδη βασιλῆϊα. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληΐοισι, καὶ μιν Ἄμασις εὖ περιεῖπε, τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὥς οὐ ποιοῖ δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἐωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρώησι ταφῇσι. αἱ δὲ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν τὲ Σαῖται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἑκαστέρῳ μὲν ἐστὶ τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων· ἐστὶ μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ, παστὰς λιθίνῃ μεγάλῃ καὶ

ἦσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιη-
 μένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι
 διξὰ θυρώματα ἔστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη
 ἐστί. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὄσιον ποιεῦμαι 170
 ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοῦνομα ἐν Σαῖ,
 ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὅπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς
 τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου· καὶ ἐν τῷ τεμένει
 ὀβελοὶ ἐστᾶσι μεγάλοι λίθινοι· λίμνη τέ ἐστι
 ἐχομένη, λιθίνῃ κρηπῖδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη
 εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος, ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε, ὅση περ ἡ ἐν
 Δήλῳ ἡ τροχοειδὴς καλεομένη. Ἐν δὲ τῇ λίμνῃ 171
 ταύτῃ τὰ δείκνυλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι,
 τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν
 τούτων εἰδοῖ μοι ἐπὶ πλέον ὥς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει,
 εὖστομα κείσθω· καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι,
 τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης
 εἰδοῖ μοι πέρι εὖστομα κείσθω· πλὴν ὅσον αὐτῆς
 ὁσίῃ ἐστὶ λέγειν, αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν
 τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι, καὶ διδά-
 ξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ, ἐξανα-
 στάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων, ἐξαπώ-
 λετο ἡ τελετή· οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων
 καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτὴν
 μόνου.

Ἀπρίῳ δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε 172
 Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαῖτεω ἑὸν· ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλιος,
 οὐνομά οἱ ἐστὶ Ζεύς. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατόνοντο
 τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ μοίρῃ μεγάλην
 ἦγον, αἵτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἔοντα καὶ οἰκίης οὐκ
 ἐπιφανέος. μετὰ δὲ, σοφίῃ αὐτοῦς ὁ Ἄμασις οὐκ
 ἀγνωμοσύνην προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ
 μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος ἐν τῷ αὐτὸς τε
 ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πίδας
 ἐκάστοτε ἐναπενιζέατο· τοῦτον κατ' ὦν κόψας, ἀγαλ-
 μα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποίησατο καὶ ἰδρυσεν τῆς
 πόλιος ὅκου ἦν ἐπιτηδεύατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι

φοιτούντες πρὸς τῷγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως· μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιούμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηνε φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτήρος τῷγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμείν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι· ἤδη ὦν, ἔφη λέγων, ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτήρι πεπρηγέναι· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτῶν βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἐωντοῦ ἐκέλευε. τοιοῦτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν.

173 Ἐχράτο δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὄρθριον, μέχρι ὅτου πληθώρας ἀγορῆς, προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινε τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας, καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων· ἀχθεσθέντες δὲ τούτοις οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον αὐτὸν, τοιάδε λέγοντες· “ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωντοῦ προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωντόν. σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα· καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ἐπιστάετο ὥς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται καὶ ἄμεινον σὺ ἂν ἤκουες· νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς βασιλικά.” ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτούς· “τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι ἐντανύουσι, [ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι]· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἂν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδᾶσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἐωντὸν ἀνίεναι, λάθοι ἂν ἦτοι μανεῖς ἢ ὄγε ἀπόπληκτος γενόμενος· τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος, μέρος ἐκατέρῳ νέμω.” ταῦτα

174 μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο. Λέγεται δὲ ὁ Ἄμασις, καὶ ὅτε ἦν ιδιώτης, ὡς φιλοπότης ἐὼν καὶ φιλοσκώμων, καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνήρ· ὅκως δὲ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ

ἐπιτήδεα, κλέπτεσκε ἂν περιϋών· οἱ δ' ἂν μιν φάμενοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ μαντήϊον, ὅκου ἐκάστοτε εἶη. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἀλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντήϊων, πολλὰ δὲ καὶ ἀποφείγσκε· ἐπεὶ τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίεε τοιάδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν· οὐδὲ φοιτέων ἔθνε, ὥς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι ψεύδεά τε μαντήϊα κεκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὡς ἀληθέως θεῶν ἐόντων καὶ ἀψευδέα μαντήϊα παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο.

Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν Σαῖ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια 175
θωνμάσιά οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγάθει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ καὶ ὁκοίων τέων· τοῦτο δὲ, κολοσσούς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκειας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθειας ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον καὶ ἐέικοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σαῖος. τὸ δὲ οὐκ ἥκιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θωνμάζω, ἐστὶ τόδε· οἴκημα μουνόλιθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἕτεα τρία, δισχίλιοι δὲ οἱ προσετέταχато ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνήται· τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔξωθεν ἐστὶ εἰς τε καὶ εἴκοσι πήχεις, εὖρος δὲ τεσσερεσκαίδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίθου ἐστί· ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαίδεκα πηχέων καὶ πυγόνος, τὸ δὲ εὖρος δυνώδεκα πηχέων, τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον· ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱρόν φασι τῶνδ' εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς, ἐλκομένης τῆς στέγης, ἀναστενάξαι οἰά τε χρόνου ἐκγεγονότος πολλοῦ

- καταχθόμενον τῷ ἔργῳ· τὸν δὲ Ἄμασιν ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον οὐκ ἔαν ἔτι προσωτέρῳ ἐλκύσαι· ἤδη δέ τινες λέγουσι, ὡς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελ-
- 176 κυσθῆναι. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοισι ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὑπτιον κείμενον κολοσσόν, τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε· τοῦ πόδες πέντε καὶ ἐβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος· ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἐστᾶσι, Αἰθιοπικοῦ ἑόντες λίθου, δύο κολοσσοί, ἐείκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἑὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σαί, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἄμασις ἔστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἑὸν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.
- 177 Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἀπάσας τότε διωμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον δὲ Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἄμασις ἔστι ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύναι ἕτεος ἐκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων ὅθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῦντα ταῦτα, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζόην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοισι ἔθετο· τῷ ἐκείνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἑόντι
- 178 ἀμώμῳ νόμῳ. Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις, ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι· τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτῶν οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεια θεοῖσι. τὸ μὲν νυν μέγιστον αὐτῶν τέμενος, καὶ οὐνομαστότατον ἑὸν καὶ χρησιμώτατον, καλούμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλις εἰσὶ αἱ ἰδρυμέναι κοινη·

Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζο-
 μεναί· Δωριέων δὲ Ῥόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρ-
 νησσὸς καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων
 μούνη· τούτων μὲν ἐστὶ τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ
 προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὐταὶ αἱ πόλεις εἰσὶ αἱ
 παρέχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλεις μεταποιεῦνται,
 οὐδὲν σφί μετεὸν μεταποιεῦνται· χωρὶς δὲ, Αἰγινῆ-
 ται ἐπ' ἐωυτῶν ἰδρύσαντο τέμενος Διὸς, καὶ ἄλλο
 Σάμιοι, Ἑρῆς, καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος· Ἦν δὲ 179
 τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο
 οὐδὲν Αἰγύπτου· εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων
 τοῦ Νείλου ἀπίκουτο, χρῆν ὁμόσαι “μὴ μὲν ἐκόντα
 ἐλθεῖν” ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νηὶ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ
 Κανωβικόν· ἢ εἰ μὴ γε οἶά τε εἴη πρὸς ἀνέμους
 ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι
 περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκουτο ἐς Ναύκρατιν.
 οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο· Ἀμφικτυόνων 180
 δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἐόντα νηὸν
 τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· ὁ γὰρ πρότερον
 ἐὼν αὐτόθι αὐτομάτως κατεκάη· τοὺς Δελφούς δὲ
 ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν·
 πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἐδωτίναζον,
 ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐνεί-
 καντο· Ἀμασις μὲν γάρ σφί ἔδωκε χίλια στυπητήρης
 τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες εἴκοσι
 μνέας.

Κυρηναίοισι δὲ Ἀμασις φιλότῃτά τε καὶ συμ- 181
 μαχίην συνεθήκατο· ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν,
 εἴτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικὸς εἴτε καὶ ἄλλως
 φιλότῃτος Κυρηναίων εἵνεκα· γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν
 λέγουσι Βάπτειω, οἱ δ' Ἀρκεσίλειω θυγατέρα, οἱ δὲ
 Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, τῇ οὖνομα
 ἦν Λαδίκη· τῇ ἐπεὶ τε συγκλίνοιτο ὁ Ἀμασις,
 μίσγεσθαι οὐκ οἶός τε ἐγένετο· τῇσι δὲ ἄλλῃσι
 γυναιξὶ ἐχρᾶτο· ἐπεὶ τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο,
 εἶπε ὁ Ἀμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλεομένην·

“ὦ γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων” ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεὶ τέ οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν ἐγένετο πρηύτερος ὁ Ἄμασις, εὐχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπ’ ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἄμασις, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην· μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη, ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσγετο· καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω ἰδρυμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἡ τις εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

- 182 Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο μὲν ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῇ εἰκασμένην· τοῦτο δὲ τῇ ἐν Δίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δ’ ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνas, αἱ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἰδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρῃς ἐμεῦ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος, ἐς δὲ Δίνδον ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἰδρύσασθαι προσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ.

ΘΑΛΕΙΑ.

ἘΠΙ τούτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ¹
ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἤρχε καὶ Ἑλλήνων
Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας
Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἷτεε Ἀμασιν θυ-
γατέρα· αἷτεε δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου,
ὃς μεμφόμενος Ἀμασιν ἔπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ
ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ
γυναικὸς τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρ-
σας, ὅτε Κῦρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἷτεε ἱητρὸν
ὀφθαλμῶν ὃς εἶη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ· ταῦτα δὴ
ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ἐνῆγε τῇ συμβουλίᾳ
κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεα Ἀμασιν θυγατέρα·
ἵνα ἢ δούς ἀνιώτο, ἢ μὴ δούς Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο·
ὁ δὲ Ἀμασις, τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος
καὶ ἀρρωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι·
εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὡς γυναῖκά μιν ἔμελλε
Καμβύσης ἔξειν ἀλλ' ὡς παλλακὴν· ταῦτα δὴ ἐκλο-
γίζόμενος, ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου
βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής,
μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη· οὐνομα δέ οἱ ἦν Νίτη-
τις· ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἀμασις κοσμήσας ἐσ-
θῆτί τε καὶ χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωντοῦ
θυγατέρα· μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἡσπάζετο πατρόθεν
οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἢ παῖς· “ὦ βασιλεῦ,
διαβεβλημένος ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὃς ἐμέ
σοι κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε ὡς ἑωντοῦ θυγατέρα
διδούς ἐοῦσαν τῇ ἀληθείᾳ Ἀπρίεω τὸν ἐκεῖνος ἑόντα

ἔωντοῦ δεσπότεα μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφό-
νευσε." τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτία ἐγγενο-
μένη ἤγαγε Καμβύσεια τὸν Κύρου, μεγάλως θυμω-
θέντα, ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νυν λέγουσι Πέρσαι.

2 Αἰγύπτιοι δὲ οἰκηθεῖνται Καμβύσεια, φάμενοί μιν ἐκ
ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κύρον
γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρὰ Ἀμασιν ἐπὶ τὴν
θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεια. λέγοντες δὲ ταῦτα,
οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὴν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς, (εἰ
γάρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς
ἐπιστεύαται καὶ Αἰγύπτιοι,) ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ
σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῖσαι, γνησίου παρεόντος·
αὗτις δὲ, ὅτι Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς
ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ
ἐκ τῆς Αἰγυπτίης· ἀλλὰ παρατρέπουσιν τὸν λόγον,
προσποιεῖμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ

3 ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος,
ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὥς τῶν Περσίδων γυναικῶν
ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὥς εἶδε τῇ
Κασσανδάνῃ παρεστεῶτα τέκνα εὐειδέα τε καὶ μεγά-
λα, πολλῶ ἐχράτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερθωυμάζουσα· ἡ
δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνή, εἶπε τάδε·
“ τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κύρος
ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπὶ κτήτον ἐν
τιμῇ τίθεται.” τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν
ταῦτα· τῶν δὲ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν
Καμβύσεια· “ τοιγάρ τοι, ὦ μήτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένω-
μαι ἀνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ
κάτω ἄνω.” ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὥς δέκα κου
γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θωύματι γενέσθαι· τὸν
δὲ διαμνημονεύοντα, οὕτω δὴ, ἐπεὶ τε ἀνδρώθη καὶ
ἔσχε τὴν βασιληίην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον
στρατηίην.

4 Συνήνεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι
ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν
Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἀλικαρνησσεὺς, οὐνομα δὲ

οἱ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος· οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι, ἐκδιδρήσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους· οἷα δὲ ἔοντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούρουσι λόγου οὐ σμικροῦ ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἰγυπτον ἀτρεκέστατα μεταδιώκει ὁ Ἀμασις, σπουδὴν ποιεύμενος ἐλεῖν· μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρεϊ κατ' αὐτόν· ὃς αἰρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἐλὼν δὲ οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἰγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιήλθε ὁ Φάνης· καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὥρμημένῳ δὲ στρατεύεσθαι Καμβύσῃ ἐπ' Αἰγυπτον καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅκως τὴν ἄνδρον διεκπεράῃ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τᾶλλα τὰ Ἀμάσιος πρήγματα ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὥδε παραινέων· πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. Μούνη δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἰγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὖρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἣ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, εἰσὺς πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίῳ οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρῦφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἰγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε οὖρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὼν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἄνδρόν ἐστι δεινῶς. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἰγυπτον ναυτιλλομένων ἔννευκάσι, τοῦτο ἔρχομαι φράσω· ἐς Αἰγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ πρὸς, ἐκ Φοινίκης, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἶνου δις τοῦ ἔτεος ἐκάστου· καὶ ἐν κεράμιον οἶνηρόν ἀριθμῶ κείμενον οὐκ ἔστι (ὡς λόγῳ εἰπεῖν) ἰδέσθαι. κού δῆτα, εἶποι

τις ἂν, ταῦτα ἀναισιμούνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω· δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνδρα τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος· οὕτω ὁ ἐπιφοιτῶν κέραμος καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην.

7 Οὕτω μὲν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεὶ τε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον· τότε δὲ οὐκ ἔοντος κω ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἀλικαρνησσοῦ ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεσθεῖς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ.

8 Σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρώπῳ τοιῶδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστέως, λίθῳ ὅξεί τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἐκατέρου κροκύδα, ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτὰ· τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλεῖ τὸν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην· ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξεῖνον, (ἥ καὶ τὸν ἀστὸν ἦν πρὸς ἀστὸν ποιέεται,) οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μῦνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῦνται εἶναι· καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ κατὰ περ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρόχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους· οὐνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ.

9 Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοις τοῖσι παρὰ Καμβύσει ἀπιγμένοις ἐποίησατο ὁ Ἀράβιος, ἐμη-

χανᾶτο τοιαῦδε. ἄσκους καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλασε ἐς τὴν ἄνυδρον, καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἶρηται· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἥσσον πιθανόν, ἐπεὶ γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὐνομα Κόρυς· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν· ἀπὸ τούτου δὴ ὧν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον τῶν ὤμβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκει ἐπικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ· ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενάς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι· (ὁδὸς δ' ἐστὶ δυώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον·) ἄγειν δέ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριζὰ χωρία.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ 10 Νεῖλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεα· Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον· ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσερα καὶ τεσσαράκοντα ἔτεα ἀπέθανε· ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνενείχθη· ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχευθεὶς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὕσθῃσαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ἔεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάδι. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε 11 διεξέλασαντες τὴν ἄνυδρον ἵζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἕλληνες τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνη ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον

ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρήγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἦσαν τῷ Φάνη παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἓνα ἕκαστον τῶν παίδων ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα· διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων, οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν· ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθει πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι.

12 Θῶμα δὲ μέγα ἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἐκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὥς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχὰς, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων·) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαί εἰσι ἀσθενέες οὕτω, ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνη βαλέειν διατετρανέεις· αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραὶ, μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξεις. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἔπειθον· ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον· τῷτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἰτιὸν ἐστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων· τούτοις μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς. τοῖσι δὲ Πέρσησι ὅτι ἀσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πίλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα ἔοντα ἶδον· ἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοις ἐν Παπρήμῃ, τῶν ἅμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ Λίβυος.

13 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης, ὥς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς

Μέμφιν, ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλούμενος Αἰγυπτίους· οἱ δὲ, ἐπεὶ τε τὴν νέα ἴδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἀλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τὴν τε νέα διέφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τείχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεύμενοι, χρόνῳ παρέστησαν· οἱ δὲ προσεχές Λίβυες, δείσαντες τὰ περὶ τὸν Αἴγυπτον γεγονότα, παρέδωσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρον τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὥς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι δείσαντες ὁμοίως [ἃ καὶ οἱ Λίβυες, ἕτερα τοιαῦτα] ἐποίησαν, Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο, τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεῖς, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι ἦν ὀλίγα—ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντηκοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι—ταύτας δρασσόμενος, αὐτοχειρίῃ διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τείχος τὸ 14 ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας, σὺν ἄλλοις Αἰγυπτίοις διεπειράτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τοιάδε. στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουληίῃ, ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον· συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους, ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέως· ὥς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρήσαν αἱ παρθένοι κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνεβόων τε καὶ ἀντέκλαιον, ὀρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος προῖδων καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὴν γῆν· παρεξελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δευτέρᾳ οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἐχόντων, τοὺς τε αὐχένας κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους· ἄγοντο δὲ ποινὴν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι.

ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηϊ· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλῆιοι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι· ὁ δὲ ἰδὼν παρεξιώντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἵγέομενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ δεινὰ ποιούντων, τῷντὸ ἐποίησε τὸ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνήγεικε ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἑόντων, ἔχοντά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιήν, παρίεναι Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς ἶδε, ἀνακλαύσας μέγα καὶ καλέσας οὐνόματι τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν· ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἳ τὸ ποιούμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσθήμενον· θωμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιούμενα, πέμψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε· “Δεσπότης σε Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρωτᾷ, διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὀρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα, οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀπέκλυσας· τὸν δὲ πτωχὸν οὐδὲν σοι προσήκοντα, ὡς ἄλλων πυνθάνομαι, ἐτίμησας;” ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκῆῃα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πέθος ἄξιον ἦν δακρύων· ὅς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν ἐς πτωχηίην ἀπίκται ἐπὶ γήραος οὐδῶ.” καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ὑπὸ τούτου, εὖ δοκέειν οἱ εἰρησθαι· ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον, (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ἐπιστόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον,) δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας· αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἰκτὸν τινα, καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τε οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σῶζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἑωυτόν· τὸν μὲν δὴ παῖδα εὖρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιέοντα, ἀλλὰ

πρῶτον κατακοπέντα· αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες ἦγον παρὰ Καμβύσεα· ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον· εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς· ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας· τῶν, ἣν καὶ σφειων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσιν γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδούσι τὴν ἀρχήν· πολλοῖσι μὲν νῦν καὶ ἄλλοις ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιεῖν, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε, τῷ Λίβυος Ἰνάρῳ παιδὶ Θαννύρα, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πανσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν· καίτοι Ἰνάρῳ τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοὶ κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο· νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίους ἤλω· ἐπεὶ τε δὲ ἐπαύστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσεω, αἷμα ταύρου πιὼν ἀπέθανε παραχρῆμα· οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε.

Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκητο ἐς Σάϊν πόλιν, 16
βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω· ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκέλευε, καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν, καὶ κεντοῦν τε καὶ τᾶλλα πάντα λυμαίνεσθαι· ἐπεὶ τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, ἀντείχε τε καὶ οὐδὲν διεχέετο,) ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια· Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι πῦρ· τὸ ὦν κατακαίειν γε τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροις ἐστι· Πέρσῃσι μὲν, δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τά περ ἂν λάβῃ πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ· οὕκων θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι·

καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὴ οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιεῖν ὁ Καμβύσης. ὥς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἀμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι· ᾧ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον Ἀμασιν λυμαίνεσθαι· λέγουσι γάρ, ὥς πυθόμενος ἐκ μαντήϊου ὁ Ἀμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν μέλλοι ἀποθανόντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα, τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγωθέντα ἀποθανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδί ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὥς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νυν ἐκ τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὗται, αἱ ἐς τὴν ταφὴν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι, οὓ μοι δοκεῖν ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

- 17 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηίας, ἐπὶ τε Καρχηδονίους καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Διβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ. βουλευομένη δέ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατόπτας πρῶτον, ὁψομένους τε τὴν ἐν τούτοις τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν εἰ ἔστι ἀληθές, καὶ πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλλα κατοψομένους, δώρα δὲ τῷ
- 18 λόγῳ φέροντας τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιγδε τις λέγεται εἶναι· λειμών ἐστι ἐν τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἐφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλει ἐκάστους ἑόντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα τὸν βουλούμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἐκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα
- 19 τοῦ ἡλίου καλεομένη λέγεται εἶναι τοιγδε. Καμβύση δὲ ὥς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτὰ

μετεπέμπετο ἐξ Ἑλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν· ἐν ᾧ δὲ τούτους μετήϊσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν· Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιήσειν ταῦτα· ὀρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐωυτῶν στρατευόμενοι· Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσησι καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἡρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσησι ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον. Ἐπεὶ τε 20 δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἑλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἐντελάμενος τὰ λέγειν χρῆ, καὶ δῶρα φέροντας πορφύρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρεπτὸν περιαυχένιον καὶ ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον καὶ φοινικίου οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι, ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων· νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς φασὶ κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληΐην τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχύν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν.

Ἐς τούτους δὴ ὡς τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ 21 Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλεῖ αὐτῶν, ἔλεγον τάδε· “Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξείνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι δίδοι τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἡδεται χρεώμενος.” ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν ὅτι κατόπται ἤκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιαῦδε· “οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξείνος· γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε

ἀληθέα, (ἦκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς,) οὕτε
ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὐτ' ἂν
ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ οὐτ' ἂν ἐς
δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἡδίκηται·
νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε·
Βασιλεὺς ὁ Αἰθιοπῶν συμβουλευεῖ τῷ Περσέων
βασιλεῖ, ἔπεαν οὕτω εὐπετέως ἔλκωσι τὰ τόξα
Πέρσαι ἐόντα μεγάθει τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθιοπας
τοὺς Μακροβίους πλήθει ὑπερβαλλόμενον στρατεύ-
εσθαι· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ
ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιοπῶν παισὶ γῆν ἄλλην προσ-
22 κτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν." Ταῦτα δὲ εἰπας, καὶ ἀνείς τὸ
τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἤκουσι· λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ
πορφύρεον, εἰρώτα ὃ τι εἶη καὶ ὅπως πεποιημένον ;
εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθινήν περὶ
τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς
ἀνθρώπους ἔφη εἶναι δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἶματα·
δεύτερα δὲ, τὸν χρυσοῦν εἰρώτα στρεπτὸν τὸν περι-
αυχένιον καὶ τὰ ψέλια· ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυο-
φάγων τὸν κόσμον αὐτῶν, γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ
νομίσας εἶναί σφεα πέδας, εἶπε ὥς παρ' ἑωυτοῖσί
εἰσι ῥωμαλεώτεραι τούτων πέδαι· τρίτον δὲ, εἰρώτα
τὸ μύρον· εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλεί-
ψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε·
ὥς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκητο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν
ποίησιν, ὑπερησθὲς τῷ πόματι ἐπείρετο ὃ τι τε
σιτέεται ὁ βασιλεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον
ἀνὴρ Πέρσης ζῶει ; οἳ δὲ σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον
εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώ-
κοντα δ' ἔτεα ζόης πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προ-
κέεσθαι· πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθιοψ ἔφη, οὐδὲν θυνμάζειν
εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζῶουσι· οὐδὲ γὰρ
ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφέας εἰ μὴ τῷ πόματι
ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοις τὸν οἶνον·
23 τοῦτο γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσσοῦσθαι. Ἀν-
τειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς

ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἰκόσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνέεσθαι, ὑπερβάλλειν δέ τινας καὶ ταῦτα· σίτησιν δὲ εἶναι κρέα ἐφθὰ, καὶ πόμα γάλα· θῶυμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνην σφι ἡγήσασθαι· ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἴη· ὅξειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὥσει ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δὴ τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν· (τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἰ σφί ἐστι ἀληθῆως οἷόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι·) ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδῃσι χρυσέῃσι δεδέσθαι· ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον· θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ Ἥλιου λεγομένην τράπεζαν. Μετὰ δὲ ταύτην, τελευταίας ἐθεήσαντο 24 τὰς θήκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὕλου τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι, εἴτε δὴ κατάπερ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυνῶσαντες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιεῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δὲ οἱ περιϋστᾶσι στήλην ἐξ ὕλου πεποιημένην κοίλην· ἡ δὲ σφι πολλὴ καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεῶν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὁδμήν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε ἄλλο ἀεικὲς οὐδὲν, καὶ ἔχει πάντα φανερά ὁμοίως αὐτῷ [τῷ νέκυϊ.] ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοις οἱ μάλιστα προσήκοντες, πάντων τε ἀπαρχόμενοι καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες ἱστᾶσι περὶ τὴν πόλιν.

Θεησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι, ἀπαλ- 25
λάσσοντο ὀπίσω· ἀπαγγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων,

αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὀργὴν ποιησάμενος ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίαν παραγγείλας οὔτε λόγον ἑωυτῷ δούς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι· οἷα δὲ ἔμμανής τε ἑὼν καὶ οὐ φρενήρης, ὥς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρεόντας αὐτοῦ ταύτῃ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος· ἐπεὶ τε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβησι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὥς πέντε μυριάδας· καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἑξανδραποδισαμένους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι, αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἦε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιὴν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπεε· μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα· εἰ μὲν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν, ἐπὶ τῇ ἀρχῇθεν γενομένη ἀμαρτάδι ἦν ἀνὴρ σοφός· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος ἦε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω· οἱ δὲ στρατιῶται, ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν ποιηφαγέοντες διέζων· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτῶν τινὲς ἐργάσαντο· ἐκ δεκάδος γὰρ ἓνα σφέων αὐτῶν ἀποκληρώσαντες κατέφαγον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δέισας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπείς τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπορεύετο· καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ· ἐκ Θηβέων δὲ καταβαὶς ἐς Μέμφιν, τοὺς Ἑλλήνας ἀπῆκε ἀποπλέειν. ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω

26 ἔπρηξε. Οἱ δ' αὐτῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεὶ τε ὀρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὅασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ ψάμμον· οὐνομάζεται δὲ ὁ χώρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν

Μακάρων νῆσος· ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χώρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν· λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀάσιος, ἄριστον αἰρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου καταχῶσαί σφεας· καὶ τρόπῳ τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν ἐφάνη Αἰγυ- 27
πτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἕλληνες Ἐπαφον καλέουσι· ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἴματά τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι· ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφέας καταδόξας ἐωντοῦ κακῶς πρήξαντος χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος· ἀπικομένους δὲ ἐς ὅψιν εἶρετο ὃ τι πρότερον μὲν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίεον τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, τότε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς παρείη τῆς στρατιῆς πληθός τι ἀποβαλὼν; οἱ δὲ ἔφραζον ὥς σφι θεὸς εἶη φανείς διὰ χρόνον πολλοῦ ἐωθὼς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὥς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὀρτάζοιεν· ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαι σφεας· καὶ ὥς ψευδομένους θανάτῳ ἐξημίον. Ἀποκτείνας 28
δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὅψιν· λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεὸς τις χειροθήης ἀπιγμένος εἶη Αἰγυπτίοισι· τοσαῦτα δὲ εἶπας, ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱρέας· οἱ μὲν δὴ μετήϊσαν ἄξοντες· (ὁ δὲ Ἄπις οὗτος [ὁ Ἐπαφος,] γίνεται μῶσχος ἐκ βοῶς ἧτις οὐκέτι οἷη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον

βάλλεσθαι γόνον· Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βούν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν, καί μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἄπιν· ἔχει δὲ ὁ μῶσχος οὗτος, ὁ Ἄπης καλεόμενος, σημήϊα τοιάδε ἐὼν μέλας· ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰετὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, 29 ἐπὶ δὲ τῇ γλώσση κάνθαρον.) Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἱεεῖς, ὁ Καμβύσης οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος παίει τὸν μηρόν· γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱεῖρας· “ὦ κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεις καὶ ἐπαίοντες σιδηρίων; ἄξιός μὲν Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε.” ταῦτα εἶπας, ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρῆσσοι, τοὺς μὲν ἱεῖρας ἀπομαστιχῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἄν· λάβωσι ὀρτάζοντα κτείνειν. ὀρτῇ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ ἱεεῖς ἐδικαιεύντο· ὁ δὲ Ἄπης πεπληγμένος τὸν μηρόν, ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν, τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἱεεῖς λάθρη 30 Καμβύσει· Καμβύσης δὲ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης· καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέπεμψε εἰς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον μούνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσσε, τὸ παρὰ τῷ Αἰθίοπος ἦνεικαν οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀποικομένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιδος, ὅψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν, ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιληΐῳ ἱζόμενος Σμέρδιδι, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε· πρὸς ὧν ταῦτα, δείσας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτεῖνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχῃ, πέμπει Πρηξάσπεα εἰς Πέρσας, ὃς

ἦν οἱ ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν· ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιν, οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα καταποντῶσαι.

Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν 31
 ἄρξαι τοῦτο. δεύτερα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεήν, ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοίκεε· καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεή· ἔγημε δὲ αὐτὴν ὧδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι συνοικεῖν Πέρσαι· ἡράσθη μίης τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης, καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι (ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσκειν) εἵρετο καλέσας τοὺς βασιλεῖς δικαστὰς εἴ τίς ἐστι κωλύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικεῖν; οἱ δὲ βασιλεῖς δικασταὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὓς ἀποθάνωσι ἢ σφί παρευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τούτου· οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται· καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέαται· εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω, ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλῆα, φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κωλύει ἀδελφεῇ συνοικεῖν ἀδελφεόν· ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιεῖν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὔτε τὸν νόμον ἔλυσαν δεῖσαντες Καμβύσεια, ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλῳνται τὸν νόμον περιστέλλοντες παρεξέυρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν· τουτέων δῆτα τὴν νεωτέραν, ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον, κτείνει. Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διζὸς, ὥσπερ περὶ Σμέρ- 32
 διος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν λέγουσι, Καμβύσεια συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνὸς, θεωρεῖν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην· νικωμένου· δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ δύο δὲ

γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου· καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἡδεσθαι θεώμενον, τὴν δὲ παρημένην δακρύνειν· Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι διότι δακρύνει; τὴν δὲ εἰπεῖν, ὥς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύνει, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθούσα ὥς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω· Αἰγύπτιοι δὲ, ὥς τραπέζῃ περικατημένων, λαβούσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα περιτίλαι, καὶ ἐπαινέρεσθαι τὸν ἄνδρα κότερον περιτετιλμένη ἢ δασεῖα ἢ θρίδαξ ἐοῦσα εἴη καλλίων; καὶ τὸν φάναι, δασεῖαν τὴν δ' εἰπεῖν “ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμιμήσαο, τὸν Κύρου οἶκον ἀποψιλώσας” τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ, καὶ μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν.

33 Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκητίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἐώθεε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν· καὶ γάρ τινα καὶ ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν οὐνομάζουσιν τινες· οὗ νῦν τοι αἰεὶ οὐδὲν ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νο-

34 σέοντος, μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. Τάδε δ' ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρῆξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρεε οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ· τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρὴ· εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· “Πρῆξασπες, κοῖόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα; τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται;” τὸν δὲ εἰπεῖν· “ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μέγαλως ἐπαινέαι, τῇ δὲ φιλοινίᾳ σέ· φασι πλεόνως προσκείσθαι.” τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων· τὸν δὲ θυμωθέντα τοιαῦτα ἀμείβεσθαι· “νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι οἶνῳ προσκείμενον παραφρονέειν, καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα; οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν

ἀληθείες.” πρότερον γὰρ δὴ ἄρα, Περσέων οἱ συν-
 ἔδρων ἐόντων καὶ Κροίσου, εἶρετο Καμβύσης κοῖος
 τις δοκέει ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι
 Κῦρον; οἱ δὲ ἀμείβοντο, ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός·
 τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσεκτῆ-
 σθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν· Πέρσαι μὲν
 δὴ ταῦτα ἔλεγον· Κροῖσος δὲ παρεὼν τε καὶ οὐκ
 ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεια
 τάδε· “ἐμοὶ μὲν νυν, ὦ παῖ Κῦρον, οὐ δοκέεις
 ὁμοίος εἶναι τῷ πατέρι· οὐ γάρ κω τοί ἐστι υἱὸς οἷόν
 σε ἐκεῖνος κατελίπετο” ἤσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ
 Καμβύσης καὶ ἐπαίνειε τὴν Κροίσου κρίσιν. Τούτων 35
 δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πρηξά-
 σπεια· “σὺ νῦν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα,
 εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν
 γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε ἔστεῳτος ἐν τοῖσι
 προθύροισι βαλὼν τύχοιμι μέσης τῆς καρδίας, Πέρ-
 σαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἦν δὲ ἀμάρτω, φάναι
 Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα καὶ μὲ μὴ σωφρονέειν.”
 ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον, βαλέειν
 τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀνασχίζειν
 αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέψασθαι τὸ βλήμα· ὡς δὲ ἐν
 τῇ καρδίῃ εὑρεθῆναι ἐνεόντα τὸν οἷστον, εἰπεῖν πρὸς
 τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς, γελάσαντα καὶ περιχαρέα
 γενόμενον· “Πρηξάσπες, ὡς μὲν ἔγωγε οὐ μαίνομαι
 τε Πέρσαι τε παραφρονέουσι δηλὰ τοι γέγονε· νῦν
 δέ μοι εἶπε, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως
 ἐπίσκοπα τοξεύοντα;” Πρηξάσπεια δὲ ὀρέοντα ἄνδρα
 οὐ φρενήρεα, καὶ περὶ ἐωτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν·
 “δέσποτα, οὐδ’ ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω
 ἂν καλῶς βαλέειν.” τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο·
 ἐτέρωθι δὲ ὁμοῖα τοῖσι πρώτοισι, Περσέων δυώδεκα
 ἐφ’ οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιώχρεω ἐλὼν ζῶντας ἐπὶ κεφα-
 λὴν κατώρυξε.

Ταῦτα δέ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Ἀνδρὸς 36
 νουθετῆσαι τοισὶδε τοῖσι ἔπεσι· “ὦ βασιλεῦ, μὴ

πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωντόν. ἀγαθόν τι, πρόνοον εἶναι· σοφὸν δὲ ἢ προμηθείῃ. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωντοῦ πολυήτας, ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρεῶ ἐλών· κτείνεις δὲ παῖδας. ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιήης, ὅρα ὅκως μὴ σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατήρ σός Κῦρος ἐνετέλλετο πολλὰ κελεύων σὲ νουθετεῖν, καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὐρίσκω ἀγαθόν." ὁ μὲν δὴ εὐνοίαν φαίνων συνεβούλευέ οἱ ταῦτα· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· "σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾶς συμβουλεύεις, ὃς χρηστῶς μὲν τὴν σεωντοῦ πατρίδα ἐπετρόπενυσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεια ποταμὸν διαβάντα ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέρην ; καὶ ἀπὸ μὲν σεωντὸν ὤλεσας τῆς σεωντοῦ πατρίδος κακῶς προστάς· ἀπὸ δὲ ὤλεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι· ἀλλ' οὐ τι χαίρων· ἐπεὶ τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφασισίος τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι" ταῦτα δὲ εἰπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὥς κατατοξεύσων αὐτόν· Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε τοξεῦσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβόντας μιν ἀποκτείνειν· οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ, κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ὥστε εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιζητήσει τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφήναντές αὐτόν δῶρα λάμπονται ζωάγρια Κροῖσον· ἦν δὲ μὴ μεταμελῆται μηδὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρῆσθαι· ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο, ἐπήγγελλον αὐτῷ ὥς περιεῖη· Καμβύσης δὲ Κροῖσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιεόντι· ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν· καὶ ἐποίησε ταῦτα.

- 37 Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐς

δὲ δὴ καὶ τοῦ Ἑφαιίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· (ἔστι δὲ τοῦ Ἑφαιίστου τῷ γάλμα τοῖσι Φοινικηίοισι Παταϊκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρῶρῃσι τῶν τριήρεων περιάγουσι· ὃς δὲ τούτους μὴ ὀπώπεε, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι.) ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱρὸν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι εἰσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερά· ταῦτα δὲ τὰ ἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ κατασκώψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὁμοία τοῦ Ἑφαιίστου· τούτου δὲ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι. Πανταχῇ ὦν μοι δῆλόν ἐστι ὅτι ἐμάνῃ 38 μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾶν· εἰ γάρ τις προθεῖη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἐλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἐωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολὺ τι καλλίστους τοὺς ἐωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι· οὐκων οἶκός ἐστι ἄλλον γε δὴ ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὥς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους οἱ πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἵρετο ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι; οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο· Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἱ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἵρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἐρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαΐατ' ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαΐειν πυρί; οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νυν ταῦτα νενόμισται· καὶ ὁρθῶς μοι δοκεῖ Πίνδαρος ποιῆσαι, ΝΟΜΟΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ φήσας εἶναι.

Καμβύσειω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου, ἐποι- 39 ῆσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε

καὶ Πολυκράτεια τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαστάς· καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε· μετὰ δὲ, τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον, ἴσχων δὲ, ξεινήτην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὗξετο, καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι πάντα οἱ ἐχώρει εὐτυχέως· ἔκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα· τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἰρῆκεε πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἡπείρου ἄστυα, ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε· οἱ τὴν τάφρον περὶ

40 τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὥρυξαν. Καί κως τὸν Ἀμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελές· πολλῷ δὲ ἔτι πλευνός οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον· “Ἀμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει· ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα, ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὥς ἔστι φθονερόν· καί κως βούλομαι—καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι—τὸ μὲν τι εὐτυχεῖν τῶν πρηγμάτων τὸ δὲ προσπταῖειν, ἐναλλάξ πρήσσων· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἢ εὐτυχεῖν τὰ πάντα· οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποιήσον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιαύδε· φροντίσας τὸ ἂν εὖρης ἐόν τοι πλείστου ἄξιον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅκως μηκέτι ἤξει ἐς ἀνθρώπους· ἦν

τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τὸ ἀπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι ταῖσι πάθαισι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο.” Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης 41 καὶ νόφ λαβὼν ὡς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἀμασις, ἐδίξθητο ἐπ’ ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσθηθεῖν ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων· διζήμενος δ’ εὗρισκε τόδε· ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρεε χρυσόδετος σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα· ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου· ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίησε τοιάδε· πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν· μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα πάντων ὀρεόντων τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος· τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία συμφορῇ ἐχρήτο. Πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπὸ 42 τούτων τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι· ἀνὴρ ἀλιεὺς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλόν, ἡξίου μιν Πολυκράτει δῶρον δοθῆναι· φέρων δὲ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς οὔσιν· χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου, ἔλεγε διδούς τὸν ἰχθύν· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἐλὼν οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γε ἐὼν ἀποχειροβίωτος· ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δὲ μιν φέρων δίδωμι.” ὁ δὲ ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι ἀμείβεται τοῖσδε· “κάρτα τε εὖ ἐποίησας καὶ χάρις διπλή τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καὶ σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν.” ὁ μὲν δὲ ἀλιεὺς μέγα ποιούμενος ταῦτα ἦε ἐς τὰ οἰκία· τὸν δὲ ἰχθύν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὗρισκουν ἐν τῇ νηδύνι αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγίδα· ὡς δὲ εἰδὼν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτηα, δίδόντες δὲ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον ὅτεψ τρόπῳ εὐρέθη· τὸν δὲ ὡς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκεε, γράψας δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἀμα- 43 σις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἦκον, ἔμαθε

ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα, ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὐρίσκει· πέμψας δέ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. [τοῦ δὴ εἵνεκα ταῦτα ἐποίησε· ἵνα μὴ, συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεια καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγῇσιν τὴν ψυχὴν ὥς περὶ ξείνου ἀνδρός.]

44 Ἐπὶ τούτῳ δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεια εὐτυχεόντα τὰ πάντα ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπικαλεσαμένον τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσεια τὸν Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅπως ἂν καὶ παρ' ἐωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ· Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως ἔπεμψε ἐς Σάμον, δεόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἐωυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον· ὁ δὲ ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτευε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσαράκοντα τριήρεσι, ἐντειλόμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν.

45 Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων [ὑπὸ Πολυκράτεος] οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοῦναί σφισι λόγον καὶ σφί ἀδεῖν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους, ἐνθεύτην αὐτοὺς ἀποδρῆναι· καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντιάσας ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον· πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ ἐσσώθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. (εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεια, λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς· οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεια παραστήσασθαι· πρὸς δὲ τούτοις, οὐδὲ λόγος αἰρέει, τῷ ἐπικουροῖ τε μισθωτοῖ καὶ τοξόταις οἰκήϊοι ἦσαν πλήθει πολλοὶ τούτῳ ὑπὸ

τῶν κατιόντων Σαμίων, ἔόντων ὀλίγων, ἐσωσθῆναι.) τῶν δὲ ὑπ' ἐωυτῷ ἔόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας, εἶχε ἐτοίμους, ἦν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι τοῖσι νεωσοίοκοις.

Ἐπεὶ τε δὲ οἱ ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυ- 46
κράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ, οἷα κάρτα δεόμενοι· οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερα καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδὲν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι· οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθέειν δ' ὧν ἔδοξε αὐτοῖσι. Καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακε- 47
δαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον· ὥς μὲν Σάμιοι λέγουσι εὐεργεσίας ἐκτίνοντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὥς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεομένοις Σαμίοις ἐστρατεύοντο, ὥς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς τὸν ἦγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπεμψε δῶρον· καὶ γὰρ θώρηκα ἐλήϊσαντο τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ἔοντα μὲν λίνεον καὶ ζῶων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοις ἀπὸ ξύλου. τῶν δὲ εἵνεκα θωυμάσαι ἄξιον ἀρπεδόνη ἐκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει· ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἐωυτῇ τριηκοσίας καὶ ἐξή-
/ κοντα πάσας φανερὰς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις.

Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ 48
Σάμον, ὥστε γενέσθαι, καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γενεῇ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου [κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός.] Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίου ἀν-

δρῶν τῶν πρώτων Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδεις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλυάττεα ἐπ' ἐκτομῇ· προσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱροῦ ᾧψασθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ, οὐ περιορέοντες ἀπέλκειν τοὺς ἰκέτας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐποίησαντο οἱ Σάμιοι ὀρθὴν τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ ταῦτά· νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἰκέτευον οἱ παῖδες ἴστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἡϊθέων, ἰστάντες δὲ, τοὺς χοροὺς τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποίησαντο νόμον φέρεσθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ τόδε ἐγένετο, ἐς ὃ οἱ Κορίνθιοι, τῶν παίδων οἱ φύλακοι, οἷχοντο ἀπολιπόντες, τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ

49 Σάμιοι. Εἰ μὲν νυν Περίανδρον τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἶδε οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας· νῦν δὲ αἰεὶ, ἐπεὶ τε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι ἐόντες ἐωντοῖσι τούτων ὧν εἵνεκεν ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδεις ἐπ' ἐκτομῇ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας, τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἥρξαν ἐς αὐτὸν πρήγμα ἀτάσθαλον ποιή-

50 σαντες. Ἐπεὶ τε γὰρ τὴν ἐωντοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιγύνη οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίᾳ γενέσθαι· ἦσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὃ μὲν ἑπτακαίδεκα ὃ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς· τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος μεταπεμψάμενος παρ' ἐωντὸν ἐφιλοφρονέετο, ὥς εἰκὸς ἦν θυγατρὸς ἐόντας τῆς ἐωντοῦ παῖδας· ἐπεὶ τε δέ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· “Ἄρα ἴστε, ὦ παῖδες, ὅς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε;” τοῦτο τὸ ἔπος ὃ

μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος τῷ οὐνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγῃσε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον αἶτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγόμενῳ τε οὔτε προσδιελέγετο ιστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου· τέλος δέ μιν περὶ θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. Ἐξελάσας δὲ 51 τοῦτον, ιστορεε τὸν πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη· ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο· ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπεος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, αἶτε οὐ νόψ λαβῶν, οὐκ ἐμέμνητο· Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὗ σφι ἐκείνον ὑποθέσθαι τι, ἐλιπάρεε τε ιστορέων· ὁ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε καὶ τοῦτο· Περίανδρος δὲ νόψ λαβῶν καὶ τοῦτο καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ἧ ὁ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον, ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι· ὁ δὲ ὅκως ἀπελαινόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπελαύνετ' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης, (ἀπειλείοντός τε τοῦ Περίανδρου τοῖσι δεξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος,) ἀπελαινόμενος δ' ἂν ἦε ἐπ' ἐτέρην τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ αἶτε Περίανδρου ἐόντα παῖδα καίπερ δειμαίνοντες ὁμως ἐδέκοντο. Τέ- 52 λος δὲ ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅς ἂν ἡ οἰκίοισι ὑποδέξηται μιν ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσῃν δὴ εἶπας· πρὸς ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐδικαίεν πειρᾶσθαι ἀπειρημένον, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοῇσι ἐκαλινδέετο· τετάρτη δ' ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ Περίανδρος ἀλουνσίησί τε καὶ ἀσιτήησι συμπεπτωκότα, οἴκτειρε· ὑπεῖς δὲ τῆς ὀργῆς ἦε ἄσπον καὶ ἔλεγε· “ὦ παῖ, κότερα τούτων αἰρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, [ταῦτα,] ἐόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμβάνειν; ὅς ἐὼν

ἐμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς, ἀλήτην βίον εἶλεν ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεώμενος ἐς τόν σε ἡκιστα ἐχρῆν· εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνεε ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοί τε αὕτη γέγονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεὺν μέτοχός εἰμι ὅσῳ αὐτός σφε ἐξεργασάμην· σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθνῶσθαι, ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία.”

Περίανδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατελάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἐωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον· μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἶη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης· ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἔοντα αἰτιώτατον· καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδauρον, εἶλε δὲ

53 αὐτὸν Προκλέα· [καὶ ἐζώγρησε.] Ἐπεὶ δὲ, τοῦ χρόνου προβαίνοντος, ὁ τε Περίανδρος παρηβήκεε καὶ συνεγινώσκετο ἐωυτῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλὰ οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος· ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίεω, δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ’ αὐτὸν τὴν ἀδελφεὴν ἐωντοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι· ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· “ὦ παῖ, βούλει τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὐτός σφε ἀπελθὼν ἔχειν; ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία· παῦσαι σεωντὸν ζημιῶν· φιλοτιμίῃ κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ· πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθέασι· πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῶα διζήμενοι τὰ πατρῶα ἀπέβαλον· τυ-

ραννὶς χρήμα σφαλερὸν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἰσι, ὁ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηγηκώς· μὴ δῶς τὰ σεωντοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι.” ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὁ δὲ ὑποκρινάμενος ἔφη οὐδαμὰ ἤξειν ἐς Κόρινθον ἔστ’ ἂν πυνθάνηται περιέοντα τὸν πατέρα· ἀπαγγειλᾶσης δὲ ταύτης ταῦτα τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἦκειν, ἐκείνους δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος· καταινέσαντος δ’ ἐπὶ τούτοις τοῦ παιδὸς, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον· μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφί Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὥς ἀπίκοντο, ἐπο- 54
λιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσσης ἐστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ὑπερέβησαν· μετὰ δὲ, αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ, ἀπηλάσθησαν· κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ράχιος τοῦ οὔρεος ἐπεύοντα, ἐπεξῆλθον οἱ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοὶ, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ’ ὀλίγον χρόνον ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον. Εἰ μὲν νυν οἱ παρεόντες Λακε- 55
δαιμονίων ὁμοῖοι ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίη τε καὶ Λυκώπη, αἰρέθη ἂν Σάμος· Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοις καὶ ἀποκληῖσθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ πόλει τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ’ Ἀρχίῳ τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ, τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίῳ, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην, (δῆμου γὰρ τούτου ἦν,) ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοῦνομα τεθῆναι ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε· τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν

56 **πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων.** Λακεδαιμόνιοι δέ, ὥς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον· ὥς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὤρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδον, καταχρυσώσαντα δοῦναί σφι· τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατηγήν ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριεῖς ἐποιήσαντο.

57 **Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων,** ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον· χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον· καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον (ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων) οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται, ὁμοῖα τοῖσι πλουσιωτάτοις· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τε ἐστὶ πολὺν χρόνον παραμένειν; ἢ δὲ Πυθίῃ ἔχρησέ σφι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήϊα λευκὰ γένηται
 λεύκοφρὺς τ' ἀγορῇ, τότε δὴ δεῖ φράδμωνος ἀνδρὸς,
 φράσσασθαι ξύλῳν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορῇ καὶ τὸ πρυτανήϊον Παρίῳ λίθῳ ἡσκημένα. Τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἰοί τε ἦσαν γινῶναι, οὔτε τότε ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσίσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μιληλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἢ Πυθίῃ προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύουσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν· ἀπικόμενοι ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν

Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον· πυθόμενοι δ' ἰθὺς ἦκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσώθησαν· καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληίσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν. Παρὰ 59 δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, Ὑδρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελοῦντες ἐκ τῆς νήσου· ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἕτεα πέντε· [ὥστε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν Κυδωνίᾳ ἑόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν·] ἔκτω δὲ ἔτει Αἰγινῆται αὐτοὺς ναυμαχίᾳ νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν καὶ τῶν νηῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρώρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται· πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἰγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη.

Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία 60 ἔστι μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα· οὐρεὸς τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυῖας, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἑπτὰ σταδίοι εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὁκτὼ ἑκάτερον πόδες· διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρκεται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος· δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετενόμενον διὰ σωλήνων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν, ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς· ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν ἐστί. δεύτερον δὲ, περὶ λιμένα χώμα ἐν θαλάσῃ βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος μέζον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς

ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοίκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκεν μᾶλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

61 Καμβύση δὲ τῷ Κύρου, χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντι, ἐπανιστάεται ἄνδρες Μάγοι δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνόν ὁ Καμβύσης· οὗτος δὴ ὧν οἱ ἐπανεστή, μαθὼν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὡς κρύπτοιτό γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτῶν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιέοντα μιν εἰδείησαν· πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληίοισι· ἦν οἱ ἀδελφεὸς, τὸν εἰπά οἱ συνεπαναστήναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου· τὸν ὁ Καμβύσης, ἔοντα ἑωυτοῦ ἀδελφεόν, ἀπέκτεινε· ἦν τε δὴ ὁμοίος εἶδος τῷ Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὖνομα τῶντὸ εἶχε Σμέρδιν· τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ Μάγος Πατιζείθης ὥς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἰσε ἄγων ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον· ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ, ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσειω.

62 Οἱ τε δὴ ὧν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς, (εὔρισκε γὰρ Καμβύσεια καὶ τὸν στρατὸν ἔοντα τῆς Συρίας ἐν Ἀγβατάνοις,) προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ Μάγου· Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθῆα αὐτὸς τε προδεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος, (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν οὐ ποιῆσαι ταῦτα,) βλέψας ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· “Πρηξάσπεες, οὕτω μοι διεπρήξαι τό τοι προσέθηκα πρῆγμα;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθῆα ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπανεστήκε, οὐδὲ ὅκως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωντοῦ. εἰ μὲν οὖν οἱ

τεθνεῶτες ἀνεστέασι, προσδέκοί τοι καὶ Ἀστυάγεα
τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ
τοῦ, οὐ μή τι τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτερον ἀναβλα-
στήσει. νῦν ὧν μοι δοκεί, μεταδιώξαντας τὸν
κῆρυκα ἐξετάζειν εἰρωτευντας παρ' ὅτεν ἦκων προα-
γορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλέος ἀκούειν;" Ταῦτα 63
εἶπαντος Πρηξάσπεος, ἤρεσε γὰρ Καμβύση, αὐτίκα
μεταδιώκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δέ
μιν εἶρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· "ὦνθρωπε, φῆς γὰρ
ἦκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος, νῦν ὧν
εἶπας τὴν ἀληθινήν ἄπιθι χαίρων· κότερα αὐτός τοι
Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὅσιν ἐνετέλλετο ταῦτα, ἢ τῶν
τις ἐκείνου ὑπηρετέων;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ Σμέρδιν
μὲν τὸν Κύρου, ἐξ οὗτου βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε
ἐς Αἴγυπτον, οὐ κω ὅπωπα· ὁ δέ μοι Μάγος, τὸν
Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος
ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν
ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμέας." ὁ μὲν δὴ σφι
ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος· Καμβύσης δὲ εἶπε·
"Πρηξάσπεες, σὺ μὲν οἶα ἀνὴρ ἀγαθὸς ποιήσας τὸ
κελευόμενον αἰτίην ἐκπέφυγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη
Περσέων ὁ ἐпанεστεῶς, ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος
οὐνόματος;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ μοι δοκέω συνίεναι τὸ
γεγονὸς τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ Μάγοι εἰσὶ τοι οἱ
ἐпанεστεῶτες, τὸν τε ἔλιπες μελεδωνόν τῶν οἰκίων,
Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις." Ἐν- 64
θαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεια τὸ Σμέρδιος οὐνομα
ἔτυψε ἢ ἀληθινή τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς
ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαί τινά οἱ, ὡς Σμέρδις
ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ
τοῦ οὐρανοῦ· μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἶη
τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν, ἀποκλαύσας δὲ καὶ
περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ ἀναθρώσκει ἐπὶ
τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα
στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Μάγον· καὶ οἱ ἀναθρώσκοντι
ἐπὶ τὸν ἵππον, τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης

ἀποπίπτει· γυμνωθέν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν· τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἐπληξε, ὥς οἱ καιρὴν ἔδοξε τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύσης ὃ τι τῇ πόλι οὖνομα εἶη; οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα· τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρητο ἐκ Βουτούς πόλιος, ἐν Ἀγβατάνοισι τελευτήσκειν τὸν βίον· ὃ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσκειν γηραιὸς, ἐν τοῖσί οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα, τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα· καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρεόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὖνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ Μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε· συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον εἶπε· “ἐνθαῦτα Καμβύσεια τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν.”

- 65 Τότε μὲν τοσαῦτα· ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὥς εἴκοσι μεταπεμφάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογιμωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με τὸ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γάρ, ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ, εἶδον ὅψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τὴν μηδαμὰ ὄφελον ἰδεῖν· ἐδόκεον δέ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν, ὥς Σμέρδης ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊν θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ· δείσις δὲ μὴ ἀπαίρεθῶ τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπητῇ φύσει οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν· ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν· ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσοῦτου ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μὴ κοτέ τίς μοι, Σμέρδιος ὑπαραιρημένου, ἄλλος ἐπανασταίῃ ἀνθρώπων· παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἁμαρτῶν, ἀδελφικοτόνος τε, οὐδὲν δέον, γέγονα, καὶ τῆς βασιλεῖας οὐδὲν ἦσσον ἐστέρημαι· Σμέρδης γὰρ δὴ ἦν ὁ Μάγος, τὸν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ ὥσφι ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξέργασταί

μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἐόντα
 λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν Μάγοι κρατέουσι τῶν βασι-
 λῆων, τὸν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων καὶ ὁ
 ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδης. τὸν μὲν νυν μάλιστα
 χρῆν, ἐμεῦ αἰσχροῦ πρὸς τῶν Μάγων πεπονθότος,
 τιμωρέειν ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μὶν τετελεύτηκε
 ὑπὸ τῶν ἐωυτοῦ οἰκηϊοτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἐόντος,
 δευτέρα τῶν λοιπῶν, ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεται μοι
 ἀναγκαιότατον ἐντέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι
 τελευτῶν τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκῆπτω
 θεοὺς τοὺς βασιληῆους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν
 καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεούσι, μὴ
 περιῦδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὐτοῖς ἐς Μῆδους περιελθοῦ-
 σαν· ἀλλ', εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμενοι δόλῳ
 ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων· εἴτε καὶ σθένει τῷ κατερ-
 γασάμενοι, σθένει κατὰ τὸ κάρτερον ἀνασώσασθαι.
 καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῇ τε καρπὸν ἐκφέρει,
 καὶ γυναικῆς τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν, ἐοῦσι ἐς τὸν
 ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ ἀνασωσαμένοισι δὲ
 τὴν ἀρχὴν μὴδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία
 τούτοις ἀρέομαι ὑμῖν γενέσθαι· καὶ πρὸς ἔτι τού-
 τοις, τὸ τέλος Περσέων ἐκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον
 ἐμοί ἐπιγέγονε." ἅμα τε εἶπας ταῦτα ὁ Καμβύσης
 ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἐωυτοῦ πρῆξιν· Πέρσαι δ' ὥς 66
 τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τὰ τε
 ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον ταῦτα κατηρέκοντο, καὶ
 οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὥς
 ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον καὶ ὁ μῆρὸς τάχιστα
 ἐσάπη, ἀπῆναικε Καμβύσεια τὸν Κύρου, βασιλεύ-
 σάντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε,
 αἵ παιδα δὲ τὸ παράπαν ἐόντα ἔρσενος καὶ θήλεος
 γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεούσι ἀπιστή πολλή
 ὑπεκέχυτο, τοὺς Μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα· ἀλλ'
 ἠπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεια τὰ εἶπε
 περὶ τοῦ Σμέρδους θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν
 τὸ Περσικόν· οὗτοι μὲν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιν τὸν

Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πηρ-
ξάσπης ἔξαρνος ἦν μὴ μιν ἀποκτείνειν Σμέρδιν· οὐ
γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλὲς, Καμβύσῃ τετελευτηκότος,
φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλεκέναι αὐτοχειρίῃ.

- 67 Ὁ μὲν δὴ Μάγος τελευτήσαντος Καμβύσῃ ἀδελῶς
ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ
Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ ἐς τὰ
ὀκτῶ ἔτα [τῆς πληρώσιος]. ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς
τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε
ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ
Ἀσίῃ παρέξ αὐτῶν Περσέων· διαπέμψας γὰρ ὁ Μά-
γος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἡρχε, προεῖπε ἀτελεῖν εἶναι
στρατηγῆς καὶ φόρου ἐπ' ἔτα τρία. προεῖπε μὲν δὴ
- 68 ταῦτα ἀντίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν. Ὀγδόῃ δὲ
μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν
Φαρνάσπῃ μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοῖος
τῷ πρώτῳ Περσέων· οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπό-
πτευσεν τὸν Μάγον, ὡς οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδιος ἀλλ'
ὅσπερ ἦν, τῇδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοῖτα
ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἐωυτῷ
οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων· ὑποπτεύσας δὲ μιν,
ἐποίησε τάδε· ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ
οὖνομα ἦν Φαιδίμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε
ὁ Μάγος, καὶ ταύτῃ τε συνοίκεε καὶ τῇσι ἄλλῃσι
πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσῃ γυναιξί· πέμπων δὲ ὦν
ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπυνθάνετο
παρ' ὅτῃ ἀνθρώπων κοιμῶτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος
τοῦ Κύρου, εἴτε μετὰ ἄλλου τευ· ἡ δὲ οἱ ἀντέπεμπε
φασμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν
ιδέσθαι οὐδαμὰ, οὔτε ὅστις εἶη ὁ συνοικέων αὐτῇ
εἰδέναι· ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· “εἰ μὴ
αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ
Ἀτόσσης πύθου ὅτῃ τούτῃ συνοικεῖ αὐτὴ τε ἐκείνη
καὶ σύ· πάντως γὰρ δὴ κου τὸν γε ἐωυτῆς ἀδελφεὸν
γινώσκει.” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· “οὔτε
Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλλην οὐδε-

μίαν ιδέσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα οὗτος ὠνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιληίην, διέσπειρε ἡμέας ἄλλην ἄλλην τάξας.” Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ μᾶλλον 69 κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα· τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ’ αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα· “ὦ θύγατερ, δεῖ σε γεγονυῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἂν ὁ πατὴρ ὑποδύειν κελεῖν· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἐστὶ ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγὼ, οὗτοι μιν σοὶ τε συκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην· νῦν ὦν ποιήσον τάδε· ἐπεὰν σοὶ συνεύδῃ καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασσον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνεται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικεῖν· ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι.” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδίμη φαρμένη κινδυνεύσειν μεγάλως, ἦν ποιῇ ταῦτα· ἦν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς αἰστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι. (τοῦ δὲ Μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσειω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ’ αἰτίῃ δὴ τινι οὐ σμικρῇ.) ἡ ὦν δὴ Φαιδίμη αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελεύουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεὶ τε αὐτῆς μέρος ἐγένετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν Μάγον, (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσησι,) ἐλθοῦσα παρ’ αὐτὸν ἡῦδε· ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ Μάγου, ἤφασσε τὰ ὦτα· μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ’ εὐπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

Ὁ δὲ Ὀτάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γω-70 βρύνην, Περσέων τε πρώτους ἔοντας καὶ ἐωυτῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγῆσατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπόπτεον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνεκείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους ἐδέξαντο καὶ

- ἔδοξε σφί ἐκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι, τοῦτον τῷ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μὲν νυν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα, Γωβρύης δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα· γεγονότων δὲ τούτων ἕξ, παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος ἐκ Περσέων ἦκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὑπαρχος· ἐπεὶ ὧν οὗτος ἀπίκητο, τοῖσι ἕξ τῶν Περσέων
- 71 ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. Συνελθόντες δὲ οὗτοι, ἑόντες ἑπτά, ἐδίδοσαν σφισι πίστις καὶ λόγους. ἐπεὶ τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκητο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε· “ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον μὲν αὐτὸς μῶνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ Μάγος εἶη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρδης ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἦκω σπουδῇ, ὥς συστήσω ἐπὶ τῷ Μάγῳ θάνατον· ἐπεὶ τε δὲ συνήνεικε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι καὶ μὴ μῶνον ἐμὲ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ γὰρ ἄμεινον.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· “ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἰς τε πατρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν ἔοικας σεωντὸν ἑόντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἦσσω· τὴν μέντοι ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ’ ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῦνας γενομένους οὕτω ἐπιχειρέειν.” λέγει πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· “ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἕξ Ὀτάνῳ εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα· ἐξοίσει γάρ τις πρὸς τὸν Μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἐωντῷ κέρδεα· μάλιστα μὲν νυν ὠφείλετε ἐπ’ ὑμέων αὐτῶν βαλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεὶ τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε, ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέσῃ ἢ νῦν ἡμέρῃ, ὥς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ σφεα αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν Μάγον.”
- 72 Λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὦρα σπερχόμενον Δαρεῖον· “ἐπεὶ τε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἔῃς, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεω τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλῆα, καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι·

φυλακὰς γὰρ δὴ διεστεώσας οἰδὰς κου καὶ αὐτοὺς, εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας· ἅς τέφ τρώπῳ περήσομεν;” ἀμείβεται Δαρείος τοῖσδε· “Ὅτάνη, ἧ πολλά ἐστι τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἶά τε δηλώσαι, ἔργῳ δέ· ἀλλὰ δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἶά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται· ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεσ- τεώσας ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν· τοῦτο μὲν γὰρ, ἡμέων ἐόντων τοιῶνδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει, τὰ μὲν κου καταιδέομενος ἡμέας τὰ δὲ κου καὶ δει- μαίνων· τοῦτο δὲ, ἔχω αὐτοὺς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην τῇ πάριμεν, φὰς ἄρτι τε ἡκεῖν ἐκ Περσέων καὶ βού- λεσθαι τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλεῖ· ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. (τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα, οἳ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείᾳ διαχρεώμενοι· οἱ μὲν γε ψεύδονται τότε, ἐπεὰν τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι· οἱ δ' ἀληθίζονται, ἵνα τι τῇ ἀληθείᾳ ἐπισπάσωνται κέρδος καὶ τι μᾶλλον σφί ἐπιτράπηται· οὕτω οὐ ταῦτα ἀσκέοντες τῶντου περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδή- σεσθαι μέλλοιεν, ὁμοίως ἂν ὃ τε ἀληθιζόμενος ψευδῆς εἴη καὶ ὁ ψευδόμενος ἀληθής.) ὅς ἂν μὲν νῦν τῶν πυλουργῶν ἐκὼν παρίη, αὐτῷ οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὅς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πειράται, διαδεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος· καὶ ἔπειτα ὡσάμενοι ἔσω ἔργον ἐχώμεθα.”

Λέγει Γωβρύης μετὰ ταῦτα· “ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν 73 κότε κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ, εἰ γε μὴ οἰοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβείν, ἀποθανείν; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν ἐόντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀν- δρὸς Μάγου, καὶ τούτου ὧτα οὐκ ἔχοντος· ὅσοι τε ὑμέων Καμβύση νοσέοντι παρεγέγοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειρεωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχήν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἔδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεια. νῦν ὦν τίθεμαι ψῆφον πείθεσθαι Δαρείῳ, καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου ἀλλ' ἰόντας ἐπὶ

τὸν Μάγον ἰθέως.” ταῦτα εἶπε Γωβρήης· καὶ πάντες ταῦτα αἶνεον.

- 74 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλευόντο ἐγένετο κατὰ συντυχίην τάδε· τοῖσι Μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθειε πρὸς Καμβύσῳ ἀνάρσια, (ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολωλέκει,) καὶ διότι μῦνος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας· πρὸς δ' ἔτι, ἔοντα ἐν αἷνῃ μεγίστῃ τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσέκτεωντο, πίστι τε λαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἥ μὴν ἔξειν παρ' ἐωτῷ μῆδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγонуῖαν· ὑπισχνέμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεος ποιῆσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισάν μιν οἱ Μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντα συγκαλέειν ὑπὸ τὸ βασιλῆϊον τεῖχος, κείνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεύσαι, ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο, ὡς πιστοτάτου δῆθεν ἔοντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πόλλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς περιεῖη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ
- 75 ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ· Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποιέειν τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ Μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ τῶν μέντοι ἐκείνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἐκὼν ἐπελήθετο· ἄρξάμενος δὲ ἀπὸ Ἀχαιμένεος ἐγενεηλόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου· μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτον κατέβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πεποιήκοι· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὴν ἀληθινήν, φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν· οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα· ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν. καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσῳ ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνεie, τοῖς Μάγοις δὲ βασι-

λεύειν· Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίαιτο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς Μάγους τισαίαιτο, ἀπῆκε ἐωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν, ἐὼν τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὡς ἐβουλείσαντο 76 αὐτίκα ἐπιχειρεῖν τοῖσι Μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλ-
 λεσθαι, ἦσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἔν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο· ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδοσαν αὐτῖς σφισι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην πάγχυ κελεύοντες ὑπερβαλέσθαι, μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε ἵεναι καὶ τὰ δεδογμένα ποιεῖν, μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι· ὠθιζομένων δ' αὐτῶν, ἐφάνη ἱρήκων ἑπτὰ ζεύγεα δύο αἰγυπίων ζεύγεα διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμύσσοντα· ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ, τὴν τε Δαρείου πάντες αἶνεον γνῶμην καὶ ἔπειτα ἦσαν ἐπὶ τὰ βασιλῆα, τεθαρσηκότες τοῖσι ὄρνεσι. Ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας 77 ἐγίνετο οἷόν τι Δαρείῳ ἡ γνῶμη ἔφερε· καταιδέμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρῶτους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρέσαν θείῃ πομπῇ χρεωμένους· οὐδ' ἐπειρώτα οὐδεῖς· ἐπεὶ τε δὲ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλὴν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἱ σφέας ἱστόρεον ὃ τι θέλοντες ἤκοιεν· καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτους τοῖσι πυλouroῖσι ἀπείλεον, ὅτι σφέας παρῆκαν, ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παριέναι· οἱ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἦσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. Οἱ δὲ Μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τηνικαῦτα ἔοντες τε 78 ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεος γεγόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες· ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβη-

μένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφοτέροι καὶ, ὡς ἔμαθον τὸ ποιούμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο· ὁ μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο· ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι· τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτῶν, ἐόντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ οὐδέν· ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἡμύνετο, καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παίει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε. τῶν μὲν δὴ Μάγων οὐτερος τρωματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεὶ τέ οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγένετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας· καὶ οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἐπτά δύο, Δαρειῶς τε καὶ Γωβρύης· συμπλακέντος δὲ Γωβρύεω τῷ Μάγῳ, ὁ Δαρειῶς ἐπεστεῶς ἠπόρει, οἷα ἐν σκότει προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην· ὁρῶν δέ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης, εἶρετο ὅ τι οὐ χράται τῇ χειρί; ὁ δὲ εἶπε· “προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω.” Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· “ᾧθι καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος.” Δαρειῶς δὲ πειθόμενος, ὥσέ τε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἔτυχέ κως τοῦ Μάγου.

- 79 Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς Μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τρωματίας ἐωντῶν αὐτοῦ λείπονσι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε αὐτῶν ἔχοντες τῶν Μάγων τὰς κεφαλὰς, ἔθεον ἔξω βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι· καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγεόμενοί τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν Μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες τό τε γεγονός ἐκ τῶν ἐπτά καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην, ἐδικαίευν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιεῖν· σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια ἔκτεινον ὅκουν τινὰ Μάγον

εὑρισκον· εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα Μάγον. ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ ὀρτὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων Μαγοφόνια· ἐν τῇ Μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς οἱ Μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

Ἐπεὶ τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐκτὸς πέντε 80 ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλευοντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι Μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὧν. Ὅτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε· “ ἐμοὶ δοκεῖ, ἓνα μὲν ἡμέων μούναρχον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγαθόν· εἶδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσειω ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεσχῆκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ Μάγου ὕβριος. κῶς δ' ἂν εἴη χρήμα κατηρημένον μοναρχίῃ, τῇ ἔξεστι ἀνευθύμφῃ ποιεῖν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων, σπάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν ἑωθότων νοσημάτων στήσειε· ἐγγίνεται μὲν γάρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῇθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ· δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρι κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον ἄφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθὰ· τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου ἐς τοὺς πολιήτας πέφυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιεούσι τε καὶ ζῶουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοις τῶν ἀστῶν, διαβολὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατος δὲ πάντων· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωνμάζης, ἄχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύεται· ἦν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄχθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι ἐρέων· νόμαίά τε κινεῖ πάτρια, καὶ βιάται γυναῖκας, κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν οὐνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἸΣΟΝΟΜΙΗΝ·

τε νικᾶν, ἐς ἔχθρα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασιῶν φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μοναρχίην· καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος, ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ, ἔχθρα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι φιλίαι δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκύψαντες ποιεῦσι· τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ· ἐκ δὲ αὐτῶν θωυμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου· θωυμαζόμενος δὲ, ἂν ὧν ἐφάνη μούναρχος ἐών· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μοναρχίη κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἑπεί πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο; καὶ τευ δόντος; κότερα παρὰ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ μονάρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἄνδρα, τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν· χωρίς τε τούτου, πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον.”

Γινώμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο· οἱ δὲ τέσ- 83
σερες τῶν ἐπτά ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτῃ. ὡς δὲ ἐσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης Πέρσῃσι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· “ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἥτοι κλήρῳ γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεφάντων τῷ Περσέων πλήθει τὸν ἂν ἐκεῖνοι ἔλονται, ἢ ἄλλη τινὶ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεύμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ’ ᾧ τε ὑπ’ οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ’ ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι.” τούτου εἰπαντος ταῦτα, ὡς συνεχώρεον οἱ ἐξ ἐπὶ τούτοισι, οὗτος μὲν δὴ σφι αὐκ ἐνηγωνίζετο ἀλλ’ ἐκ τοῦ μέσου καθῆστο. καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελέει μούνη ἐλευθέρη ἐοῦσα Περσέων, καὶ ἄρχεται τσαῦτα ὅσα αὕτη θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. Οἱ δὲ 84

λοιποὶ τῶν ἐπτά ἐβουλευόντο ὡς βασιλέα δικαιοτάτα στήσονται· καὶ σφί ἐδοξε, Ὅτάνη μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὅτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἣν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἐπτά ἔλθῃ ἢ βασιληίῃ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἐκάστου, καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμιωτάτη. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλευσάντο οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα καὶ συνέστησε αὐτοῦς. ταῦτα μὲν δὴ Ὅτάνη ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν· παριέναι ἐς τὰ βασιληῖα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἐπτά ἄνευ ἐσαγγελείας, ἣν μὴ τυγχάνῃ εὖδων μετὰ γυναικὸς βασιλεὺς· γαμείειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλεῖ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληΐας ἐβουλευσάντο τοιόνδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγῃται ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην.

- 85 Δαρείῳ δὲ ἦν ἱπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ σὺνομα ἦν Οἰβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεὶ τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρείος τάδε· “Οἰβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληΐας ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην· νῦν ὦν, εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχώμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος τις.” ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε· “εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μὴ, θάρσее τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα.” λέγει Δαρείος· “εἰ τοίνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὦρῃ μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι.” ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης ποιέει τοιόνδε· ὡς ἐγένετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον· καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε [ἀγχοῦ

τῇ ἵππῳ] ἐγχιρίπτων τῇ θηλέῃ, τέλος δὲ ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον. Ἄμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ, οἱ 86
 ἕξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρήσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξ-
 ελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο
 τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατ-
 ἐδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος
 προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο
 ποιήσαντι, ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο.
 ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσε μιν ὥσ-
 περ ἐκ συνθέτου τευγεόμενα, οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ
 τῶν ἵππων προσεκύνεον [τὸν Δαρεῖον ὡς βασιλέα].

Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανή- 87
 σασθαι, οἱ δὲ τοιάδε, (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρα λέγεται
 ὑπὸ Περσέων) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπι-
 ψάυσας τῇ χειρὶ, ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυ-
 ρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν
 τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν
 χεῖρα, πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσ-
 ενεῖκαι· τὸν δὲ αἰσθόμενον φριμάξασθαι τε καὶ χρε-
 μετίσαι.

Δαρεῖός τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο· 88
 καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀρα-
 βίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτῆς
 Καμβύσεω· Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ
 δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρέντες
 Καμβύσεια ἐπ' Αἴγυπτον· (ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων
 οὐκ ἂν ἐσβάλλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον) γάμους τε
 τοὺς πρώτους ἐγάμει Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν
 δύο θυγατέρας, Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστῶνῃν· τὴν
 μὲν Ἀτοσσαν προσνυικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ
 ἀδελφεῷ καὶ αὐτῇ τῷ Μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστῶνῃν,
 παρθένον· ἐτέρην δὲ, Σμέρδιος τοῦ Κίρου θυγατέρα,
 ἔγημε, τῇ οὖνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ
 Ὀτάνεω θυγατέρα ἣ τὸν Μάγον κατάδηλον ἐποίησε.
 δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιπλέατο· πρῶτον μὲν νυν
 τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῶν δὲ οἱ ἐνῆν

ἀνὴρ ἱππεύς· ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε·
ΔΑΡΕΙΟΣ ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΥΝ ΤΕ ΤΟΥ ἹΠ-
ΠΟΥ ΤΗ ΑΡΕΤΗ (τὸ οὖνομα λέγων) ΚΑΙ ΟΙ-
ΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ἹΠΠΟΚΟΜΟΥ, ἘΚΤΗΣΑΤΟ
89 ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΗΝ. Ποίησας δὲ

ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι τὰς
 αὐτοὶ καλέουσι σατραπήας. καταστήσας δὲ τὰς
 ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο φόρους οἱ
 προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς
 πλησιοχώρους προστάσσω, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς
 προσεχέας, ἄλλοισι ἄλλα τὰ ἐκαστέρῳ ἔθνεα νέμων.

Ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσοδον τὴν ἐπέτεον κατὰ
 τάδε διείλε· τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι
 εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν,
 τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν· τὸ δὲ Βα-
 βυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοίδας ἐβδομήκοντα
 μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὐτὶς Καμβύ-
 σεω, ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα
 ἀγίνεον. (διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ
 παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος
 μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κύρος δὲ
 πατήρ· ὁ μὲν ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ
 δὲ ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ ὅτι ἡπιός
 90 τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμχανήσατο.) Ἀπὸ μὲν
 δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰο-
 λέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μιλησίων, καὶ
 Παμφύλων, (εἰς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος,)
 προσήιε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ
 πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν,
 καὶ Λυδῶν, καὶ Λασονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεν-
 νέων, πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεῦτερος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ
 Φρυγῶν, καὶ Θρηίκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλα-
 γόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἐξήκοντα καὶ
 τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἐξήκοντα καὶ τριη-

κόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· τούτων τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσιν ἵππον τὴν Κιλικίην χώραν ἀναισιμουτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Δαρείῳ ἐφοῖτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ 91 Ποσειδηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκισε ἐπ' οὖροις τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα,) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρίη ἢ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ, καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης, (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐταὶ ἐκεκοσμέατο,) ἑπτακόσια προσῆε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγένετο ἐκ τῶν ἰχθύων. τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρουμένου σίτου προσῆε ἑπτακόσια τάλαντα· πρὸς γὰρ δύο καὶ δέκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοις καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροις· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τὸν τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἑβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρας, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος 92 δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης, χίλια οἱ προσῆε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἑκτομῖαι πεντακόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς, καὶ Παρικανίων, καὶ Ὀρθοκορυβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσίκαι, Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται, ἐς τὸν συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἐνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἐξήκοντα καὶ

τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος.

- 93 Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσ-
εχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια
τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ
Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων, καὶ
Οὐτίων, καὶ Μύκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκε-
όντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς
ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεῖς, ἀπὸ
τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγένετο φόρος·
νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ
Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα·
νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ
Χοράσμιοι, καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἀρειοι, τριηκόσια
94 τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι
δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας, τετρακόσια τάλ-
αντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑβδομος καὶ δέκατος οὗτος.
Ματιηνοῖσι δὲ, καὶ Σάσπειρσι, καὶ Ἀλαροδίοισι δι-
ηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος
οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρῳσι,
καὶ Μοσυνοῖκοισι, καὶ Μαρσί, τριηκόσια τάλαντα
προεῖρητο· νομὸς εἵνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν
δὲ πλήθος τε πολλῷ πλείστον ἐστὶ πάντων τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας
τοὺς ἄλλους, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγ-
95 ματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον
τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλόμενον
τάλαντον γίνεται τεσσαεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ
εἰνακισχίλια τάλαντα. τὸ δὲ χρυσίον τρισκαίδε-
καστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὐρίσκεται ἐὼν
Εὐβοϊκῶν τάλαντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ
τετρακισχιλίων. τούτων ὦν πάντων συντιθεμένων τὸ
πλήθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον
φόρον Δαρεῖω μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντα-
κόσια καὶ ἑξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπικεῖς,
96 οὐ λέγω. Οὗτος Δαρεῖω προσήε φόρος ἀπὸ τε τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν· προϊόντος μὲν

τοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πίθους κεραμίνους τήξας καταχέει· πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρεί τὸν κέραμον· ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσου ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις. 97 ἡ Περσίς δὲ χώρα μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἶδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον· Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς Μακρόβιους Αἰθίοπας κατεστρέψατο· οἱ περὶ τε Νύσῃν τὴν ἱρὴν κατοίκηνται καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες, καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοις, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλανταὶ Ἴνδοι· οἰκήματα δὲ ἔκتهνται κατάγαια· οὗτοι συναμφοτέροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δὲ ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν, καὶ οἱ προσεχέςες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὖρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα παρέξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκόμιζον.

Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἴνδοι, ἀπ' 98 οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοιῷδε κτέωνται· ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ περὶ ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἡμῶν καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ

λοιποὶ τῶν ἐπτά ἐβουλευόντο ὡς βασιλέα δικαιοτάτα στήσονται· καὶ σφί ἐδοξε, Ὅτάνη μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὅτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἣν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἐπτά ἔλθῃ ἢ βασιληΐῃ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἐκάστον, καὶ τὴν πᾶσαν ὥρεϊν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμιωτάτῃ. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλευσάντο οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα καὶ συνέστησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὅτάνη ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν· παριέναι ἐς τὰ βασιληΐα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἐπτά ἄνευ ἐσαγγελέος, ἣν μὴ τυγχάνῃ εὐδῶν μετὰ γυναικὸς βασιλεὺς· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλεῖ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληΐης ἐβουλευσάντο τοιόνδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγξῃται ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην.

- 85 Δαρείῳ δὲ ἦν ἵπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὐνομα ἦν Οἰβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεὶ τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρείος τάδε· “Οἰβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληΐης ποιεῖν κατὰ τάδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγξῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην· νῦν ὦν, εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχώμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος τις” ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε· “εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μὴ, θάρσσε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα” λέγει Δαρείος· “εἰ τοίνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὦρῃ μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἔστι” ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης ποιεῖ τοιόνδε· ὡς ἐγένετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον· καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε [ἀγχοῦ

τῇ ἵππῳ] ἐγχιρίμπτων τῇ θηλήῃ, τέλος δὲ ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον. Ἄμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ, οἱ 86 ἕξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρήσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξελαινόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὥς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι, ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσε μιν ὥσπερ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα, οἱ δὲ καταβορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύνεον [τὸν Δαρεῖον ὡς βασιλέα].

Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανῇ-87 σασθαι, οἱ δὲ τοιάδε, (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρω λέγεται ὑπὸ Περσέων·) ὥς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιψάυσας τῇ χειρὶ, ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυρίσι· ὥς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα, πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι· τὸν δὲ αἰσθόμενον φριμάσασθαι τε καὶ χρεμετίσαι.

Δαρεῖός τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο· 88 καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτὶς Καμβύσεω· Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρέντες Καμβύσεα ἐπ' Αἴγυπτον· (ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων οὐκ ἂν ἐσβάλλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον·) γάμους τε τοὺς πρῶτους ἐγάμει Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας, Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστῶνῃν· τὴν μὲν Ἀτοσσαν προσυνοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὐτὶς τῷ Μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστῶνῃν, παρθένον· ἐτέρην δὲ, Σμέρδιος τοῦ Κίρου θυγατέρα, ἔγῃμε, τῇ οὐνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα ἢ τὸν Μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιπλέατο. πρῶτον μὲν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῶν δὲ οἱ ἐνῆν

ἀνὴρ ἱππεύς· ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε·
 ΔΑΡΕΙΟΣ ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΥΝ ΤΕ ΤΟΥ ἹΠ-
 ΠΟΥ ΤΗ ΑΡΕΤΗ (τὸ οὔνομα λέγων) ΚΑΙ ΟΙ-
 ΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ἹΠΠΟΚΟΜΟΥ, ἘΚΤΗΣΑΤΟ
 89 ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΗΝ. Ποιήσας δὲ

ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι τὰς
 αὐτοὶ καλέουσι σατραπείας. καταστήσας δὲ τὰς
 ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο φόρους οἱ
 προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς
 πλησιοχώρους προστάσσων, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς
 προσεχέας, ἄλλοισι ἄλλα τὰ ἐκαστέρῳ ἔθνεα νέμων.

Ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσδοδον τὴν ἐπέτεον κατὰ
 τάδε διείλε· τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι
 εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν,
 τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν· τὸ δὲ Βα-
 βυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἐβδομήκοντα
 μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὐτὶς Καμβύ-
 σεω, ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρον πέρι, ἀλλὰ δῶρα
 ἀγίνεον. (διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ
 παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος
 μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κῦρος δὲ
 πατήρ· ὁ μὲν ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ
 δὲ ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ ὅτι ἡπιὸς
 90 τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμηχανήσατο.) Ἀπὸ μὲν
 δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰο-
 λέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μιλυέων, καὶ
 Παμφύλων, (εἰς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος,)
 προσήϊε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ
 πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν,
 καὶ Λυδῶν, καὶ Λασονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεν-
 νέων, πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεῦτερος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιά ἐσπλέοντι, καὶ
 Φρυγῶν, καὶ Θρηάκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλα-
 γόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἐξήκοντα καὶ
 τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἐξήκοντα καὶ τριη-

κόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἄργυρίου πεντακόσια· τούτων τεσσαράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσιν ἵππον τὴν Κιλικίην χώραν ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Δαρείῳ ἐφοῖτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ 91 Ποσειδῆτου πόλις, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκισε ἐπ' οὐροισι τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα,) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρία ἢ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ, καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης, (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐται ἐκεκοσμέατο,) ἑπτακόσια προσήϊε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἄργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων. τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἄργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρούμενου σίτου προσήϊε ἑπτακόσια τάλαντα· πρὸς γὰρ δύο καὶ δέκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρούσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τῷτὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἑβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρας, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος 92 δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίας, χίλιά οἱ προσήϊε τάλαντα ἄργυρίου, καὶ παῖδες ἑκτομῖαι πεντακόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς, καὶ Παρικανίων, καὶ Ὀρθοκορυνβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσίκαι, Παντίμαθοί τε καὶ Δαρείται, ἐς τῷτὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἐνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἐξήκοντα καὶ

- τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος.
- 93 Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δέ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσ-
εχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια
τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ
Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων, καὶ
Οὐτίων, καὶ Μύκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκε-
όντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς
ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεὺς, ἀπὸ
τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγένετο φόρος·
νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ
Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα·
νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ
Χοράσμιοι, καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἀρειοί, τριηκόσια
- 94 τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι
δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας, τετρακόσια τάλ-
αντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑβδομος καὶ δέκατος οὗτος.
Ματιηνοῖσι δὲ, καὶ Σάσπειρσι, καὶ Ἀλαροδίοισι δι-
ηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὀγδοὺς καὶ δέκατος
οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρῳσι,
καὶ Μοσυνόικοισι, καὶ Μαρσί, τριηκόσια τάλαντα
προεῖρητο· νομὸς εἵνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν
δὲ πλήθός τε πολλῷ πλείστον ἐστὶ πάντων τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας
τοὺς ἄλλους, ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγ-
ματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον
τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλεόμενον
τάλαντον γίνεται τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ
εἰνακισχίλια τάλαντα. τὸ δὲ χρυσίον τρισκαίδε-
καστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψήγμα εὐρίσκεται ἐὼν
Εὐβοϊκῶν ταλάντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ
τετρακισχιλίων. τούτων ὧν πάντων συντιθεμένων τὸ
πλήθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον
φόρον Δαρεῖφ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντα-
κόσια καὶ ἐξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπείεις,
- 96 οὐ λέγω. Οὗτος Δαρεῖφ προσήιε φόρος ἀπὸ τε τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν· προϊόντος μὲν-

τοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πίθους κεραμίνους τήξας καταχέει· πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρεί τὸν κέραμον· ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσου ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις. 97 ἡ Περσίς δὲ χώρα μόνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἶδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον· Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς Μακρόβιους Αἰθίοπας κατεστρέψατο· οἱ περὶ τε Νύσῃν τὴν ἱρὴν κατοίκηνται καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες, καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοις, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἰνδοί· οἰκήματα δὲ ἔκتهνται κατάγαια· οὗτοι συναμφότεροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δὲ ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν, καὶ οἱ προσεχέςες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὖρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορῇν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα παρέξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκόμιζον.

Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοί, ἀπ' 98 οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοιῷδε κτέωνται· ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ περὶ ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἡῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ

- Ἴνδοι· Ἴνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἔρημική ἐστι, διὰ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἴνδῶν καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφισι· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ, οἱ δὲ οὐ· οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθύας σιτέονται ὤμους, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὀρμεώμενοι· καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἴνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοῖνην· ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμήσῃσι καὶ κόψῃσι, τὸ ἐνθεύτεν φορμοῦ τρόπον κατα-
99 πλέξαντες, ὡς θώρηκα ἐνδυνέουσι. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἴνδῶν πρὸς ἡῶ οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσται ὤμων· καλέονται δὲ Παδαῖοι· νομαίοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι· ὃς ἂν κάμη τῶν ἀστῶν, ἣν τε γυνὴ ἦν τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστά οἱ ὀμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηκόμενον τῇ νοῦσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθεῖρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαρνός ἐστι μὴ μὲν νοσέειν, οἱ δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι ἀποκτείναντες κατεωχέονται· ἦν δὲ γυνὴ κάμη, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταῦτα τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι· τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες κατεωχέονται· ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοὶ τινες αὐτῶν ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν
100 ἐς νοῦσον πίπτοντα πάντα κτείνουσι. Ἐτέρων δὲ ἐστὶ Ἴνδῶν ὃδε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε τι σπεύρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι· ποιηφαγέουσι δέ· καὶ αὐτοῖσι ἐστὶ ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ κάλυκι ἔψουσί τε καὶ σιτέονται. ὃς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κέεται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὗτ' ἀπο-
101 θανόντος οὔτε κάμνοντος. Μίξις δὲ τούτων τῶν Ἴνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανής ἐστι, κατὰ περ τῶν προβάτων· καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὁμοῖον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι· ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, κατὰ περ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐστὶ λευκή, ἀλλὰ μέλαινα κατὰ περ τὸ

χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορῇ. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἐκαστέρῳ τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ πρὸς νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλέως οὐδαμὰ ὑπήκουσαν.

Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατέρῳ τε πόλι καὶ τῇ 102 Πактуϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέῳ ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαιταν. οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοι εἰσὶ οὗτοι. κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον· ἐν δὴ ὧν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα ἀλωπέκεων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῶν Περσέων, ἐνθεύτην θηρευθέντες. οὗτοι ὧν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον, κατὰπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι μύρμηκες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι· ἡ δὲ ψάμμος ἢ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρήμον οἱ Ἰνδοὶ, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἐκατέρωθεν ἔρσενα παρέλκειν, θήλεαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξῃ· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἦσσανες ἐς ταχύτητά εἰσι· χωρὶς δὲ, ἄχθεα δυνατώτεραι πολλὸν φέρειν. Τὸ 103 μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἢ κάμηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἑλλήσι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστέαται αὐτῆς, τοῦτο φράσω· κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηρούς, καὶ γούνατα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. Οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ 104 τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει τοιαύτῃ χρεάμενοι, ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν, λελογισμένως ὅκως ἂν κανμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἄρπαγῇ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται

- ὑπὸ γῆν. θερμότατος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τοῦτοις τοῖσι ἀνθρώποις τὸ ἐωθινόν, οὐ κατὰπερ τοῖσι ἄλλοις μεσαμβρίας, ἀλλ' ὑπερτείλας μέχρις οὗ ἀγορῆς διαλύσιος· τούτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ὥστ' ἐν ὕδατι λόγος αὐτοῦς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα· μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη σχεδὸν παραπλησίως καίει τοὺς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς. ἀποκλιναμένης δὲ τῆς μεσαμβρίας, γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατὰπερ τοῖσι ἄλλοις ὁ ἐωθινός· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἐπιὼν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ δυσμῇσι ἐὼν καὶ
- 105 τὸ κάρτα ψύχει. Ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χώρον οἱ Ἰνδοὶ ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω· αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὁδμῇ (ὥς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων) μαθόντες διώκουσι· εἶναι δὲ ταχύτητα οὐδεὶ ἐτέρῳ ὁμοίον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς Ἰνδοὺς τῆς ὁδοῦ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφειν ἀποσώζεσθαι· τοὺς μὲν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων (εἶναι γὰρ ἥσσονας θεῖν τῶν θηλέων) καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἑλιπον τέκνων ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὥς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.
- 106 Αἱ δ' ἐσχατιαὶ κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατὰπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἑω ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγον πρότερον εἴρηκα· ἐν ταύτῃ, τοῦτο μὲν τὰ ἔμψυχα τετράποδά τε καὶ τὰ πετηνὰ πολλῶ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοις χωρίοις ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων· τούτῳ δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλεομένων, ἵππων· τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ καταφορεύμενος ὑπὸ

ποταμῶν, ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσθήμηνα, ἀρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια, καλλονῇ τε προφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν οἴων· καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἴνδοι ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται. Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας ἐσχάτη 107 Ἀραβίῃ τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστί· ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι μούνη χωρέων πασέων φυόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασίη, καὶ κιννάμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα, πλὴν τῆς σμύρνης, δυσπετέως κτέωνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι, τὴν στύρακα θυμιῶντες τὴν ἐς Ἑλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιοις ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάλα, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι, πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον· οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται· οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων, ἢ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ. Λέγουσι δὲ καὶ τόδε 108 Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῇ ἐπίμπλατο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἶόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἡπιστάμην γίνεσθαι· καὶ κως τοῦ θείου ἢ προνοίῃ, ὥσπερ καὶ οἶκός ἐστι, ἐοῦσα σοφή· ὅσα μὲν γὰρ ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδῶδιμα, ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ἐπιλίπη κατεσθιόμενα· ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνιηρὰ, ὀλιγόγονα· τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν ἐστι· ἐπικυΐσκεται μόνον πάντων θηρίων· καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέεται· τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι· ἡ δὲ δὴ λέαινα, ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἓν· τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας· τὸ δὲ αἷτιον τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους,

ἀμύσσει τὰς μήτρας· αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐσικνέεται καταγνάφω· πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιές
 109 οὐδὲ ἐν. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοις ὑπόπτεροι ὄφεις, εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δ', ἐπεὰν θορνύωνται κατὰ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσῃ, ἀπιευμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν, ἡ θήλεα ἄπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα, οὐκ ἀνίει πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιγύνδε ἀποτίνει τῷ ἔρσενι· τῷ γονεὶ τιμωρόντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἔοντα τὰ τέκνα διεσθίει τὴν μήτραν, διαφαγόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς, οὕτω τὴν ἐκδύσιν ποιέεται· οἱ δὲ ἄλλοι ὄφεις, ἔοντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες, τίκτουσί τε ὡὰ, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χρήμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν δὴ νῦν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσὶ· οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἔοντες ἀθρόοι εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

110 Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀράβιοι, τὴν δὲ κασίην ὧδε· ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσησι καὶ δέρμασι ἄλλοις πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέη· περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεται κου θηρία πτερωτὰ, τῆσι νυκτερίσι προσείκελα μάλιστα· καὶ τέτριγε δεινόν· καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα· τὰ δὲ ἀπαμνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπειν τὴν

111 κασίην. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θυμαστότερον συλλέγουσι· ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ ἥτις μιν γῇ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν· πλὴν ὅτι, λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι, ἐν τοισιδε χωρίοισι φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη· ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεια, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον

καλέομεν· φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς προσ-
 πεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὖρεσι,
 ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι· πρὸς ὧν
 δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε
 καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυ-
 γίων τὰ μέλεα διαταμόντας ὥς μέγιστα, κομίζειν ἐς
 ταῦτα τὰ χωρία· καὶ σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσ-
 σιέων, ἀπαλλάσσεσθαι ἐκὰς αὐτέων· τὰς δὲ ὄρνιθας
 καταπετεωμένας τὰ τῶν ὑποζυγίων μέλεα ἀναφορέειν
 ἐπὶ τὰς νεοσσιὰς· τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἰσχειν καταρ-
 ρήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν
 οὕτω τὸ κιννάμωμον· συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων
 ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ δὲ δὴ λή- 112
 δανον, τὸ καλέουσι Ἀράβιοι λάδανον, ἔτι τούτου
 θυμασιώτερον γίνεται· ἐν γὰρ δυσοδομοτάτῃ γινό-
 μενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων
 ἐν τοῖσι πώγῳσι εὐρίσκεται ἐγγινόμενον, οἷον γλοιὸς
 ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων
 ἐστί· θυμῳσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.

Τοσαῦτα μὲν θυμάτων περὶ εἰρήσθω· ἀπόζει δὲ 113
 τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὥς ἡδύ. δύο δὲ
 γένεα οἷων σφί ἐστι θούματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι
 ἐτέρωθί ἐστι· τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς
 μακρὰς, τριῶν πήχεων οὐκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις
 ἐπεῖη σφί ἐπέλκειν, ἔλκεα ἂν ἔχοιεν, ἀνατριβο-
 μενέων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπας τις
 τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργεῖν ἐς τοσοῦτο·
 ἀμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι
 οὐρῇσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἀμα-
 ξίδα ἐκάστην καταδέοντες· τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν
 οἷων τὰς οὐρὰς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν
 πλάτος.

Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς 114
 δύνοντα ἡλιον ἢ Αἰθιοπική χώρα, ἐσχάτῃ τῶν οἰκεο-
 μένων· αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλόν καὶ ἐλέ-
 φαντας ἀμφιλαφείας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ

ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

115 Αὐταὶ μὲν νυν ἐν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαὶ εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἡριδανόν τινα καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορῇν ἄνεμον, ἀπ' ὅτεν τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστὶ, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας ἐούσας, ἐκ τῶν ὃ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ· τοῦτο μὲν γὰρ, ὃ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεῖ τὸ οὖνομα ὡς ἐστὶ Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιητέῳ δέ τινος ποιηθέν· τοῦτο δὲ, οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου οὐ δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης· ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὃ

116 τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ καὶ τὸ ἤλεκτρον. Πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῶ τι πλείστος χρυσὸς φαίνεται ἐών· ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι· λέγεται δὲ ὑπ' ἐκ τῶν γρυπῶν ἀρπάζειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μονοφθάλμους· πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅκως μοννόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. αἱ δὴ ὧν ἐσχατιαὶ οἴκασι, περικληΐουσαι τὴν ἄλλην χώραν καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι, τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὐταί.

117 Ἔστι δὲ πεδῖον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλημένον οὐρεὶ πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ οὐρεὸς εἰσι πέντε· τοῦτο τὸ πεδῖον ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὐροισι ἐὼν τῶν Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Πάρθων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων· ἐπεὶ τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέως. ἐκ δὴ ὧν τοῦ περικληΐοντος οὐρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὖνομα δὲ οἱ ἐστὶ Ἀκῆς· οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε, διαλελαμμένος πενταχοῦ, τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος

ἐκάστης ἐκάστοισι· ἐπεὶ τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσὶ, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ' ἐκάστη διασφάγι ἔστησε· ἀποκεκλημένον δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ ἔχοντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν οἵπερ ἔμπροσθεν ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλη διαχρέωνται· τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι· τοῦ δὲ θέρους σπείροντες μελίην καὶ σήσαμον, χρήσκοντο τῷ ὕδατι· ἐπεὰν ὦν μηδὲν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοὶ τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως βοῶσι ὠρυόμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ διάκορος ἢ γῇ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληῖνται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν· ὥς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησσόμενος ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Τῶν δὲ τῷ Μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, 118
 ἓνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε, ὑβρίσαντα τάδε, ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἤθελε ἐς τὰ βασιλῆϊα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ Μάγῳ, ἕσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεὺς· οὐκ ὦν δὴ Ἰνταφέρνης ἐδικαίει οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ', ὅτι ἦν τῶν ἑπτὰ, ἐσιέναι ἤθελε· ὁ δὲ πυλουργὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι· ὁ δὲ Ἰνταφέρνης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τοιάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεια ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα καὶ τὰς ῥίνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου περὶ τοὺς

119 αὐχενας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε· οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ δεικνύασι ἑωυτούς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἴσαν· Δαρεῖος δὲ, ἀρρωδήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἔξ πεπονηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἓνα ἕκαστον, ἀπεπειράτο γνώμης εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεπονημένῳ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξέμαθε ὥς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἴη ταῦτα πεπονηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνεα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκητοὺς πάντας, ἐλπιδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν· συλλαβὼν δὲ σφεας ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτεύουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως, κλαίεισκε ἂν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεύσα δὲ αἰεὶ τῷντὸ τοῦτο, τὸν Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτεῖραί μιν· πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· “ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρεῖος διδοῖ ἓνα τῶν δεδεμένων οἰκητῶν ῥύσασθαι, τὸν βούλει ἐκ πάντων” ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίναντο τάδε· “εἰ μὲν δὴ μοι διδοῖ βασιλεὺς ἐνὸς τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν.” πυνθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θωυμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε· “ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα, τὸν ἀδελφεὸν εἴλεῦ περιεῖναι τοι· ὅς καὶ ἀλλοτριώτερός τοι τῶν παίδων, καὶ ἥσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι.” ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατὴρ δὲ καὶ μητὴρ οὐκ ἔτι μεν ζώντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο· ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἔλεξα ταῦτα.” εὖ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνή, καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέτο καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἥσθεις αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἰς αὐτὰς τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

120 Κατὰ δὲ κου μάλιστα τὴν Καμβύσειω νοῦσον ἐγένετο τάδε· ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων

ὑπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε
 πρήγματος οὐκ ὀσίου· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκού-
 σας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου,
 οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμει λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι,
 ὥς μὲν οἱ πλεῖνες λέγουσι, διὰ τοιγὴνδε τινὰ αἰτίην·
 ἐπὶ τῶν βασιλέως θυρέων κατήμενον τὸν τε Ὀροίτην
 καὶ ἄλλον Πέρσην, τῷ οὖνομα εἶναι Μιτραβάτεα,
 νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων
 ἐς νείκεα συμπεσέειν· κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς,
 εἰπεῖν τὸν Μιτραβάτεα τῷ Ὀροίτῃ προφέροντα· “σὺ
 γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὃς βασιλεῖ νῆσον Σάμον πρὸς
 τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δὴ
 τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι; τὴν τῶν τις ἐπιχω-
 ρίων πεντεκαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστὰς ἔσχε, καὶ νῦν
 αὐτῆς τυραννεύει.” οἱ μὲν δὴ μὴν φασὶ τοῦτο ἀκού-
 σαντα, καὶ ἀλγίσαντα τῷ ὀνειδέϊ, ἐπιθυμῆσαι οὐκ
 οὕτω τὸν εἰπαντα ταῦτα τίσασθαι, ὥς Πολυκράτεα
 πάντως ἀπολέσαι δι’ ὃν τινα κακῶς ἤκουσε. Οἱ δὲ 121
 ἐλάσσονες λέγουσι, πέμψαι Ὀροίτεα ἐς Σάμον κή-
 ρυκα ὅτεν δὴ χρήματος δεησόμενον· οὐ γὰρ ὦν δὴ
 τοῦτό γε λέγεται· καὶ τὸν Πολυκράτεα τυχεῖν κατα-
 κείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρῆναι δέ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα
 τὸν Τηϊόν· καὶ κως, εἴτ’ ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλο-
 γέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίῃ τις
 τοιαύτη ἐπεγένετο· τὸν γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροίτεω
 παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράτεα, τυχεῖν
 γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον, οὔτε τι μετα-
 στραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι· Αἰτίαι μὲν δὴ αὗται 122
 διφάσαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος
 γενέσθαι· πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλε-
 ται αὐτέων. ὁ δὲ ὦν Ὀροίτης, ἰζόμενος ἐν Μαγνη-
 σίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένη, ἔπεμπε
 Μύρσον τὸν Γύγεω ἄνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην
 φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυ-
 κράτης γάρ ἐστι πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων
 ὃς θαλασσοκράτειν ἐπενεόθη, πάρεξ Μίνωός τε τοῦ

Κνωσσίου καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπίνης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν· μαθὼν ὦν ταῦτά μιν διανοούμενον ὁ Ὀροίτης, πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· “Ὀροίτης Πολυκράτει ὧδε λέγει· πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι, καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὧδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεωντὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· (ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καὶ μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως·) σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκέν τε χρημάτων, ἄρξεις ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος· εἰ δέ μοι ἀπιστείεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει
123 ἐὼν, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω.” Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης, ἦσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως, ἱμέιρετο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος, ἐόντα ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. ὁ δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα προσδόκιμον, ἐποίηε τοιαύδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε· καταδῆσας δὲ τὰς λάρνακας εἶχε ἐτοίμας· ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος
124 καὶ θεησάμενος, ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτει. Ὁ δὲ, πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ τῶν φίλων, ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι· πρὸς δὲ, καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὅψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεε οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἐόντα, λούσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου· ταύτην ἰδούσα τὴν ὅψιν, παντοίῃ ἐγίνετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεια παρὰ τὸν Ὀροίτεια· καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίζετο· ὁ

δέ οἱ ἠπειλήσε, ἣν σῶς ἀπονοστήσῃ πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι· ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερηῆσθαι. Πολυκράτης δὲ 125 πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας, ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροί- τεα ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἐταίρων ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκῆδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἱητρὸν τε ἑόντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἐωυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἐωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἐωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξιός ἐστι Πολυκράτει μεγαλοπρεπείην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγγῆσιος Ὀροίτης, ἀνεσταύρωσε· τῶν δὲ οἱ ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἐωυτῷ χάριν εἰδέναι ἑόντας ἐλευθέρους· ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δούλοι τῶν ἐπομένων ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε· Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως ὄντοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιείς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἱκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ οἱ Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.

Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυ- 126 κράτεος τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσειω θάνατον καὶ τῶν Μάγων τὴν βασιληΐην, μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλει μὲν οὐδὲν Πέρσας, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτραβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὃς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεα ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτραβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα· καί τινα ἀγγαρήϊον Δαρείου ἐλθόντα παρ' αὐτὸν, ὥς οὐ πρὸς ἡδονὴν οἱ ἦν τὰ ἀγγελ-

λόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ
 ὑπείσας κατ' ὁδόν, ἀποκτείνας δέ μιν ἠφάνισε αὐτῷ
 127 ἵππῳ. Δαρεῖος δὲ ὥς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐπεθύμει
 τὸν Ὀροίτεα τίσασθαι, πάντων τε τῶν ἀδικημάτων
 εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτραβάτεω καὶ τοῦ παιδός· ἐκ
 μὲν δὴ τῆς ἰθείης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε
 πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ
 νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὀροίτεα μεγάλην
 τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν· τὸν χίλιοι μὲν Περ-
 σέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τόν τε Φρύγιον καὶ
 Λύδιον καὶ Ἰωνικόν· πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος
 τάδε ἐμνηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς δοκι-
 μωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι
 τοῦτο ὑμέων ὑποστάς ἐπιτελέσειε σοφίῃ, καὶ μὴ βίῃ
 τε καὶ ὀμίλῳ; (ἐνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον
 οὐδέν·) ὑμέων δὴ ὦν τίς μοι Ὀροίτεα ἢ ζῶντα ἀγά-
 γοι, ἢ ἀποκτείνειε; ὅς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας
 οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν δύο ἡμέων
 ἤϊστωσε, Μιτραβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο
 δὲ καὶ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ὑπ'
 ἐμεῦ κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρίν τι
 ὦν μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακόν, καταλαμ-
 128 πτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ.” Δαρεῖος μὲν ταῦτα
 ἐπειρώτα· τῷ δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς
 ἕκαστος ἐθέλων ποιεῖν ταῦτα· ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος
 κατελάμβανε κελεύων πάλλεσθαι· παλλομένων δὲ,
 λαγχάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω· λαχὼν δὲ
 ὁ Βαγαῖος ποιεῖ τοιάδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ
 καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων, σφρηγῖδά σφι
 ἐπέβαλε τὴν Δαρείου· μετὰ δὲ, ἥϊε ἔχων ταῦτα ἐς
 τὰς Σάρδεις· ἀπικόμενος δὲ καὶ Ὀροίτεω ἐς ὅσιν
 ἐλθὼν, τῶν βιβλίων ἐν ἑκάστον περιαιρούμενος ἐδίδου
 τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιλεῖ ἑπιλέγεσθαι· γραμ-
 ματιστὰς δὲ βασιλεῖς οἱ πάντες ὑπαρχοὶ ἔχουσι·
 ἀποπειρώμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου τὰ βιβλία
 ὁ Βαγαῖος, εἰ ἐνδεξαίματο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀροίτεω·

ὀρέων δέ σφεας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζόνως, διδοῖ ἄλλο ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τάδε· “ὦ Πέρσαι, βασιλεῖς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα.” οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετῆκάν οἱ τὰς αἰχμάς· ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγέγραπτο· “Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεα.” οἱ δὲ δορυφόροι ὥς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκεας κτείνουνσι παραντίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσῃν Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετῆλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω 129 χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνήνεικε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῶσκοντα ἀπὸ ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα· καὶ κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἱππικὴν, τούτοισι ἐχρήτο· οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο· ἐπ’ ἐπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἐπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἶχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως, οἷα δὴ παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκίδεος τὴν τέχνην, ἑσαγγέλλει τῷ Δαρείῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ’ ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξέθρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοις ὅκου δὴ ἀπημελημένον, παρήγον ἐς μέσον πέδας τε ἔλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον, εἰ- 130 ρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταίτο· ὁ δ’ οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεστερημένος· κατεφάνη δὲ τῷ Δαρείῳ τεχναῖζειν, ἐπιστάμενος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν ἐκέλευσε μαστιγὰς τε καὶ κέντρα παραφέρειν

ἐς τὸ μέσον· ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φὰς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι ὁμιλήσας δὲ ἱητρῷ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἱήμασι χρεώμενος καὶ ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων, ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγίέα μιν ἔοντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπουν ἔσεσθαι. δωρέεται δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρείος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεσι· ὁ δέ μιν ἐπείρετο, εἴ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει ὅτι μιν ὑγίέα ἐποίησε; ἡσθεῖς δὲ τῷ ἑπεί ὁ Δαρείος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἐωυτοῦ γυναῖκας· παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας, ὥς βασιλεῖ οὗτος εἴη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε· ὑποκύπτουσα δὲ αὐτέων ἐκάστη φιάλῃ ἐς τοῦ χρυσοῦ τὴν θήκην ἐδωρέετο Δημοκῆδεα οὕτω δὴ τι δαψιλῇ δωρεῇ, ὥς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατήρας ἐπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὐνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο· καὶ οἱ χρήμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

- 131 Ὁ δὲ Δημοκῆδης οὗτος ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος Πολυκράτει ὠμίλησε· πατρὶ συνείχετο ἐν Κρότωνι ὀργὴν χαλεπῷ· τοῦτον ἐπεί τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἶχετο ἐς Αἴγιναν· καταστάς δὲ ἐς ταύτην, τῷ πρώτῳ ἔτει ὑπερεβάλετο τοὺς πρώτους ἱητροὺς, ἀσκευὴς περ ἐὼν καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλήϊα· καὶ μιν δευτέρῳ ἔτει ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεῦνται· τρίτῳ δὲ ἔτει Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνέων· τετάρτῳ δὲ ἔτει Πολυκράτης δυὼν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς σὴν Σάμον. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἦκιστα Κροτωνιῆται ἱητροὶ εὐδοκίμησαν. ἐγένετο γὰρ ὦν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἱητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι· δεύτεροι δὲ, Κυρηναῖοι· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὴν
- 132 εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι. Τότε δὲ ὁ Δημοκῆδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξησάμενος Δαρείον, οἰκόν τε μέ-

γιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγεγόνει· πλήν τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἑλλήνας ἀπιέναι, πάντα τὰ ἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἱητροὺς οἱ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι διότι ὑπὸ Ἑλληνος ἱητροῦ ἐσώθησαν, τούτους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ μάντιν Ἥλειον Πολυκράτει ἐπισπόμενον, καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοις, ἐρρύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκῆδης παρὰ βασιλεῖ.

Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τάδε ἄλλα συν- 133
 ἤνεκε γενέσθαι. Ἀτόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ Δαρείου δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφνυμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἡ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί· ἐπεὶ τε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκῆδεα καὶ οἱ ἐπέδεξε· ὁ δὲ φὰς ὑγίεια ποιήσειν, ἐξορκοὶ μιν ἢ μὴν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην ἐστὶ φέροντα. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα 134
 ἰώμενος ὑγίεια ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκῆδεος ἡ Ἀτοσσα, προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον τοιόνδε· “ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτῃσαι οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσῃσι; οἶκος δὲ ἐστὶ ἄνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων δεσπότην φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ’ ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ’ ἀμφοτέρω δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστέωτα, καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ μὴδὲ σχολῇν ἄγοντες ἐπιβουλεύσῃ τοι. νῦν γὰρ ἂν τι καὶ ἀποδέξαιμ’ ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρῆγματα πάντα ἀπαμβλύνονται.” ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε· ὁ δ’ ἀμείβεται τοῖσδε· “ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσειν εἴρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι, ζεύ-

ζας γέφυραν, ἐκ τῆσδε τῆς ἡπείρου ἐς τὴν ἐτέρην
 ἡπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ ταῦτα ὀλίγου
 χρόνου ἔσται τελεύμενα.” λέγει Ἀτοσσα τάδε· “ὄρα
 νυν, ἐς Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔασον· οὗτοι
 γὰρ ἐπεὰν σὺ βούλῃ ἔσονται τοι· σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα στρατεύεσθαι· ἐπιθυμέω γὰρ, λύγῃ πυνθα-
 νομένη, Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ
 Ἀργείας καὶ Ἀττικάς καὶ Κορινθίας· ἔχεις δὲ ἄνδρα
 ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς
 Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὃς σευ τὸν πόδα
 ἐξήριστο.” ἀμείβεται Δαρεῖος· “ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν
 τοι δοκεί τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειράσθαι,
 κατασκόπους μοι δοκεί Περσέων πρῶτον ἄμεινον
 εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτούς· οἱ
 μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν, ἐξαγγελεύουσι
 ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος ἐπ’ αὐτούς τρέψο-
 135 μαι.” Ταῦτα εἶπε· καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίησε·
 ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἡμέρῃ ἐπέλαμψε, καλέσας Περ-
 σέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνετέλλετό σφι
 ἐπομένους Δημοκῆδεϊ διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια
 τῆς Ἑλλάδος· ὅπως τε μὴ διαδρήσεται σφεας ὁ Δη-
 μοκῆδης, ἀλλὰ μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσιν. ἐντει-
 λόμενος δὲ τούτοις ταῦτα, δευτέρα καλέσας αὐτὸν
 Δημοκῆδεα ἐδέετο αὐτοῦ, ὅπως ἐξηγησάμενος πᾶσαν
 καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ἦξει·
 δῶρα δέ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε
 πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λαβόντα ἄγειν, φᾶς ἄλλα οἱ
 παραπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ, ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα
 οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλήσας ἀγαθῶν πυντοίων, τὴν
 ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκεῖν ἑμοί,
 ἀπ’ οὐδενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετο οἱ ταῦτα·
 Δημοκῆδης δὲ δείσας μὴ εὖ ἐκπειρῶτο Δαρεῖος, οὔτι
 ἐπιδραμὼν πάντα τὰ διδόμενα ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν
 ἑωυτοῦ κατὰ χώραν ἔφη καταλείψειν ἵνα ὀπίσω σφέα
 ἀπελθὼν ἔχῃ· τὴν μέντοι ὀλκάδα τὴν οἱ Δαρεῖος
 ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέ-

κεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρείος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν.

Καταβάντες δὲ οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης ἐς 136
Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν,
ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαυλὸν μέγαν παντοίων ἀγαθῶν.
παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα·
προσίσχοντες δὲ, αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθηεύντο
καὶ ἀπεγράφοντο· ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομα-
στότατα θεησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίας ἐς Τά-
ραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥησιώνης τῆς Δημοκῆδεος,
Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο
μὲν τὰ πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικῶν νεῶν, τοῦτο
δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν
έόντας· ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκῆδης
ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται· ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου
ἐς τὴν ἐωυτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας,
καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι. Πλέοντες 137
δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι καὶ διώκοντες Δημοκῆδεα ἀπι-
κνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, εὐρόντες δέ μιν ἀγορά-
ζοντα, ἄπτοντο αὐτοῦ· τῶν δὲ Κροτωνιητῶν οἱ μὲν
καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προΐεναι ἐτοι-
μοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι
ἔπαιον τοὺς Πέρσας, προῖσχομένους ἔπεα τάδε· “ἄν-
δρες Κροτωνιῆται, ὁράτε τὰ ποιεέτε· ἄνδρα βασιλέος
δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε· καὶ κῶς ταῦτα βασι-
λεῖ Δαρείῳ ἐκχρήσει περιῦβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ
ποιούμενα ἔξει καλῶς, ἣν ἀπέλυσθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα
δὲ τῆσδε προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ
προτέρην ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα;” ταῦτα λέ-
γοντες τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ὦν ἔπειθον· ἀλλ’ ἐξαι-
ρεθέντες τε τὸν Δημοκῆδεα καὶ τὸν γαυλὸν τὸν ἅμα
ἦγοντο ἀπαιρεθέντες ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην,
οὐδ’ ἔτι ἐξήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπι-
κόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσ-
όνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκῆδης ἀναγομέ-
νοισι, κελεύων εἰπεῖν σφέας Δαρείῳ ὅτι ἄρμостαι

τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκῆδης γυναῖκα· τοῦ γὰρ δὴ παλαιστὲς Μίλωνος ἦν οὖνομα πολλὸν παρὰ βασιλείᾳ· κατὰ δὲ τοῦτό μοι δοκεῖ σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκῆδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἐωυτοῦ δόκιμος. 138 Ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυγίην· καὶ σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος ἀνὴρ Ταραντίνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρεῖον· ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτοῖμος ἦν διδόναι τοῦτο ὃ τι βούλοιτο αὐτός· Γίλλος δὲ αἰρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἣν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούρους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατὰγοντας γίνεσθαι, δοκέων ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα δὴ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον κατὰγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα· πειθόμενοι δὲ Δαρεῖω Κνιδιοὶ Ταραντίνους οὐκ ὦν ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐπρήχθη· οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατὰσκοποι ἐγένοντο.

139 Μετὰ δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἰρέει πολίων πασέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσειω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὥς οἶκός, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θεηταὶ, τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίῃ τις τοιήδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἡγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσειω καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπε-

θύμῃσέ τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο· ὁ δὲ Συλοσῶν ὀρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμῶντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος λέγει· “ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι δὲ ἄλλως εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι.” πάντως τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα. ὁ μὲν δὴ 140 Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπολωλέναι δι’ εὐηθίην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ Μάγῳ ἐπανεστήσαν οἱ ἑπτὰ, καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληΐην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληΐη περιεληλύθει ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεσθῆντι τὸ εἶμα· ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἔζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέος οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρεῖου εὐεργέτης εἶναι· ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλουργὸς τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ θωυμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· “καὶ τίς ἔστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ᾧ ἐγὼ προαιδεῦμαι νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε δὲ τίς [ἢ οὐδεὶς] κω παρ’ ἡμέας αὐτῶν; ἔχω δὲ χρέος ὡς εἰπεῖν οὐδὲν ἄνδρὸς Ἑλληνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδῶ τί θέλων λέγει ταῦτα.” παρήγε ὁ πυλουργὸς τὸν Συλοσῶντα· στάντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτευν οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέος; εἶπε ὧν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα, καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κείνος ὁ δοῦς· ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· “ὦ γενναιοτάτε ἀνδρῶν, σὺ κείνος εἶ ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρά; ἀλλ’ ὧν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι· ἀνθ’ ὧν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μὴ κοτέ τοι μεταμελήσει Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι.” λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· “ἐμοὶ μήτε χρυσὸν, ὦ βασιλεῦ, μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ’ ἀνασώσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν, ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτῳ, ἔχει δούλος ἡμέτερος· ταύτην μοι δὸς ἀνευ

141 τε φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος.” Ταῦτα ἀκούσας Δαρείος, ἀπέστειλλε στρατὴν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ γενόμενον, ἐντειλάμενος ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν ταῦτά οἱ ποιεῖν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης ἔστειλε τὴν στρατὴν.

142 Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν. τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο· ἐπειδὴ γάρ οἱ ἐξαγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίησε τοιαῦδε· πρῶτα μὲν Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἰδρύσατο, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὖρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστηίῳ ἐστί· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπεποιήτο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν ἔλεξε τάδε· “ἐμοὶ, ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιήσω· οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἐνωτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιεῖ. Πολυκράτης μὲν νῦν ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐνωτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσαῦδε μέντοι δικαίῳ γέρεα ἐμειωντῷ γενέσθαι· ἐκ μὲν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἕξ τάλαντά μοι γενέσθαι· ἱρωσύνην δὲ πρὸς τούτοις αἰρεῦμαι αὐτῷ τ’ ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἀπ’ ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου· τῷ αὐτός τε ἱρὸν ἰδρυσάμεν, καὶ τὴν ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθημι.” ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοις ἐπαγγέλλετο· τῶν δὲ τις ἐξαναστὰς εἶπε· “ἀλλ’ οὐδ’ ἄξιός ἐστι σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγυνώς τε κακὸς καὶ ἐὼν ὀλεθρός· ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετε-

143 χείριστας χρημάτων.” Ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τῷ οὐνομα ἦν Τελέσαρχος· Μαιάνδρος δὲ νόψ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τὴν ἀρχὴν ἄλλος τις ἀντ’ αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐδ’ ἐτι ἐν

νόφ' εἶχε μετιέναι αὐτήν· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἓνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε· οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο· Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τῷ οὐνομα ἦν Λυκάρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχη τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας. οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴκασι, ἐβουλεύατο εἶναι ἐλεύθεροι.

Ἐπειδὴ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι 144
κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτε τίς σφι χεῖρας ἀνταίρεται ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἐτοῖμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς νήσου· καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις Ὅτάνεω καὶ σπεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἀξιοὶ θρόνους θέμενοι κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἐκατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράνῳ ἦν ἀδελφεὸς 145
ὑπομαργότερος τῷ οὐνομα ἦν Χαρίλεις· οὗτος ὁ τι δὴ ἐξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησσόμενα καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ θέλειν ἐλθεῖν ἐς λόγους· ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἐωντόν· ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσησι, λέγων τοιαῦδε· “ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἔοντα σεωντοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δῆσας γοργύρης ἡξίωσας, ὀρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τε σε καὶ ἄνοικον ποιεύντας, οὐ τολμᾷς τίσασθαι οὕτω δὴ τι ἔοντας εὐπετείας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους· καὶ σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος, αὐτὸν δέ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἐτοῖμός εἰμι.” Ταῦτα ἔλεξε ὁ Χαρίλεις· 146
Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξα| τὴν

ἑωυτοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλείας, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας, ἔθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρήγματα καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστάμενος ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδὼς τε ἑωυτῷ ἀσφαλέα ἔκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε ἔπεαν αὐτὸς βούληται· ἐπεποιήτο γάρ οἱ κρυπτῇ διώρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου· τοὺς δὲ ἐπικούρους πάντας ὀπλίσας ὁ Χαρίλεως καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας, ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβεβαῖναι· ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι τῶν Περσέων τοὺς διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἔοντας ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίουν ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθει· πιεζέμενοι δὲ οἱ ἐπίκουροι, ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν.

147 Ὅτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας, ἐντολὰς τε τὰς Δαρεϊῶς οἱ ἀποστέλλων ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων μήτε ἀνδραποδίζεσθαι ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νήσον Συλοσῶντι, τουτέων μὲν τῶν ἐντολῶν μεμνημένος ἐπελανθάνετο, ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ, πάντα τὸν ἂν λάβωσι καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα ὁμοίως κτείνειν· ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον,

148 ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ· Μαιάνδριος δ' ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικόμενος δ' ἐς αὐτὴν καὶ ἀνενεικάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίησε τοιάδε· ὅκως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεα προθεῖτο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτὰ, ὁ δὲ ἂν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένει τῷ Ἀναξανδρίδῳ ἐν λόγοισι ἑὼν, βασιλεύοντι Σπάρτης, προηγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης

τὰ ποτήρια, ἀπεθώμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετο, ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεισθαι αὐτῶν ὅσα βούλοιτο· τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς εἶπαντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεομένης δικαιοτάτος ἀνδρῶν γίνεται, ὃς λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδικαίει· μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν εὐρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπείσῃ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν γενέσθαι· οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. Τὴν δὲ Σάμιον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι 149 παρέδωκαν Συλοσῶντι, ἐρήμον ἰοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτήν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἐκ τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου ἣ μιν κατέλαβε νοσῆσαι τὰ αἰδοῖα.

Ἐπὶ δὲ Σάμιον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου 150 Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι. ἐν ὅσῳ γὰρ ὁ τε Μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπτὰ ἐпанέστησαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάδατο· καί κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον. ἐπεὶ τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν προσεξαιρέετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἐωντοῦ οἰκίων· τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαγόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο· ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς ἵνα μὴ σφρων τὸν σῆτον ἀναισιμώσωσι. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ 151 συλλέξας ἅπασαν τὴν ἐωντοῦ δύναμιν, ἐστρατεῖετο ἐπ' αὐτούς· ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλώνα ἐπολιόρκεε φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι κατωρχέοντο, καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ· καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· “τί κάτησθε ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι.” τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων οὐδαμὰ ἐλπί-

152 ζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν· Ἐπτά δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυθότος ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἥσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οἱ δυνατῇ ἐοῦσα ἐλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καὶ τοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὥς ἐδύνατο ἐλεῖν σφέας, ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἰλέε σφεας καὶ τούτῳ ἐπειρήθη· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφεας οἷός τε ἦν ἐλεῖν.

153 Ἐνθαῦτα, εἰκοστῷ μηνί, Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, τούτου τοῦ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων μία ἔτεκε· ὥς δέ οἱ ἐξαγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονός, ἐβουλεύετο· καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε ἐπεὰν περ ἡμίονοι τέκωσι τότε τὸ τεῖχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε εἶναι ἀλώσιμος ἤδη ἡ Βαβυλὼν· σὺν γὰρ θεῷ ἐκείνόν τε εἶπειν καὶ ἑω-

154 τῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον· Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἀλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρεῖῳ ἀπεπυνθάνετο, εἰ περὶ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἐλεῖν; πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ τιμῷτο, ἄλλο ἐβουλεύετο ὅκως αὐτὸς τε ἔσται ὁ ἐλὼν αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται· κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάλτερος τιμῶνται· ἄλλῃ μὲν νυν οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸς εἶναί μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς· ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥίνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ

155 Δαρεῖον· Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἤνεικε, ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἶρετό μιν, ὅστις εἶη ὁ

λωβησάμενος καὶ ὁ τι ποιήσαντα; ὁ δὲ εἶπε· “οὐκ ἔστι οὗτος ὠνήρ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἔστι δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὥδε διαθεῖναι· οὔτε τις ἀλλοτρίων, ὃ βασιλεῦ, τάδε ἔργασται, ἀλλ’ αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτὸν, δεινὸν τι ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν.” ὁ δ’ ἀμείβετο· “ὦ σχετλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὖνομα τὸ κάλλιστον ἔθου, φᾶς διὰ τοὺς πολιορκουμένους σεωυτὸν ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ’, ὦ μάταιε, λελωβημένου σεῦ θάσσον οἱ πολέμιοι παρὰ στήσονται; κὼς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωυτὸν διαφθείρας;” ὁ δὲ εἶπε· “εἰ μὲν τοι ὑπερετίθεται τὰ ἐμελλον ποιήσῃ, οὐκ ἂν με περιείδες· νῦν δ’ ἐπ’ ἐμεωυτοῦ βαλόμενος ἔπρηξα· ἤδη ὦν, ἣν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἰρέομεν Βαβυλῶνα· ἐγὼ μὲν γάρ, ὥς ἔχω, αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοῖς ὥς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα. καὶ δοκέω πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω τεύξεσθαι στρατιῆς· σὺ δὲ ἀπ’ ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην, τῆς σεωυτοῦ στρατιῆς τῆς οὐδεμία ἔσται ὥρῃ ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὐτῆς, ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἐβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἐβδόμης διαλείπειν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους· ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνούντων μήτε οὔτοι, πλην ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ ἂν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην, ἰθὺς τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κεύειν περίξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δὲ μοι τάξον κατὰ τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας· ὥς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά τε ἄλλα ἐπιτράφονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας. τὸ δ’ ἐνθεῦτεν, ἐμοί τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τὰ δεῖ ποιεῖν.”

Ταῦτα ἐντειλάμενος ἦγε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρε- 156

φόμενος, ὥς δὴ ἀληθῆως αὐτόμολος· ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι, κατέτρεχον κάτω, καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἑτέραν πύλην, εἰρώτεον τίς τε εἷη καὶ ὅτευ δεόμενος ἦκοι; ὁ δὲ σφι ἠγόρευε, ὥς εἶη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολοί ἐς ἐκείνους· ἦγον δὴ μιν οἱ πύλαιοι, ταῦτα ὥς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστάς δὲ ἐπ' αὐτὰ, κατοικτίζετο φὰς ὑπὸ Δαρείου πεποινθῆναι τὰ ἐπεπόνθειε ὑπ' ἑωυτοῦ· παθέειν δὲ ταῦτα, διότι συμβουλεύσαι οἱ ἀπανιστάναί τὴν στρατιὴν, ἐπεὶ τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσεως, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ἐγὼ ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἦκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ καὶ τῇ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ δὴ ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος καταπροΐζεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διεξ-
 157 ὁδούς τῶν βουλευμάτων.” Τοιαῦτα ἔλεγε· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμωτάτων ῥινός τε καὶ ὧτων ἐστερημένον μαστιγί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθεῖα καὶ σφι ἦκειν σύμμαχον, ἐπιτραπέσθαι ἐτοίμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρατιῆς· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε, ἐποίηε τὰ περ τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο. ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξαι, τούτους κατεφόνευσε. μαθόντες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα, πάγχυ περιχαρές ἔοντες, πᾶν δὴ ἐτοίμοι ἦσαν ὑπηρετεῖν· ὁ δὲ διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας, αὐτὶς ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτῶν τοὺς δισχιλίους· ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στόμασι αἰνούντες· ὁ δὲ αὐτὶς διαλιπὼν τὰς συγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον· καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους· ὥς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι

Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. Προσβολὴν δὲ 158 Δαρείου κατὰ τὰ συγκείμενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε· οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἡμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τὰς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος· τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν οὗτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρόν, οἱ δὲ οὐκ εἶδον ἔμενον ἐν τῇ ἑωντοῦ τάξι ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδοδόμενοι.

Βαβυλὼν μὲν νυν οὕτω τὸ δεύτερον αἰρέθη. 159 Δαρείος δὲ ἐπεὶ τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν σφεων τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε· τὸ γὰρ πρότερον ἔλων Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτων οὐδέτερον· τοῦτο δὲ ὁ Δαρείος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὥς δ' ἔξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι ἵνα σφι γένεα ὑπογίνηται, τάδε Δαρείος προῖδων ἐποίησε· τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὥς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδῆλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι τοῦ σίτου προορέωντες· ἐπέταξε τοῖσι περιοίκαισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἐκάστοισι ἐπιτάσσωσιν ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνήλθε· ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερ- 160 βάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον γενομένων οὔτε τῶν πρότερον ὅτι μὴ Κῦρος μῦθος· τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἡξίωσε κω ἑωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρείον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὥς βούλοιο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθέα τῆς αἰκείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνάς· οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ εἰσοῇ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δὲ μιν μεγάλως· καὶ

γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδον ταῦτα τὰ Πέρσῃσι
ἔστι τιμώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα
νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· καὶ ἄλλα πολλὰ
ἐπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς
ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐσ-
τρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος,
ὃς ἐς Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΜΕΛΙΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ 1
Σκύθας αὐτοῦ Δαρείου Ἰλασις. ἀνθέυσης γὰρ τῆς
Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων,
ἐπεθύμησε ὁ Δαρείος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκείνοι
πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες
μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ
ἄνω Ἀσίης ἦρξαν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται,
Σκύθαι ἕτεα δυῶν δέοντα τριήκοντα· Κιμμερίους γὰρ
ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες
τῆς ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ πρὶν ἢ Σκύθας ἀπι-
κέσθαι ἦρχον τῆς Ἀσίης.

Τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι
ἕτεα, καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν
σφετέρην, ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδι-
κοῦ· εὖρον γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην·
αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες
ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους.
Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι, τοῦ 2
γάλακτος εἵνεκεν τοῦ πίνουσι, ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὰν
φυσητῆρας λάβωσι ὁστέινους αὐλοῖσι προσεμφε-
ρεστάτους, τοίτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων
τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι· ἄλλοι δὲ, ἄλλων
φυσεόντων, ἀμέλγουσι· (φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο
ποιεῖν, τοῦ τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας
τῆς ἵππου καὶ τὸ οὖθαρ κατίεσθαι)· ἐπεὰν δὲ ἀμέλ-
ξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγεῖα κοῖλα καὶ
περιστίξαντες κατὰ τὰ ἀγγεῖα τοὺς τυφλοὺς, δονέουσι

- τὸ γάλα· καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρῦσαντες ἡγεῦνται εἶναι τιμιώτερον· τὸ δ' ὑπιστάμενον ἡσσον τοῦ ἐτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἂν λάβωσι οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ, ἀλλὰ
- 3 νομάδες. Ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐπετράφη νεότης· οἱ ἐπεὶ τε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἡντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων· καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώραν ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυζάμενοι εὐρέαν, κατατείνουσιν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων ἐς τὴν Μαιώτιν λίμνην, ἥπερ ἐστὶ μεγίστη· μετὰ δὲ, πειρεωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθησι ἀντικατιζόμενοι ἐμάχοντο· γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθῶν τῇ μάχῃ, εἰς αὐτῶν ἔλεξε τάδε· “οἷα ποιεῦμεν, ἄνδρες Σκύθαι; δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι, αὐτοὶ τε ἐλάσσονες κτεινόμενοι γινόμεθα καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν· νῦν ὧν μοι δοκεῖ αἰχμὰς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν μᾶστιγα ἰέναι ἄσσον αὐτῶν· μέχρι μὲν γὰρ ὥρεον ἡμέας ὅπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὁμοιοί τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μᾶστιγας ἀντὶ ὅπλων ἔχοντας, μαθόντες ὥς εἰσι ἡμέτεροι δούλοι καὶ συγγνόντες τούτο, οὐκ
- 4 ὑπομενέουσι.” Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι ἐποίεον ἐπιτελέα· οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ γινομένῳ, τῆς μάχης τε ἐπελάβοντο καὶ ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίης ἤρξαν, καὶ ἐξελασθέντες αὐτὶς ὑπὸ Μήδων, κατῆλθον τρόπῳ τοιούτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρεῖος τίσασθαι βουλόμενος, συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στράτευμα.
- 5 Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον· τούτο δὲ γενέσθαι ὧδε· ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, εὐούση ἐρήμῳ, τῷ οὐνομα εἶναι Ταργίταον· τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς τοκέας λέγουσι εἶναι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὧν Δία τε καὶ Βορυσθένης τοῦ

ποταμοῦ θυγατέρα· γένεος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι τὸν Ταργίταον, τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λειπόξαϊν, καὶ Ἀρπόξαϊν, καὶ νεώτατον Κολάξαϊν· ἐπὶ τούτων ἀρχόντων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα, ἄροτρον τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν ἐς τὴν Σκυθικὴν· καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον, ἄσσον ἰέναι βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· τὸν δὲ χρυσὸν ἐπιόντος καίεσθαι· ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου προσιέναι τὸν δεύτερον, καὶ τὸν αὐτὶς ταῦτα ποιέειν· τοὺς μὲν δὴ καίόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι, τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι· καὶ μιν ἐκείνον κομίσαι ἐς ἑωυτοῦ, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγνόντας, τὴν βασιληΐην πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ. Ἀπὸ μὲν δὴ Λειποξάϊος γεγονέναι 6 τούτους τῶν Σκυθέων οἱ Αὐχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάϊος οἱ Κατάραιοί τε καὶ Τράσπιες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτῶν τοὺς βασιλῆας οἱ καλέονται Παραλάται· σύμπασιν δὲ εἶναι οὖνομα Σκολότους, τοῦ βασιλέως ἐπωνυμίην· Σκύθας δὲ Ἕλληνες οὐνόμασαν. Γεγονέναι μὲν νύν 7 σφέας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι· ἔτεα δὲ σφι, ἐπεὶ τε γεγόνασι, τὰ σίμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλῆος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ τοσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουνσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰ μάλιστα, καὶ θυσίησι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὅς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὀρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθέων οὐ διενιαντίζειν· δίδοσθαι δὲ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἵππῳ ἐν ἡμέρῃ μῆν περιελάσῃ αὐτός· τῆς δὲ χώρας ἐούσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληΐας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαϊν, καὶ τουτέων μίαν μεγίστην ποιῆσαι ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῇν λέγουσι ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς

χώρης, οὐκ οἶά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὄραν οὔτε διεξιέναι, ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥερα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκλητόντα τὴν ὄψιν.

- 8 Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι· Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες ὧδε· Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνηω βούς ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἣν τινα νῦν Σκύθαι νέμονται· Γηρυόνηα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου κατοικημένον τὴν οἱ Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω Ἡρακλήϊων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ· (τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι) ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίην χώραν καλεομένην· καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντήν, κατυπνῶσαι· τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ· Ὡς δ' ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, διῆξσθαι, πάντα δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὐρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα ἔχιδναν διφυέα· τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικὸς, τὰ δὲ ἔνερθεν ὄφιος· ἰδόντα δὲ καὶ θουμάσαντα, ἐπείρεσθαί μιν εἴ κου ἴδοι ἵππους πλανωμένας; τὴν δὲ φάναι ἐωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῆναι· τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ· κείνην τε δὴ ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵπων βουλομένην ὥς πλείστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ τὸν κομισάμενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδοῦσαν αὐτὴν εἰπεῖν· “ἵππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθάδε ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶστρα δὲ σὺ παρέσχες, ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω· τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρόφιεσ, ὃ τι χρὴ ποιέειν ἐξηγέο

σύ· εἴτε αὐτοῦ κατοικίζω, χώρας γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτῇ, εἴτε ἀποπέμπω παρὰ σέ;” τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν· τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· “ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδῃαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεύσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις· τὸν μὲν ἂν ὁρᾷς αὐτῶν τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τῷ ζωστήρῳ τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρας οἰκήτορα ποιεῦ· ὃς δ’ ἂν τούτων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λίπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρας· καὶ ταῦτα ποιεύσα, αὐτῇ τε εὐφρανέαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις.” Τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ 10 ἕτερον, (δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα,) καὶ τὸν ζωστήρα προδέξαντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστήρα ἔχοντα ἐπ’ ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην, διδόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι· τὴν δ’, ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μὲν σφί οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθουρσον αὐτῶν, τῷ δ’ ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ· τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα· καὶ δὴ δύο μὲν οἱ τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθουρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἶους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἷχεσθαι ἐκ τῆς χώρας ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτῶν Σκύθην, ἐπιτελέσαντα, καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ· καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθῳ τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθέων· ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τόδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας, τὸ δὴ μῦθον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθη· ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα 11 λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι· Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων οἷχεσθαι διαβάνας ποταμὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην· τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων· τοὺς

δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθέων, βουλευέσθαι ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου· καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέν κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἷη, μηδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν· τὴν δὲ τῶν βασιλέων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας τοῖσι ἐπιούσι· οὐκων δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλέας· τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλευέσθαι ἀμαχητὶ, τὴν χώραν παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἐωυτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας, μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν· ὡς δὲ δόξαι σφι ταῦτα, διαστάντας, καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἐωυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην—καὶ σφῶν ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος—θάψαντας δὲ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρας ποιέεσθαι· Σκύθας δὲ ἐπελθόν-
 12τας λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώραν. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεια· ἔστι δὲ Πορθμῆια Κιμμέρια· ἔστι δὲ καὶ χώρα οὖνομα Κιμμερίη· ἔστι δὲ Βόσπορος Κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπῃ πόλις Ἑλλάς οἰκισται· φανεροὶ δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικήν, ἀμαρτόντες τῆς ὁδοῦ· οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες ἐδίωκον· ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαίαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυγὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται.

Ἐφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καῦστροβίου, ἀνὴρ Προ-

κοινήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἴσσηδόνας φοιβόλαμπτος γενόμενος· Ἴσσηδόνων δὲ ὑπεροικέειν Ἀριμασπούς, ἄνδρας μοννοφθάλμους, ὑπὲρ δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας, τούτων δὲ, τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξάντων Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι· καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρας Ἴσσηδόνας, ὑπὸ δὲ Ἴσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσῃ ὑπὸ Σκυθῶν πιεζομένους ἐκλείπειν τὴν χώραν. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρας ταύτης Σκύθησι. Καὶ ὅθεν μὲν ἦν 14 Ἀριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἴρηται· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω· Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἔοντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήϊον ἐν Προκοννήσῳ ἀποθανεῖν· καὶ τὸν κναφέα κατακληΐσαντα τὸ ἐργαστήριον, οἷχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ· ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνεὺς εἶη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικέσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν ἦκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἰόντι ἐπὶ Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι· καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν· τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήϊον παρεῖναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα, ὡς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην· μετὰ δὲ, ἐβδόμῳ ἔτει φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται· ποιήσαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλεις αὗται λέγουσι. Τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι 15 τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέραν Ἀριστέῳ ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίοισι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὗρισκον· Μεταποντινοὶ φασι

αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφί ἐς τὴν χώραν κελεύσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἰδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοινησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἰστάναι· φάναι γὰρ, σφὶ τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώραν, καὶ αὐτός οἱ ἔπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δέ, ὅτε εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ· καὶ τὸν εἶπαντα ταῦτα ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ (Μεταποντιῖνοι λέγουσι) ἐς Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὃ τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη· τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθομένοισι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι· καὶ σφεας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτέλεια. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριάς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος· περίξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἐστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἰδρυται. Ἀριστέω μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

- 16 Τῆς δὲ γῆς, τῆς περὶ ὅδε ὁ λόγος ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκές ὃ τι τὸ κατύπερθε ἐστὶ· οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναί φαμένου δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεῦμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρῳ Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φὰς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἰοί· τ'
- 17 ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεΐτέων ἐμπορίου, (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης,) ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἔοντες Ἕλληνες Σκύθαι· ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο ἔθνος, οἱ Ἀλάζωνες καλέονται· οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτα Σκύθησι ἐπασκέουσι, σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμμνα καὶ σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλαζόνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἱ οὐκ ἐπὶ σιτῇσι σπείρουσι τὸν σῖτον ἀλλ' ἐπὶ πρήσει, τούτων δὲ

κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορρῇν ἄνεμον ἐρήμος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ὑπανιν ποταμὸν ἐστι ἔθνεα, πρὸς ἐσπέρης τοῦ Βορυσθένεος. Ἀτὰρ διαβάντι 18 τὸν Βορυσθένα, ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη· ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί, τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκόντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενείτας, σφέας δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας· οὗτοι ὦν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται, τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ, κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὐνομα κείμεναι Παντικάπης, τὸ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον, πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένα ἡμερέων ἑνδεκα· ἡ δὲ κατύπερθε τούτων ἐρήμός ἐστι ἐπὶ πολλόν· μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὼν ἴδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν· τὸ δὲ τούτων κατύπερθε ἐρήμος ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τὸ δὲ πρὸς τὴν 19 ἡῷ γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβάντι τὸν Παντικάπην ποταμὸν, Νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπείροντες οὐδὲν, οὔτε ἀρουντες· (ψιλὴ δὲ δενδρέων πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης.) οἱ δὲ Νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἡῷ, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδόν, νέμονται χώραν κατατείνουσιν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. Πέρην δὲ τοῦ Γέρρου ταῦτα δὴ 20 τὰ καλούμενα Βασιλήϊα ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλείστοι, καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι δὲ οὗτοι, τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς τὴν Ταυρικὴν, τὸ δὲ πρὸς ἡῷ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὠρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον τὸ καλέεται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορρῇν ἄνεμον τῶν βασιληῶν Σκυθέων οἰκέουσι Μεγάχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν· Μελαγχλαίνων δὲ τὸ κατύπερθε, λίμναι καὶ ἐρήμός ἐστι ἀνθρώπων, κατόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

- 21 Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι οὐκέτι Σκυθικῇ, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων Σαυροματέων ἐστί· οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὸ πρὸς βορῇν ἄνεμον ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τούτων δευτέρην λάξιν ἔχοντες Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλην
- 22 παντοίῃ· Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορῇν, ἐστὶ πρώτη μὲν ἐρήμος ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν, μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον, ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον· ζῶουσι δὲ ἀπὸ θήρης· συνεχέες δὲ τούτοις ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὖνομα κείται Ἰῦρκαί, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες τρόπῳ τοιῷδε· λοχαῖ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς· (τὰ δὲ ἐστὶ πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν) ἵππος δὲ ἐκάστω, δεδίδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κείσθαι ταπεινότητος εἶνεκα, ἐτοιμός ἐστι, καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας καὶ ἐπιβάς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων ἔχεται· ὑπὲρ δὲ τούτων, τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἀποκλίνοντι οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιλεῶν Σκυθέων ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τούτον τὸν χώρον.
- 23 Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρας, ἐστὶ ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγεος· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τ' ἐστὶ καὶ τρηχέη· διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέως χώρον πολλόν, οἰκέουσι ὑπῶρεαν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ ἐκ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεια ὁμοίως, καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δὲ ἰδίην ἰέντες ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων· ποντικὸν μὲν οὖνομα τῷ δενδρέῳ ἀπὸ τοῦ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκὴν μάλιστα κη· καρπὸν δὲ φορέει κυάμφῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοις· ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ

παχὺ καὶ μέλαν· οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντί ἐστι ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι, καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συντιθέασι, καὶ ταύτας σιτέονται· πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ· ὑπὸ δένδρεω δὲ ἕκαστος κατοικηται· τὸν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πύλῳ στεγνῷ λευκῷ, τὸ δὲ θέρος ἄνευ πύλου· τούτους οὐδεὶς ἀδικεῖ ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι· οὐδέ τι ἀρῆϊον ὄπλον ἐκτέεται· καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαίρωντες· τοῦτο δὲ ὃς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικεῖται· οὖνομα δὲ σφί ἐστι Ἀργιππαῖοι.

Μέχρι μὲν νυν τῶν φαλακρῶν τούτων, πολλὴ 24 περιφάνεια τῆς χώρας ἐστὶ, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐθνέων· καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτοὺς, τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων· Σκυθέων δὲ οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς, δι' ἑπτὰ ἔρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται. Μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκεται· τὸ δὲ 25 τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὐρεὰ τε γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ οὐδεὶς σφεα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ οὐρεα αἰγίποδας ἄνδρας· ὑπερβάντι δὲ τούτους ἄλλους ἀνθρώπους, οἱ τὴν ἐξάμηνον καθεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέομαι [τὴν] ἀρχήν· ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡῷ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται [ἀτρεκέως,] ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον· τὸ μέντοι κατύπερθε πρὸς βορῆν ἄνεμον οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν Ἰσσηδόων, εἰ μὴ ὅσα αὐτῶν τούτων λεγόντων. Νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι· 26 ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες,

καὶ καταταμόντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δαῖτα προτιθέεται· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, καταχρυσουσι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετέους ἐπιτελέοντες· παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιεῖ, κατὰπερ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσια· ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι· ἰσοκρατές δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι· γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι.

27 .Τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μουννοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας εἶναι· παρὰ δὲ τούτων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθῶν ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἈΡΙΜΑ γὰρ ἓν καλέουσι

28 Σκύθαι, ΣΠΟΥ δὲ τὸν ὀφθαλμόν. Δυσχείμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρα οὕτω δὴ τί ἐστι, ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτῶ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιήσεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πῆγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος· καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρης Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται, καὶ τὰς ἀμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Σινδούς· οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτῶ μῆνας διατελεῖ χειμῶν ἑὼν· τοὺς δ' ἐπιλοίπους τέσσερας ψύχρα αὐτόθι ἐστί· κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμῶν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινομένοισι χειμῶσι· ἐν τῷ τὴν μὲν ὥραίην οὐκ ἔχει λόγου ἄξιον οὐδὲν, τὸ δὲ θέρος ὕων οὐκ ἀνίει· βρονταὶ τε ἡμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται· θέρεος δὲ ἀμφιλαφές· ἦν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὥς τέρας νενόμισται θωμάζεσθαι· ὥς δὲ καὶ ἦν σεισμὸς γένηται, ἦν τε θέρεος ἦν τε χειμῶνος, ἐν τῇ Σκυθικῇ τέρας νενόμισται· ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα

τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται ἀρχὴν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἐστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. Δοκέει δέ 29 μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι· μαρτυρεῖ δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὅμηρου ἔπος ἐν Ὀδυσσεΐᾳ, ἔχον ὧδε·

Καὶ Διβυη, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι·
ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγί-
νεσθαι τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ
φύει κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχὴν, ἢ φύοντα φύει μόγις.
ἐνθαῦτα μὲν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα. Θων- 30
μάζω δέ, (προσθήκας γὰρ δὴ μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς
ἐδίξητο,) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείᾳ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνέεται
γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος
οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός· φασὶ δὲ αὐτοὶ
Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαί σφι ἡμίονους·
ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἢ ὥρῃ κυΐσκεσθαι τὰς ἵππους,
ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς· καὶ ἔπειτά
σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιείσι τοὺς ὄνους, ἐς οὓς ἂν
σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύ-
νουσι. Περὶ δὲ τῶν πτερῶν, τῶν Σκύθαι λέγουσι 31
ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἥερα, καὶ τούτων εἵνεκα οὐκ οἶά
τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπείρου οὔτε δι-
εξίεναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτῶν τὴν γνώμην· τὰ κατύ-
περθε ταύτης τῆς χώρας αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ
τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός· ἤδη ὦν
ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσαν εἶδε, οἶδε τὸ
λέγω· ἔοικε γὰρ ἢ χιῶν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χει-
μῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον, αἰοίκητα τὰ πρὸς βορῇν
ἐστι τῆς ἡπείρου ταύτης· τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας
τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω
λέγειν. ταῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται μακρότατα
εἴρηται.

Ὑπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι 32
λέγουσι, οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ
ἄρα Ἰσσηδόνες· ὥς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὔτοι λέγουσι

οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὡς περὶ τῶν μουν-
 οφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ἐστὶ περὶ
 Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπι-
 γόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἑόντι γε Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα
 33 ἐποίησε· Πολλῷ δέ τι πλεῖστα περὶ αὐτῶν Δῆλιοι
 λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν,
 ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας.
 ἀπὸ δὲ Σκυθῶν ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιο-
 χώρους ἐκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἐσπέρης
 ἐκαστάτῳ ἐπὶ τὸν Ἀδρίην· ἐνθεῦτεν δὲ πρὸς μεσαμ-
 βρίην προπεμπόμενα πρῶτους Δωδωναίους Ἑλλήνων
 δέκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μη-
 λιέα κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὐβοίαν· πόλιν
 τε ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ
 ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς
 κομίζοντας ἐς Τήνον, Τηνίους δὲ ἐς Δῆλον. ἀπικνέ-
 εσθαι μὲν νῦν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον·
 πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ
 ἱρὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Δῆλιοι εἶναι Ὑπερ-
 ὄχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλῆς
 εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας
 πέντε πομποὺς, τούτους οἱ νῦν Περφερέες καλέονται
 τιμὰς μεγάλας ἐν Δῆλῳ ἔχοντες· ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερ-
 βορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν,
 δεινὰ ποιευμένους εἰ σφέας αἰεὶ καταλάμπεται ἀπο-
 στέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς
 τοὺς οὐρούς τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖς
 πλησιοχώροις ἐπισκῆπτειν κελεύοντας προπέμπειν
 σφέα ἀπὸ ἐωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος· καὶ ταῦτα μὲν
 οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον·
 οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοις τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιούμενον
 προσφερές· τὰς Θρηϊκίας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας,
 ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Βασιλεῖῃ, οὐκ ἄνευ
 πυρῶν καλάμης θυούσας τὰ ἱρά. καὶ ταῦτα μὲν δὴ
 34 οἶδα ταύτας ποιείσας. Τῇσι δὲ παρθένοισι ταύτῃσι
 τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελετησάσῃσι ἐν Δῆλῳ, κεί-

ρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι· (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός· ἐπιπέφυκε δέ οἱ ἐλαίη·) οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόην τινὰ εἰλίζαντες τῶν τριχῶν, προτιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα· αὗται μὲν δὴ ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων. Φασὶ δὲ 35 οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὀπιν, εὐούσας παρθένους, ἐξ Ὑπερβορέων κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης· ταύτας μὲν νυν τῇ Εὐλειθυίᾳ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὤκνυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι· τὴν δὲ Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὀπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι, καὶ σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ τόν σφι Ὀλλὴν ἀνὴρ Δύκιος ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἰώνας ὑμνέειν Ὀπὶν τε καὶ Ἀργὴν, ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας· (οὗτος δὲ ὁ Ὀλλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Δυκίης ἐλθὼν, τοὺς αἰδομένους ἐν Δήλῳ·) καὶ τῶν μηρίων καταγλιζόμενων ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν, ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὀπιώς τε καὶ Ἀργῆς ἀναισιμουῦσθαι ἐπιβαλλομένην· ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὀπισθε τοῦ Ἀρτεμίου, πρὸς ἧν τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῖ Κητίων ἱστιητορίου. Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰ- 36 ρήσθω· τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν οἷστον περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσὶ τινες Ὑπερβόρειοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι· γελῶ δὲ ὀρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδ' ἓνα νόον ἔχοντα ἐξηγησάμενον· οἱ Ὀκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ τὴν γῆν εὐούσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόννου, καὶ τὴν Ἀσίην

τῇ Εὐρώπῃ ποιούντων ἴσῃ· ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων, καὶ οἷη τίς ἐστι ἐς γραφὴν ἐκάστη.

37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην· τούτων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορήϊν θάλασσαν ἐς τὴν Φάσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ ταῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασ-

38 σαν. Ἐνθεύτεν δὲ, τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγῆσομαι· ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἐτέρη τὰ πρὸς βορῆν, ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου, τοῦ πρὸς Φοινίκῃ κειμένου, τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης· οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα.

39 Αὕτη μὲν νυν ἡ ἐτέρη τῶν ἀκτέων· ἡ δὲ δὴ ἐτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, ἣ τε Ἡερσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη (οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ) ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρείος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. (μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χώρος πλατὺς καὶ πολλὸς ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ) ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μούνα· ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέρης τῆς Ἀσίας

40 ἔχοντά ἐστι. Τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σασπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡέλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα· πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἡέλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς

Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐρήμος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἡῶ, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἷον δὴ τί ἐστὶ· τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί. Ἡ 41 δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἐτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγυπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἰγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στευνή ἐστὶ· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιῶν· αὗται δ' ἂν εἴεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεينوῦ τούτου κάρτα πλατεῖα τυγχάνει ἐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἣτις Λιβύη κέκληται.

Θωυμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λι- 42 βύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκει μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρῆκει ἡ Εὐρώπη, εὐρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεται μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δημοῖ ἐωυτὴν ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκὼ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος· ὃς ἐπεὶ τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακληίων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορητὴν θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἶγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὀρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅκως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν. σπείρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοῖατο, καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον ἔπλεον· ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτι κάμψαντες Ἡρακληίας στηλάς ἀπίκοντο ἐς Αἶγυπτον· καὶ ἔλεγον, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ ἄλλω δὲ δὴ τεω, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιὰ. Οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον· μετὰ δὲ, Καρ- 43 χηδόνοιοί εἰσι οἱ λέγοντες· ἐπεὶ Σατάσσης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθεὶς· ἀλλὰ δείσας τό τε μήκος

τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπέτελεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον· θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου ἐβίησατο παρθένον· ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξῳ βασιλέως, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, εὐῶσα Δαρείου ἀδελφεῇ, παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἥπερ ἐκείνον· Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλῶειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλέων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον· συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξῳ ἐπὶ τούτοισι, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων, ἔπλεε παρὰ Ἡρακληΐας στήλας· διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης τῷ οὐνομα Σολόεις ἐστὶ, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μήνεσι, ἐπεὶ τε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον· ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε φὰς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπων σμικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικητῇ διαχρεωμένους· οἳ, ὅκως σφεῖς καταγοῖατο τῇ νηϊ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὖρεα λείποντες τὰς πόλιας· αὐτοὶ δὲ ἀδικεῖν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μούνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν· τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελῶς, αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατόν ἐτι προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχεσθαι· Ξέρξης δὲ οὐ οἱ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν· τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεὶ τε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὐνομα, ἐκὼν ἐπιλήθομαι.

- 44 Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τούτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδού, πέμπει

πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθῆσιν ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρνανδέα· οἱ δὲ ὀρμηθέντες ἐς Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν· διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἐσπέρην πλέοντες, τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χώρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλῶειν Λιβύην· μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Ἰνδούς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ἐχράτο· οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη τῇ Λιβύῃ. Ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερὴ 45 ἐστὶ γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορῇν εἰ περιρρυτός ἐστι· μήκεϊ δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρως παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτεν μὴ εὐούση γῇ οὐνόματα τριφάσια κέεται ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φάσις ὁ Κόλχος· (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ Πορθμήϊα τὰ Κιμμέρια λέγουσι·) οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας· ἡ δὲ γὰρ Λιβύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὐνομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθεὸς γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην· καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίῳ, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκληῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθεὸς Ἀσίης· ἀπ' ὅτεν καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκληῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περιρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται· εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνομα τὴν χώραν, πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι· ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται εὐούσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη

ἐς τὴν γῆν ταύτην ἢ τις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπῃ καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Λυκίην. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτῶν χρῆσόμεθα.

- 46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὐξείνος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρείος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένει ἐν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπῆτιων πρηγμάτων σφώτατα πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι· τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται, ὥστε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστυα μήτε τείχεα ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἔοντες πάντες ἔωσι ἱπποτοξόται, ζῶντες μὴ ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τέ σφι ἢ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;
- 47 Ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς ἐοίσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἔοντων σφι συμμάχων· ἢ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιάς αὕτη, ποιῶδης τε καὶ εὐδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τῷ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοί τέ εἰσι αὐτῶν, καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οὐνομανέω· Ἴστρος μὲν, πεντάστομος· μετὰ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὑπανίς, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Τάναϊς· ῥέουσι δὲ οὗτοι κατὰ τάδε.

- 48 Ἴστρος μὲν, ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἐωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος· πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων, κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων· εἰσὶ δὲ οἶδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῖντες· διὰ μὲν γε τῆς Σκυθικῆς χώρας

πέντε μὲν οἱ ῥέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι Ἕλληνες δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος Τιαραντός· καὶ Ἀραρός τε, καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός· ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας, καὶ πρὸς ἡῶ ῥέων ἀνακοινοῦται τῷ Ἰστρῷ τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς, Τιαραντός, πρὸς ἐσπέρης τε μᾶλλον καὶ ἐλάσσων· ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσός, διὰ μέσου τούτων ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἰστρον· οὗτοι μὲν αὐτιγενεές ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύνουσι αὐτόν· Ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις 49 ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἰστρῷ· ἐκ δὲ τοῦ Αἴμου τῶν κορυφῶν τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐσβάλλουσι ἐς αὐτόν, Ἀτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἀθρυς, καὶ Νόης, καὶ Ἀρτάνης, ἐκδιδούσι ἐς τὸν Ἰστρον· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὔρεος Ῥοδόπης Σκίος ποταμὸς, μέσον σχίζων τὸν Αἴμον, ἐκδιδοὶ ἐς αὐτόν· ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ῥέων πρὸς βορῇν ἄνεμον Ἀγγρος ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον, ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἰστρον· οὕτω ἀμφοτέρους, ἔοντας μεγάλους, ὁ Ἰστρος δέκεται· ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρας Ὀμβρίκων, Κάρπις ποταμὸς καὶ ἄλλος Ἀλπις [ποταμὸς,] πρὸς βορῇν ἄνεμον καὶ οὗτοι ῥέοντες, ἐκδιδούσι ἐς αὐτόν· ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἰστρος ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἱ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ Κύνητας οἰκεῖν τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει· Τούτων ὦν τῶν 50 καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἰστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθει ἀποκρατεῖ· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσδιδούσα, ἐς πλήθός οἱ συμβάλλεται· ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἐν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἰστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ· τοῦ

μὲν χειμῶνός ἐστι ὅσος πέρ ἐστι, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἐκείνου φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πᾶμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χρέεται· τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφῆς, τηκομένη πάντοθεν ἐσθιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον· αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσθιδούσα ἐς αὐτὸν συμπληθύνει, καὶ ὄμβροι πολλοὶ τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος· ὅσῳ δὲ πλέον ἐπ' ἐκείνῳ ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θερείῳ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμμिशγόμενα τῷ Ἴστρον πολλαπλάσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἢ περ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἔοντα.

- 51 Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσί ἐστι ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τοῦτον, Τύρης· ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὀρμάται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν· ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηται Ἕλληνες, οἱ Τυρί-
52 ται καλέονται. Τρίτος δὲ Ὑπανίς ποταμὸς ὀρμάται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν περίξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί· καλεῖται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος· ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὑπανίς ποταμὸς, ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς αἰνῶς· ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρὴ, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρὴ, ἣ μεγάλῃ· σμικρὴ ἐοῦσα, κινῶ τὸν Ὑπανίαν ἔοντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοις μέγαν· ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐροῖσι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθῶν καὶ Ἀλαζώνων· οὐνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστὶ μὲν Ἐξάμπατος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἰραὶ ὁδοί· συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὁ τε Τύρης καὶ ὁ Ὑπανίς κατὰ Ἀλάζωνας, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέψας ἐκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον.

- 53 Τέταρτος δὲ Βορυσθένης ποταμός· ὃς ἐστι μέγιστός τε μετὰ Ἴστρον τούτων, καὶ πολυαρκέστατος

κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὔτι μόνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, πλην Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τε ἐστὶ συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται, ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους· πίνεσθαί τε ἡδιστός ἐστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι· σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται· ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἢ χώρη, βαθυτάτῃ· ἅλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πῆγνυνται ἄπλετοι· κήτεά τε μέγαλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γέρρου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι· φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθέων τὴν χώραν· οὔτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς· δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ὑπανις ἐς τὸν αὐτὸν ἔλος ἐκδιδοῦς· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων ἐὼν ἔμβολον τῆς χώρας, Ἰππόλεω ἄκρη καλέεται· ἐν δὲ τὸ ἱὸν Δήμητρος ἐνίδρυνται· πέρην δὲ τοῦ ἱοῦ ἐπὶ τῇ Ὑπάνι Βορυσθενέεται κατοίκηνται. ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν.

Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος τῷ 54 οὐνομα Παντικάπης· ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθέneos νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν Ὑλαίην· παραμειψάμενος δὲ ταύτην, τῷ Βορυσθενεῖ συμμίσγεται. Ἐκτος δὲ Ὑπάκυρις 55 ποταμός· ὃς ὁρμάται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων, ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκίντιν

- πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων τὴν τε Ὑλαίην καὶ τὸν
 56 Ἀχιλλῆϊον καλεόμενον Δρόμον. Ἑβδομος δὲ Γέρ-
 ρος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθέneos
 κατὰ τοῦτο τῆς χώρας ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης·
 ἀπέσχισται μὲν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, οὖνομα
 δὲ ἔχει τόπερ ὁ χώρος αὐτὸς, Γέρρος, ῥέων δ' ἐς
 θάλασσαν, οὐρίζει τὴν τε τῶν Νομάδων χώραν, καὶ
 τὴν τῶν βασιλῆϊων Σκυθέων· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὸν
 57 Ὑπάκυριν. Ὀγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμὸς· ὃς ῥέει
 τὰ ἀνέκαθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρμεώμενος, ἐκδιδοὶ
 δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαιήτιν, ἣ οὐρίζει
 Σκύθας τε τοὺς βασιλῆϊους καὶ Σαυρομάτας· ἐς δὲ
 Τάναϊν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ οὖνομά
 58 ἔστι Ὑργις. Τοῖσι μὲν δὴ οὖνομαστοῖσι ποταμοῖσι
 οὕτω δὴ τι οἱ Σκύθαι ἐσκευάδαται· τοῖσι δὲ κτήνεσι
 ἣ ποίη ἀναφνομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἔστι ἐπιχυ-
 λωτάτῃ πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀνοιγο-
 μένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσι ἔστι σταθμώσασθαι, ὅτι
 τοῦτο οὕτως ἔχει.
- 59 Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὖπορά ἐστι. τὰ
 δὲ λοιπὰ νόμαια κατὰ τάδε σφι διακέεται· θεοὺς
 μὲν μόνους τούσδε ἱλάσκονται· Ἰστίην μὲν μά-
 λιστα· ἐπὶ δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν
 τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλ-
 λωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα,
 καὶ Ἄρεα· τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι·
 οἱ δὲ καλεόμενοι βασιλῆϊοι Σκύθαι καὶ τῷ Ποσει-
 δέωνι θύουσι· οὖνομάζεται δὲ Σκυθιστί, Ἰστίη μὲν
 Ταβιτί· Ζεὺς δὲ (ὀρθότατα, κατὰ γνώμην γε τὴν
 ἐμὴν, καλεόμενος) Παπαῖος· Γῇ δὲ Ἀπία· Ἀπόλ-
 λων δὲ Οἰτόσυρος· οὐρανὴ δὲ Ἀφροδίτῃ Ἀρτίμ-
 τασα· Ποσειδέων δὲ Θαμιμασάδας. ἀγάλματα δὲ
 καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν, πλὴν
 60 Ἀρηί· τούτῳ δὲ νομίζουσι. Θυσίῃ δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι
 κατέστηκε περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ὥδε·
 τὸ μὲν ἱρήϊον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσ-

θίους πόδας ἔστηκε· ὁ δὲ θύων, ὀπισθε τοῦ κτήνεος ἔστειως, σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν· πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρηίου, ἐπικαλᾷ τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ· καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὧν ἔβαλε τὸν αὐχένα· σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας, οὔτε καταρξάμενος, οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας τράπεται πρὸς ἔψησιν· Τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνῶς 61 ἀξύλου ἐούσης, ὧδέ σφι ἐς τὴν ἔψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν τύχωσι ἔχοντες λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοιςι κρητῆρσι προσεικέλους χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέζονας, ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρηίων· ἣν δὲ μὴ σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρηίων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα καὶ παραμίξαντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αἰθεται κάλλιστα· αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βούς τε ἑωυτὸν ἐξέψει, καὶ τὰ ἄλλα ἱρήια ἑωυτὸ ἕκαστον· ἐπεὰν δὲ ἐψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχχνων ἀπαρξάμενος ρίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθεν· θύουσι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πρόβατα καὶ ἵππους μάλιστα.

Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοιςι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι καὶ 62 ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ δὴ Ἄρηϊ ὧδε· κατὰ νομοὺς ἑκάστοιςι τῶν ἀρχηίων ἐσίδρυταί σφι Ἄρης ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννεύεται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίους τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον· ἄνω δὲ τούτου, τετράγωνον ἄπεδον πεποιήται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἓν, ἐπιβατόν· ἔτεος δὲ ἑκάστου ἀμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμῶνων· ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἵδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοιςι, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρης τὸ ἄγαλμα· τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει

θυσίας ἐπετείουσιν προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων, καὶ δὴ καὶ τοῖσδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι· ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἓνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ· ἐπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος, καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καταχέουσιν τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος· ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο· κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγόντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιούς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ ἐς τὸν ἥερα ἰεῖσι, καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήϊα ἀπαλλάσσονται· χεῖρ

63 δὲ τῇ ἂν πέσῃ κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός· Θυσίαι μὲν νυν αὐταῖ σφί κατεστέασιν, ὕσιν δὲ οὗτοι οὐδὲν νομίζουσι· οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν θέλουσι.

64 Τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφί διακέεται· ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει· ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβωσι, μὴ ἐνείκας δὲ οὐ· ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἐκσεῖει· μετὰ δὲ, σαρκίσας βοὸς πλευρῇ δέψει τῇσι χερσίν· ὀργήσας δὲ αὐτὸ ἅτε χειρόμακτρον ἔκτῃται· ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται· ὃς γὰρ ἂν πλείστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται· πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαῖνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατάπερ βαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιάς χέρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδεύραντες αὐτοῖσι ὄνυξι, καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι·

πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδεύραντες καὶ διατεί-
ναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα
μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, 65
οὗ τι πάντων ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε·
ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἔνερθε τῶν ὀφρύνων,
ἐκκαθαίρει· καὶ ἦν μὲν ἡ πένης, ὃ δὲ ἔξωθεν ὠμο-
βοήην μούνην περιτείνας οὕτω χρᾶται· ἦν δὲ ἡ
πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοήην περιτείνει, ἔσωθεν δὲ
περιχρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ· ποιεῦσι δὲ
τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκητίων, ἦν σφι διάφοροι γένωνται,
καὶ ἦν ἐπικρατήση αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ξείνων
δὲ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιέηται, τὰς κεφαλὰς
ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει ὥς οἱ ἐόντες οἰκήϊοι
πόλεμον προσεθήκαντο καὶ σφεων αὐτὸς ἐπεκρά-
τησε· ταύτην ἀνδραγαθίην λέγοντες. Ἄπαξ δὲ τοῦ 66
ἐνιαυτοῦ ἐκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἔωτοῦ
νομῷ κινρῇ κρητῆρα οἶνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυ-
θῶν ὅσοις ἂν ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι·
τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ἡ τοῦτο, οὐ γέονται
τοῦ οἶνου τούτου, ἀλλ' ἡτιμωμένοι ἀποκατέαται·
ὄνειδος δὲ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν
αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρεκότες ἔωσι,
οὗτοι δὲ σύνδνο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ.

Μάντιες δὲ Σκυθῶν εἰσὶ πολλοί, οἱ μαντεύονται 67
ῥάβδοις ἱτείνῃσι πολλῇσι ὧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβ-
δων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ διεξιέλίσσουσι
αὐτούς· καὶ ἐπὶ μίαν ἐκάστην ῥάβδον τιθέντες, θεσπί-
ζουσι· ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους
ὀπίσω, καὶ αὐτὶς κατὰ μίαν συντιθεῖσι· αὕτη μὲν σφι
ἡ μαντικὴ πατρωίη ἐστί· οἱ δὲ Ἑνάρεες [οἱ ἀνδρό-
γυνοι] τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι·
φιλύρης ὦν φλοιῷ μαντεύονται· ἐπεὰν τὴν φιλύρην
τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοις τοῖσι
ἔωτοῦ καὶ διαλύων χρᾶ· Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυ- 68
θῶν κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς
τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ

- μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὥς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὥς τὰς βασιληίας ἰστίας ἐπιόρκηκε ὃς καὶ ὃς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἂν δὴ λέγωσι· τὰς δὲ βασιληίας ἰστίας νόμος Σκύθῃσι τὰ μάλιστά ἐστι ὁμνύναι τότε, ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὄρκον ἐθέλωσι ὁμνύναι· αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος τὸν ἂν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι· ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες, ὥς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἰστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεὺς· ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται· ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται [ἄλλους] διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν μιν καὶ οὗτοι, ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδήσωσι ἐπιορκῆσαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι· ἦν ὧν οἱ πλεῖνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρῶτοις τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι.
- 69 Ἀπολλύσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν ἄμαξαν φρυγάνων πλήσωσι, καὶ ὑποζεύξωσι βοῦς, ἐμποδίσαντες τοὺς μάντιας, καὶ χέρας ὀπίσω δῆσαντες, καὶ στομώσαντες, κατείργνῃσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα· ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ, ἀπιεῖσι φοβήσαντες τοὺς βοῦς· πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτῶν ὁ ῥυμὸς κατακαυθῇ· κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες· τοὺς δ' ἂν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει· ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικεῖ.
- 70 Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς ἂν ποιέωνται· ἐς κύλικα μεγάλῃν κεραμίνην οἶνον ἐγχείαντες, αἷμα συμμίσγονσι τῶν τὰ ὅρκια ταμνομένων, τύψαντες ὁπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος· καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα

ἀκινάκεια, καὶ οἷστους, καὶ σάγαριν, καὶ ἀκόντιον·
ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλά, καὶ
ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοὶ τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιούμενοι,
καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισι εἰσὶ, ἐς δ' οἷ 71
Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἐπεὰν σφι
ἀποθάῃ ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι
τετράγωνον· ἐτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμ-
βάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκρωμένον μὲν τὸ σῶμα,
τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλὴν
κυτέρου κεκομμένου καὶ θυμῆματος καὶ σελίνου
σπέρματος καὶ ἀννήσου, συνερραμμένην ὀπίσω, καὶ
κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος· οἱ δ' ἂν παρα-
δέξωνται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιέουσι τὰ περ οἱ
βασιλῆῃοι Σκύθαι· τοῦ ὥτος ἀποτάμνονται, τρίχας
περικεῖρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ
ῥίνα καταμύσσονται, διὰ τῆς τε ἀριστερῆς χερὸς οἷσ-
τους διαβνέονται· ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ
τὸν νέκυν τοῦ βασιλέως ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι·
(οἱ δὲ σφι ἔπονται ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον)· ἐπεὰν δὲ
πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι
ἔσχατα κατοικημένοις εἰσι τῶν ἐθνῶν τῶν ἄρχουσι,
καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι· καὶ ἔπειτα, ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν
ἐν τῇσι θήκησι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς
ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ
ἔπειτα ῥυψὶ καταστεγάζουσι· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυ-
χωρίῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακῶν τε μίαν ἀποπνίξ-
αντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ
ἱποκόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ
ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχὰς, καὶ φιάλας
χρυσέας· (ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται)·
ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χούσι πάντες χῶμα μέγα, ἀμιλ-
λεώμενοι καὶ προθυμεόμενοι ὥς μέγιστον ποιῆσαι.
Ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὐτὶς ποιέουσι τοιόνδε· 72
λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτά-
τους· (οἱ δὲ εἰσι Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ δὴ θερα-

πέουνσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφί θεράποντες·) τούτων ὦν τῶν διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους τοὺς καλλιστεύοντας πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτῶν τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες, ἐμπιπλάσι ἀχύρων, καὶ συρράπτουσι· ἀψίδος δὲ ἡμισυ ἐπὶ δύο ξύλα στήσαντες ὑπτιον, καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς ἀψίδος ἐπ' ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ ταῦτα, ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήkea ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἀψίδας· τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέχουσι τοὺς ὦμους τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὀπισθεὶ παρὰ τοὺς μηρούς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ ἀμφοτέρα κατακρέμαται μετέωρα· χαλινούς δὲ καὶ στόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουνσι ἐς τὸ πρόσθεν αὐτῶν, καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι· τῶν δὲ δὴ νεηνίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἓνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσῃσι μέχρι τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τοῦτου τὸ ἐς τὸρμον πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου· ἐπιστήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἱππέας τοιούτους, ἀπελαύνουσι.

- 73 Οὕτω μὲν τοὺς βασιλῆας θάπτουσι· τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἀμάξῃσι κειμένους· τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐωχέει τοὺς ἐπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι· ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα θάπτονται· θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρονται τρόπῳ τοιῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνάμενοι, ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πῖλους εἰρινέους περιτείνουνσι· συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα, λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς

σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πύλων·
 Ἔστι δέ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ πλὴν 74
 παχύτητος καὶ μεγάλους τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη· ταύτη
 δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἢ κάνναβις· αὕτη καὶ αὐτομάτη
 καὶ σπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Ὠρήϊκες μὲν
 καὶ εἴματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιότατα· οὐδ'
 ἂν ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς διαγνοίη, λίνου
 ἢ καννάβιός ἐστι· ὅς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν κανναβίδα,
 λίνεον δοκῇσει εἶναι τὸ εἶμα· Ταύτης ὧν οἱ Σκύθαι τῆς 75
 καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ
 τοὺς πύλους, καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ
 τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμῇται ἐπι-
 βαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε
 Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρίῃ ἀποκρατήσκει· οἱ δὲ
 Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ ὠρύονται· τοῦτό σφι
 ἀντὶ λουτροῦ ἐστί· οὐ γὰρ δὴ λούνται ὕδατι τὸ παρά-
 παν τὸ σῶμα· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ὕδωρ παραχέουσαι,
 κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου, καὶ
 κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλου· καὶ ἔπειτα τὸ κατασω-
 χόμενον τοῦτο, παχὺ ἐὼν, καταπλάσσονται πᾶν τὸ
 σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίῃ σφέας
 ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ
 ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὺν γίνονται καθαραὶ καὶ λαμ-
 πραί.

Ἕεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι 76
 φεύγουσι, μήτι γε ὧν ἀλλήλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ
 ἠκιστα, ὥς διέδεξαν Ἀνάχασις τε καὶ δεύτερα αὐτῆς
 Σκύλης· τοῦτο μὲν γοῖ Ἀνάχασις, ἐπεὶ τε γῆν
 πολλὴν θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην
 πολλὴν ἐκομίζετο ἐς ἡθεα τὰ Σκυθέων, πλέων δι'
 Ἑλλησπόντου προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ, εὔρε γὰρ
 τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὀρτὴν
 κάρτα μεγαλοπρεπέως, εὔξατο τῇ Μητρὶ ὃ Ἀνάχα-
 σις, ἣν σῶς καὶ ὑγιὲς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν
 τε κατὰ ταῦτά κατὰ τὰ ὅρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦν-
 τας καὶ παννυχίδα στήσειν· ὥς δὲ ἀπῆκετο ἐς τὴν

- Σκυθικὴν, καταδύς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην· (ἡ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλήϊον Δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐούσα δεινδρέων παντοίων πλὴν) ἐς ταύτην δὴ καταδύς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὀρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα· καὶ τῶν τις Σκυθέων καταφρυσθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα ἐσήμηνε τῷ βασιλεῖ Σαυλίῳ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε· καὶ νῦν, ἣν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν Σκύθαι γινώσκειν· διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνῳ, τοῦ Ἀριαπιέθους ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέως πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου, τοῦ Λύκου, τοῦ Σπαργαπιέθους· εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανών· Ἰδάνθурсος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου· Σαύλιος 77 δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέως Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὁπίσω τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοις δὲ εἶναι μόνουσι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' ὦν ἀνὴρ, ὥσπερ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη. οὗτος μὲν νυν οὕτω δὴ τι ἐπρηξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικας ὁμιλίας.
- 78 Πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον, Σκύλης ὁ Ἀριαπιέθους ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ· Ἀριαπιέθῃ γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστρινηῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεται, καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρὴς· τὸν ἡ μήτηρ αὕτη γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε· μετὰ δὲ, χρόνῳ ὕστερον, Ἀριαπιέθης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργα-

πείθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέως· Σκύλης δὲ τὴν
 τε βασιληίην παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς
 τῇ οὐνομα ἦν Ὀποίη· ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἄστυ, ἐξ
 ἧς ἦν Ὀρικος Ἀριαπείθει παῖς· βασιλεύων δὲ Σκυ-
 θέων ὁ Σκύλης διαίτη μὲν οὐδαμῶς ἡρέσκετο Σκυθικῇ,
 ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος
 ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο· ἐποίεε τε τοι-
 οῦτο· εὔτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ
 Βορυσθενείτων ἄστυ, (οἱ δὲ Βορυσθενείται οὗτοι
 λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους,) ἐς τούτους
 ὅπως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλείπεσκε
 ἐν τῇ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅπως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος
 καὶ τὰς πύλας ἐγκληῖσσει, τὴν στολὴν ἀποθέμενος
 τὴν Σκυθικὴν, λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἔχων
 δ' ἂν ταύτην ἡγόραζε, οὔτε δορυφόρων ἐπομένων οὔτε
 ἄλλον οὐδενός· (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τις μιν
 Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολὴν·) καὶ τᾶλλα
 ἐχράτο διαίτη Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ
 νόμους τοὺς Ἑλλήνων· ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ
 πλέον τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν
 στολὴν· ταῦτα ποίεσκε πολλάκις· καὶ οἰκία τε ἐδεί-
 ματο ἐν Βορυσθενεί καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπι-
 χωρίην· Ἐπεὶ τε δὲ ἔδεε οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο 79
 ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχεῖω
 τελεσθῆναι· μέλλοντι δὲ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν
 τελετὴν ἐγένετο φάσμα μέγιστον· ἦν οἱ ἐν Βορυσ-
 θενεϊτέων τῇ πόλει οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος
 περιβολῇ, (τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνήμην
 εἶχον,) τὴν περίξ λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρύπες
 ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ
 μὲν κατεκάη πᾶσα· Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτου εἶνεκα
 ἤσσον ἐπετέλεσε τὴν τελετὴν· (Σκύθαι δὲ τοῦ
 Βακχεύειν περὶ Ἑλλήσι ὀνειδίζουσι· οὐ γάρ φασι
 οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι
 ἐνάγει ἀνθρώπους·) ἐπεὶ τε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχεῖω
 σ Σκύλης, διεπρήστευσε τῶν τις Βορυσθενεϊτέων

- πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων· “ ἡμῖν γὰρ καταγελάτε, ὧς Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει τε καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται· εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἔπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω” εἶποντο τῶν Σκυθῶν οἱ προεστέωτες· καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενείτης λάβρη ἐπὶ πύργον κατέισε· ἐπεὶ τε δὲ παρήϊε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἰδὼν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο, ἐξελθόντες δὲ ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρα-
80 τῇ τὰ ἴδιοιεν· ὥς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλανε ὁ Σκύλης ἐς ἡθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην γεγονότα ἐκ τῆς Τήρῳ θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ’ ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίην δι’ ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην· πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην· ἐπεὶ τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἰστρῷ ἐγένετο, ἠντίασάν μιν οἱ Θρηῖκες· μελλόντων δὲ αὐτῶν συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιαῦτα· τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἰς μὲν μευ τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μευ ἀδελφεόν· σύ τ’ ἐμοὶ ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγὼ σοὶ τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσης, μήτ’ ἐγώ· ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς Σιτάλκεω, πεφευγὼς τοῦτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταίνεει ταῦτα, ἐκδιδούς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρῳ Σιτάλκῃ ἔλαβε τὸν ἀδελφεόν Σκύλην· καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο· Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν· οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμαϊα Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.
- 81 Πλήθος δὲ τὸ Σκυθῶν οὐκ οἶός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναι σφεας,

καὶ ὀλίγους, ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέ-
 φαινόν μοι ἐς ὄψιν· ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε
 ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χώρος, οὖνομα δέ οἱ ἔστι
 Ἐξαμπαῖος· τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνή-
 μην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ
 εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὑπανιν ἀποτον
 ποιέειν. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήϊον, μεγάθει
 καὶ ἐξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος,
 τὸν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε· ὅς δὲ μὴ
 εἶδε κω τοῦτον, ὧδε δηλώσω· ἐξακοσίους ἀμφορέας εὐ-
 πετέως χωρέει τὸ ἐν Σκύθησι χαλκήϊον. πάχος δὲ τὸ
 Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊον ἔστι δακτύλων ἕξ· τοῦτο ὦν
 ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γενέσθαι· βουλόμενον
 γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὖνομα εἶναι Ἀριαντὰν,
 τοῦτον εἰδέναι τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν, κελεύειν μιν
 πάντας Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ οὔστου
 κομίσαι· ὅς δ' ἂν μὴ κομίσῃ, θάνατον ἀπείλει· κομι-
 σθῆναί τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων, καὶ οἱ δόξαι ἐξ
 αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τουτέων
 δὴ μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς
 τὸν Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθεος
 τοῦ Σκυθῶν ἤκουον. Θωνμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη 82
 οὐκ ἔχει, χωρὶς ἧ ὅτι ποταμούς τε πολλῶ μεγίστους,
 καὶ ἀριθμὸν πλείστους· ὁ δὲ ἀποθωνμάσαι ἄξιον καὶ
 πάρεξ τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλθεος τοῦ πεδίου
 παρέχεται· εἰρήσεται· ἵχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν
 πέτρῃ ἐνεὸν, τὸ οἴκε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ
 μέγαθος δίπηχυ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο
 μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι. ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ'
 ἀρχὰς ἡἷα λέξων λόγον.

Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας, καὶ 83
 ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν
 στρατὸν τοῖσι δὲ νέας παρέχειν τοῖσι δὲ ζευγνύναι
 τὸν Θρηίκιον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος,
 ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηξε μηδαμῶς αὐτὸν στρα-
 τητῇ ἐπὶ Σκύθας ποιέεσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθῶν

τὴν ἀπορίην· ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλευόν οἱ χρηστά, ὁ μὲν ἐπέπαυτο, ὁ δὲ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων.

84 Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἐόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων, ἵνα αὐτῷ καταλειφθῇ· ὁ δὲ οἱ ἔφη, ὡς φίλῳ ἐόντι καὶ μετρίῳ δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν· ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν ἐλπίζων τοὺς νείας στρατηγὴς ἀπολελῦσθαι, ὁ δὲ ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτων ἐπεστεῶτας ἀποκτείνειν πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας· καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες αὐτοῦ ταύτῃ ἐλίποντο.

85 Δαρεῖος δὲ ἐπεὶ τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἵνα ἔξευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλυμμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνέες φασί εἶναι· ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ ἐθηεῖτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον· πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θυμασιώματος· τοῦ τὸ μὲν μῆκος στάδιοι εἰσι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ [τοῦ στόματος] ὁ αὐχὴν τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔξευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐστί· τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος· ἡ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοὶ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἐόντα στευνότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους μῆκος δὲ τετρακοσίους· ἐκδιδοὶ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τὸ

86 δὴ Αἰγαῖον καλεῖται. (Μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε· νηὺς ἐπίπαν μάλιστά κη κατανύει ἐν μακρημερίῃ ὀργυῖας ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας· ἥδη ὦν ἐς μὲν Φάσιν ἀπὸ τοῦ στόματος—τούτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου μακρότατον—ἡμερέων ἐννέα πλόος ἐστὶ καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν

ὄργυιέων γίνονται· ἐκ δὲ τῶν ὄργυιέων τουτέων στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ Θεμισκύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς—κατὰ τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου εὐρύτατον—τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὗται δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὄργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέεται, καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι.) παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος οὗτος ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῷ τῷ ἐλάσσῳ ἑωυτοῦ, ἣ Μαιῆτις τε καλεῖται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου.

Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθήησατο τὸν Πόντον, ἔπλεε 87 ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλῆς Σάμιος· θηησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμματα ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικά, ἔθνεα πάντα ὅσαπερ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα τῶν ἡρχε· τούτων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι· νέες δὲ ἑξακόσαιοι συνελέχθησαν. τῆσι μὲν νυν στήλῃσι ταύτησι Βυζάντιοι κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὕστερον τούτων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἐνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ, γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος τὸν ἔξευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκεῖν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.

Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα, ἦσθεις τῇ σχεδίῃ, τὸν 88 ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλῆς ἀπαρχὴν ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζευξίν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψόμενος ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε:

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
 Μανδροκλέης Ἦρῃ μνημόσυνον σχεδῆς·
 αὐτῷ μὲν στέφανον περιβέις Σαμίοισι δὲ κύδος,
 Δαρείου βασιλέως ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημό-
 συνα ἐγένετο.

- 89 Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε ἐς
 τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς
 τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπί-
 κωνται ἐς τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν
 ζευγνύντας τὸν ποταμόν· τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον
 Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι· ὁ μὲν δὴ
 ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυνάεας διεκπλώσας ἔπλεε
 ἰθὺ τοῦ Ἰστρου· ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμόν
 δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ
 τὸν αὐχένα ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἰστρου
 ἐξεύγνυε. Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ
 τὴν σχεδὴν, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης· ἀπικόμενος
 δὲ ἐπὶ Τέαρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς, ἐστρατοπεδεύ-
 90 σατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν
 περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἀριστος, τὰ τε ἄλλα ἐς
 ἄκεσιν φέροντα καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι
 ψώρην ἀκέσασθαι· εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν
 δέουσαι τεσσεράκοντα ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσai·
 καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί· ὁδὸς δ'
 ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ
 Περίνθῳ καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ
 Πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρῃ. ἐκδιδού δὲ ὁ Τέαρος
 οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν· ὁ δὲ Κοντά-
 δεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνην· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς τὸν
 Ἐβρον· ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἴνῳ πόλι.
 91 Ἐπὶ τούτῳ ὦν τὸν ποταμόν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος
 ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἥσθεις τῷ ποταμῷ στήλην
 ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας λέγοντα
 τάδε· ΤΕΑΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ὙΔΩΡ
 ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧ-

ΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΚΑΙ ΕΠ' ΑΥΤΑΣ ΑΠΙΚΕΤΟ ΕΛΑΥΝΩΝ ΕΠΙ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ ΑΝΗΡ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.

Δαρείος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς ἀπίκητο ἐς ἄλλον 92 ποταμὸν τῷ οὐνομα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἓνα παρεξίοντα τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον· ὥς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν, ἀπέλαυνε τὴν στρατιήν. Πρὶν δὲ ἀπι- 93 κέσθαι ἐπὶ τὸν Ἰστρον, πρώτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρηῆκες καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, (καλούμενοι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νιψαῖοι,) ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδωσαν Δαρείῳ, οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηήκων ἔόντες ἀνδρείοτατοι καὶ δικαιοτάτοι. Ἀθανατίζουσι δὲ 94 τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἐωντοὺς νομίζουσι ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαίμονα· οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελεῖζιν· διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφεων αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἐκάστοτε δέωνται· πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτῶν ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον ῥιπτεῦσι ἐς τὰς λόγχας. ἦν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρεῖς, τοῖσι δὲ ἔλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἦν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν

εἶναι· αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπονσι·
 ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρηῖκες καὶ
 πρὸς βροντὴν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς
 τὸν οὐρανὸν, ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν
 95 νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον. Ὡς δὲ ἐγὼ
 πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλ-
 λήνων καὶ Πόντων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐόντα
 ἄνθρωπον δουλεύσαι ἐν Σάμῳ· δουλεύσαι δὲ Πυθα-
 γόρῃ τῷ Μνησάρχῳ· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν, γενόμενον
 ἐλεύθερον, χρήματα κτήσασθαι συχνὰ, κτησάμενον
 δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἐωντοῦ· ἅτε δὲ κακοβίων τε
 ἐόντων τῶν Θρηϊκῶν καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν
 Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαίτῃν τε Ἰάδα καὶ
 ἦθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρηϊκας, οἷα Ἑλλησί τε
 ὁμιλήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ
 σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς
 τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρῶτους καὶ
 εὐωχέοντα, ἀναδιδάσκειν ὥς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ
 συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τούτων αἰεὶ γινόμενοι
 ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χώρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ
 περιέοντες ἔξουσι τὰ πάντα ἀγαθὰ· ἐν ᾧ δὲ ἐποίησε
 τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατά-
 γαιον οἶκημα ἐποιέετο· ὥς δὲ οἱ παντελέως εἶχε τὸ
 οἶκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηϊκῶν ἠφανίσθη, καταβὰς δὲ
 κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἶκημα διαίτατο ἐπ' ἔτεα τρία·
 οἱ δὲ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον· ὥς τεθνεῶτα-
 τετάρτῳ δὲ ἔτει ἐφάνη τοῖσι Θρηϊξί· καὶ οὕτω
 πιθανὰ σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτά
 96 φασὶ μιν ποιῆσαι· Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ
 καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὦν πιστεύω
 τι λήν· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν
 Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ
 ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις
 Γέττησι οὗτος ἐπιχάριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ
 τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὥς ἐχειρώθησαν ὑπὸ
 Περσέων, εἶποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

Δαρείος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πεζὸς αὐτῷ 97
στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων
Δαρείος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχεδὴν λύσαντας
ἔπεσθαι κατ' ἡπειρον ἐνωτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν
στρατόν· μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν καὶ ποιέειν
τὰ κελεύόμενα, Κῳῆς ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν
Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρό-
τερον εἰ οἱ φίλον εἶη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ
βουλομένου ἀποδείκνυσθαι. “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῇν
γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον
φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκομένη, σὺ νῦν γέ-
φυραν ταύτην ἔα κατὰ χώραν ἐστάναι, φυλάκους
αὐτῆς λιπῶν τούτους οἱ περ μιν ἔζευξαν· καὶ ἦν τε
κατὰ νόον πρήξωμεν εὐρόντες Σκύθας ἔστι ἄποδος
ἡμῖν, ἦν τε καὶ μὴ σφεας εὐρεῖν δυνεώμεθα ἢ γε
ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλῆς· οὐ γὰρ ἔδεισά κω μὴ ἐσω-
θέωμεν ὑπὸ Σκυθῶν μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ
δυνάμενοί σφεας εὐρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ
τάδε λέγειν φαίη τις ἂν με ἐνωτοῦ εἵνεκεν, ὡς κατα-
μένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοι,
βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἔσομαι τοι,
καὶ οὐκ ἂν λειφθείην.” κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ
Δαρείος, καὶ μιν ἡμείψατο τοῖσδε· “ξεῖνε Δέσβιε,
σωθέντος ἐμεῖ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί
μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλῆς χρη-
στοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι.” Ταῦτα εἰπας καὶ ἀπά- 98
ψας ἄμματα ἐξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους
τοὺς Ἰώνων τυράννους ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Ἴωνες,
ἢ μὲν πρότερον γνώμῃ ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν
μετείσθω μοι· ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποιεέτε
τάδε· ἐπεὰν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ
Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε
ἄμμα ἐν ἐκάστης ἡμέρης· ἦν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ
μὴ παρέω, ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν
ἀμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐτῶν· μέχρι
δὲ τούτου, ἐπεὶ τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν

σχεδίην πάσαν προθυμίην σωτηρίας τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι· ταῦτα δὲ ποιεῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε.” Δαρείος μὲν ταῦτα εἶπας ἐς τὸ πρόσω ἐπείγετο.

- 99 Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηϊκή τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτὴν πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στό·ια τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἰστρον, ἔρχομαι σημαίνων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρας ἐς μέτρησιν· ἀπὸ Ἰστρον αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσιν, ἐοῦσαν ὀρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς Τρηχέης καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρη τῶν οὖρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τὴν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς τὴν ἡῶ, κατάπερ τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοῖατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου· λέγω δὲ, ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν· τοιοῦτον ἡ Ταυρική ἐστι· ὥς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος, καὶ μὴ Ἰήπυγες, ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοῖατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοῖατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι
- 100 ἄλλοις ἔοικε ἡ Ταυρική. Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἡοίης νέμονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἐσπέρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Τανάιδος ποταμοῦ ὃς ἐκδιδοῖ ἐς

μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἰστρου, τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἀποκληῖται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίνων. Ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰρήνης τετραγώνου, 101 τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντα ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον, καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν· ἀπὸ γὰρ Ἰστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθέneos τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίῃ ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληται μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ τὰ ὀρθία τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγας τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὥς οὐκ οἰοί τέ 102 εἶσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλεύοντο, ὥς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου· ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. Τούτων Ταῦροι μὲν 103 νόμοισι τοιοισιδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ Παρθένῳ τοὺς τε ναηγούς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι, ῥοπάλῳ παίλουσι τὴν κεφαλὴν· οἱ μὲν δὴ λέγουσι, ὥς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω, (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν·) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας, τοὺς ἂν χειρώσονται,

- ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ἐπὶ ξύλον μεγάλου ἀναπείρας ἰστᾶ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσιν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης· φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ
- 104 ληΐης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ ἀβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ, καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα· ἐπικοινωνοῦν δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκῆιοι ἔοντες πάντες, μήτε φθόνῳ μήτ' ἔχθει χρέωνται ἐς ἀλλήλους· τὰ δ' ἄλλα
- 105 νόμα· Ὡρήϊξι προσκεχωρήκασιν. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι. γενεῇ δὲ μὴ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώραν πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων· ὀφίας γὰρ σφι πολλοὺς μὲν ἢ χώραν ἀνέβαινε, οἱ δὲ πλεῖνες ἄνωθέν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ, πιεζόμενοι, οἰκησαν μετὰ Βουδίνων, τὴν ἐωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐς ταῦτα κατίσταται· ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ οὐδὲν ἦσσαν, καὶ ὁμνύουσι δὲ
- 106 λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἦθεα· οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι· νομάδες δὲ εἰσι· ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην·
- 107 ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μῦνοι τούτων. Μελάγχλαινοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται.
- 108 Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὼν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυρρόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη, οὖνομα δὲ τῇ πόλει ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος, κῶλον ἕκαστον τριήκοντα σταδίων ἐστί· ὑψηλὸν δὲ, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκία αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱρά· ἐστὶ

γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνουσι· καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες· ἐκ τῶν δὲ ἐμπορίων ἐξαναστάντες, οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνουσι· καὶ γλῶσση τὰ μὲν Σκυθικῇ τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ 109 τῇ αὐτῇ γλῶσση χρέωνται καὶ Γελωνοὶ, ἀλλ' οὐδὲ διάιτα ἢ αὐτῇ· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μῦνοι τῶν ταύτῃ· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοῖοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα· ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλούμενοι. ἡ δὲ χώρα σφέων πᾶσά ἐστι δασέη ἰδῆσι παντοίησι· ἐν δὲ τῇ ἰδῇ τῇ πλείστη ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή, καὶ ἔλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἀλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρνας παραρράπτεται· καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσί εἰσι χρησιμοὶ ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

Σαυροματέων δὲ περὶ ᾧδε λέγεται· ὅτε Ἕλληνες 110 Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι οἱ Σκύθαι Οἰόρπατα· δύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· Οἰορ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ ΠΑΤΑ κτείνειν) τότε λόγος, τοὺς Ἕλληνας, νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμῶνδοντι μάχῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἠδυνέατο ζωγρῆσαι· τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιθεμένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας· πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτάς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ ἰστίοισι, οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαυήτιδος ἐπὶ Κρημνούς· οἱ δὲ Κρημνοὶ εἰσὶ γῆς τῆς Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων· ἐνθαῦτα ἀποβαῖναι ἀπὸ τῶν

- πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὥδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην· ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἵπποφορβίῳ, τοῦτο διήρπασαν, καὶ ἐπὶ τούτων ἵππαζόμεναι, ἐληίζοντο τὰ τῶν Σκυ-
 111 θέων. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα· οὔτε γὰρ φωνήν, οὔτε ἐσθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θώματι ἦσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν· ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποיעύντο· ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας· βουλευομένοισι ὧν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτὰς, ἐωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτὰς, πλήθος εἰκάσαντας ὅσαιπερ ἐκεῖναι ἦσαν, τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκεινῶν, καὶ ποιεῖν τάπερ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι· ἦν δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων
 112 παῖδας ἐγγενήσεσθαι. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι, ἐποίουν τὰ ἐντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσει ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρῳ τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη· εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζῶν ἔζων τὴν
 113 αὐτὴν ἐκείνησι, θηρεύοντές τε καὶ ληϊζόμενοι. Ἐποίουν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλληλέων, ἐς εὐμαρίην ἀποσκιδνάμεναι· μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποίουν τῶντὸ τοῦτο· καὶ τις μονωθεισῶν τινὶ αὐτέων ἐνεχρίμπετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπώθετο, ἀλλὰ περιεῖδε χρήσασθαι· καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων, τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τῶντὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο γενέσθαι, καὶ αὐτὴ ἐτέρην ἄξειν· ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε

ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ δευτεραίῃ ἦλθε εἰς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέρην αὐτὴν ὑπομένουσαν· οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. Μετὰ δὲ, συμμίζαντες 114 τὰ στρατόπεδα οἶκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη· τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνάετο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες· “ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσεις· νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν· ἀλλ’ ἀπελθόντες εἰς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα· γυναῖκας δὲ ἔξομεν ὑμέας, καὶ οὐδαμέας ἄλλας.” αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε· “ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ κείνῃσι ἐστί· ἡμεῖς μὲν τοξεύομεν τε καὶ ἀκοντίζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικῆϊα οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικῆϊα ἐργάζονται μένουσαι ἐν τῇσι ἀμάξεσσι, οὗτ’ ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι οὐτ’ ἄλλη οὐδαμῇ· οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ’ εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δικαιοτάτοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπὶ ἡμέων αὐτέων.” Ἐπεὶ- 115 θοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεὶ τε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον, ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε· “ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος, ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ, τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέρεν δηλησαμένας πολλά· ἀλλ’ ἐπεὶ τε ἀξιούτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποίετε ἅμα ἡμῖν· φέρετε, ἐξασπαστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, καὶ περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν.” Ἐπεὶ θοντο καὶ ταῦτα οἱ νε- 116

- νίσκοι· διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὠδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Ταναΐδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος πρὸς βορρὴν ἄνεμον· ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χώρον, ἐν τῷ νῦν κατοίκηνται, οἴκησαν τοῦτον. καὶ διαίτη ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἰ γυναικες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι· καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι, καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέ-
 117 ουσαι. Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρησ- τῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ· αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι.
- 118 Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἀλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κατέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου, δια- βέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον· διαβαὺς δὲ, καὶ κατα- στρεψάμενος Θρηϊκας, γεφυροῖ ποταμὸν Ἰστρον, βουλόμενος καὶ τὰδε πάντα ὑπ' ἐϋντῷ ποιήσασθαι· “ὕμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιῦδητε ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τῶντὸ νοήσαν- τες, ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὓκων ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώραν ἢ μένοντες ὁμολογίῃ χρησόμεθα, (τί γὰρ πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν;) ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπὶ ὑμέας· οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχε- σθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέο- μεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτее ὁ Πέρ- σης, τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος,

χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον, οὕτω
 ἵεναι ἐπὶ τὴν ἡμετέραν· καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι, ὥς ἐπὶ
 Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ
 ἐπεὶ τε τάχιστα διέβη τήνδε τὴν ἡπειρον, τοὺς αἰεὶ
 ἐμποδῶν γινομένους ἡμεροῦται πάντας· τοὺς τε δὴ
 ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρήϊκας, καὶ δὴ καὶ τοὺς
 ἡμῖν ἑόντας πλησιοχώρους Γέτας." Ταῦτα Σκυθέων 119
 ἐπαγγελλομένων, ἐβουλευόντο οἱ βασιλεῖς οἱ ἀπὸ τῶν
 ἐθνέων ἡκοντες· καὶ σφῶν ἐσχίσθησαν αἱ γνώμαι· ὁ
 μὲν γὰρ Γελωνὸς, καὶ ὁ Βουδῖνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης,
 κατὰ τῷτὸ γινόμενοι, ὑπεδέκοντο Σκύθησι τιμωρή-
 σειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος,
 καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίων καὶ Ταύρων, τάδε Σκύθησι
 ὑπεκρίναντο· "εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδι-
 κήσαντες Πέρσας καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεό-
 μενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν
 ὀρθὰ, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τῷτὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσ-
 σομεν· νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες
 γῆν ἄνευ ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων ὅσον χρόνον
 ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκείνοι, ἐπεὶ σφῶας ὧντὸς
 θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδούσι· ἡμεῖς δὲ
 οὔτε τι τότε ἡδίκησαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδέν,
 οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικεῖν· ἦν μέντοι
 ἐπὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἄρξῃ τε ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς
 οὐ πεισόμεθα· μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ'
 ἡμῖν αὐτοῖσι· ἡκεῖν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας
 Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομέ-
 νους."

Ταῦτα ὥς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβου- 120
 λεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ
 ἐμφανέος, (ὅτι δὴ σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσ-
 εγίνοντο,) ὑπεξίοντες δὲ [καὶ ὑπεξελαύνοντες] τὰ
 φρέατα τὰ παρεξίειεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν,
 τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας
 διελόντες· καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων τῆς
 ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας· τού-

τους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἣν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Ταναΐδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιλῆως, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἥπερ εἴρηται· τὰς δὲ δύο τῶν βασιληῶν, τὴν τε μεγάλην τῆς ἡρχε Ἰδάνθурсος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξakis, συνελθούσας ἐς τὸν τόπον, καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγινομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, [ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι,] εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἄκοντας ἐκπολεμῶσαι· μετὰ δὲ τοῦτο ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην, καὶ ἐπιχειρεῖν ἣν
 121 δὴ βουλευομένοισι δοκέη. Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι ὑπηντίαζον τὴν Δαρείου στρατιήν, προδρόμους ἀποστείλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας ἐν τῇσί σφι διαίτατο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι, καὶ τὰ πρόβατα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἀμάξῃσι προέπεμψαν ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο.
 122 Τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὥς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἰστρου, οὗτοι μὲν τούτους εὐρόντες, ἡμέρης ὁδῷ προέχοντες ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὥς εἶδον ἐπιφανείσαν τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων· καὶ ἔπειτα, πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἵθυσαν, οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἡῷ τε καὶ τοῦ Ταναΐδος· διαβάντων δὲ τούτων τὸν Τάναϊν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον· ἐς τὸ τῶν Σαυροματέων τὴν χώραν διεξελθόντες ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν
 123 Βουδίνων. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἤϊσαν

διὰ τῆς Σκυθικῆς· καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρας ἐούσης χέρσου· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώραν ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότην τῶν Βουδίνων καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό· τοῦτο δὲ ποιήσαντες εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἐρήμον ἀπίκοντο· ἡ δὲ ἐρήμος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν· κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρας ἐούσα πλήθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι· ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιῆτιν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Οαρος, Τάναϊς, Σύργις. Ἐπεὶ 124 ὧν ὁ Δαρείος ἦλθε ἐς τὴν ἐρήμον, πανσάμενος τοῦ δρόμου ἵδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ· τοῦτο δὲ ποιήσας ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἐξήκοντα μάλιστά κη· τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικὴν· ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρείος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετῆκε, αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦϊε πρὸς ἐσπέρην, δοκεῖν τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι καὶ πρὸς ἐσπέρην σφέας φεύγειν.

Ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ὡς ἐς 125 τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρησι τῇσι μοίρησι τῶν Σκυθέων, ἐντυχὼν δὲ, ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ· καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει ἐπιῶν ὁ Δαρείος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην· πρῶτην δὲ, ἐς τῶν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν· ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους· παραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑπῆγον ἐπὶ

τὴν Νευρίδα· ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων, ἧϊσαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους· Ἀγάθυρσοι δὲ ὀρέοντες καὶ τοὺς ὁμούςρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφίσι ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα ἀπηγόρευον Σκύθησι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὕρων, προλέγοντες ὥς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προείπαντες ταῦτα ἐβοήθειον ἐπὶ τοὺς οὕρους, ἐρύκειν ἐν νῶ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθησι, οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο ἐπιλαθόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐς τὴν ἐρήμον τεταραγμένοι· οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπικνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρας ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι.

126 Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρείος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθέων βασιλέα Ἰδάνθурсον ἔλεγε τάδε· “δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιεῖν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεως δοκέεις εἶναι σεωντῶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ παυσάμενος πλάνης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκειαι εἶναι ἥσσω, σὺ δὲ καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότη τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐλθὲ ἐς λόγους.”

127 Πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰδάνθурсος ἔλεγε τάδε· “οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα ποιεῖν. ὃ τι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄσπεα οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστὶ, τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἀλφῇ ἢ καρῇ, ταχύτερον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν· εἰ δὲ δέοι πάντως ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἔοντες τάφοι πατρῴοι, φέρετε, τούτους ἀγευρόντες συγχέειν πεiràσθε αὐτούς· καὶ γνώ-

σεσθε τότε, εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων
εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα· πρότερον δέ, ἢν μὴ ἡμέας
λόγος αἰρῇ, οὐ συμμίζομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ
τοσαῦτα εἰρήσθω· δεσπότης δὲ ἐμοὺς ἐγὼ Δία τε
νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἰστίην τὴν Σκυθέων
βασίλειαν, μόνους εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων
γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι
πρέπει ἐλθεῖν· ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἔφησας
εἶναι ἐμὸς, κλαίειν λέγω.” [τοῦτό ἐστι ἢ ἀπὸ Σκυ-
θέων ῥῆσις.] ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων
ταῦτα Δαρείῳ.

Οἱ δὲ Σκυθέων βασιλεῖς ἀκούσαντες τῆς δουλο- 128
σύνης τὸ οὐνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ
μετὰ Σαυροματέων μοῖραν ταχθεῖσαν τῆς ἡρχε
Σκώπασις πέμπουσι, Ἰωσι κελεύοντες ἐς λόγους
ἀπικέσθαι, τούτοις οἱ τὸν Ἰστρον ἐξευγμένον ἐφρού-
ρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοις ἔδοξε πλανᾶν
μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἐκάστοτε ἀναιρεομέ-
νοισι ἐπιτίθεσθαι· νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους
τοὺς Δαρείου ἐποίεν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ
ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἡ τῶν Σκυθέων· οἱ
δὲ τῶν Περσέων ἱππῶται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς
τὸν πεζόν· ὁ δὲ πεζὸς ἂν ἐπεκούρεε· οἱ δὲ Σκύθαι
ἐσαράξαντες τὴν ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φο-
βεόμενοι. ἐποιεῦντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλη-
σίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι 129
τε ἦν σύμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθησι ἀντίξοον ἐπιτι-
θεμένοις τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶμα μέγιστον
ἔρέω· τῶν τε ὄνων ἡ φωνὴ καὶ τῶν ἡμίονων τὸ εἶδος.
οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῇ ἢ Σκυθικῇ φέρει, ὥς
καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθι-
κῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος,
διὰ τὰ ψύχαια. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον
τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων· πολλάκις δὲ, ἐπελανόντων
ἐπὶ τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὅκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι
τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφόμε-

μενοι καὶ ἐν θώματι ἔσκον ὀρθὰ ἱστάντες τὰ ὦτα· αἵτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρόν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου.

- 130 Οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιεν τε ἐπὶ πλέῳ χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ παραμένοντες ἀνιῶατο, τῶν πάντων ἐπιδευέες ἔόντες, ἐποίουν τοιάδε· ὅκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλανον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα,
- 131 καὶ λαβόντες ἐπῆροντο ἂν τῷ πεποιημένῳ. Πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρειῖός τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθῶν βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ οἰστοὺς πέντε· Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοί εἰσι, γνῶναι
- 132 τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβουλεύοντο. Δαρείου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἐωυτῇ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζων τῇδε, ὡς μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ οἰστοὺς, ὡς τὴν ἐωυτῶν ἀλκὴν παραδιδούσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο· συνεστήκει δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἐνὸς τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν· “ἦν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανόν, ὧ Πέρσαι, ἡ μῦες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἡ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι.” Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἰκάζον.

Ἡ δὲ Σκυθέων μία μοῖρα ἢ ταχθεῖσα πρότερον 133
 μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν τότε δὲ ἐπὶ
 τὸν Ἰστρον Ἰωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ἐπὶ
 τὴν γέφυραν ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην
 ὑμῖν ἤκομεν φέροντες, ἦνπερ γε ἐθέλητε ἑσακούειν.
 πυνθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν, ἐξή-
 κοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν,
 αὐτοῦ μὴ παραγινομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλ-
 λάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρεην· νῦν ὧν ὑμεῖς τάδε
 ποιεῦντες, ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίας
 ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παρα-
 μέιναντες τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε.” οὗτοι
 μὲν νυν, ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα, ὀπί-
 σω τὴν ταχίστην ἐπείγοντο.

Πέρσῃσι δὲ, μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρεῖω, 134
 ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῶ καὶ
 ἵπποισι, ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι
 Σκύθησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διῆξε· τῶν δὲ ὡς ἕκαστοι
 ὤρεον τὸν λαγὸν ἐδίωκον· ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυ-
 θέων καὶ βοῇ χρεωμένων, εἶρετο ὁ Δαρεῖος τῶν
 ἀντιπολεμίων τὸν θόρυβον· πυθόμενος δὲ σφεας τὸν
 λαγὸν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τούσπερ ἐώθεε καὶ
 τὰ ἄλλα λέγειν· “οὗτοι ὧνδρες ἡμέων πολλὸν κατα-
 φρονέουσι· καί μοι νῦν φαίνεται Γωβρύης εἶπαι
 περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς. ὡς ὧν οὕτως ἦδη
 δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ
 ὅκως ἀσφαλῶς ἢ κομιδῇ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω.”
 πρὸς ταῦτα Γωβρύης εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν
 μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν
 ἀπορίην, ἐλθὼν δὲ μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς
 ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὧν μὲν δοκέει, ἐπὶ τὰ τάχιστα
 νῦν ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντες τὰ πυρὰ ὡς καὶ ἄλλοτε
 ἐώθαμεν ποιεῖν, τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀσθενεστά-
 τους ἐς τὰς τالαιπωρίας ἐξαπατήσαντας καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ
 καὶ ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύοντας τὴν

γέφυραν, ἥ καί τι Ἰωσι δόξαι τὸ ἡμέας οἷόν τε ἔσται
 135 ἐξεργάσασθαι.” Γωβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε·
 μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγένετο καὶ Δαρείος ἐχρᾶτο τῇ
 γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ
 τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῖ ταύτῃ ἐν
 τῷ στρατοπέδῳ. κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους καὶ
 τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν· ἵνα οἱ
 μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενεῖς
 μὲν εἵνεκεν κατελίποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε·
 δηλαδὴ αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ
 ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθησι, οὗτοι δὲ τὸ
 στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ῥυοῖατο. ταῦτα
 τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρείος καὶ
 πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπείγετο ἐπὶ τὸν
 Ἰστρον· οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ ὁμίλου, οὕτω
 μὲν δὴ μᾶλλον πολλῷ ἴσαν τῆς φωνῆς· ἀκούσαντες
 δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων, πάγχυ κατὰ χώραν ἤλπιζον
 136 τοὺς Πέρσας εἶναι. Ἡμέρης δὲ γενομένης, γνόντες
 οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου,
 χεῖράς τε προετείνοντο τοῖσι Σκύθησι καὶ ἔλεγον τὰ
 κατήκοντα· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην
 συστραφέντες, αἱ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθῶν καὶ ἡ
 μία, Σαυρομάται καὶ Βουδίνοι καὶ Γελωνοὶ, ἐδίωκον
 τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἰστρον· ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ
 μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς
 οὐκ ἐπισταμένου, ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ
 δὲ Σκυθικοῦ ἱππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ
 ἐπισταμένου, ἀμαρτόντες ἀλλήλων, ἐφθησαν πολλῷ
 οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι,
 μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὐκ ἀπιγμένους ἔλεγον
 πρὸς τοὺς Ἰωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί· “ἄνδρες
 Ἴωνες, αἱ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχνηται,
 καὶ οὐ ποιεέτέ γε δίκαια ἔτι παραμένοντες· ἀλλ’
 ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες
 τὸν πόρον τὴν ταχίστην ἅπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι,

θεοῖσί τε καὶ Σκύθησι εἰδότες χάριν· τὸν δὲ πρό-
τερον ἔοντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα
οὔτω, ὥστε ἐπὶ μηδαμὸς ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν
στρατεύσασθαι.”

Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδew 137
μὲν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγέοντος καὶ τυραννέοντος
Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἦν γνώμη,
πείθεσθαι Σκύθησι καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην· Ἰστιαίου
δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος ὡς νῦν
μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτῶν τυραννεύει πόλιος·
τῆς Δαρείου δὲ δυνάμις κατααιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς
Μιλησίων οἷός τε ἔσται ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα
οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἐκάστην τῶν πολιῶν
δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἰστιαίου
δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου, ἀντίκα πάντες
ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρό-
τερον τὴν Μιλτιάδew αἰρεόμενοι. Ἦσαν δὲ οὗτοι 138
οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον καὶ ἔοντες λόγου πρὸς
βασιλῆος· Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνις τε
Ἀβυδηνός, καὶ Ἰπποκλος Λαμψακηνός, καὶ Ἡρό-
φαντος Παριηνός, καὶ Μητρόδωρος Προκοννησίος,
καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός, καὶ Ἀρίστων Βυζάν-
τιος· οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου. ἀπ’
Ἰωνίης δὲ, Στράτις τε Χίος, καὶ Αἰάκης Σάμιος,
καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς, καὶ Ἰστιαῖος Μιλησίος,
τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδew.
Αἰολέων δὲ παρὴν λόγιμος μῦθος Ἀρισταγόρης
Κυμαῖος.

Οὗτοι ὦν ἐπεὶ τε τὴν Ἰστιαίου αἰρέοντο γνώμην, 139
ἔδοξέ σφι πρὸς ταῦτα τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσ-
θεῖναι· τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας
ἔοντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται· ἵνα καὶ
ποιέειν τι δοκῶσι ποιεῦντες μηδὲν, καὶ οἱ Σκύθαι
μὴ πειρώατο βιώμενοι [καὶ βουλόμενοι] διαβῆναι
τὸν Ἰστρον κατὰ τὴν γέφυραν· εἰπεῖν τε λύοντας
τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὥς πάντα

ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσι ἐστὶ ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ· μετὰ δὲ, ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἰστιαῖος τάδε λέγων· “ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἤκετε φέροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε· καὶ τα τε ἀπ’ ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται καὶ τὰ ἀπ’ ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται· ὥς γὰρ ὁράτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἔξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι· ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρὸς ἐστὶ διζῆσθαι ἐκείνους, εὐρόντας δὲ, ὑπὲρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν τίσασθαι οὕτως ὥς κείνους πρέπει.”

- 140 Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἰωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα, ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων· καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἵτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες· εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἂν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ, τὰ σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλευσθαι κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νυν τῆς σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξιόντες ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολεμίους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρῃσιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἐωντῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἦσαν καὶ οὕτω μόγῃς εὖρον τὸν πόρον· οἷα δὲ νυκτὸς τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἄρρωδὴν ἀπύκατο μὴ σφεας οἱ Ἰωνες ἔωσι ἀπολελοι-
- 141 πότες. Ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον [δὴ] τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χεῖλεος τοῦ Ἰστρου, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἰστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι, τὰς τε νέας ἀπάσας παρῆχε διαπορθμύειν τὴν στρατιὴν καὶ τὴν γέφυραν ἔξευξε.
- 142 Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω ἐκφεύγουσι· Σκύθαι δὲ διζή-

μενοι, καὶ τὸ δεύτερον ἡμαρτον τῶν Περσέων. καὶ τοῦτο μὲν ὡς ἐόντας Ἰωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἀπάντων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ ὡς δούλων [Ἰώνων] τὸν λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἰωνας ἀπέρριπται.

Δαρείος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος, ἀπ-143
ίκετο ἐς Σηστόν τῆς Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσῃν· τῷ Δαρείῳ κοτε ἔδωκε γέρας τοιόνδε εἶπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος· ὠρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἀνοίξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιέων εἵρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὃ τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτο πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι; Δαρείος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσοῦτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἶπας ἐτίμα· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἶπας τότε τὸ ἔπος ἐλείπετο 144
ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων. γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων· πυθόμενος δὲ ἔφη, “Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἐόντας τυφλοὺς.” οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίωνος παρεόντος κτίζειν χώραν, τὸν αἰσχίονα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὲ ὢν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἔρησσε· τὸχ αὐτὸν δὲ 145
τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι προδιηγησάμενος πρότερον τάδε· τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελασθέντες

ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρῶνος ληΐσαμένων τὰς
 Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων ἐξελασθέντες ἐκ
 Δήμνου οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα· ἰζόμενοι
 δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι
 δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον, πεισόμενοι τίνες τε
 καὶ ὁκόθεν εἰσί; οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον,
 ὥς εἶψαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ
 Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· προσχόντας δὲ τούτους
 ἐς Δήμνον φυτεῦσαί σφεας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι
 ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων,
 πέμψαντες τὸ δεύτερον εἰρώτεον τί θέλοντες ἦκοιεν
 τε ἐς τὴν χώραν καὶ πῦρ αἴθοιεν; οἱ δὲ ἔφασαν,
 ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες ἦκειν ἐς τοὺς πατέρας·
 (δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι)· δέεσθαι
 τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοῖραν τε τιμέων μετ-
 έχοντες καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι
 δὲ ἔαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι
 αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνῆγέ σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα
 τῶν Τυνδαριδέων ἢ ναυτιλίῃ ἐν τῇ Ἀργοῖ· δεξάμενοι
 δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδοσαν καὶ ἐς φυλὰς
 διεδάσαντο· οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγῃμαν, τὰς δὲ
 146 ἐκ Δήμνου ἦγοντο ἐξέδοσαν ἄλλοισι. Χρόνου δὲ
 οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν,
 τῆς τε βασιληΐης μεταιτέοντες καὶ ἄλλα ποιεῖντες
 οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς
 ἀποκτεῖναι· συλλαβόντες δὲ σφεας κατέβαλον ἐς
 ἑρκτὴν. (κτείνουσι δὲ τοὺς ἄν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι
 νυκτὸς, μετ' ἡμέρῃν δὲ οὐδένα.) ἐπεὶ ὦν ἔμελλόν
 σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες
 τῶν Μινυέων, ἐοῦσαι ἀσταί τε καὶ τῶν πρώτων
 Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἑρκτὴν
 καὶ ἐς λόγους· ἐλθεῖν ἐκάστη τῷ ἐωντῆς ἀνδρὶ· οἱ δὲ
 σφεας παρήκαν οὐδένα· δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων
 ἔσεσθαι· αἱ δὲ ἐπεὶ τε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε·
 πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι
 αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον· οἱ δὲ Μινύαι

ἐνδύντες τὴν γυναικὴν ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες ἐξῆϊσαν ἔξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἴζοντο αὐτὶς ἐς τὸ Τηϋγετον.

Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, 147 τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἐὼν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισι, Εὐρυσθένει καὶ Προκλεΐ· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληῆν· αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἐπεὶ τε ἐγεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενεῖν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένη νήσῳ πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλῳ ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπῃν διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· προσχόντι δὲ εἶτε δὴ οἱ ἢ χώρῃ ἤρεσε εἶτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο· καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἐνυτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον· οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεὰς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ὀκτὼ ἀνδρῶν. Ἐπὶ τούτους δὴ ὧν ὁ 148 Θήρας, λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων, ἔστελλε συνοικήσων τούτοις, καὶ οὐδαμῶς ἐξελὼν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκηιεύμενος. ἐπεὶ τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτῆς ἴζοντο ἐς τὸ Τηϋγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι, παραιτέεται ὁ Θήρας ὅκως μήτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπεδέκετό σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης· συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπογόνους ἔπλωσε, αὐτὶ πάντας. ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς· οἱ γὰρ πλεῖνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεάτας

- καὶ Καύκωνας, τούτους δ' ἐξέλασαντες ἐκ τῆς χώρας, σφέας αὐτοὺς ἐξ μοίρας διεῖλον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φρίξας, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον· (τουτέων δὲ τὰς πλεῦνας ἐπ' ἐμέο Ἡλείοι ἐπόρθησαν·) τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ
- 149 οἰκιστέω Θῆρα ἡ ἐπωνυμία ἐγένετο. Ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν οἷν ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὖνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Ὀϊόλυκος ἐγένετο· καὶ κως τὸ οὖνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Ὀϊολύκου δὲ γίνεται Αἰγεὺς, ἀπὸ τοῦ Αἰγεῖδαι καλεῦνται φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἰδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε. τῶντὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.
- 150 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταῦτα λέγουσι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μῦθοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι· Γρίνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θῆρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκητο ἐς Δελφοὺς ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκατόμβην· εἶποντο δὲ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐθυμίδης τῶν Μινυέων· χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾶ ἡ Πυθίη κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν· ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς αἰρέσθαι· σὺ δὲ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιεῖν.” ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα. μετὰ δὲ, ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἶη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρήμα
- 151 ἀποστέλλειν ἀποικίην. Ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ἔνευ τὴν Θῆρην· ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφί τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἐνὸς ἐξανάνθη· χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην

ἀποικίην. ἐπεὶ τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφί μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην; περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν· ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ τῷ οὐνομα ἦν Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην, καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον· μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θῆρην· ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, τὰ πρῶτα οὐ πολλοὶ, κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν, τὸν μὲν Κορώβιον λείπouσι σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ 152 συγκειμένου, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα· μετὰ δὲ, νηὺς Σαμὶή τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι· αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλεον ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ, καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίην ἴδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετὰ γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἐξ τάλαντα, ἐποιήσαντο χαλκῆϊον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· περίξ δὲ αὐτοῦ γρυνπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραϊον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσούς ἐπταπήχεας τοῖσι γούνασι ἐρηρεισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τοῦτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίαι μεγάλαι συνεκρήθησαν. Οἱ δὲ Θηραῖοι, 153

ἐπεὶ τε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὥς σφι εἶη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἔαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν χώρων πάντων ἑπτὰ ἐόντων ἄνδρας· εἶναι δέ σφεν καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλατείαν.

- 154 Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου, συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι· λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ἀξὸς πόλις ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς· ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγχευε ἄλλην γυναῖκα· ἥ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίει εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυνῇ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσα τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασα οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῖτα ἔχειν οὕτω· ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ἀξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ, ἥ μὲν οἱ διηκονήσῃν ὃ τι ἂν δεηθῇ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξόρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παραδιδόει τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα· ὁ δὲ Θεμίσων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην, ἐποίηε τοιάδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε· ὥς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατήκε ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπᾶ-
- 155 σας δὲ ἀπίκητο ἐς τὴν Θήρην. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο· χρόνου δὲ περιόντος ἐξεγένετό οἱ πᾶς ἰσχνόφωνος καὶ τραυλὸς, τῷ οὖνομα ἐτέθη Βάττος, ὥς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι· ὥς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι, Βάττος δὲ μετωνομάσθη ἐπεὶ τε ἐς Λιβύην ἀπίκητο, ἀπὸ τε τοῦ

χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα Βάττον καλέουσι· καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσιν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσση, εἰδυίαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπεὶ τε γὰρ ἡνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφούς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾶ ἢ Πυθίῃ τάδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνῇ ἦλθες· ἀναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσση χρεωμένη· “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνῇ ἦλθες.” ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σέ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν· τέψ δυνάμει; κοίῃ χειρί;” ταῦτα λέγων οὐκὶ ἐπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταῦτα ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἷχετο μεταξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. Μετὰ δὲ, αὐτῷ τε τούτῳ 156 καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελφούς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν· ἡ δὲ Πυθίῃ σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι· πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην· οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχαι, ἀλλ' ὀπίσω πλῶειν ἐκέλευον· οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλων, καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην τῇ σὺνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, ἐστὶ Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι.

Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφι χρη- 157 στὸν συνεφέρετο, ἔνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς· ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες· ἡ δὲ Πυθίῃ σφι πρὸς ταῦτα χρᾶ τάδε·

Αἱ τὸ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον
μὴ ἔλθων ἔλθοντας, ἄγαν ἀγαμαὶ σοφίην σευ.

Ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλων
ὀπίσω· οὐ γὰρ δὴ σφεας ἀπείει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης
πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν τὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι
δὲ ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἔκτισαν
αὐτῆς τῆς Λιβύης χώρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὐνομα
ἦν Ἀζιρις, τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἀμφοτέρω
συγκληθῆναι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει.

158 Τοῦτον οἶκεον τὸν χώρον ἐξ ἔτεα· ἐβδόμῳ δέ σφεας
ἔτει παραιτησάμενοι οἱ Λίβυες, ὥς ἐς ἀμείνονα χώρον
ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεύτεν
οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέρην· καὶ τὸν κάλ-
λιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ
ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκ-
τὸς παρήγον· ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὐνομα Ἰρασα·
ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι
Ἀπόλλωνος εἶπαν· “ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν
ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται.”

159 Ἐπὶ μὲν νυν Βάττεώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης,
ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐ-
τοῦ Ἀρκεσίλειω, ἄρξαντος ἐκκαίδεκα ἔτεα, οἶκεον οἱ
Κυρηναῖοι, ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποι-
κίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου Βάττεω τοῦ Εὐ-
δαίμονος καλεομένου Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρή-
σασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι
Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀνα-
δασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

“Ὅς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυηρατον ὕστερον ἔλθῃ
γάς ἀναδαιομένας, μετὰ οἷ ποκά φαμι μελήσειν.

Συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην,
περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες
καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὐνομα ἦν Ἀδικράν, οἶα
τῆς τε χώρας στερισκόμενοι καὶ περιϋβριζόμενοι
ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν
σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ· ὁ δὲ

συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην· οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἰρασα χώρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ· ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων, καὶ παραχρεώμενοι, διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἀπενύστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται πάϊς Ἀρκεσίλεως· 160
ὃς βασιλεύσας πρῶτα τοῖσι ἐωυτοῦ ἀδελφείοισι ἐστασίασε, ἐς ὃ μιν οὗτοι ἀπολιπόντες οἶχοντο ἐς ἄλλον χώρον τῆς Λιβύης, καὶ ἐπ' ἐωυτῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν ταύτην ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλεῖται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δέισαντες αὐτὸν, οἶχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἡοίους τῶν Λιβύων· ὃ δὲ Ἀρκεσίλεως εἶπετο φείγουσι, ἐς οὗ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγένετο ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὀπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει· Λέαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὖνομα ἦν Ἐρυξώ. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιληΐην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ πάϊς 161
Βάττος, χωλὸς ἐὼν καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον ἐς Δελφούς ἐπειρησομένους, ὅν τινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκείοιεν; ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἶτεον ὧν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ

οὐνομα ἦν Δημώναξ. οὗτος ὢν ὠνήρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε, ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νησιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ τῷ βασιλεῖ Βάττω τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἱρυσύνας, τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλείες ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

- 162 Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττω οὕτω διετελέεε ὄντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλειω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμῶν ἐγένετο. Ἀρκεσίλειω γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημώναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεύτεν στασιάζων ἐσώθη, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον· ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμίνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. (τῆς δὲ Σαλαμίνας τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιατήριον, ἐὼν ἀξιόθετον, ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ· κέεται· ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἢ κατὰξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην· ὁ δὲ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιὴν οἱ ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο τὸ δοῦναί οἱ δεομένη στρατιήν· τοῦτο ἐπὶ παντὶ γὰρ τῷ διδομένῳ ἔλεγε, τελευταῖον οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσειον καὶ ἡλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἴριον· εἰπάσης δὲ αὐτὶς τῆς Φερετίμης τῶντι ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιοῦτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιῇ.)
- 163 Ὁ δὲ Ἀρκεσίλειω τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ· συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς Δελφούς· Ἀρκεσίλειω χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε· “ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους καὶ Ἀρκεσίλειω τέσσερας, ὅκτω

[ἀνδρῶν] γενεὰς, διδοὶ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινεῖ. σὺ μέντοι ἡσυχος εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωυτοῦ· ἣν δὲ τὴν κάμινον εὗρης πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσης τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανέαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων." Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεω χρᾶ· 164 ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου κατήλθε ἐς τὴν Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντήϊου οὐκ ἐμέμνητο ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἶτεε τῆς ἐωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δὲ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ· τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν. ἑτέρους δὲ τινας τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν, ὕλην περινήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξεργασμένοισι τὸ μαντήϊον ἐὼν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτήσαι, ἔργετο ἐκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρημένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι· εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἐωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέως τῷ οὖνομα ἦν Ἀλαζίρ· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται· καὶ μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα, κτείνουσι· πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλαζίρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν, εἴτε ἐκὼν εἴτε ἄκων, ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐωυτοῦ.

Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν 165 τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἐωυτῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτῇ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τᾶλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπεὶ τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα

οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον· ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω
 εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεια τὸν Κύρου πεποιημένοι·
 (οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύση
 ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο) ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον
 ἡ Φερετίμη Ἀρνανδεω ἰκέτις ἔξετο, τιμωρῆσαι ἐωυτῇ
 κελεύουσα· προῖσχομένη πρόφασιν, ὥς διὰ τὸν μη-
 166 δισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. Ὁ δὲ Ἀρνανδης ἦν οὗτος
 τῆς Αἰγύπτου ὑπαρχος ὑπὸ Καμβύσειω κατεστενός· ὃς
 ὑστέρω χρόνῳ τούτων παρισεύμενος Δαρείῳ διεφθά-
 ρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρείον ἐπιθυμέοντα
 μνημόσυνον ἐωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλω εἴη
 βασιλεῖ κατεργασμένον, ἐμιμέετο τούτον· ἐς οὗ
 ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρείος μὲν γὰρ χρυσίον καθα-
 ρώτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα
 ἐκόψατο· Ἀρνανδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον
 τῶντὸ τοῦτο ἐποίηε· καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώ-
 τατον τὸ Ἀρνανδικόν. μαθὼν δὲ Δαρείος μιν ταῦτα
 ποιεῦντα, αἰτίην οἱ ἄλλην ἐπενείκας, ὥς οἱ ἐπανίσ-
 167 ταιτο, ἀπέκτεινε. Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρνανδης κατ-
 οικτείρας Φερετίμην, διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ
 Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν·
 στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἀμασιν ἀπέδεξε ἄνδρα
 Μαραφίον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἔοντα Πασαρ-
 γάδην γένος. πρὶν δὲ ἡ ἀποστείλαι τὴν στρατιὴν, ὁ
 Ἀρνανδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα, ἐπυνθάνετο
 τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας; οἱ δὲ Βαρκαῖοι
 αὐτοὶ ὑποδεκέατο πάντες· πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ
 πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρνανδης,
 οὕτω δὴ τὴν στρατιὴν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ.
 αὕτη μὲν νυν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγένετο·
 ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ
 Λιβύων καταστροφῇ· Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ
 καὶ παντοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος
 ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε Δαρείου οὐδέν.
 168 Οἰκέουσι δὲ κατὰ τὰδε Λίβυες· ἀπ' Αἰγύπτου
 ἀρξάμενοι, πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοικῆνται·

οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆται δὲ φορέουσι οἷν περ οἱ ἄλλοι Λίβνες· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημῶν φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθείρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἐκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ῥίπτει· οὗτοι δὲ μῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται· καὶ τῷ βασιλεῖ μῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἣ δὲ ἂν τῷ βασιλεῖ ἀρεστή γένηται, ὑπὸ τούτου διαπαρθενεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ οὐνομα Πλυνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται 169 Γιλιγάμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἐσπέρην χώραν μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἣ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἡπείρῳ Μενελαῖος λιμὴν ἐστι, καὶ Ἀζιρις τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἶκεον· καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου· παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιλιγαμμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Ἀσβύσται. 170 οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκεύουσι, ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσται· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται· τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἦκιστα, ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσὶ· νόμους δὲ τοὺς πλεῦνας μιμέεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυστέων 171 δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Αὐσχίσαι. οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκεύουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρας οἰκεύουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐσχισέων δὲ τούτων τὸ πρὸς ἐσπέρης 172 ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὼν πολλόν· οἱ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουνσι ἐς Αὐγίλα χώρον ὅπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφές πεφυκάσι πάν-

τες ἔόντες καρποφόροι· τοὺς δὲ ἀττελέβους ἔπεαὶν θηρεύσωσι, αὐγῆναντες πρὸς τὸν ἥλιον καταλέουσι, καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουσι· γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ἐπικούινον αὐτέωκ τὴν μίξιν ποιεῦνται τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται· ἔπεαὶν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται· πρῶτον δὴ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς, νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελεθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοὶ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου· ὀρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε· ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι, τούτους, τῶν τύμβων ἀπτόμενοι· μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα, καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμούνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χρᾶται· πίστισι δὲ τοιησίδε χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοὶ πιεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἐτέρου πίνει· ἦν δὲ μὴ ἔχῃσι ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν σποδοῦ λαβόντες λείχουσι.

173 Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι. οὗτοι ἑξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε· ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηρύηνε· ἡ δὲ χώρα σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἄνυδρος· οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον· (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβνες·) καὶ ἐπεὶ τε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσέ σφεας· ἑξαπολομένων δὲ τούτων, ἔχουσι τὴν χώραν

174 οἱ Νασαμῶνες. Τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαράμαντες· οἱ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην· καὶ οὔτε ὄπλον ἐκτέαται ἀρήϊον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι

175 ἐπιστέαται. Οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμῶνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Μάκαι· οἱ λόφους κείρονται, τὸ μὲν μέσον τῶν τοιχῶν ἀνιέντες αὐξέσθαι τὰ δὲ ἔσθαι καὶ

ἐνθεν κείροντες ἐν χρότῃ· ἐς δὲ τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί· ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἰδησί· ἐστὶ, ἐοίσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Διβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοι εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἐχόμενοι 176 Γίνδανές εἰσι· τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορέει· κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. Ἀκτὴν δὲ προ- 177 ἔχουσιν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι· οἱ τὸν καρπὸν μούνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζῶουσι· ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστὶ μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος· ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον.

Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχ- 178 λυες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἡσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὖνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοί δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἐνι, τῇ οὖνομα Φλά· ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισι φασὶ λόγιον εἶναι κτίσαι.

Ἔστι δὲ καὶ ὁδε λόγος λεγόμενος· Ἰήσονα, ἐπεὶ 179 τε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἢ Ἀργῷ, ἐσθόμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἐκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλῶειν Πελοπόννησον βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι· καί μιν, ὡς πλέοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορρῇν καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Διβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος· καὶ οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγήν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἐνωτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξαι, καὶ

ἀπήμονας ἀποστελέειν· πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἔωντοῦ ἱρῷ, ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσωνι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὥς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσῃται τῶν ἐκγόνων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην· ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Διβύων κρύψαι τὸν τρίποδα.

- 180 Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσεῖς. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυνες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι· τὸ μέσον δὲ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων· καὶ οἱ μὲν Μάχλυνες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὐσεῖς τὰ ἔμπροσθε· ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐθιγενεῖ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν· τὰς δὲ ἀποθνησκούσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθένους καλέουσι· πρὶν δὲ ἀνείναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἐκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἄρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ· ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους, πρὶν ἢ σφι Ἑλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι· δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῆχθαι ἐς τοὺς Ἑλληνας· τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καὶ μὲν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ, δοῦναι ἔωντὴν τῷ Διὶ· τὸν δὲ Δία ἔωντοῦ μὲν ποιήσασθαι θυγατέρα· ταῦτα μὲν λέγουσι· μίξιν δὲ ἐπικοινων τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδόν τε μισγόμενοι· ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἀδρὸν γένηται, συμφουιτεύουσιν ἐς τὸ αὐτὸ

οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἄν οἴκη τῶν ἀνδρῶν
τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν Νομάδων 181
Λιβύων εἰρέαται· ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ
θηριώδης ἐστὶ Λιβύη· ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὀφρύνῃ
ψάμμης κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν
Αἰγυπτίων ἐπὶ Ἑρακλήϊας στήλας· ἐν δὲ τῇ
ὀφρύνῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ,
ἄλός ἐστι τρύφεια κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολω-
νοῖσι· καὶ ἐν κορυφῇσι ἐκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνα-
κοντίζει ἐκ μέσον τοῦ ἄλός ὕδωρ ψυχρόν καὶ γλυκύ·
περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς
ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδους· πρώτοι μὲν, ἀπὸ
Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, Ἀμμώνιοι, ἔχοντες
τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαίου Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν
Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἰρηταί μοι, κριοπρόσωπον
τοῦ Διὸς τῷγαλμά ἐστι· τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο
σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται
χλιαρόν, ἀγορῆς δὲ πληθυνούσης ψυχρότερον· μεσαμ-
βρίῃ τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν· τηνι-
καῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ
τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεται τε
ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον
ιὼν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει· τηνι-
καῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονται τε μέσαι
νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἡῶ· ἐπὶ κλησιν δὲ αὕτη
ἡ κρήνη καλεῖται Ἑλίου.

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύνῃς τῆς ψάμ- 182
μου, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε
ἄλός ἐστι ὁμοῖος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρω-
ποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὖνομα
Αὐγιά ἐστι. (ἐς τοῦτον τὸν χώρον οἱ Νασαμῶνες
ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι.) Ἀπὸ δὲ 183
Αὐγίλων, διὰ δέκα ἡμερέων ἀλλέων ὁδοῦ, ἕτερος
ἄλός κολωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι
πολλοὶ, κατάπερ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέροισι· καὶ ἄνθρωποι

οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὖνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς· οἱ ἐπὶ τὸν ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι· (συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι.) ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται· ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσὶ· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθε· διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἰοί τέ εἰσι, προεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερῶν· ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρίψιν· οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι· οἱ γὰρ Τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς περὶ λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν· σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδύται ὄφεις καὶ σαύρας, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν· γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίῃν νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι κατάπερ αἱ νυκτερίδες.

- 184 Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος ἀλὸς τε κολωνὸς καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὖνομά ἐστι Ἀτάραντες· οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλέσι μὲν γὰρ σφί ἐστι Ἀτάραντες οὖνομα, ἐνὶ δὲ ἐκάστῃ αὐτῶν οὖνομα οὐδὲν κέεται· οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρέωνται, καὶ πρὸς τούτοις πάντα τὰ αἰσχροῦς λαιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτοὺς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν· μετὰ δὲ, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος κολωνὸς ἀλὸς καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· ἔχεται δὲ τοῦ ἀλὸς τούτου οὖρος τῷ οὖνομά ἐστι Ἀτλας· ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερές πάντη· ὑψηλὸν δὲ οὕτω δὴ τι λέγεται, ὥς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα, οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος· τοῦτο τὸν κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ

ἐπιχώριοι εἶναι· ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἀτλαντες· λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια ὀράν.

Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων, ἔχω τὰ οὐ- 185 νόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύνῃ κατοικημένων καταλέξει· τὸ δ' ἀπὸ τούτων, οὐκέτι· διήκει δ' ὧν ἡ ὀφρύνῃ μέχρι Ἑρακλητῶν στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τουτέων· ἔστι δὲ αἰὼς τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ οἰκία τούτοις πᾶσι ἐκ τῶν αἰλῶν χόνδρων οἰκοδομέαται· ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Διβύης ἀνομβρά ἐστι· οὐ γὰρ ἂν ἡδυνάετο μένειν οἱ τοῖχοι ἰόντες αἰλινοί, εἰ ὕε. ὁ δὲ αἰὼς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύνῃς ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ μεσόγαίαν τῆς Διβύης, ἐρήμος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἀνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρα· καὶ ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰ- 186 γύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες· καὶ θηλέων τε βοῶν οὐ τι γευόμενοι, διότι περ οὐδὲ Αἰγύπτιοι· καὶ ὅς σου τρέφοντες· βοῶν μὲν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέεσθαι, διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσιν, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὀρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὕων πρὸς τῇσι βουσί γεύονται· ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει. Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρας τῆς 187 Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασιν ποιεῖν· οἱ γὰρ δὴ τῶν Διβύων νομάδες, (εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι,) ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἷσπῃ προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτῶν, τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοις· τοῦδε εἵνεκα, ὥς μή σφεας εἰς τὸν πάντα

- χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται.
 καὶ διὰ τοῦτό σφεας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους· εἰσὶ
 γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιη-
 ρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω
 ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσὶ· ἦν δὲ καίουσι
 τὰ παιδιά σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηταί σφι ἄκος·
 τράγου οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφεα· λέγω δὲ τὰ
 188 λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες. Θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ
 αἶδε· ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, ῥιπ-
 τέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον· τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀπο-
 στρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ
 σελήνῃ μούνιοις. τούτοις μὲν νυν πάντες Λίβυες
 θύουσι· ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες
 τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα, μετὰ δὲ, τῷ Τρίτῳ καὶ τῷ
 189 Ποσειδέωνι. Τὴν δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας
 τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων
 ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἡ ὅτι σκυτίνη ἡ
 ἐσθῆς τῶν Λιβυσσέων ἐστὶ, καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν
 αἰγίδων αὐτῇσι οὐκ ὄφιές εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ
 δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τῶντὸ ἔσταλται· καὶ δὴ καὶ τὸ
 οὖνομα κατηγορεῖ, ὅτι ἐκ Λιβύης ἦκει ἡ στολή τῶν
 Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ
 τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχριμένας
 ἐρευθεδάνῳ· ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ
 Ἕλληνες μετωνόμασαν· δοκέει δ' ἐμοί γε καὶ ἡ ὀλο-
 λυγὴ ἐν ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ
 ταύτῃ χρέωνται αἱ Λίβυσσαι, καὶ χρέωνται καλῶς.
 καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Λιβύων οἱ
 190 Ἕλληνες μεμαθήκασιν. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνή-
 σκοντας οἱ νομάδες κατάπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασα-
 μώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσον-
 τες, ἐπεὰν ἀπὶ τὴν ψυχὴν, ὅπως μιν κατίσουσιν,
 μὴδὲ ὑπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ
 ἀνθερίκων ἐνερμένων περὶ σχοίνους ἐστὶ, καὶ ταῦτα
 περιφορητά· νόμοισι μὲν τοιούτοις οὗτοι χρέωνται.
 191 Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρας τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Ἀν-

σέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Δίβνες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι· τοῖσι οὖνομα κέεται Μάξνες· οἱ τὰ ἐπιδεξιὰ τῶν κεφαλῶν κομόωσι, τὰ δ' ἐπαρισστερὰ κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλτῳ· φασι δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἐσπέρην, πολλῶ θηριωδεστέρα τε καὶ δασυτέρα ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας· ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμονται, ἔστι ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ· ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὄρεινὴ τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ ὄφιοι οἱ ὑπερμεγάθεις καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στηθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, (ὥς δὴ λέγονται γε ὑπὸ Λιβύων,) καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναικες ἄγριαί, καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα. Κατὰ τοὺς Νομάδας δὲ ἐστὶ τούτων 192 οὐδὲν, ἀλλ' ἄλλα τοιάδε· πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρα ἔχοντες ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι· οὐ γὰρ δὴ πίνουσι· καὶ ὄρυες, τῶν τὰ κέρα τοῖσι φοίνιξι οἱ πήχες ποιεῦνται· μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βούν ἐστί· καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναί, καὶ ὕστριχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρυες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπῆχες χερσαῖοι, τῇσι σαύρησι ἐμφερέστατοι· καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι, καὶ ὄφιοι σμικροὶ κέρας ἐν ἑκαστος ἔχοντες· ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἅπερ τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ υἱὸς ἀγρίου· ἑλαφος δὲ καὶ ὗς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένηα τριξὰ αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν δίποδες καλέονται, οἱ δὲ ζεγέριες· (τὸ δὲ οὖνομα τούτῳ ἐστὶ μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί·) οἱ δὲ ἐχινέες· εἰσὶ δὲ καὶ γαλαὶ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῇσι Ταρτηρσίησι

ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυν θηρία ἢ τῶν Νομάδων Λιβύων γῇ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι.

193 Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαΐηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ

194 γυναικες ἡνιοχεῦσι τὰ ἄρματα ἐς τὸν πόλεμον. Τούτων δὲ Γύξαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἀνδρας ποιεῖν· μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὔτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι· οἱ δὲ σφι ἄφθονοι ὅσοι

195 ἐν τοῖσι οὖρεσι γίνονται. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ οὐνομα εἶναι Κύραυνιν, μῆκος μὲν διηκοσίων σταδίων πλάτος δὲ στερινήν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἡπείρου, ἐλαιέων τε μεστήν· καὶ ἀμπέλων· λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων πτεροῖσι ὀρνίθων κεχριμένοισι πίσσῃ ἐκ τῆς ἰλῦος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἐστὶ ἀληθές οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω· εἴη δ' ἂν πᾶν· ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὤρεον. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἡ δὲ ὦν μεγίστη αὐτέων ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντῃ βάθος δὲ διόργυιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὁδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου τὰ δ' ἄλλα τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωνυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συκηνήν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι· ὃ τι δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὼν ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὥς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθῆ.

196 Λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι· εἶναι τῆς Λιβύης χώρόν τε καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακλήτων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπέξῃς παρὰ τὴν

κυματωγῇν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν καπνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι, καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων· τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι· καὶ ἦν μὲν φαίνηται σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀπελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται· οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσόν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι· ἀδικεῖν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἄπτεσθαι πρὶν ἂν σφι ἀπισωθῇ τῇ ἀξίᾳ τῶν φορτίων, οὐτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὄνο- 197
μάσαι· καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν· τόσον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· καὶ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο οὐ. Δίβνες μὲν καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς βορέῳ· οἱ δὲ τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες· Φοίνικες δὲ καὶ Ἕλληνες ἐπήλυδες. Δοκέει δέ μοι 198
οὐδ' ἀρετὴν εἶναι τις ἢ Λιβύῃ σπουδαίῃ, ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μόν-
νης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὐνομα ἢ γῇ τῷ ποταμῷ ἔχει· αὕτη δὲ ὁμοίᾳ τῇ ἀρίστη γεῶν Δῆμητρος καρπὸν ἐκφέρειν, οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ· μελάγγαιός τε γὰρ ἐστὶ, καὶ ἔπυδρος πίδαξι· καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν, οὔτε ὄμβρον πλέω πιούσα δεδή-
λῃται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ ταῦτά μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῇ καὶ τὴν Εὐεσπερίται νέμονται· ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὰν αὕτῃ ἐωυτῆς ἄριστα ἐνείκη, ἐκφέρει· ἢ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι, ἐπὶ τριηκόσια. Ἐχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίῃ χώρα, ἐοῦσα 199
ὕψηλοτάτῃ ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ Νομάδες

νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἐωυτῇ ἀξίας θώματος· πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὄργᾳ ἀμᾶσθαί τε καὶ τρυγᾶσθαι· τούτων δὲ συγκεκομισμένων, τῶν ὑπερθαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὄργᾳ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνούς καλέουσι· συγκεκόμισται τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὄργᾳ· ὥστε ἐκπέποται τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίους ὁπώρῃ ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

- 200 Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρνάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλῃω· τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους, ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἐννέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς τὸ τεῖχος καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀν-εὔρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθεῖς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος· τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὶ πρὸς ἃ προσίσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος· ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ
- 201 Βαρκαῖοι. Χρόνον δὲ δὴ πολλὸν τριβομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν καὶ οὐκ ἦσσαν τῶν Περσέων, Ἀμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἰρετοὶ εἶεν δόλῳ δὲ αἰρετοὶ, ποιεῖ τοιάδης· νυκτὸς τάφρον ὀρύξας εὐρέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον· ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφὶ ἑαδὲ ὁμολογῆ

χρησασθαι· τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινα, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια· ἔς τ' ἂν ἡ γῆ αὐτῇ οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώρην, καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φάναί ἀξίην βασιλεῖ καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίους· μετὰ δὲ τὸ ὄρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοις αὐτοῖς τε ἐξήϊσαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολέμων ἔων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες· οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοις χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὄρκιον ὅσον ἂν ἡ γῆ μένῃ κατὰ τὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμενε τὸ ὄρκιον κατὰ χώρην.

Τοὺς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φε-202
ρετίμη, ἐπεὶ τε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος, τῶν δέ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα περιέστιξε καὶ τούτοις τὸ τεῖχος· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων λήϊην ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόβου οὐ μεταίτιοι· τούτοις δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη.

Τοὺς ὧν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι 203
ἀνδραποδισάμενοι ἀπῆεσαν ὀπίσω· καὶ ἐπεὶ τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος· διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάδρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἰρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ ἔα· ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν· ἐς δὲ διεξεληθούσι καὶ ἰζομένοις ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον μετεμέλυσέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρώντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν· οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρεον· τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, οὐδενὸς μαχομένου, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες τε ὅσον ἐξήκοντα στάδια, ἰζοντο· ἰδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ

ἦλθε παρὰ Ἀρυνάνδεω ἄγγελος ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδια σφί δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον· παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθῆτεν αὐτοὺς Λίβυες, τῆς τε ἐσθήτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευον, ἐς

204 ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέατο. Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἐκαστάτῳ ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε, τοὺς δὲ ἡνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα· βασιλεὺς δὲ σφί Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὖνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκουμένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

205 Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε· ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ εὐλέων ἐξέζεσε· ὥς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρίῃ ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

SCHOOL AND COLLEGE TEXT-BOOKS

PUBLISHED BY

HARPER & BROTHERS, FRANKLIN SQUARE, N. Y.

 HARPER & BROTHERS will send either of the following Works by Mail, postage paid (for any distance in the United States under 2000 miles), on receipt of the Money.

Alford's Greek Testament.

The Greek Testament: with a Critically Revised Text; a Digest of various Readings; Marginal References to Verbal and Idiomatic Usage; Prolegomena; and a Critical and Exegetical Commentary. For the Use of Theological Students and Ministers. By **HENRY ALFORD, B.D.**, Minister of Quebec Chapel, London, and late Fellow of Trinity College, Cambridge. Vol. I., containing the Four Gospels, 8vo, Muslin, \$5 00; Sheep extra, \$5 50; Half Calf extra, \$6 00.

Andrews's Latin-English Lexicon,

Founded on the larger German-Latin Lexicon of Dr. **WM. FREUND**. With Additions and Corrections from the Lexicons of Gesner, Faciolati, Scheller, Georges, &c. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Abercrombie on the Intellectual Powers.

Essay on the Intellectual Powers. Inquiries concerning the Intellectual Powers and the Investigation of Truth. With Questions. By **JOHN ABERCROMBIE, M.D., F.R.S.** 18mo, Muslin, 45 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie on the Moral Feelings.

The Philosophy of the Moral Feelings. With Questions. 18mo, Muslin, 40 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie's Miscellaneous Essays.

Consisting of the Harmony of Christian Faith and Christian Character; The Culture and Discipline of the Mind; Think on these Things; The Contest and the Armor; The Messiah as an Example. 18mo, Muslin, 37½ cents.

Alison on Taste.

Essays on the Nature and Principles of Taste. With Corrections and Improvements. By **ABRAHAM MILLS.** 12mo, Muslin, 75 cents.

Antho'n's Latin Lessons.

Latin Grammar, Part I. Containing the most important Parts of the Grammar of the Latin Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Latin. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Latin Prose Composition.

Latin Grammar, Part II. An Introduction to Latin Prose Composition, with a complete Course of Exercises, illustrative of all the important Principles of Latin Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Composition

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Syntax.

Latin Lessons, Part II. Containing Latin Syntax, with Reading Lessons, and Exercises in double translation, on the Basis of Kühner's. 12mo, Sheep extra. (Uniform with "Latin Lessons, Part I.") (*In Press.*)

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar.

From the Ninth Edition of the Original, adapted to the use of English Students. By LEONARD SCHMITZ, Ph.D. Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar, Abridged.

12mo, Sheep extra, 50 cents.

Antho'n's Latin Versification.

In a Series of Progressive Exercises, including Specimens of Translation from the English and German Poetry into Latin Verse. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Versification

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Prosody and Metre.

From the best Authorities, Ancient and Modern. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Cæsar.

Cæsar's Commentaries on the Gallic War, and the First Book of the Greek Paraphrase; with English Notes, Critical and Explanatory, Plans of Battles, Sieges, &c., and Historical, Geographical, and Archæological Indexes. Map, Portrait, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Æneid of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Clavis, and an Historical, Geographical, and Mythological Index. Portrait and many Illustrations. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Eclogues and Georgics of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, and a Metrical Index. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Sallust.

Sallust's Jugurthine War and Conspiracy of Catiline. With an English Commentary, and Geographical and Historical Indexes. New Edition, corrected and enlarged. Portrait. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Horace.

The Works of Horace. With English Notes, Critical and Explanatory. A new Edition, corrected and enlarged, with Excursions relative to the Vines and Vineyards of the Ancients; a Life of Horace, a Biographical Sketch of Mæcenas, a Metrical Clavis, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Cicero.

Cicero's Select Orations. With English Notes, Critical and Explanatory, and Historical, Geographical, and Legal Indexes. An improved Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cicero's Tusculan Disputations.

With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cicero de Senectute, &c.

The De Senectute, De Amicitia, Paradoxa, and Somnium Scipionis of Cicero, and the Life of Atticus, by Cornelius Nepos. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Cicero de Officiis.

M. T. Ciceronis de Officiis Libri Tres. With Marginal Analysis and an English Commentary. Edited for the Syndics of the University Press, by the Rev. HUBERT ASHTON HOLDEN, M.A., Vice-President of Cheltenham College, late Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. First American Edition, Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D., Professor of Greek in Columbia College. 12mo, Sheep, 75 cents.

Antho'n's Tacitus.

The Germania and Agricola, and also Selections from the Annals of Tacitus. With English Notes, Critical and Explanatory. Revised and Enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cornelius Nepos.

Cornelii Nepotis Vitæ Imperatorum. With English Notes, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Ovid.

Selections from the Metamorphoses of Ovid. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's Juvenal.

The Satires of Juvenal and Persius. With English Notes, Critical and Explanatory, from the best Commentators. Portrait. 12mo, Sheep extra, 90 cents.

Antho'n's Terence.

Terentii Comœdiæ, with English Notes, Metrical Tables, and an Essay on the Scanning of Terence, &c. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's First Greek Lessons,

Containing the most important Parts of the Grammar of the Greek Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Greek, for the use of Beginners. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Composition.

Greek Lessons. Part II. An Introduction to Greek Prose Composition, with a Complete Course of Exercises illustrative of all the important Principles of Greek Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Grammar.

For the use of Schools and Colleges. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's New Greek Grammar.

From the German of Kühner, Matthiæ, Buttmann, Rost, and Thiersch; to which are appended Remarks on the Pronunciation of the Greek Language, and Chronological Tables explanatory of the same. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Prosody and Metre.

For the use of Schools and Colleges; together with the Choral Scanning of the Prometheus Vinc-tus of Æschylus, and Oedipus Tyrannus of Sophocles, to which are appended Remarks on the Indo-Germanic Analogies. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Jacobs's Greek Reader.

A Greek Reader, principally from the German work of Frederic Jacobs. With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index to Homer and Anacreon, and a copious Lexicon. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Xenophon's Anabasis.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Map arranged according to the latest and best Authorities, and a plan of the Battle of Cunaxa. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Xenophon's Memorabilia of Socrates.

With English Notes, Critical and Explanatory, the Prolegomena of Kühner, Wiggers's Life of Socrates, &c., &c. Corrected and enlarged. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Homer.

The First Six Books of Homer's Iliad, to which are appended English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index, and Homeric Glossary. New and enlarged Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Manual of Greek Antiquities.

From the best and most recent Sources. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Roman Antiquities.

From the most recent German Works. With a Description of the City of Rome, &c. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Greek Literature.

From the earliest authentic Periods to the close of the Byzantine Era. With a Critical History of the Greek Language. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Smith's Dictionary of Antiquities.

A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, from the best Authorities, and embodying all the recent Discoveries of the most eminent German Philologists and Jurists. First American Edition, corrected and enlarged, and containing also numerous Articles relative to the Botany, Mineralogy, and Zoology of the Ancients, by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Smith's Antiquities, Abridged,

By the Authors. 12mo, Half Sheep, 90 cents.

Antho'n's Classical Dictionary.

Containing an Account of the principal Proper Names mentioned in Ancient Authors, and intended to elucidate all the important Points connected with the Geography, History, Biography, Mythology, and Fine Arts of the Greeks and Romans, together with an Account of the Coins, Weights, and Measures of the Ancients, with Tabular Values of the same. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Antho'n's Smith's New Classical Dictionary

Of Greek and Roman Biography, Mythology, and Geography. Numerous Corrections and Additions. Edited by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$2 50.

Antho'n's Lat.-Eng. and Eng.-Lat. Dictionary.

A Latin-English and English-Latin Dictionary, for the use of Schools. Chiefly from the Lexicons of Freund, Georges, and Kalschmidt. Small 4to, Sheep, \$2 00.

Riddle and Arnold's English-Latin Lexicon,

Founded on the German-Latin Dictionary of Dr. C. E. GEORGES. First American Edition, carefully revised, and containing a copious Dictionary of Proper Names from the best Sources. By CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$3 00.

Anthons's Ancient and Mediæval Geography.

For the use of Schools and Colleges. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Barton's Grammar.

An Outline of the General Principles of Grammar. With a Brief Exposition of the Chief Idiomatic Peculiarities of the English Language. To which Questions have been added. Edited and Enlarged by the Rev. J. GRAEFF BARTON, A.M., Professor of the English Language and Literature in the New York Free Academy. 16mo, Muslin, 38 cents.

Miss Beecher's Physiology and Calisthenics.

First Book of Physiology and Calisthenics. By Miss CATHERINE E. BEECHER. Over 100 Engravings. 16mo, Muslin, 50 cents.

Boyd's Rhetoric.

Elements of Rhetoric and Literary Criticism, with copious Practical Exercises and Examples: including, also, a succinct History of the English Language, and of British and American Literature, from the earliest to the present Times. On the Basis of the recent Works of ALEXANDER REID and R. CUNNELL; with large Additions from other Sources. Compiled and arranged by J. R. BOYD, A.M. 12mo, Half Roan, 50 cents.

Boyd's Eclectic Moral Philosophy:

Prepared for Literary Institutions and General Use. By J. R. BOYD, A.M. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Emory and Crooks.

Bishop Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature. With an Analysis, left unfinished, by the late ROBERT EMORY, D.D., President of Dickinson College. Completed and Edited, with a Life of Bishop Butler, Notes and Index, by Rev. G. R. CROOKS, D.D. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Hobart.

Analysis of Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature, with Notes. Also CRAWFORD'S Questions for Examination, revised and Adapted to the use of Schools. By CHARLES E. WEST. 18mo, Muslin, 40 cents.

Buttmann's Greek Grammar.

For the use of High Schools and Universities. Revised and enlarged by his Son, ALEXANDER BUTTMANN. Translated from the 18th German Edition, by EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Burke on the Sublime and Beautiful.

A Philosophical Inquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful. With an Introductory Discourse concerning Taste. By the Right Hon. EDMUND BURKE. Adapted to the use of Schools, by Professor MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Campbell's Philosophy of Rhetoric.

The Philosophy of Rhetoric. By GEORGE CAMPBELL, D.D., F.R.S., Edinburgh, Principal of the Marischal College, Aberdeen. A new Edition, with the Author's last Additions and Corrections. 12mo, Muslin, \$1 25.

Clark's Elements of Algebra.

Elements of Algebra: embracing also the Theory and Application of Logarithms; together with an Appennix, containing Infinite Series, the General Theory of Equations, and the most approved Methods of resolving the higher Equations. By REV. DAVIS W. CLARK, D.D. 8vo, Sheep extra, \$1 00.

Comte's Philosophy of Mathematics.

Translated from the Cours de Philosophie Positive, by W. M. GILLESPIE, A.M. 8vo, Muslin, \$1 25.

Combe's Principles of Physiology.

The Principles of Physiology applied to the Preservation of Health, and the Improvement of Physical and Mental Education. By ANDREW COMBE. With Questions. Engravings. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Sheep, 50 cents.

Crabb's English Synonyms.

English Synonyms explained. With copious Illustrations and Explanations, drawn from the best Writers. By GEORGE CRABB, M.A., Author of the "Technological Dictionary" and the "Universal Historical Dictionary." Tenth Edition from the last Quarto Edition. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Daniell's Philosophy.

Familiar Illustrations of Natural Philosophy. Selected principally from DANIELL'S Chemical Philosophy. By JAMES RENWICK, LL.D., Professor of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry in Columbia College, N. Y. 18mo, Muslin, 45 cents.

Docharty's Arithmetic.

A Practical and Commercial Arithmetic: containing Definitions of Terms, and Rules of Operations, with numerous Examples. The whole forming a complete Treatise for the use of Schools and Academies. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Institutes of Algebra.

The Institutes of Algebra. Designed for the use of Schools, Academies, and Colleges. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Geometry.

Elements of Plane and Solid Geometry, together with the Elements of Plane and Spherical Trigonometry, and an Article on Inverse Trigonometrical Functions. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Physiology.

Human Physiology, Statical and Dynamical; or, The Conditions and Course of the Life of Man: being the Text of the Lectures delivered in the Medical Department of the University. By JOHN W. DRAPER, M.D., LL.D., Professor of Chemistry and Physiology in the University of New York. Illustrated by nearly 300 fine Wood-cuts from Photographs. 8vo, 650 pages, Muslin, \$4 00; Sheep, \$4 25; Half Calf, \$5 00.

Draper's Text-Book on Chemistry.

A Text-Book on Chemistry for the use of Schools and Colleges. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, Member of the American Philosophical Society, &c. With nearly three hundred Illustrations. New, revised, and enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Text-Book on Natural Philosophy.

A Text-Book on Natural Philosophy for the use of Schools and Colleges. Containing the most recent Discoveries and Facts, compiled from the best Authorities. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, and formerly Professor of Natural Philosophy and Chemistry in Hampden Sidney College, Virginia. With nearly 400 Illustrations. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Duff's Book-Keeping.

The North American Accountant: embracing Single and Double Entry Book-keeping, practically adapted to the Inland and Maritime Commerce of the United States. Exemplifying all Modern Improvements in the Science, with a New and Certain Method of detecting Errors and proving the Ledger. Embracing an Improved Plan of Instruction. Complete in Three Parts. By P. DUFF, Merchant. 8vo, School Edition, Half Sheep, 75 cents; Mercantile Edition, Muslin, \$1 50.

Findlay's Classical Atlas.

A Classical Atlas to illustrate Ancient Geography. Comprised in 25 Maps, showing the various Divisions of the World as known to the Ancients. Composed from the most authentic Sources, with an Index of the Ancient and Modern Names. By ALEXANDER C. FINDLAY, F.R.G.S. 8vo, Half Bound, \$3 25.

Foster's First Principles of Chemistry.

Illustrated by a Series of the most recently Discovered and brilliant Experiments known to the Science. Adapted especially for Classes. 12mo, Sheep extra, 60 cents.

Foster's Chart of the Organic Elements.

For the use of Schools and Academies. Beautifully colored, mounted on Rollers, with Cloth back, \$4 00.

Fowler's English Language.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development, and a full Grammar. Designed for use in Colleges and Schools. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor in Amherst College. New and revised Edition. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Fowler's English Grammar for Schools.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development. Abridged from the Octave Edition. Designed for General Use in Schools and Families. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor of Rhetoric in Amherst College. 12mo, Sheep, \$1 00.

Fowler's Elementary English Grammar.

An Elementary English Grammar for Common Schools. 16mo, Sheep extra, 50 cents.

Gray's and Adams's Geology.

Elements of Geology. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Chemistry" and "Elements of Natural Philosophy," and C. B. ADAMS, A.M., Fellow of the American Academy of Arts and Sciences, Professor in Amherst College, and State Geologist of Vermont. Engravings. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Gray's Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed as a Text-book for Academies, High Schools, and Colleges. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Geology." 360 Wood-cuts. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Greek Concordance of the New Testament.

The Englishman's Greek Concordance of the New Testament; being an Attempt at a Verbal Connection between the Greek and the English Texts: including a Concordance to the Proper Names, with Indexes, Greek-English, and English-Greek. 8vo, Muslin, \$3 50; Sheep extra, \$4 00.

Greek-English and English-Greek Lexicon,

For the use of Schools and Academies. By PROF. HENRY DRISLER, of Columbia College, Editor of "Liddell and Scott's Greek Lexicon." Small 4to. Uniform with "Anthon's Latin-English and English-Latin Dictionary." (*In press.*)

Griscom's Animal Mechanism and Physiology.

Animal Mechanism and Physiology: being a plain and familiar Exposition of the Structure and Functions of the Human System. Designed for Families and Schools. By JOHN H. GRISCOM, M.D., Professor of Chemistry in the New York College of Pharmacy, and Lecturer on Animal Mechanism and Physiology. Illustrated by numerous Wood-cuts by Butler. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Roan, 50 cents.

Hackley's Algebra.

A Treatise on Algebra. Containing the latest Improvements, by CHARLES W. HACKLEY, S.T.D., Professor of Mathematics and Astronomy in Columbia College, New York. School and College Edition. 8vo, Sheep extra, \$1 50. A School Edition, 8vo, Muslin, \$1 00.

Hackley's Geometry.

Elementary Course of Geometry, for the use of Schools and Colleges. By Professor HACKLEY. 8vo, Sheep extra, 75 cents.

Hale's History of the United States.

History of the United States from their first Settlement as Colonies to the Close of the Administration of Mr. Madison in 1817. By **SALMA HALE**. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Sir William Hamilton's Philosophy.

Discussions on Philosophy and Literature, Education and University Reform. Chiefly from the Edinburgh Review. Corrected, vindicated, enlarged, in Notes and Appendices. By **SIR WILLIAM HAMILTON**, Bart., with an Introductory Essay by **ROBERT TURNBULL**, D.D. 8vo, Muslin, \$1 50.

Harper's Greek and Latin Texts.

Cheap, accurate, and elegant Editions of the Classics, for the use of Schools and Students, carefully reprinted from the best editions.

Now Ready :

Horace.

Horatius, ex recensione A. J. MACLEANE, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

Æschylus.

Æschylus, ex novissima recensione F. A. PALEY, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

In Preparation :

EURIPIDES.

SALLUST.

HERODOTUS.

XENOPHON'S ANABASIS.

THUCYDIDES.

CICERO DE SENECA TUTE

VIRGIL.

AND DE AMICIOTIA.

CÆSAR.

SOPHOCLES.

Harper's School History.

Narrative of the General Course of History, from the Earliest Periods to the Establishment of the American Constitution. Prepared with Questions for the Use of Schools, and illustrated with 150 Maps and Engravings. Square 12mo, Muslin, \$1 25; Sheep, \$1 38.

Harrison's Latin Grammar.

An Exposition of some of the Laws of the Latin Grammar. By **GEORGE HARRISON**, M.D., Professor of Ancient Languages in the University of Virginia. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Haswell's Engineering.

Engineers' and Mechanics' Pocket-book, containing United States and Foreign Weights and Measures: Tables of Areas and Circumferences of Circles, Circular Segments and Zones of a Circle: Squares and Cubes; Square and Cube Roots; Lengths of Circular and Semi-elliptic Arcs; and Rules of Arithmetic. Mensuration of Surfaces and Solids; the Mechanical Powers; Geometry, Trigonometry, Gravity, Strength of Materials, Water Wheels, Hydraulics, Hydrostatics, Pneumatics, Statics, Dynamics, Gunnery, Heat, Winding Engines, Tonnage, Shot, Shells, &c. Steam and the Steam Engine; Combustion, Water, Gunpowder, Cables and Anchors, Fuel, Air, Guns, &c., &c. Tables of the Weights of Metals, Pipes, &c. Miscellaneous Notes, Dimensions of Steamers, Mills, Motion of Bodies in Fluids, Orthography of Technical Terms, &c., &c. Eighth Edition and Eighteenth Thousand. With Additions. 12mo, Pocket-book form, \$1 25.

Mechanics' Tables.

Containing Areas and Circumferences of Circles, Sides of Equal Squares; Circumferences of Angled Hoops, angled Outside and Inside; cutting of Boiler-Plates, covering of Solids, &c., and Weights of various Metals, &c., &c., &c., &c. Miscellaneous Notes, comprising Dimensions of Materials, Alloys, Paints, Lackers, &c. By C. H. HASWELL. 12mo, Muslin, 50 cents; Morocco tucks, 75 cents.

Mensuration.

For Tuition and Reference, containing Tables of Weights and Measures; Mensuration of Surfaces, Lines, and Solids, and Conic Sections, Centres of Gravity, &c. To which is added, Tables of the Areas of Circular Segments, Sines of a Circle, Circular and Semi-elliptical Arcs, &c., &c., &c., &c. By C. H. HASWELL, Marine Engineer. 12mo, Sheep, 75 cents.

Henry's History of Philosophy.

Epitome of the History of Philosophy: being the Work adopted by the University of France for Instruction in the Colleges and High Schools. Translated from the French, with Additions, and a Continuation of the History from the time of Reid to the present Day, by Rev. C. S. HENRY, D.D., Professor of Philosophy and History in the University of the City of New York. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Herschel's Natural Philosophy.

A Preliminary Discourse on the Study of Natural Philosophy. By Sir JOHN HERSCHEL, late Fellow of St. John's College, Cambridge. A new Edition. 12mo, Muslin, 60 cents.

Hooker's Child's Book of Nature.

The Child's Book of Nature, for the Use of Families and Schools; intended to aid Mothers and Teachers in training Children in the Observation of Nature. In Three Parts. PART I. Plants.—PART II. Animals.—PART III. Air, Water, Heat, Light, &c. By WORTHINGTON HOOKER, M.D., Author of "Physician and Patient," &c. Illustrated by Engravings. The Three Parts complete in one vol. Small 4to, Muslin, \$1 25; Separately, Muslin, 50 cents each.

Kane's Chemistry.

Elements of Chemistry, including the most recent Discoveries and Applications of the Science to Medicine and Pharmacy, and to the Arts. By ROBERT KANE, M.D., M.R.I.A., &c., &c. An American Edition, with Additions and Corrections, by JOHN WILLIAM DRAPER, M.D. With about 250 Woodcuts. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Lee's Elements of Geology.

The Elements of Geology for popular use; containing a Description of the Geological Formations and Mineral Resources of the United States. By CHARLES A. LEE, M.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 50 cents; Muslin, 45 cents.

Lewis's Platonic Theology.

Plato contra Atheos. Plato against the Atheists; or, the Tenth Book of the Dialogue on Laws, accompanied with Critical Notes, and followed by extended Dissertations on some of the main Points of the Platonic Philosophy and Theology, especially as compared with the Holy Scriptures. By TAYLER LEWIS, LL.D. 12mo, Muslin, \$1 50.

Liddell's School History of Rome.

Uniform with Smith's "History of Greece," "The Student's Gibbon," and "The Student's Hume." 12mo, Muslin, \$1 00. (See "STUDENT'S HISTORICAL TEXT-BOOKS"), page 22.

Liddell and Scott's Greek-English Lexicon.

Based on the German Work of FRANCIS PASSOW. With Corrections and Additions, and the Insertion, in Alphabetical Order, of the Proper Names occurring in the principal Greek Authors, by HENRY DEISLER, M.A. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Loomis's Treatise on Arithmetic.

A Treatise on Arithmetic, Theoretical and Practical. Fourth Edition. 12mo, 352 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Elements of Algebra.

Elements of Algebra. Designed for the use of Beginners. Fourteenth Edition. 12mo, 281 pages, Sheep extra, 62½ cents.

Loomis's Treatise on Algebra.

A Treatise on Algebra. Nineteenth Edition. 8vo, 359 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Elements of Geometry.

Elements of Geometry and Conic Sections. Seventeenth Edition. 8vo, 234 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Trigonometry and Tables.

Trigonometry and Tables. Sixteenth Edition. 8vo, 360 pages, Sheep extra, \$1 50.

The *Trigonometry* and *Tables*, bound separately. The Trigonometry, \$1 00; Tables, \$1 00.

Loomis's Elements of Analytical Geometry.

Elements of Analytical Geometry, and of the Differential and Integral Calculus. Thirteenth Edition. 8vo, 286 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Elements of Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed for Academies and High Schools. 12mo, 352 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Practical Astronomy.

An Introduction to Practical Astronomy, with a Collection of Astronomical Tables. 8vo, 497 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Recent Progress of Astronomy.

Especially in the United States. A thoroughly revised Edition. Illustrations. 12mo, 396 pages, Muslin, \$1 00.

Loomis's Meteorology and Astronomy,

Elements of, for the use of Academies and High Schools. 12mo, Sheep extra.

Lowry's Universal Atlas.

Constructed and Engraved from the most recent Authorities. 4to, Half Roan, \$5 00.

M'Clintock's First Book in Latin.

A First Book in Latin; containing Grammar, Exercises, and Vocabularies, on the Method of constant Imitation and Repetition. With Summaries of Etymology and Syntax. By Rev. J. M'CLINTOCK, D.D., LL.D., President of Troy University, and Rev. Geo. R. CROOKS, D.D., late Adjunct Professor of Languages in Dickinson College. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Latin.

Containing Syntax and Reading Lessons in Prose; forming a sufficient Latin Reader. With Imitation Exercises and a Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's First Book in Greek.

Containing a full View of the Forms of Words, with Vocabularies and copious Exercises, on the Method of constant Imitation and Repetition. Revised Edition. With brief Summaries of the Doctrine of the Verb, and of the Rules of Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Greek.

Containing Syntax, with Reading Lessons in Prose; Prosody and the Dialects, with Reading Lessons in Verse. Forming a sufficient Greek Reader. With Notes and a copious Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Mrs. Markham's History of France.

A History of France, from the Conquest of Gaul by Julius Caesar to the Reign of Louis Phillipe. With Conversations at the end of each Chapter. By Mrs. MARKHAM. Prepared for the use of Schools by the Addition of a Map, Notes and Questions, and a Supplementary Chapter, bringing down the History to the Present Time. By JACOB ABBOTT. 12mo, Muslin, \$1 00.

Maury's Principles of Eloquence.

The Principles of Eloquence. By the Abbé MAURY. With an Introduction, by Bishop POTTER. 18mo, Muslin, 45 cents.

Mill's Logic.

A System of Logic, Ratiocinative and Inductive; being a connected View of the Principles of Evidence, and the Methods of Scientific Investigation. By J. S. MILL. 8vo, Muslin, \$1 50.

Mills's Literature,

The Literature and Literary Men of Great Britain and Ireland. By ABRAHAM MILLS, A.M. 2 vols. 8vo, Muslin, \$3 50; Half Calf \$5 50.

Morse's School Geography.

A new System of Geography, for the use of Schools. Illustrated by more than 50 Cerographic Maps, and numerous Engravings on Wood. 4to, Half Bound, 50 cents.

Noel and Chapsal's French Grammar.

A new System of French Grammar; containing the First Part of the celebrated Grammar of these Authors. Arranged with Questions and a Key in English. Also, an Abridgment of the Syntax and Grammatical Analysis of the same Authors. To which are added, Lessons in Reading and Speaking, Forms of Drafts, Advertisements, &c. Designed to facilitate the Student in the use of the French Language, 1st. By making it a Medium of Communication between Himself and Teacher. 2d. By enabling him to Read, Write, and Speak it on all Occasions. By SARAH E. SAYMORE. Revised and Corrected, by Prof. C. P. BORDENAVE. 12mo, Muslin, 75 cents.

Olmsted's Astronomy.

Letters on Astronomy, in which the Elements of the Science are familiarly explained in connection with Biographical Sketches of the most eminent Astronomers. With numerous Engravings. By DENISON OLNSTED, LL.D., Professor of Natural Philosophy and Astronomy in Yale College. Revised Edition, including the latest Discoveries. 12mo, Muslin, 75 cents.

Parker's Outlines of General History.

Outlines of General History, Designed as the Foundation and Review of a Course of Historical Reading. By RICHARD GREEN PARKER, A.M., Corresponding Member of the New York Historical Society; Author of "Aids to English Composition, &c." New Edition, with Additions. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Parker's Aids to English Composition.

Aids to English Composition, prepared for Students of all Grades, embracing Specimens and Examples of School and College Exercises, and most of the higher Departments of English Composition, both in Prose and Verse. A new Edition, with Additions and Improvements. By RICHARD GREEN PARKER, A.M. 12mo, Muslin, 80 cents; Sheep extra, 90 cents.

Parker's Geographical Questions.

Adapted for the use of Morse's, Woodbridge's, Worcester's, Mitchell's, Field's, Malte-Brun's, Smith's, Olney's, Goodrich's, or any other respectable Collection of Maps: embracing by way of Question and Answer, such Portions of the Elements of Geography as are necessary as an Introduction to the Study of the Maps. To which is added a concise Description of the Terrestrial Globe. 12mo, Muslin, 20 cents.

Plautus.

"The Captives." A Comedy of Plautus. With English Notes for the use of Students. By JOHN PROUDFIT, D.D. 18mo, Paper, 38 cents.

Potter's Principles of Science.

The Principles of Science applied to the Domestic and Mechanic Arts, and to Manufactures and Agriculture, with Reflections on the Progress of the Arts, and their influence on National Welfare. By the Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D., formerly Professor of Moral Philosophy and Rhetoric in Union College, Schenectady, New York. Revised Edition. With illustrative Cuts. 12mo, Muslin, 75 cents.

Potter's Political Economy.

Political Economy: its Objects, Uses, and Principles; considered with Reference to the Condition of the American People. With a Summary for the Use of Students. By A. POTTER, D.D. 18mo, Half Sheep, 50 cents.

Potter's Hand-Book for Readers and Students.

Hand-Book for Readers and Students, intended to assist private individuals, Associations, School Districts, &c., in the Selection of useful and interesting Works for Reading and Investigation. By A. POTTER, D.D. 18mo, Muslin, 45 cents.

The School and the Schoolmaster.

A Manual for the use of Teachers, Employers, Trustees, Inspectors, &c., &c. In two Parts. Part I. By Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D. Part II. By GEORGE B. EMERSON, A.M. Part I. The School; its Objects, Relations, and Uses. With a Sketch of the Education most needed in the United States, the present State of Common Schools, the best Means of improving them, and the consequent Duties of Parents, Trustees, and Inspectors, &c. Part II. The proper Character, Studies, and Duties of the Teacher, with the best Methods for the Government and Instruction for the Common Schools, and the Principles on which School-houses should be Built, Arranged, Warmed, and Ventilated. Engravings. 12mo, Muslin, \$1 00.

Renwick's Natural Philosophy.

First Principles of Natural Philosophy, being a familiar Introduction to the study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Renwick's Mechanics.

Applications of the Science of Mechanics to Practical Purposes. By JAMES RENWICK, LL.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 90 cents.

Renwick's Chemistry.

First Principles of Chemistry: Being a familiar Introduction to the Study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. With Questions. Engravings. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Robinson's Greek Lexicon of the Testament.

A Greek and English Lexicon of the New Testament. By EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D., Professor of Biblical Literature in the Union Theological Seminary, N. Y. A New Edition, Revised, and in great part re-written. Royal 8vo, Muslin, \$4 50; Sheep extra, \$4 75.

Russell's Juvenile Speaker.

The Juvenile Speaker; comprising Elementary Rules and Exercises of Declamation, with a Selection of Pieces for Practice. By the Rev. FRANCIS T. RUSSELL, A.M. 12mo, Muslin, 60 cents; Half Bound, 70 cents.

Salkeld's Roman and Grecian Antiquities.

Classical Antiquities; or, A Compendium of Roman and Grecian Antiquities, including a Sketch of Ancient Mythology. By JOSEPH SALKELD. With Maps, &c. 18mo, Muslin, 38 cents.

Salkeld's First Book in Spanish.

A First Book in Spanish; or, A Practical Introduction to the Study of the Spanish Language. Adapted to every Class of Learners; containing full Instructions in Pronunciation; a Grammar; Reading Lessons, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Schmucker's Psychology.

Psychology; or, Elements of a new System of Mental Philosophy, on the Basis of Consciousness and Common Sense. By S. S. SCHMUCKER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00.

Smith's Mechanics.

An Elementary Treatise on Mechanics, embracing the Theory of Statics and Dynamics, and its Application to Solids and Fluids. By AUGUSTUS W. SMITH, LL.D. Illustrations. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Smith's (Dr. Wm.) New Classical Dictionary.

See ANTHON'S SMITH'S NEW CLASSICAL DICTIONARY, page 6.

Smith's (Dr. Wm.) Dictionary of Antiquities.

See ANTHON'S DICTIONARY OF GREEK AND ROMAN ANTIQUITIES, page 6.

Strong's Harmony of the Gospels.

A Harmony of the Gospels, in the Greek of the Received Text. With the most important various Readings, brief Grammatical Explanations, Select Biblical References, and Chronological Notes. For the use of Students and others. By REV. JAMES STRONG, S.T.D. 12mo, Muslin, \$1 25.

Spencer's Greek New Testament.

The Four Gospels and Acts of the Apostles, in Greek. With English Notes, Critical, Philological, and Exegetical, on the Gospels and Acts; Maps, Indexes, &c., together with the Epistles and the Apocalypse. The whole forming the complete Text of the New Testament. For the use of Schools, Colleges, and Theological Seminaries. By REV. J. A. SPENCER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00; Sheep extra, \$1 25.

The Student's Historical Text-Books :

Liddell's School History of Rome.

A School History of Rome, from the Earliest Times to the Establishment of the Empire. With Chapters on the History of Literature and Art. By HENRY G. LIDDELL, D.D., Dean of Christ Church, Oxford. Illustrated by numerous Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

Dr. Smith's History of Greece.

A History of Greece from the Earliest Times to the Roman Conquest. With Supplementary Chapters on the History of Literature and Art. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the Dictionaries of "Greek and Roman Antiquities," "Biography and Mythology," and "Geography." Revised, with an Appendix, by GEORGE W. GREENE, A.M. For Schools and Students. Illustrated with 100 Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Gibbon.

The History of the Decline and Fall of the Roman Empire. By EDWARD GIBBON. Abridged. Incorporating the Researches of Recent Commentators. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the "Classical Dictionary," "A School Dictionary of Greece," &c. Illustrated by 100 Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Hume.

A History of England from the Earliest Times to the Revolution in 1688. By DAVID HUME. Abridged. Incorporating the Corrections and Researches of Recent Historians; and continued down to the Year 1858. Illustrated by Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

Upham's Mental Philosophy.

Elements of Mental Philosophy; embracing the two Departments of the Intellect and Sensibilities. By Rev. THOMAS C. UPHAM, D.D., Professor of Moral and Mental Philosophy in Bowdoin College. 2 vols. 12mo, Sheep extra, \$2 50.

Abridged for Schools and Academies. 12mo, Sheep, \$1 25.

Upham on the Will.

Philosophical and Practical Treatise on the Will. Forming the Third Volume of a System of Mental Philosophy. By T. C. UPHAM, Professor in Bowdoin College. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Whately's Logic.

Elements of Logic: comprising the Substance of the Article in the Encyclopedia Metropolitana. With Additions, &c. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 38 cents.

Whately's Rhetoric.

Elements of Rhetoric: comprising an Analysis of the Laws of Moral Evidence and of Persuasion. With Rules of Argumentative Composition and Elocution. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 38 cents.

Yonge's English-Greek Lexicon.

Containing all the Greek Words used by Writers of good Authority, in Chronological Order, for every Word used; explaining the Construction, and giving the Declension or Conjugation of each Word when Irregular, and marking the Quantities of all doubtful Syllables. Edited, with large Additions, by HENRY DRISLER, M.A., Professor of Latin in Columbia College, N. Y. Royal 8vo, Sheep extra. (*In Press.*)

HARPER'S NEW CLASSICAL LIBRARY.

Literal Translations of the Greek and Latin Authors.

Portraits. 12mo, Muslin, 75 cents each.

The following Volumes are now ready:

CÆSAR.

VIRGIL.

HORACE.

SALLUST.

CICERO'S ORATIONS.

CICERO'S OFFICES, &c.

TACITUS. 2 vols.

TERENCE.

JUVENAL.

XENOPHON.

HOMER'S ILIAD.

THUCYDIDES.

HERODOTUS.

EURIPIDES. 2 vols.

SOPHOCLES.

ÆSCHYLUS.

DEMOSTHENES. 2 vols.

For a full Descriptive List of Books suitable for Schools and Colleges, see HARPER'S CATALOGUE, which may be obtained gratuitously on application to the Publishers personally, or by letter inclosing Six Cents in Stamps.

JAN 30 1886

1886
JAN 12 1892

JUN 1 1887

MAY 18 1894

DUE MAR 2 1932

